

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ) ANABİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI İLETİŞİM ÇATIŞMASI
TÜRÜ, ROMANTİK KISKANÇLIK VE DUYGUSAL ZEKA
DÜZEYLERİNİN EVLİLİK DOYUMLARI ÜZERİNE ETKİSİ

DOKTORA TEZİ

AYŞEGÜL GÜNGÖR HOUSER

Ankara,2009

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ) ANABİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI İLETİŞİM ÇATIŞMASI
TÜRÜ, ROMANTİK KISKANÇLIK VE DUYGUSAL ZEKA
DÜZEYLERİNİN EVLİLİK DOYUMLARI ÜZERİNE ETKİSİ

HAZIRLAYAN
AYŞEGÜL GÜNGÖR HOUSER

ÖĞRETİM ÜYESİ
Prof. Dr. Selim HOVARDAOĞLU

Ankara,2009

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ) ANABİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI İLETİŞİM ÇATIŞMASI
TÜRÜ, ROMANTİK KISKANÇLIK VE DUYGUSAL ZEKA
DÜZEYLERİNİN EVLİLİK DOYUMLARI ÜZERİNE ETKİSİ

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selim HOVARDAOĞLU

Tez Jürisi Üyeleri

Prof. Dr. Selim HOVARDAOĞLU
Prof. Dr. Ali DÖNMEZ
Prof. Dr. Orhan AYDIN
Doç.Dr. Zehra YAŞIN DÖKMEN
Yrd.Doç.Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN

Tez Sınavı Tarihi.....

TEŞEKKÜR

Çalışma konusunun belirlenmesi, planlaması, tez haline getirilmesi uzun ve zor bir süreçti. Yalnız başına tamamlanması mümkün değildi. Doktora eğitimime başladığım ilk günden bu yana fikirleri, yönlendirmeleri ve öğrettikleriyle desteğini her an yanımda hissettiğim danışmanım sayın Prof. Dr. Selim Hovardaoğlu'na teşekkür borçluyum.

Bilimsel desteklerinden dolayı değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Orhan Aydın ve Doç.Dr. Zehra Yaşın Dökmen'e de teşekkürü bir borç bilirim.

Her zaman olduğu gibi bu çalışmam devam ederken de, öncelikle sabır, destek ve sevgilerini her an yanımda hissettiğim canım aileme, her tür kapris ve sıkıntılarımı paylaşıp, zor zamanlarımı dayanılır kılan sevgili arkadaşlarıma da yürekten teşekkür ederim.

Yorulduğum, durulduğum anlara sakladığı güzel sürprizleri için ,

Hayata....

Ama en önemlisi,

Devrilen bu kadar yıla ve anıya verdiği tat ve güç için,

KENDİME...

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Evlilik Doyumu

1.1.1.Evlilik Doyumunu Belirleyen Bireysel Faktörler	10
1.1.2.Evlilik Doyumunu Belirleyen Evlilik İle İlgili Faktörler	12
1.1.3.Evlilik Doyumunu Belirleyen Demografik Ve Bağlamsal Faktörler	14
1.1.4 Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlilik	16
1.1.5.Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Kuramlar	18
1.1.5.1.Karşılıklı Bağımlılık Kuramı	19
1.1.5.2.Yatırım Kuramı	20
1.1.5.3.Yükleme Kuramı	25
1.1.5.4.İncinme,Stres, Uyum Sağlama Modeli	26

1.2. Evlilikten Alınan Doyum, İletişim Türleri ve Çatışmaları

28

1.2.1. Transaksyonel Yaklaşım	32
1.2.2. İletişim Çatışmaları	33
1.2.2.1.Harary ve Batell'in İletişim Çatışmaları Modeli	40

1.3. Evlilikten Alınan Doyum ve Duygusal Zeka

52

1.3.1 Duygusal Zeka Kuramları	58
1.3.1.1.Bar-On'nun Duygusal Zeka Modeli	60

1.4.Evlilikten Alınan Doyum Ve Romantik Kıskançlık	69
1.4.1.Kıskançlığı Açıklayan Kuramlar	80
1.4.1.1.Yatırım Kuramı	83
1.4.1.2.Transaksiyonel Yaklaşım	85
1.5.Araştırmanın Amacı	93
2.BÖLÜM	
YÖNTEM	
2.1 Katılımcılar	96
2.2 Veri Toplama Araçları	97
2.2.1.Çatışma Eğilimi Ölçeği (ÇEÖ)	97
2.2.2 Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği (Bar-On EQ)	99
2.2.3. Romantik Kıskançlık Ölçeği (RKÖ)	102
2.2.4. Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ)	103
2.2.5.Demografik Bilgi Formu	104
2.3. İşlem	104
3. BÖLÜM	
BULGULAR	
3.1.Evlilikten Alınan Doyum, Çatışma Eğilimi, Duygusal Zeka, Romantik Kıskançlık, Cinsiyet ve Evlenme-Biçimi Arasındaki Korelasyon Analizleri	107
3.2.Cinsiyet Farklılıkları Ve Evlenme Türüne İlişkin Yapılan Çok Değişkenli --Katışık--Varyans --Analizi-- (Mancova) Sonuçları	113
3.2.1. Çatışma Eğilimine ilişkin Bulgular	113

3.2.1.Duygusal Zekaya İlişkin Bulgular	121
3.2.3.Romantik Kıskançlığa İlişkin Bulgular	139
3.2.4.Evlilikten Alınan Doyuma İlişkin Bulgular	141
3.3 Regrasyon analizleri	144
3.3.1 Tüm Katılımcılar için Evlilik Doyumunu yordayan değişkenler	144
3.3.2.Kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı yapılan regresyon analizleri	147
3.3.2.1.Erkek katılımcılar için evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan aşamalı regresyon sonuçları	147
3.3.2.2.Kadın katılımcılar için evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan aşamalı regresyon sonuçları	150
3.3.2.3. Görücü usulüyle evlenmiş kadın katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları	153
3.3.2.4. Görücü usulüyle evlenmiş erkek katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regrasyon analizleri sonuçları	156
3.3.2.5.Flört ederek evlenmiş kadın katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları.....	
3.3.2.6. Flört ederek evlenmiş erkek katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları	160

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1.Cinsiyet Farklılıkları Ve Evlenme Türüne İlişkin Yapılan Çok Değişkenli Karışık Varyans Analizi (MANCOVA) Sonuçlarına İlişkin Bulgular	164
4.1.1.Çatışma Eğilimine İlişkin Bulgular	164
4.1.2. Duygusal Zekaya İlişkin Bulgular	169
4.1.3. Romantik Kıskançlığa İlişkin Bulgular	177
4.1.4. Evlilikten Alınan Doyuma İlişkin Bulgular	180
4.2 Tüm Katılımcılar için Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenler	182
4.3. Kadın Ve Erkek Katılımcılar İçin Ayrı Ayrı Yapılan Regresyon Analizleri	185
4.3.1.Evlenme biçimlerine göre kadın katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak üzere yapılan regresyon analizi	191
4.3.2.Evlenme biçimlerine göre erkek katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak üzere yapılan regresyon analizi	194
4.4.Sonuç, Sınırlılıklar ve Öneriler	197
ÖZET	204
ABSTRACT	206
KAYNAKÇA	208

ÇİZELGELER

Çizelge 1. Evlilikten Alınan Doyum, Çatışma Eğilimi, Duygusal Zeka, Romantik Kıskançlık, Cinsiyet ve Evlenme Biçimi Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları	109
Çizelge 2 Katılımcıların ÇÖE alt boyutlardan aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları	114
Çizelge 3. ÇEÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlara Uygulanan Çok Değişkenli Katışık Varyans Analizi (MANCOVA) Sonuçları.	116
Çizelge 4. Katılımcıların Bar-On EQ alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları	122
Çizelge 5. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği Alt Boyutlardan Alınan Puanlara Uygulanan Çok Değişkenli Katışık Varyans Analizi (MANCOVA) Sonuçları.	125
Çizelge 6. Katılımcıların RKÖ'den aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları	139
Çizelge 7. RKÖ'den Alınan Puanlara Uygulanan Tek Değişkenli Katışık Varyans Analizi (ANCOVA) Sonuçları.	140
Çizelge 8. Katılımcıların EYÖ'den aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları	141
Çizelge 9. EYÖ'den Alınan Puanlara Uygulanan Tek Değişkenli Katışık Varyans Analizi (MANCOVA) Sonuçları.	142

Çizelge 10. Tüm Katılımcılar için Evlilik Doyumunu yordayan değişkenler	145
Çizelge 11. Erkek katılımcılar için evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan aşamalı regresyon sonuçları	148
Çizelge 12. Kadın katılımcılar için evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan aşamalı regresyon sonuçları	151
Çizelge 13. Görücü usulüyle evlenmiş kadın katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları	154
Çizelge 14. Görücü usulüyle evlenmiş erkek katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları	157
Çizelge 15. Flört ederek evlenmiş kadın katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları	159
Çizelge 16. Flört ederek evlenmiş erkek katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları	161

ŞEKİLLER

Şekil 1. Basit bir tek yönlü iletişim örüntüsü	41
Şekil 2 Temel iletişim yayı	42
Şekil 3 İletişim çatışmasının bulunmadığı ortam	43
Şekil 4. Bar-on duygusal-sosyal zeka kavramsal modeline göre temel alanlar ve özel yetenekler	63
Şekil.5 Ç.E.Ö. için alt testler ve madde karşılıkları	98
Şekil 6. Bar-On EQ'daki temel ve alt boyutlarla ilgili maddeler	101

I. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, ancak başkalarıyla kurduğu ilişkiler aracılığıyla yaşantısını sürdürebilmektedir (Güngör, 2007). Yaşamdan alınan doyumun bir parçası olarak evlilik ilişkisi de insan hayatının önemli doyum kaynaklarından biridir. Bird ve Melville'e (1994) göre evlilik, hem bireysel hem de sosyal bir yapıya sahiptir. Evlilik bir yandan görev ve sorumluluklardan oluşan sosyal bir sistem, diğer taraftan da sevilen, güvenilen bir kişiyle duygusal ve cinsel yakınlık kurmayı içeren bir yapıdır. Kısacası evlilik sadece kişiler arasında kişisel bir bağlılığı değil aynı zamanda yaşanılan toplumun içindeki sosyal ve yasal formda bir bağlılığı da içermektedir. Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum, evlilik araştırmalarında en sık kullanılan bağımlı değişkenlerden biri olarak görülmekte ve algılanan evlilik niteliğinin anahtarı olarak değerlendirilmektedir. Tezer (1986), evlilik doyumunu, bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin olan algısı şeklinde açıklamaktadır. Mutlu bir evlilik ise, kişinin genel hayatı üzerinde önemli rollere sahip görünmektedir (Başat, 2004). Evlilikteki mutluluğun; depresyonunun tedavi edilmesinde (Beach, 2003; Whisman, Uebelacker ve Weinstock, 2004); artan fiziksel sağlık ve hastalıklarda, düşük ölüm oranlarında (Coyne, 2001), genel fiziksel ve psikolojik sağlık (Kiecolt-Glaser ve Newton, 2001; Wood ve ark, 1989) üzerinde olumlu etkileri olduğu çeşitli araştırma sonuçlarınca saptanmıştır. Bu olumlu etki "yaşamın getirdiği problemlerle kişi arasında dengeleyici ve engelleyici bariyerler kuran destekleyici romantik partner" ile açıklanabilmektedir (Bird ve Melville, 1994).

Ancak, günümüzde, toplumun yapı taşını oluşturan aile kurumunun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi, evlilik ilişkilerinde yaşanan ve boşanmaya kadar giden problemler dolayısıyla çıkmaza girmeye başlamıştır. Özellikle endüstriyel gelişmelerin hızlı bir şekilde yaşandığı ülkelerde bu durum daha sıkıntılı bir problem alanı olarak göze çarpmaktadır. Amerika’da yapılan çeşitli çalışmalar ilk evliliklerin %50’sinin boşanmayla sonuçlandığını ortaya koymaktadır (Cornelius, 2004). Türkiye’de de boşanmaların hızla arttığı gözlenmektedir. Boşanma oranları ile ilgili olarak son on yıla ait Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2005) tarafından yapılan araştırma verilere bakıldığında 2000 yılından sonra boşanmalarda artış olduğu görülmektedir. Gene aynı araştırmanın sonuçlarına göre boşanmaların %44.89’u evliliğin ilk beş yılı içinde olmaktadır. Kertsen (1990), evlilikte yaşanan sorun ve doyumsuzluklara ilk aşamada müdahale edilmesinin gerekli olduğunu söylemektedir. Bu noktada iletişim ve duyguları kontrol etmenin önemi daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Özellikle, karşıdaki kişiyi doğru bir şekilde anlamak ve yaşanan sorunlar karşısında uygun yaklaşım ve çözüm stratejilerini belirlemek konusunda önemli etkileri bulunduğu çeşitli araştırma sonuçlarıncı desteklenen duygusal zekanın, evliliklerdeki mutluluk ve doyum üzerinde önemli bir etmen olabileceğini söylemek mümkün görünmektedir.

Evlilik doyumunu etkileyen faktörlerden biri çatışmalardır. Bu sebeple evlilik doyumunu azalmadan çatışmaları çözümlemek önemlidir (Markman, 1983). Kişiler farklı iletişim kurma ve çatışmaya girme tarzlarına sahip olabilirler. Özellikle evlilik ilişkisi söz konusu olduğunda bu farklılıklar konusunda farkındalık geliştirmiş olmak, yaşanan bir çatışmanın olası olumsuz sonuçlarını en aza indirmeye konusunda yardımcı olabilir.

Eşlerin birbirlerinin iletişim çatışmalarına girme tarzlarını bilmeleri, bir tartışma ortamında eşlerine karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda ipucu sağlayabilir. Goleman'nın (1995) çalışmaları sosyal ve duygusal becerilerin öğretilebileceğini göstermektedir. Duygusal zeka, kendi duygularımızı anlamak ve pozitif olarak ifade edebilmek olduğu kadar, başkalarının da hislerini anlamak, önemsemek ve duyarlılık göstererek ihtiyaçlarına karşılık verebilmektir. Buradan hareketle, duygusal zekanın, karşıdaki kişiyi doğru bir şekilde anlamak ve yaşanan sorunlar karşısında uygun yaklaşım ve çözüm stratejilerini belirlemek konusunda özellikle evliliklerde önemli bir etmen olabileceği söylenebilir. Duygular; düşünmek ve planlamak, uzak bir hedefe hazırlanmayı devam ettirmek, sorunları çözmek gibi yeteneklerimizi engellediği yada güçlendirdiği ölçüde, doğuştan gelen zihinsel yetilerimizi kullanma kapasitemizin sınırlarını çizerek hayatta neler yapabileceğimizi de belirleyebilmektedir (Bar-On, 1995). Aynı şekilde duygusal zekanın, kişilerin birbirleriyle kurdukları iletişimi etkileyebileceğini söylemekte mümkündür. Alanda yapılan araştırmalar duygusal zekanın özellikle yaşamdan zevk alma ve ilişkilerde başarılı olma konularında etkili olduğunu düşündürmektedir. Duygusal zeminin oldukça önemli bir yer kapladığı evlilik kurumunda kişilerin sahip oldukları duygusal zeka düzeylerinin, kullandıkları iletişim çatışma türlerini belirlemesi ve belki de yaşanan problemlerin altında yatan nedenlerden biri olması mümkün görünmektedir.

Bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyum üzerinde rol sahibi olan, duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını etkileyen faktörlerden birinin de kıskançlık olduğu düşünülmektedir. Shakepeare'in "yeşil gözlü canavar" olarak betimlediği kıskançlık insanoğlunun yaşamı boyunca sık sık karşılaştığı karmaşık bir duygudur (Silva, 1997).

Bringle ve Boebinger (1990) romantik kıskançlığı, “romantik bir ilişkinin doğasına yönelik olarak algılanan bir tehdide gösterilen reaksiyon” olarak betimlemiştir. Bir diğer tanımla romantik kıskançlık, tipik olarak, kişinin sahip olduğu ilişkisinin üçüncü bir kişi tarafından tehdit edilmesi algısıyla ortaya çıkan duygusal, davranışsal ve bilişsel tepkilerdir (Pfeiffer ve Wong, 1989; White ve Mullen, 1989). Bu tanımla; kıskançlığın boyutları (bilişsel, duygusal, davranışsal), algılanan tehdit ve ilişkinin kalitesi olarak üç temel alana bölmek mümkündür (Lucas, 2007). Alanda yapılan çalışmalar kıskançlık kavramının oldukça karmaşık bir yapısı olduğunu desteklemektedir (Wilford, 2004).

Kıskançlığın oluşmasına neden olan faktörler, olası sonuçlar, farklı bağlam ve kişilerarası süreçler bakımından birçok çalışmada ele alınmıştır. Kıskançlığın güvensizlik ve düşük kendilik değeri (White, 1981; Melamed, 1991; Afifi, Walid ve Reichert, 1996; Bevan, 2004), duygusal bağımlılık (Mathes ve Severa, 1981; Buunk, 1981; White ve Mullen, 1989), ve güvenle (Ellis ve Weinstein, 1986) yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Bunun yanında romantik kıskançlık ve ilişkiyle ilgili olarak, yapılan yatırım, bağlılık, ilişkinin statüsü (Guerrero, Eloy, Jorgensen ve Andersen, 1993; Pines ve Friedman, 1998; Guerrero ve Andersen, 1998; Aylor ve Dainton, 2001); ilişki türleri (Guerrero, Eloy, Jorgensen ve Andersen, 1993, Melamed, 1993), ilişkinin uzunluğu (Aune ve Comstock, 1997; Buunk, 1982); evlilik türü ve alınan doyum (Guerrero ve Eloy, 1992); aldatma ve tehdit (Bringle ve Boebinger, 1990; Buunk, 1995, Fitness ve Fletcher, 1993, Parker, 1997) ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bir çok çalışma romantik kıskançlığın karmaşık bir duygu olduğunu desteklemektedir (Sharpsteen, Radecki-Bush ve ark., 1988). Duygu odaklı yapılan araştırmalar romantik kıskançlığın engellenme, stres, suçluluk, takıntı, öfke, küçümsenme (Radecki-Bush ve

ark., 1988), incinme ve üzüntü (Sharpsteen, 1993), kendini hasta hissetme (Fitness ve Fletcher, 1993) durumlarında arttığını ortaya koymaktadır.

Daha öncede tanımlandığı gibi romantik kıskançlık, sürmekte olan bir ilişkinin varlığına yönelik olarak algılanan tehdittir (Bringle ve Boebinger, 1990) ve içerdiği karmaşık düşünceler, duygular ve davranışlar sebebiyle iletişim alanında araştırma konusu olarak giderek daha fazla ele alınmaktadır (Theiss ve Solomon, 2008). Bu araştırmalarda; verilen iletişimsel tepkilerin, ilişki üzerinde (doyum gibi), kıskançlığı hissetmekten çok daha fazla etkisi olduğu görülmektedir (Anderson, 1995; Buunk ve Bringle, 1987; Salovey ve Rodin, 1989).

Romantik kıskançlıkla ilgili incelenen literatür bireylerin partnerleriyle iletişim kurma biçim ve yaklaşımlarının ilişkilerini etkilediklerini göstermektedir. Bu bağlamda ele alındığında “duyguları algılama, asimile etme, anlama ve idare etme kapasitesini içerecek şekilde duygusal bilgiyi etkili ve doğru bir şekilde işleme kapasitesi” olarak tanımlanan duygusal zekanın gerek kıskançlık duygusunun yaşanması ve gerekse ifade edilmesinde önemli bir rolü olabileceğini söylemek mümkün görünmektedir. Mayer ve Salovey (1997), duygusal zekayı “duyguları algılama, düşünceye yardım edecek şekilde duygular üretme, duyguları ve duygusal bilgiyi anlama ve duyguları, duygusal ve entelektüel büyümeyi geliştirecek şekilde yeniden düzenleme yeteneği olarak ele almaktadırlar. Goleman’a (1995) göre ise duygusal zeka akıllı olmanın farklı ve çok etkili bir yoludur; duyguların ne olduğunu bilmek ve yaşamda doğru kararlar almak için bunları kullanmak, sıkıntılı ruh halini iyi yönetebilmek ve içtepileri (güdü) kontrol edebilmektir. Amaçlara ulaşmak için ilerlerken uğranan başarısızlıklarda iyimser olmak,

umudu kaybetmemek, kendini motive etmektir. Duygusal zeka empati kurmaktır, yani çevredeki insanların ne hissettiğini anlamaktır, sosyal yetenektir, diğer insanlarla kaliteli ilişkiler kurabilme, ilişkilerdeki duyguları yönetebilme, diğer insanlara rehberlik edebilme ve onları gerektiğinde ikna edebilmektir (O’Neil, 1996). Bu yaklaşımdan hareketle gelişmiş duygusal becerilere sahip kişilerin yaşamlarını daha doyumlu ve etkili şekilde sürdürerek, kendi verimliliklerini besleyecek zihinsel alışkanlıklar kazanabileceği söylenebilir (Goleman,2000). Böylesi bir becerinin, evlilik ilişkisi içindeki bireylere kendilerini, eşlerini, evlilik içinde gerçekleşen olayları anlama, yorumlama ve ifade etme konusunda ve nihayetinde de ilişkiden aldıkları doyum üzerinde olumlu yönde etkisi olabileceği düşünülmektedir. Sahip olunan duygusal zeka düzeyinin, kullanılan iletişim çatışması eğilimlerinin, yoğun ve karmaşık bir duygu olan kıskançlık karşısında verilen tepkilerin evlilikten alınan doyumu etkileyebileceğini söylemek mümkün görünmektedir. Ancak literatürde bu konuda yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Kişilerin yaşadıkları olumsuz duygu ve çatışmaların onların evlilik birliğinden aldıkları doyumun negatif yönde etkilendiği araştırma bulgularınca desteklendiği de hatırlanacak olursa bu çalışmanın, romantik kıskançlık, duygusal zeka, iletişim sorunları ve çatışma türleri konusunda Türkiye’deki evlilik-aile danışmanlığı hizmetlerine yönelik bilimsel düşünme ve araştırma olanaklarının yaratılmasına, evli ve evlenme hazırlığında bulunan çiftlerin bilgilendirilmesinde ve olası sorunlarının çözülmesine yönelik eğitici hizmetlerin etkinleştirilmesine katkıda bulunabileceği umulmaktadır.

Araştırmada evlilikten alınan doyum üzerindeki etkisi incelenecek olan bağımsız değişkenler; sahip olunan iletişim çatışması eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlıktır. Aynı zamanda bu değişkenler üzerinde cinsiyet ve evlenme biçiminin etkisi de araştırılmıştır. Aşağıda araştırmada incelenen değişkenlerle ilgili literatür bilgileri verilmektedir.

1.1.Evlilik Doyumu

Evlilik doyumunu, evlilik ilişkisinin sürdürülmesini sağlayan önemli unsurlardan biri olarak düşünülmektedir. Tezer (1986), evlilik doyumunu, bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin olan algısı şeklinde, Hawkins (1968) ise doyumlu bir evliliği, çiftlerin evlilik yaşantısında kendilerini mutlu hissetmeleri olarak tanımlamıştır. Bir başka tanıma göre de evlilik doyumunu, kişinin evlilik ilişkisinde hissettiği mutluluk, keyif ve tamamlanmışlık hissine yaptığı öznel değerlendirmedir (Rho, 1989). Collins ve Coltrane (1991, Akt: Hasta, 1996) doyumlu bir evliliğin ölçütlerini evlilik mutluluğu ile birlikte cinsel doyum, olumlu iletişim ve eğer seçme şansı olursa gene aynı kişiyle evlenme isteği şeklinde özetlemektedir. Doxey ve Larson (1997), evlilikten alınan doyum; fiziksel yakınlık, aşk, iletişimin kalitesi, çatışma çözümü, ilişkide eşitlik, birlikte geçirilen zaman faktörlerinin tecrübe edilmesiyle oluşan memnuniyet düzeyi olarak tanımlamıştır. Robert (2005) evlilikteki etkileşimin algılanan kalitesine bağlı olarak, evlilik doyumunun, kişilerarası karşılıklı etkileşim faktörlerine dayalı, öznel bir deneyim olduğunu belirtmektedir. Nicholas'a (2005) göre de kişinin çift ilişkisine dayalı olarak duyduğu tatmin ve duygunun derecesidir. Kirby (2005), evlilik

doyumunun kişinin evliliği hakkındaki duyguları, evliliğine yönelik olan bakış açısı ve algısı olduğunu belirtmektedir.

Evlilik doyumunu eşlerin evlilikleriyle ilgili olarak öznel değerlendirmelerini içermektedir ve genellikle ilişkinin sonuçları ya da ürünleriyle ilgilidir (Güngör, 2007). Snyder (1997), evlilik doyumunun kişilerin evliliklerinden duydukları memnuniyet, ilişkilerinde stresin varlık düzeyi, çift arasındaki iletişim, birlikte zaman geçirme, maddi konularda anlaşmazlık ile alakalı olduğunu belirtmektedir. Billiou (2003) evlilik doyumunun evlilikteki mutluluğun önemli bir yordayıcısı olduğunu söylemektedir.

Johnson ve diğerleri (1986), eşler arasındaki uyumun beş faktörden oluştuğunu belirtmektedirler. Eşler arasındaki mutluluk, etkileşim, anlaşmazlıklar, problemler ve boşanma eğilimi olarak belirlenen bu faktörler iki boyut altında toplanmaktadır. Eşler arasındaki mutluluk ve etkileşim evlilik uyumunun birinci boyutunu; diğerleri de ikinci boyutunu oluşturmaktadır. Araştırmacılara göre, eşler arasındaki mutluluk bireyin evliliği hakkındaki doyum hissidir ve kişinin hem evlilik hakkındaki genel duygularını hem de ilişkisinin çeşitli yönleri hakkındaki duygularını içermektedir.

Bradbury, Fincham ve Beach (2000), doyumunu etkileyen faktörleri iki temel grup altında toplamaktadır. Kişilerarası süreçler olarak adlandırılan ilk grup evliliğin içine vurgu yapmakta; şefkat, biliş, davranış, sosyal destek ve şiddet etmenlerini çatısı altında birleştirmektedir. İkinci grup ise evlilikteki bağlama işaret etmekte, çocukların olması, geçiş dönemleri, yaşamdaki stres kaynakları gibi faktörlerin

olduğu mikrobağlam ile; ekonomik koşullar, algılanan diğer ilişki seçenekleri gibi makrobağlam alt gruplarından oluşmaktadır.

Rosen-Grandon (1999), evlilik doyumu üzerinde etkili olan etmenleri yeterli miktarda karşılıklı sevgi, eşlerin yeterli derecede birbirlerine bağlılıkları ve eşlerin ebeveyn olmak ve sahip oldukları inanęlar hakkında tatminkar bir ilişki içinde olmaları olarak sıralamaktadır.

Myers ve Hattie (2004) evlilikten alınan doyumu belirleyen ölçütlerin aşk, sadakat ve paylaşılan değerler olduğunu belirtmişlerdir.

Fitzpatrick (1998) evlilik doyumu üzerinde etkili olan özellikleri daha fazla pozitif sözsüz mesaj kullanmak, daha fazla fikir birliği içinde olmak, anlaşmazlıklar üzerinde daha fazla tartışma, çatışmaktan kaçınma, birbirine karşı destekleyici davranışlar sergileme, karşılıklı uzlaşma, verilen sözsüz mesajlarda tutarlılık, daha az eleştirel olma ve memnuniyet oranının yüksek olması olarak vermektedir.

Rosen-Grandon (2004) evlilikten alınan doyumu etkileyen faktörlerin bireysel, ilişkisel ve bağlamsal olarak üç grupta toplanabileceğini söylemektedir. Araştırma sonuçlarında elde edilen bulguların açıklanmasında önemli bir yere sahip olması sebebiyle her bir faktör aşağıda ayrı başlıklar halinde açıklanmaktadır.

1.1.1.Evlilik Doyumunu Belirleyen Bireysel Faktörler

Çiftlerin ilişkilerinden aldıkları doyum üzerinde etkisi olan çeşitli bireysel faktörler bulunmaktadır. İçinde yaşanılan aile, kurulan arkadaşlıklar ve eski romantik ilişkilerden kazanılan alışkanlık ve beceriler evlilikten alınan doyumunu etkileyebilmektedir (Karney, 2004; Levitt, 2005). Çocukluk döneminde oluşturulan bağlanma stilleri de doyumun önemli bir yordayıcısıdır (Güven, 2005). Kirkpatrick ve Davis (1994), bağlanma stilleriyle ilişki özelliklerini karşılaştırmıştır. Sonuçlar güvenli bağlanmanın ilişkiden alınan doyumla ilintili olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Haldford ve Markmen (1995) ile Feeney (2002), güvenli ve rahat yakınlık kurma biçiminin doyumun yüksek düzeyleriyle ilişkili olduğunu saptamıştır. Landsberger (2002), güvenli bağlılığın artan doyumla, kaçınmacı ve güvensiz bağlanmanın da azalan doyumla ilişkisi olduğunu bulmuştur.

Ertan (2002), evli çiftler üzerinde yaptığı çalışmasında en yüksek ilişkisel doyum düzeyini güvenli bağlanma stiline sahip çiftlerin gösterdiğini saptamıştır. Stackert ve Bursik (2003) de benzer sonuçlar elde etmiş, güvensiz bağlanan bireylerin romantik ilişkilerde daha az doyum sağladıklarını bulmuştur.

Başa çıkma stratejilerini inceleyen araştırmacılar kadınların daha fazla mesafe koyucu-kaçınmacı erkeklerin ise ağırlıklı olarak reddedici yöntemlere başvurduklarını görmüşlerdir(Bouchard, Saborin, Lussier, Wright ve Richer, 1998).

Evliliğe ve diğer eşe yapılan yüklemeler de doyum üzerinde etkiye sahip görünmektedir. Fincham ve arkadaşları (2000), yüklemeler ve doyum arasındaki ilişkinin yakın ilişkilere ilişkin literatürdeki en güçlü ilişki olduğunu öne sürmüşlerdir. Baucom, Sayers ve Duhe (1989), uyumlu evliliği olan bireylerin olumsuz ilişki olaylarını daha az oranda kendilerine ve partnerlerine yüklediklerini bulmuşlardır. Fincham ve Bradbury (1993) tarafından yapılan boylamsal bir araştırmanın sonuçları; eşin davranışlarına yönelik olarak yapılan olumsuz yüklemelerin evlilik doyumunu azalttığını göstermektedir. Tutarel- Kışlak (1997), cinsiyet ve evlilik uyumuna bağlı olarak nedensellik ve sorumluluk yüklemelerindeki nedensel ilişki değişmelerini ve yükleme boyutlarının evlilik uyumunu yordamadaki katkısını incelemiştir. Sonuçlar, eşleri ile uyumsuzluk yaşayanların, eşlerinin olumsuz davranışları karşısında olumsuz yüklemeler yaptıklarını ve bu yüklemelerin ardından ortaya çıkan davranışların evlilik doyumunun daha da azalmasına neden olduğunu göstermiştir.

Psikolojik stres ve bireysel psikopatolojilerin de evlilik doyumunu etkilediği düşünülmektedir. Snyder ve Regts (1990), düşük dürtü kontrolü, eleştirilmeye aşırı duyarlık, abartılmış kendilik değerinin evlilikten alınan doyumunu etkilediğini belirtmektedir. Whisman, Uebelacker ve Weinstock (2004), kaygı ve depresyon düzeyleri ölçülmüş çiftlerin evlilik doyumlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında kişilerin sahip oldukları depresyon ve kaygı düzeyleri arttıkça evliliklerinden aldıkları doyumun azaldığını görmüşlerdir. Benzer şekilde Basco (1992), stresli çiftlerin evlilik doyumunun daha düşük düzeylerini rapor ettiklerini saptamıştır.

Kişisel faktörlerin de evlilik doyumu üzerinde etkisi olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Rogge, Bradbury, Hahlweg, Engl ve Thurmaier (2006), nörotizmin düşük evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Kendilik değeri de doyumu etkileyen faktörlerden biri olarak görünmektedir(Madden ve Janoff-Bulman, 1981; Lee, 1999).

1.1.2.Evlilik Doyumunu Belirleyen Evlilik İle İlgili Faktörler

Evlilik doyumunun bağlılıkla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. (Bird ve Melville, 1994). Adams ve Jones (1997), evlilikte bağlılık için üç temel boyut olduğunu belirtmektedir. İlki doyum, kendini adama ve aşkın içinde bulunduğu çekicilik boyutu; ikincisi kişinin bireysel ve sosyal sorumluluklarına ilişkin düşüncelerinin bulunduğu etik boyut ve sonuncusu da ilişkinin bitmesi durumunda yaşanacak yasal, finansal, duygusal ve sosyal sonuçlar için duyulan korkuya işaret eden sıkıntı boyutudur. Araştırmacılar bu üç boyut içinden kendini adama, aşk ve doyumun bulunduğu çekicilik boyutunun diğerlerine göre evlilik doyumuyla daha yakın bir ilişkisi bulunduğunu söylemektedir.

Evlilikteki iletişim ve problem çözme biçimleri de doyum üzerinde etkili olan faktörlerden biri olarak görünmektedir. Markman, Floyd, Stanley ve Storaasli (1988), evlenmeyi planlayan çiftlere yönelik olarak evlilikte stresi ve boşanmayı engelleyebileceğini düşündükleri bir önleyici program hazırlamışlardır. İletişim becerileri, problem çözme, cinsellik eğitimini içermekte olan bu programdan geçen ve geçmeyen çiftlerin altı ay ve üç yıllık izleme sonuçları önleme programının

ilişkiden alınan doyumu etkilediğini ortaya koymuştur. Benzer bir çalışmada Hahlweg, Markman, Thurmaier, Engl ve Eckert (1998), etkili iletişim ve problem çözme becerileri eğitiminden geçen çiftlerin üç yıllık izleme sonuçlarına göre, ilişki doyumlarının ve bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Etkili iletişim ve problem çözme becerilerinin çiftler arasındaki anlaşmazlıkları giderme konusunda önemli olduğu görülmektedir (Başat, 2004). Burleson ve Denton (1997), 30 stresli ve 30 stressiz çift üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında iletişim becerileri ve evlilik doyumu arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu görmüşlerdir. Montgomery (1981), kaliteli iletişimin evlilikler için önemli olduğuna değinmekte ve açıklık, onaylama, karşılıklık ve ortama uyum sağlamanın kaliteli bir iletişimin özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Eşler arasındaki yakınlık bir diğer önemli faktör olarak görünmektedir. Greef ve Malherbe (2001), 57 çift üzerinden aldıkları veriler sonucunda cinsel, duygusal, entelektüel ve sosyal yakınlığın evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Sosyal destek evlilik doyumunu etkileyen bir diğer etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar, algılanan sosyal desteğin evlilik doyumu üzerinde belirleyici rol oynadığını desteklemektedir (Acitelli ve Antonucci; 1994; Fielder, 2001, Kocaoğlu, 2003; Greef ve De Bruyne, 2000, Dehle, Larsen ve Landers, 2001).

1.1.3.Evlilik Doyumunu Belirleyen Demografik Ve Bağlamsal Faktörler

Cinsiyet ve eğitim gibi bazı demografik değişkenlerin evlilik doyumu üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Dökmen ve Tokgöz (2002), eğitim düzeyi ile doyum arasında ilişki olduğunu bulmuşlardır. Başat (2004), eğitimin yüksek düzeylerinin yüksek evlilik doyumu ile ilişkili olduğunu saptamış ve Türk erkeklerinin evliliklerinde eşlerinden daha fazla doyum aldıklarını göstermiştir. Ryne'da (1981), benzer sonuçlara ulaşmış ve erkeklerin evlilik doyumlarının eşlerinden daha fazla olduğunu bulmuştur. Araştırmacı bu farkı toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi olarak açıklamaktadır. Ancak cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak yapılan çalışmaların sonuçları birbiriyle tutarlı görünmemektedir. Bazı çalışmalarda erkekler kadınlardan daha yüksek doyuma sahip bulunurken (Gökmen, 2001; Lee, 1999) bazılarında doyum ve cinsiyet arasında bir fark ortaya konamamıştır(Çelik, 1997; Dökmen ve Tokgöz, 2002).

Bugün tüm dünyada kadın işgücüne duyulan gereksinim artmaktadır (Güven, 2005). Bununla birlikte cinsiyet rollerine ilişkin yargılar kadınların hem çalışma hem de iş yaşamında çeşitli sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir(Ersöz-Günindi, 1997). Maasen Van den Brink ve Groot (1994) tarafından yapılan bir çalışma, çalışan kadınların çalışmayanlara göre ev idaresi konusunda daha çok sorun yaşadıklarını ve evlilik doyumlarının daha düşük olduğunu saptamıştır. Hasta (1996), kadının çalışmasının onun ve eşinin evlilik doyumunu azalttığını ortaya koyan bir çalışma yapmıştır. Ancak, literatüre bakıldığında farklı sonuçların alındığı araştırmaların da bulunduğu görülmüştür. Bazı çalışmalar, kadının çalışmasının, onu

ev işleriyle ilgili sorumluluklardan kurtulmasına yardımcı olduğu için evlilik doyumunu arttırdığını göstermektedir (Kielcolt, 2003). Türk kadınları üzerinde yapılan çeşitli araştırmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir (Güven, 2007, Telsiz, 2003; Tezer, 1994). Sullivan (2008), tam zamanlı çalışan ve en büyük çocuğu altı yaşında olan 287 kadın üzerinde yaptığı araştırmasında evlilikten alınan doyumunu en iyi yordayan değişkenin eşle olan yapıcı iletişim olduğunu bulmuştur. Aynı zamanda kadının eşinin babalık rolüne olan bağlılık düzeyine ilişkin algısı ve kadının kendisinin evlilik rolüne olan bağlılığı da evlilikten alınan doyumunu ikinci derecede açıklayan değişkenler olarak saptanmıştır.

Bazı araştırmacılar içinde bulunulan kültürün de önemli olduğunu belirtmektedir. Özellikle sosyal ve ekonomik değişimlerin aile ilişkileri üzerine etkileri olduğu göz ardı edilmemelidir (Kuyaş, 1982). Cinsiyet rollerindeki değişimler kadın ve erkeklerin evliliğe ilişkin tutum ve değer yargılarını değiştirmektedir (Amato, Johnson , Booth ve Rogers, 2003). Bu durum Türkiye gibi hızlı değişim gösteren toplumlar için daha önemli görünmektedir. Türk toplumunun ortak yaşamdan bireyselliğe doğru değişen yapısının da Türk aile ve evlilik yaşamı üzerinde değiştirici bir etkiye sahip olacağını söylemek mümkündür (Kağıtçıbaşı, 1983).

Bazı araştırmacılar evliliğin farklı aşamalardan oluşan bir döngüsü bulunduğunu, ve evlilikten alınan doyumun sabit olmadığını söylemektedir(Finkel ve Hansen, 1992; Amato, Johnson ve Roger ,2003). Buna göre evlilikten alınan doyum daha çok dalgalı bir yapılanma göstermektedir (Bradbury ve Karney, 2004).

Vaillant ve Vaillat'ın (1993), gerçekleştirdiği çalışmanın sonuçlarına göre evlilikten alınan doyum, evliliğin ilk başlarında ve son yıllarında yüksek, ortasındaki yıllarda düşüktür. Uzunlamasına gerçekleştirilen bir başka çalışmanın bulguları, ilk ebeveynliğe geçiş döneminde evlilik ilişkisine ait pozitif duyguların azalma gösterdiğini ve çiftlerin daha az doyum, cinsel yakınlık ve daha fazla çatışma rapor ettiklerini ortaya koymaktadır (Hackel ve Ruble, 1992). Bradbury'de (2000), çocuk bakımı ve diğer sosyal rollerde zaman içinde oluşan değişimler nedeniyle evlilikten alınan doyumun zaman içinde değiştiği belirtmektedir.

Evliliğin uzunluğu da diğer bir bağlamsal faktör olarak görünmektedir. Karney ve Bradbury (1995), evlilik üzerine yapılmış çeşitli boylamsal çalışmaların sonuçlarına dayanarak geçen yıllar içinde evliliğin daha istikrarlı bir hale geldiğini ancak alınan doyumun azaldığını belirtmektedirler.

1.1.4 Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlilik

Bu araştırmada incelenen faktörlerden biri de evlenme biçimi olduğundan ayrı bir başlık altında ele alınması uygun görülmektedir. Türkiye'de genel olarak bakıldığında kültürel ve toplumsal değişimlerin daha hızlı bir şekilde vücut bulduğu büyük kentlerde tanışıp, anlaşarak evlenmeler yaygınlaşırken, geleneksel yaşamın hüküm sürmeye devam ettiği yerlerde ise çoğunlukla "görücü usulü" evlenmenin devam ettiği gözlenmektedir (Polat, 2007). İki evlenme biçimi arasındaki temel ayrım, görücü usulünde çiftlerin bir başkası aracılığı ile tanışması ve bu tanışmanın altında yatan ana fikrin evlilik olmasıdır (Çimen, 2007). Flört etme yoluyla

gerçekleşen evliliklerde ise bireyler okul, iş gibi çeşitli sosyal ortamlarda tanışmakta, bazen sadece arkadaşlık, bazen ise ilişki yaşamak amaçlı başlayan bu birlikteliklerin devamında evlilik fikri ortaya çıkmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde görücü usulü ve anlaşılarak gerçekleştirilen evliliklerin evlilik doyumu üzerindeki etkisine yönelik olarak oldukça az sayıda çalışma yapıldığı ve elde edilen sonuçların da birbiriyle tutarsız olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan birinde Yelsma ve Athappilly (1998), görücü usulü evlenmiş 28, aşk evliliği yapmış 25 Hintli çift ile mantık evliliği yapmış 31 çift üzerinden aldığı verilere dayanarak evlilik doyumu ve iletişim becerileri üzerine bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen bulgular görücü usulü evlenenlerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Fox (1975), görücü usulü ve anlaşılarak evlenen kadınlar üzerinde yaptığı çalışmasında her iki grubun evlilik yaşantıları arasında bir takım farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, görücü usulü kurulan evliliklerde erkeklerin karar almada daha baskın ve kısıtlayıcı yönde etkileri olduğu görülmüştür. Bir başka çalışmada görücü usulüyle evlenenlerin eğitim ve duygusal ilişki seviyelerinin daha düşük olduğu, eşe karşı daha fazla güvensiz bağlanma görüldüğü, ailelerle daha fazla sürtüşme yaşandığı gözlenmiştir (Hortaçsu, 1997).

Eşlerin tanışma ve evlenme biçimleri üzerine gerçekleştirmiş olduğu araştırmasında Turan (1997), Türkiye’de yaşayan evli çiftlerin evlenme biçimlerinin evlilikten aldıkları doyum üzerinde anlamlı etkisi olmadığını saptamıştır. Ancak, bu

araştırma bulgusunun tersine İmamoğlu (1994), anlaşılarak evlenen çiftlerin görücü usulü evlenenlere kıyasla daha fazla evlilik doyumu rapor ettiklerini bulmuştur.

1.1.5.Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Alan yazını incelendiğinde evlilik doyumunu açıklamaya yönelik olarak ortaya konan, öğrenme kuramı, sosyal değişim kuramı, bağlanma kuramı, sevginin evrimi kuramı, sosyal biliş kuramı gibi birçok kuramsal yaklaşım bulunduğu görülmüştür(Gökmen, 2001). Karen ve Bradbury (1995), evlilik konusundaki kuramları inceleyerek bunları sosyal mübadele kuramları, davranışçı kuramlar, bağlanma kuramı ve kriz kuramı başlıkları altında toplamışlardır.

Bu bölümde, çalışmanın bağımlı değişkeni olan evlilik doyumu ile araştırmanın bağımsız değişkenleri olan iletişim çatışması eğilimi, duygusal zeka, romantik kıskançlığın dayandırıldığı yatırım kuramı, karşılıklı bağımlılık modeli, yükleme kuramı ve incinme,stres, uyum sağlama modeli ele alınacaktır.

1.1.5.1.Karşılıklı Bağımlılık Kuramı

Evlilik ilişkisini açıklamaya yönelik çeşitli kuramlar vardır. Bu kuramlardan biri Thibaut ve Kelly (1959) tarafından ortaya atılmış olan karşılıklı bağımlılık kuramıdır. Kuram, romantik ilişkileri ve eş seçim süreçlerini açıklamak üzere birçok araştırmacı tarafından kullanılmakta, aynı zamanda evlilik ilişkilerini ve evlilik doyumunu açıklamak amacıyla da yararlanılmaktadır (Hovardaoğlu, 1996; Sabatelli,

1988). Bu yaklaşım, kişisel ilişkilerde ödül ve bedel değişimlerine odaklanmaktadır. Temel sayıtlısı, bireylerin ilişkilerinden aldıkları ödül ve bedelleri tartıktır. Kuram, etkileşimi ilişkide yer alan adanmışlık, bağlılık ve doyumu anlamak için anahtar kavram olarak kabul etmektedir. Etkileşim, bireylerin birbirleriyle iletişim kurması ve birbirleri için ürünler ortaya koymalarıdır (Güngör, 2007). Çiftler arasındaki etkileşim; sevinç, mutluluk, mutsuzluk, acı, üzüntü gibi ödül ya da bedeller sunmaktadır. Kişinin elde ettiği ödüller ilişkiden aldığı doyum ve zevke işaret ederken, bedeller ise kişi için istenmeyen ve nahoş bulunan duygu ve durumları göstermektedir. Çeşitli araştırmacılar, bir ilişkide ödül ve bedellerin neler olabileceği üzerine çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Fua ve Fua (1974, 1980) aşk, statü, bilgi, para, eşya ve hizmet olarak 6 tip kaynak belirlemiştir. Bir diğer çalışmada ise duygusal, hizmet, ilişkide güç, eşlik etme kaynakları ortaya konmuştur (Safilios-Rothschid, 1985). Bir başka araştırmada ise ilişkide bedel olarak kabul edilen durumların da ilişkiye ait stres, üzüntü, fedakarlık, partnere yönelik olarak artan bağımlılık, yapılan kavgalar, verilen emek, zaman ve benlik hakkında kötü hissetme olarak bulunmuştur (Curun, 2006).

Thibaut ve Kelley (1959), bireylerin ilişkilerini; karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi olarak iki standarda göre değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Karşılaştırma düzeyi (KD), ilişkinin o anda değerlendirildiği standart ya da referans noktasıdır. Diğer bir anlatımla, her birey ilişkiye, önceki deneyimlerinden edindiği bilgiler ve diğer ilişkilere dair yaptığı gözlemlerle başlamaktadır (Cürun, 2006). Tüm bu bilgiler kişi için mevcut ilişkisini değerlendirebileceği bir referans noktasını oluşturmaktadır (Sabatelli, 1984). Seçenekleri karşılaştırma düzeyi (KDseç) ise kişinin mevcut ilişkisini olası başka kişilerle yaşaması durumunda elde edebileceği

doyma ilişkin tahminlerin orta noktasıdır (Hovardaoğlu, 1996). Buna göre, ödüllerin bedellerden ağır basması ve olası diğer ilişki alternatiflerinin daha az ödüllendirici algılanması koşulunda ilişki sürmektedir.

1.1.5.2. Yatırım Kuramı

Rusbult (1980) tarafından önerilen yatırım modeli ilişkilerin kurulması, devam etmesi ve sonlanması üzerine yoğunlaşmaktadır. Yatırım Modeli, Thibaut ve Kelly (1959) tarafından ortaya atılmış olan karşılıklı bağımlılık kuramına ait iki kavramın üzerine inşa edilmiştir. Kurama göre bireyler ilişkilerinin doyumlu olup olmadığı konusunda karara varırken karşılaştırma düzeyi (KD); ilişkilerini devam ettirip ettirmemeye karar verirken de seçenekler için karşılaştırma düzeyi (KDseç) ölçütlerini kullanmaktadır. Karşılıklı bağımlılık kuramında da bahsedilmiş olduğu gibi ilişkide tarafların elde ettiği ödül ve bedellerin orantısı ilişkilerin sürmesinde önemli role sahiptir. Ödüllerin bedellerden fazla olması durumu ilişkiden edinilen olumlu kazançlara işaret etmektedir ve ilişkinin devam etme ihtimalini güçlendirmektedir. Karşılaştırma düzeyinde, ödül ve kazançları bireylerin beklentileri, değerleri ve standartları belirlemektedir. Kuram, kişisel olan karşılaştırma düzeyinin, bireyin şu an devam etmekte olan ve geçmişte yaşadığı ilişkilerden elde etmiş olduğu kazançları değerlendirmesi ile etrafındaki diğer ilişkileri gözlemlemesi sonucu oluştuğunu önermektedir. Yatırım kuramına göre ilişkiden elde edilen ödüller kişinin karşılaştırma düzeyini aştığında birey o ilişkiden doyum almaktadır. Ters bir durumun varlığında, yani kişinin ilişkisinden elde ettiği kazançların, karşılaştırma düzeyini karşılamaması durumunda ya da bu seviyenin altına düştüğü anlarda doyumsuzluk yaşanmaktadır.

Modelde önemi vurgulanan bir diğer ölçüt de seçenekler için karşılaştırma düzeyidir(KDseç). KDseç, kişinin devam etmekte olan ilişkisinin haricinde ulaşabileceği diğer potansiyel ilişkilerden elde edebileceği kazançlara vurgu yapmaktadır. Diğer bir deyişle, kişiler, potansiyel ilişki yaşama alternatiflerinden herhangi birisini, mevcut olan ilişkilerine kıyasla daha fazla ödül sağlayıcı olarak değerlendirirse ilişkilerini sonlandırıp bu seçeneğe yönelecekler; eğer olumsuz yargıarlarsa da devam ettireceklerdir.

Rusbult'a (1983) göre doyum ve bağlanım birbiriyle çok fazla ilişkili olmak durumunda değildir. İlişkiden alınmakta olan doyum, elde edilen ödüllerin olumluluk derecesine işaret etmektedir (Rusbult, Martz ve Agnew, 1988). Bağlanım ise kişinin partnerine ve ilişkisine olan bağlılığını ve ilişkide kalma isteğini göstermektedir (Rusbult, 1983). Kişiler doyum almıyor olsalar bile ilişkilerini sürdürme kararında olabilmektedirler. Bazen de yeni alternatiflere yönelerek doyum verici olan ilişkilerini sonlandırmayı tercih edebilmektedir. Model bu tür durumları ilişkiye yapılan yatırım miktarı ile açıklamaktadır.

Yatırım miktarı ilişkiye aktarılan kaynaklar, bunların önemi ve büyüklüğü olarak tanımlanmaktadır (Büyükşahin, 2006). Bu yatırımları içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmak mümkündür. İçsel yatırımlar, zaman, duygusal çaba, kendini karşıdaki kişiye açma gibi doğrudan doğruya ilişkiye yapılan yatırımlardır. Dışsal olanlar ise maddi yatırımlar, birlikte yapılan, katılınan etkinlikler, ortak sosyal çevre gibi ilişkinin etrafında oluşan yapılanmadır.

Yatırımlar çocuk sahibi olma, statü, para, hizmet, eşya gibi çok farklı formda ve yapıda olabilmektedir. Genel olarak bakıldığında çiftler zaman geçtikçe ilişkilerine daha çok kaynak aktarmaktadır. Bireyler için ilişkiye yapılan yatırımlar ödül ve ya bedel olarak nitelendirilmektedir. İlişkinin sonlandırılması durumunda yapılan bu yatırımlardan vazgeçmek durumu söz konusudur. Bireyler bu vazgeçme davranışını büyük bir zarar ya da bedel olarak algırlarlar ise ilişkilerini devam ettireceklerdir (Le ve Agnew, 2003). Rusbult bu durumu gönülsüz bağımlılık olarak tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra sosyal norm ve kurallar da yapılmış olan yatırımların ağırlığını arttırabilmekte ve ilişkilerin devam etmesi yönünde çiftler üzerinde baskı oluşturabilmektedir (Johnson, 1991; Rusbult ve Buunk, 1993).

Yatırım modeli, ilişki sona erdikten sonra da biten ilişkiye yatırım yapmaya devam edilebildiğini de öne sürmektedir. Rusbult (1983), terk edilen kişilerin biten ilişkilerine yatırım yapmaya devam ettiklerini öne sürmüştür. Söz konusu bu yatırımlar üzülme, eski partneri düşünme, ilişkiyi tekrar başlatmak için çaba göstermek gibi davranışlardır. Bu konuyla ilgili olarak gerçekleştirilmiş çeşitli çalışmalarda (Hortaçsu ve Karancı, 1987; Hortaçsu, 1989,1997a; Drigotas ve Rusbult, 1992) terk edilen kişilerin bitmiş olan ilişkilerine bağlanım ve olumsuz duygusal tepki düzeylerinin ilişkilerini kendileri sonlandıranlardan daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Rusbult ve Martz (1995) tarafından gerçekleştirilen ve evliliklerinde fiziksel istismara uğrayan kadınlara odaklanan çalışmanın bulguları, doyumsuz ilişkilerin neden devam etmekte olduğuna dair önemli ipuçları vermekte ve yatırım modelinin

varsayımlarını desteklemektedir. Sonuçlar, olumlu seçeneklerin düşük olması ve ilişkisine fazla yatırım yaptığını düşünen kadınların ilişkilerini sürdürdüğünü göstermiştir. Choice ve Lamke (1999) tarafından en az bir kere şiddet görmüş ve söz konusu ilişkisi halen devam etmekte olan üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada da benzer sonuçlar saptanmış ve bireylerin yalnız kalmaktansa ilişkilerini sürdürme eğiliminde oldukları görülmüştür.

Yatırım kuramı ile ilgili olarak yapılan çalışmaların bir kısmı cinsiyet üzerine yoğunlaşmıştır. Pek çok araştırmacı kadınlarla erkekler arasında farklılıklar olduğunu ve kadınların ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıklarını (Duffy ve Rusbult, 1986; Fitzpatrick ve Solie, 1999; Rusbult, Martz ve Agnew, 1988); seçeneklerin niteliğini daha olumsuz olarak değerlendirdiklerini (Davis ve Strube, 1993; Fitzpatrick ve Sollie, 1999) bulmuştur. Türkiye’de yapılan çeşitli çalışmalarda (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005; Hasta ve Büyükşahin, 2006) kadın ve erkeklerin sadece seçeneklerin niteliğini değerlendirme bakımından farklılaştığı görülmüştür. Diğer bir deyişle, başka birisiyle beraber olma seçeneğini erkekler kadınlara göre daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

Yatırım kuramı üzerinde yapılan bazı çalışmalar ilişki türüne yoğunlaşmaktadır. Givertz ve Sergin (2005) tarafından yapılan bir araştırmada flört eden ve sözlü olanlara kıyasla evlilerin ilişkiyi sürdürmeye yönelik bağlanımda, baskıcı yönünü daha çok vurguladıkları saptanmıştır. Bu durumu evlilik ilişkisinde yapılan yatırımların artması, seçeneklere kapalı olmaları, sosyal baskıların varlığı ve ilişkilerini sonlandırmanın getireceği ağır bedel algısı olarak açıklamışlardır. Hasta ve Büyükşahin (2006)

tarafından yürütülen bir diğer çalışmada evlilerle karşılaştırıldığında evli olmayan kişilerin seçeneklerin niteliğini daha olumlu algıladıkları bulunmuştur.

Bağlanma stilleri ile ilgili olarak yürütülen bir çalışmanın sonuçlarına göre Türkiye gibi toplulukçu ülkelerde tutkulu ve kıskanç olan sahiplenici aşklar ilişkilerine saplantılı ve bağımlı olma eğilimindedirler (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005). Bu duyguları onların var olan ilişkileri bittiğinde yeni bir ilişki kuramayacakları korkusuna yol açabilmekte, hatta yalnız kalmamak için doyum almadıkları ilişkilerini sürdürebilmektedirler (Büyükşahin, 2006). Sümer ve Güngör (1999), bağlanma stillerini ele aldıkları çalışmalarının sonunda da benzer sonuçlara ulaşmış ve batı toplumlarından farklı bir şekilde Türkiye’de saplantılı bağlanma stiline görece yüksek olduğunu bulmuşlardır.

1.1.5.3.Yükleme Kuramı

Sosyal psikoloji alanında oldukça sık kullanılan ve evlilikten alınan doyumu açıklayan bir diğer kuram da yükleme kuramıdır. Heider’a (1944, 1958) göre bireyler gözledikleri olay ya da davranışı içsel ve dışsal olmak üzere iki nedenden birine yüklemektedirler. İçsel nedenler, tutum, güdü, yetenek, çaba, kişilik özellikleri gibi bireye özgü özellikler; dışsal nedenleri de çevre, şans, gelenek, kanun, kader gibi kişinin dışında olan faktörlerdir. Kelly (1976), küp kuramında bireylerin hangi koşullarda kişisel hangi koşullarda çevresel faktörlere yükleme yapacaklarını açıklamıştır. Burada temel kavram “birlikte değişmedir”. Diğer bir deyişle bir davranış zaman içinde bir nedenle birlikte değişme gösteriyorsa bu davranış söz konusu nedene yüklenmektedir.

Jones ve Davis (1965), uyuşan çıkarımlar kuramında kişilerin başka insanların davranışları hakkında nasıl yükleme yaptıkları konusuna odaklaşmıştır. Kurama göre, yükleme sürecinin amacı birbiriyle uyuşan çıkarımlar yapmaktır. Kişilerde davranış ve onu tetikleyen niyeti kalıcı ve değişmez özelliklere yükleme eğilimi vardır. Yüklemler ve evlilik ilişkilerini inceleyen oldukça geniş bir literatür mevcuttur. Yükleme bir olay hakkında yapılan açıklamadır (Arias ve Beach, 1987). Bir evlilik ilişkisinde yapılan yüklemeler, eşin bir durum ya da olayla ilgili açıklamasını içeren nedensel yüklemeler ile olayın sorumluluğuyla ilgili olan sorumluluk yüklemelerini kapsamaktadır. Bradbury ve Fincham (1990), bir olaya kimin ya da neyin neden sebep olduğu nedensellik yüklemeleriyle; olay meydana gelmesinde kimin sorumlu olduğu da sorumluluk yüklemeleriyle yapıldığını söylemektedir. Nedensellik yüklemeleri odak, istikrarlılık ve genellik boyutlarını içermektedir. Sorumluluk yüklemeleri ise suçlama, kasıtlı ve bencil davranışlardan oluşmaktadır.

Alanda yapılan çalışmalarda stresli ve stressiz çiftlerin yüklemelerinin farklılaştığı ortaya konmuştur. Stresli eşler olumsuz ilişki olayları genel, kalıcı olarak değerlendirmekte ya da eşlerinin olumsuz kişilik özelliklerine yükleme yapmaktadırlar. Stressiz çiftlerin ise olumlu ilişki olaylarını genel ve kalıcı nedenlere yükleme eğilimleri olduğu görülmüştür (Karney ve Bradbury, 2000). Sorumluluk yüklemeleri konusunda ise stresli bireylerin, eşlerini bencil güdülü ve kötü niyetli davranan şeklinde değerlendirdikleri saptanmıştır. Araştırmacılar doyumlu evlilikleri olanların olumsuz yaşantıları eşlerine ve kendilerine daha az yüklediklerini ve bu olayları istikrarsız, özel olarak gördüklerini ortaya koymuşlardır (Baucom ve ark., 1989).

Fincham ve arkadaşlarına göre (2000), yüklemeler ve doyum arasında çok güçlü bir ilişki vardır. Buradaki temel ilke, olumsuz ilişki olaylarının etkisini arttıracak ve olumlu olanlarının da etkisini azaltacak şekilde yapılan yüklemelerin düşük düzeyde ilişki doyumu ile ilgili olduğudur (Curun, 2006). Dowd, Means, Pope ve Humphries (2005), düşük düzeyde yapılan olumsuz yüklemelerin yüksek evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

1.1.5.4.İncinme, Stres, Uyum Sağlama Modeli (The Vulnerability Stress Adaptation Model)

Karney ve Bradbury (1995) tarafından ortaya konan model evlilik alanı olarak tanımlanan dört kategoriden oluşmaktadır. Bu kategoriler, incinebilirliğe dayanma, stresli olaylar, uyum sağlayıcı süreçler ve evlilik niteliği ile devamlılığı içeren evlilik sonuçlarıdır. İncinebilirliğe dayanma düzeyi yüksek bireyler için evlilikten alınan doyum ve istikrar zaman içinde çok değişmiyebilmektedir (Bradbury, 1995). Bağlanma kuramı çerçevesinde yaklaşıldığında incinebilirliğe dayanma kapasitesinin kökleri çocukluktaki bağlanma dönemine kadar inmektedir. Hazan ve Shaver (1987), bireylerin yaşamlarının ilk yıllarında yakın ilişkilere dair öğrendiklerinin ilerleyen yıllarda evlilik hayatlarını etkileyeceğini belirtmiştir. Psikodinamik kuramlar açısından bakıldığında ise bazı kişilik özelliklerinin incinebilirliğe dayanma üzerinde etkisi bulunmaktadır. Karney ve Bradbury (1997), nörotisizm ve tepkisel davranışın evlilik doyumu üzerinde olumsuz etkisi olduğunu belirtmektedir.

Evlilikte anlaşmazlıklar, üzerinde anlaşmaya varılması gereken çeşitli durumlar, sorunlar bulunmaktadır. Uyum sağlayıcı süreçler burada devreye girmektedir. Sorunlarla ilgili olarak eşlerin takındığı tavır ve yaklaşım oldukça önemlidir. Özellikle iletişim ve duygusal düzenlemeler evlilik doyumuyla ilişkilidir (Sannito, 2007). Eşlerin sahip oldukları bilişsel şemalar, inançlar, yüklemeler uyum sağlama süreçleri üzerinde direkt bir etkiye sahip olduğundan ilişkiden alınan doyum üzerinde belirleyicidir (Jacobson ve Christensen, 1996).

Modelin üçüncü boyutunu stres verici yaşam olayları oluşturmaktadır. Karşılaşılan olumsuz yaşam olaylarıyla baş etmek için uygun başa çıkma ve uyum sağlama becerileri gereklidir (Davila ve Bradbury, 1998). Kurama göre stresli olaylara karşı etkili bir şekilde uyum sağlayabilen ve incinebilirliğe dayanan çiftler daha kararlı, uzun soluklu ve doyum düzeyi yüksek evlilikler yaşamaktadır.

Yukarıda açıklanan ve evlilikten alınan doyumunu açıklamak konusunda temel olarak alınan karşılıklı bağımlılık kuramı, yatırım kuramı, yükleme kuramı ve incinme, stres, uyum sağlama modeli çerçevesinde araştırmada incelenen ve evlilik doyumunu etkilediği düşünülmekte olan iletişim çatışmaları, duygusal zeka ve romantik kıskançlıkla ilgili olarak elde edilen literatür hakkında bilgi verilecektir.

1.2. Evlilikten Alınan Doyum, İletişim Türleri ve Çatışmaları

İnsanlar bir arada yaşadıkları sürece, ne kadar iyi niyetli ve anlayışlı olursa olsunlar aralarında sürtüşmelerin, çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır (Polat, 2006). Evlilikte ise neredeyse sürekli bir arada olma durumunun yaşandığı düşünülürse çatışmaların mutlaka oluşacağı söylenebilir. Belki de bu yüzden evlilikteki iletişim süreçleri içinde araştırmacıların ilgisini çatışmadan daha fazla çeken bir başka kavram yoktur (Sergin, Hanzal ve Domschke, 2007). Başarısız ve mutsuz evliliklerin sayısındaki artış evlilikte yaşanan çatışmaların etki ve rolü üzerinde odaklanmayı getirmektedir. İşte bu noktada bireylerin sahip oldukları ve evliliklerine taşıdıkları iletişim tarzlarının önemi kendini göstermektedir. Evlilikte çiftler arasındaki iletişimin evlilik doyumu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu araştırma sonuçlarınca da desteklenmektedir (CarrerGotmann, 1999; Christensen ve Shenk, 1991; Rogge ve Bradbury, 1999; Spanier ve Lewis, 1980). Diğer bir deyişle iletişim iyi evliliklerin habercisidir (Kocadere, 1995). Evlilikte yaşanan çatışmalara verilen iletişimsel tepkiler, evlilik doyumunu etkiler görünmektedir (Eldridge ve Christensen, 2002; Schneewind ve Gerhard, 2002). Sabatelli, Buck ve Kenny (1986), yeni evli çiftler arasında yaptıkları bir araştırmada, eşler arasında özel bir iletişim ilişkisi olduğunu ve bu iletişimin kalitesinin evliliği kalitesini de etkilediğini görmüşlerdir (Polat, 2006). İletişim becerisi, iletişim kurmada kullanılan bilgi donanımına işaret etmektedir (Dökmen, 2002). Kişilerin sahip oldukları iletişim beceri ve stratejilerinin evlilik ilişkisi içindeki etkileşimlerin temel taşı oluşturacağını söylemek mümkün görünmektedir. Söz konusu iletişim becerileri, kişilerin evlilikten elde edecekleri doyum ve mutluluğun düzeyini de etkilemektedir

(Polat, 2006). Çünkü iletişim becerisi farklılıkların çözümlenmesini sağlamaktadır (Snyder, 1978). Evlilikle ilgili olarak yapılan çalışmalarda çiftlerin iletişim örüntüleri ile aldıkları doyum arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir (Miller, 1976; Markman, 1981; Montgomery, 1981). Markman (1981), uzunlamasına olarak yaptığı çalışmasında iletişimin kalitesinin gelecekte evlilikten alınacak doyumu yordadığını saptamıştır. Fowers (2001), iletişim becerilerini öğretmenin çiftlerin ilişkilerini geliştirmede kullanılan en yaygın yöntemlerden biri olduğunu belirtmektedir. Birçok araştırma etkili iletişimin evlilikten alınan doyumun temel belirleyicilerinden olduğunu ortaya koyar niteliktedir (Carrere ve Gottman, 1999; Noller, 1988; Christopher ve Sprecher, 2000). Robinson ve Blanton (1993), uzun süre evliliklerini sürdüren çiftler arasında yaptıkları çalışmalarının sonucuna dayanarak iletişimin evlilikteki temel taşlardan biri olduğunu söylemektedir. Araştırmacılar uzun süreli evlilikler yaşayan kişilerin etkili bir iletişim ve birbiriyle konuşma davranışını sıklıkla rapor ettiklerini saptamışlardır. Cramer (2003), yaşanan yıkıcı tartışmaların partnerin anlaşılma ve kabul edilme duygularına zarar verdiğini ve ilişkiden alınan doyumu azalttığını belirtmektedir. Çiftler arasındaki yıkıcı iletişimin düşük evlilik doyumu ve yüksek boşanma oranıyla ilişkili olduğu çeşitli araştırma bulgularıyla desteklenmektedir (Gottmann ve Notarius, 2000; Karney ve Bradbury, 1995; Markman ve Hahlweg, 1993).

İnsan yaşamında kapladığı yer itibarıyla çok farklı anlamlara bürünmekte ve birçok farklı tanımlarla açıklanmakta olan iletişim kavramı; farklı yönlerini vurgulayan birçok tanımla açıklanmaya çalışılmaktadır. Yapılan çeşitli tanımlamaları şu şekilde sıralamak mümkündür: İletişim, bilgi üretme, aktarma ve

anlamlandırma süreci ve nitelikleri ne olursa olsun, iki sistem arasındaki bilgi alışverişidir ve alışveriş sözünden de anlaşılacağı üzere iki yönlü olması beklenmektedir (Dökmen, 1994). Leavit'e (1978) göre iletişim, insanların çevrelerini etkileme kanalı ve değişim mekanizmasıdır. Williams (1968) ise düşüncelerin, bilginin ve tavırların kişiden kişiye aktarılması olarak tanımlamaktadır. Andersson'a (1972) göre, bilgi paylaşma etkinliğidir. Swensen (1973) iletişimi iki ya da daha fazla sayıdaki insan arasında sesler, yüz ifadeleri, mimikler ve vücut hareketleri yoluyla iletilen ve anlam taşıyan her şeyi içeren bir kavram olarak tanımlamaktadır. Roloff'a (1987) göre semboller üretme, aktarma ve yorumlamadır. Tubbs ve diğ. (1974) iletişimi bir anlam yaratma ve iletme süreci olarak tanımlamışlardır. Ruesch'e (1951) göre kişilerin birbirini etkilemesini sağlayan tüm süreçlerdir. Reich ve Adcock (1976), iletişimi; süresi, kimin, neyi, nasıl ve ne etki ile söylediği; Cartier ve Harward (1953) ise bir kişiden diğerine bilgi ve mana aktarımı olarak açıklamaktadır. Cüceloğlu (1979), iletişimi iki birim arasında birbirine ilişkin mesaj alış-verişi olarak tanımlamaktadır. Zıllıoğlu'na (1996) göre iletişim, insanın kendisini yönlendirmek ve değişen gereksinimlerini karşılamak için, çevreden gelen uyarıları eleyerek, düzenleyerek etkin bir anlamlandırma ve bunu paylaşma çabasıdır. Çilenti'ye göre ise (1988), davranış değişikliği meydana getirmek üzere fikir, bilgi, haber, tutum, duygu ve becerilerin paylaşılması sürecidir. Dökmen (1986), Tubbs ve Anderson'un tanımlarını birleştirerek, kişilerarası iletişimin geniş bir tanımını yapmış ve "sembolik etkileşim yoluyla yaşantıların paylaşılması süreci olarak adlandırmıştır. Tanımda sembollerin üretilmesi, iletilmesi, birbiriyle ilişkili olma ve karşılıklılık vurgulanmaktadır.

Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere iletişim yaşamla iç içe olan bir kavramdır. İnsanlar iletişim kurarak biyolojik bir canlı olmaktan çıkmakta ve toplumsal bir varlık haline gelmektedir (Akoğuz, 2002).

Literatüre bakıldığında araştırmacıların iletişime olan yaklaşımlarını üç ana grupta toplamak mümkün görünmektedir (Burgoon, Heston, McCroskey, 1974). Birinci grup iletişimi linear(doğrusal) olarak almaktadır, Rogers ve Kincaid (1981), doğrusal iletişim modelini iletişimin çift yönlü olma özelliğini göz ardı etmesinden dolayı eleştirmektedir. İletişim modellerine yönelik ikinci bakış açısı, süreç yaklaşımıdır. Doğrusal iletişim modelinden farklı olarak geri bildirim ve iletişimin içinde süregeldiği ortam dikkate alınmaktadır (Bebe, Redmond, 2005).

İletişim modellerine yönelik üçüncü yaklaşım ise etkileşimsel (transactional) olarak tanımlanmaktadır (Coşkuner, 1994). Berne (1970) tarafından geliştirilen Etkileşimsel Analiz yada İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı, psikolojinin iletişim, gelişim, psikopatoloji, eğitim ve danışma, terapi alanlarını da içine alan bir yaklaşımdır (Akbağ, 2000; Akkoyun, 2001). Burada, insan iletişimi, kaynağı neden olarak ve alıcıyı da etki olarak yorumlayan bir ilişkiyi ifade etmemektedir. Bu tür iletişim modellerine göre, iletişim, kaynak ve alıcı arasındaki rollerin değişebildiği bir süreçtir. Transaksiyonel Analiz araştırmada etkisi incelenecek olan iletişim çatışmaları modeline temel teşkil ettiğinden ayrıntılı olarak açıklanması uygun görülmektedir.

1.2.1. Transaksiyonel Analiz

Transaksiyonel analiz bireyler arasında değişen ilişkiyi ve iletişimi, bireyin diğer bir bireyden farklılığını ve diğer kişilerle iletişim kurduğunda nasıl davrandığını açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır ve insanlar arasındaki iletişimle ilgilidir (Akkoyun, 2001; Berne, 1988). Bu yaklaşımda iletişim, ilişkinin diğer ucundaki kişinin etkileşimine bağlı olarak, bir değişken olarak ele alınmaktadır. Transaksiyonel analiz, mesajın kendisini değil, ileticilerini esas almaktadır (Burgoon, Heston, McCroskey, 1974). Yaklaşımına göre, bir insanın kişiliği, bireyin yaşamında karşılaştığı ebeveyn ya da ebeveyn figürlerinden öğrendiği duygu, düşünce ve takımına (Akbağ ve Deniz, 2003) işaret eden “ana-baba benlik durumu” , şu andaki gerçeğe uygun olan davranış örüntüleri temsil eden, görülen, duyulan, alınan verileri doğru olarak işleyen, problemlere uygun çözümler öne süren (Solomon, 2003) “yetişkin benlik durumu” ve yaşamla baş etmek üzere kişinin oluşturduğu ve çocukluğundan izler taşıyan duygu, düşünce ve davranış örüntülerini (Deniz, 2003) temsil etmekte olan “çocuk benlik durum”larından birini taşıyor olacaktır. Bir insan, kişilerarası iletişim sırasında bu üç temel rolden birine ya da birkaçına girebilmektedir. Karşı karşıya gelecek olan kişiler bu benlik durumlarını kullanarak ilişkiye gireceklerdir. Böyle bir etkileşimde kişilerin söylediklerini incelemenin yanı sıra, onlara ait sözsüz mesajları ve dil ötesi öğeleri de dikkate almak gereklidir (Dökmen, 1994).

Transaksiyonel analize göre iletişim süreci, bireyler arasında karşılıklı olarak gerçekleşen transaksionlardan (iletişim işlemi) oluşmaktadır (Keçeci, 2007). Bir

uyarıcı ve bir tepkiden oluşan bu iletişim sistemleri sosyal etkileşimin temel birimi olarak ele alınmaktadır. Yaklaşım hangi ego durumunda olurlarsa olsunlar insanların birbirlerine karşılıklı ve sürekli olarak transaksionlar gönderdiğini vurgulamaktadır (Kayalar, 2002). Temel olarak tamamlayıcı, çapraz ve gizil olarak üç tür iletişim işlemi bulunmaktadır. Tamamlayıcı transaksiyonda birey karşı tarafa herhangi bir benlik durumundan mesaj göndermekte, karşıdaki kişi ise iletişimi başlatan kişinin hedeflediği benlik durumundan yanıt vermektedir. Bu tür etkileşimlerin olduğu iletişimde çok az ya da hiçbir çatışma olmamaktadır. Çapraz etkileşimde ise kişi iletişimde bulunduğu kişiye herhangi bir benlik durumundan mesaj gönderirken, karşıdaki kişi mesajı gönderen kişinin hedeflediği benlik durumunun dışında bir benlik durumuyla yanıtlamakta buda çoğunlukla yanlış anlamayla sonuçlanmaktadır. Gizil olanda ise iletişimde bulunmakta olan iki kişiden birisinin ya da her ikisinin iki farklı benlik durumundan harekete geçmesi ve aynı anda hem psikolojik hem de sosyal düzeyde iki farklı mesajın birlikte gönderilmesi söz konusudur (Akkoyun, 2001). Transaksyonel analiz tarzı günümüzde birçok araştırmacı tarafından kişilerarası ilişkileri açıklamak için kullanabilecek en gerçekçi bakış açısı olarak kabul edilmektedir (Bebe, Redmond, 2005).

1.2.2. İletişim Çatışmaları

Brown, Yesma ve Keller'a (1981) göre insanlar; insanlığın bir üyesi olmalarından ve yalnızken başaramayacakları etkinlikleri birlikteyken başarabilmelerinden dolayı iletişim kurmaktadırlar. Bu görüşten hareketle, insanların gerek duygusal gerekse fiziksel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için

etraflarındaki diğer insanlara gereksinim duyduklarını ve iletişim kurmanın kaçınılmaz bir faaliyet olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Başka kişilerle sürekli iletişim ve etkileşim halinde olunmasının doğal bir sonucu olarak zaman zaman kişilerarası ilişkilerde çatışmalar yaşanabilmektedir (Cüceloğlu, 1997). Bu iletişime girme zorunluluğu, aynı zamanda, iletişimde bulunan kişiye karşı çeşitli duygular oluşmasına yol açmaktadır. Kişiyle kurulan iletişim, ihtiyaçları karşıladığında bu duygular olumlu yönde; karşılamadığında da olumsuz yönde gelişmekte ve gelecekte kurulacak olan iletişimlerin niteliğini pozitif ya da negatif yönde etkilemektedir. Schutz (1958), insan ilişkilerinin doğası üzerine yaptığı çalışmalar sonrası, insan ilişkilerini karakterize eden, bağlılık(yakınlık derecesi); kişilerarası kontrol; duygusallık (etkilenme derecesi) şeklinde tanımladığı üç temel boyut bulunduğunu belirtmiştir.

Gibb (1973) ise savunucu ve açık olarak başlıca iki tür kişilerarası iletişim ortamının bulunduğunu belirtmektedir. Araştırmacı, yargılama, kontrol, belli bir stratejiyi izleme, umursamama, üstünlük taslama, kesin tavırlı olmayı savunucu iletişimin unsurları; tasvir etme, probleme yönelme, doğal olma, empati kurma, eşitlik ve denemeye açık olmayı da destekleyici iletişimin unsurları olarak açıklamaktadır. Buna göre eğer kişi savunucu tarzda bir iletişim içindeyse karşıdaki kişi de benzer bir tutum içine girecektir. Böyle bir durumda karşıdaki kişiyi anlamak yerine, kişi kendini haklı çıkarmaya, benlik saygısını korumaya odaklanacaktır. Gibb'in yaklaşımında açıkça belirtilmemiş olsa da savunucu iletişim ortamının kişilerarası bir iletişim çatışmasına yol açtığı düşünmek yanlış olmayacaktır (Dökmen, 1986).

Nye (1973), günlük yaşamda görülen iletişim çatışmalarının kişisel özellikler ile etkileşim örüntülerinden etkilendiğini vurgulamaktadır. Buna göre, savunucu, otoriter, saldırgan kişiler genellikle kışkırtmaktan, kontrol etmekten hoşlandıklarından bu tür uzun soluklu bir iletişim biçimi karşındaki kişiye de bu tarzı öğretebilmekte ve onun iletişim tarzını da bu yönde olacak şekilde etkileyebilmektedir. Araştırmacı çatışmanın temelinde yatan faktörleri, bireysel özellikler ve etkileşimden kaynaklananlar olarak iki ana grupta toplamıştır. Bireysel özellikleri; savunucu; otoriter, baskıcı, körü körüne itaat etme eğilimi, engelleyici, saldırgan, yüksek beklenti düzeyine sahip olma, stres yaratıcı tavırlar; etkileşim kökenlerini de yarışma, baskı ve kışkırtma olarak açıklamaktadır. Bu temel üzerinden şekillenen iletişimlerin de çatışma ya da karşılıklı düşmanlık duygularının oluşumuna zemin hazırladığını söylemektedir.

Fletcher ve ark. (1986), çatışmaların temelinde bireylerin nedensel yargılarda bulunurken kullandıkları yükleme şemalarının farklılığının ve karmaşıklığının yatmakta olduğunu söylemektedir. Yükleme karmaşıklığı, açıklama gerektiren çevresel bir durumla karşılaştığında bireyin iki yada daha fazla nedensel yargı ortaya koyma eğilimidir (Fletcher ve ark., 1986; Howe, 1987, Wimer ve Kelley, 1982). Kişilerin sahip oldukları algılama ve değerlendirme biçimi, onların diğer insanlarla olan yaşantısını ve davranışlarını etkilemektedir (Arslan, 2005). İnsan doğası itibarıyla yaşamı boyunca çeşitli sebeplerle çevresindeki diğer insanlarla iletişime geçmektedir. Yukarıda değinilen farklı bilişsel şema ve yükleme tarzları insanların iletişim sırasında karşılarındaki kişiyi farklı değerlendirebilmelerine ve çeşitli çatışmalar yaşamalarına neden olabilmektedir.

Bell ve Blakey (1977; akt Cahn,1990) kişilerarası çatışmayı birbirine zıt olan görüş, fikir ya da ilgileri ifade eden kişiler arasında oluşan etkileşim türü olarak açıklamaktadır.

Norton (1983), kişilerarası ilişkiler bağlamında iletişim ortamında gözlenebilecek, birbiriyle zıt davranışlardan oluşan, dokuz çift davranış stili tanımlamıştır. Bunları; başatlık-boyun eğicilik; kavgacılık-yumuşaklık; gevşeklik-coşkunkluk; hareketlilik-çekingenlik; canlılık-durgunkluk; iz-bırakma-siliklik; dostluk-düşmanlık; açıklık-kapalılık; dikkatlilik-dikkatsizlik olarak gruplamıştır. Ancak bu tür bir sınıflama yalnızca iletişimde bulunan kişilerin davranışlarını ele almakta, bunun dışındaki, örneğin mesajdan kaynaklanan etkileri, kapsam dışı bırakmaktadır (Dökmen, 1994).

Öte yandan insanların sahip oldukları psikolojik ihtiyaçların farklılığı, farklı değer yargılarının varlığı, ulaşılabilinecek kaynakların sınırlı olması da çatışma yaşanmasına sebebiyet verebilmektedir (Bodine ve ark, 1994). Bireyler arasında oluşan bu çatışmaların başlama nedenleri Dökmen'e (1994) göre biliş, algı, duygu, bilinçdışı, ihtiyaçlar, iletişim becerisi, kişisel faktörler, kültürel faktörler, sahip olunan roller, kişinin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre ile mesajın niteliğidir.

Kültür ve kültürün önemli öğelerinden olan dil de kişilerarası iletişimi ve yaşanan çatışmaları etkilemektedir (Scott ve Borodovsky, 1990). İnsanlar içinde

bulundukları kültürün ve kullandıkları dilin niteliğinden kaynaklanan bir takım çatışmalar yaşayabilmektedir. Yapılan çalışmalar, gerek çatışma biçimleri gerekse bu çatışmaları çözme biçimleri açısından kültürler arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir (Kozan, 1989; Avruch, Black ve Scimecca, 1991; Dökmen, 1994). Ting-Toomey'e (1988) göre bireylerin çatışma ile başa çıkmak için kullandıkları stratejiler, onların kendi kültürel değer ve kurallarından etkilenmektedir. Hall (1976) çatışma ile ilgili kültürel farklılıkları "düşük bağlamlı kültürler " ve "yüksek bağlamlı kültürler" kavramlarıyla açıklamaktadır. Hall'a göre yüksek bağlamlı kültürlerdeki iletişimde bilginin çoğu ya fiziksel ortamdan ya da kişinin kendi içinden elde edilmektedir ve gönderilen mesajların çoğu açık ifadeler değildir, Düşük bağlamlı kültürlerde ise bilgi söylenen sözde açık olarak ifade edilmektedir. Yüksek kültürel sınırlamalara sahip (yüksek bağlamlı kültürler) toplumlarda, çatışmanın yüzeye çıkmasına engel olacak çeşitli engelleyiciler kullanılmaktadır. Öte yandan düşük kültürel sınırlamalara sahip olan (düşük bağlamlı kültürler) toplumlarda fikirleri açıklayarak tartışmalar yaşanması ve düşüncelerin açık bir şekilde ifade edilmesi olumlu bir özellik olarak görülmektedir. Bunun tersine yüksek bağımlı kültür üyeleri çatışma ortamları oluştuğunda doğrudan olmayan bir tutum içine girerek çatışmayla yüzleşmemeyi tercih edebilmektedirler (Knopf, 1998).

Knopf (1998), yüksek bağlamlı kültürlerde (Japonya, Kore, Çin gibi) insanların direkt iletişim kurmaktan çekinmelerinden dolayı sözel olmayan iletişim ipuçlarına daha duyarlı, düşük bağlam kültürlerinde bulunan kişilerin de daha çok kullanılan

kelimelere önem verdiklerini belirtmekte ve çeşitli ülkeleri bu bağlamda sınıflamaktadır.

Kişilerarası iletişim çatışmalarının temelinde yatan önemli kaynaklardan biri de kişilerin sahip oldukları rollerdir. Grup içinde belli bir konumda bulunan kişiden beklenen davranışlara rol denmektedir (Deser ve Harari, 1962; Sarbin ve Allen, 1968; Shaw ve diğ., 1970). İnsanlar üstlendikleri rollerin niteliğinden ya da bu rolleri üstleniş biçimlerinden dolayı bir takım çatışmalar yaşayabilmektedirler (Roloff, 1987). Her insan yaşamı boyunca bir takım sosyal ve mesleki roller üstlenmekte ve bunların gereklerini yapmak zorunda kalmaktadır. Bu sosyal rollerin tümüne birden “toplumsal roller” adı verilmektedir (Dökmen, 1994). Bu toplumsal rollerin oynanması sırasında da kişi başka insanlarla iletişime geçtiğinde çeşitli çatışmalarla yüz yüze gelebilmektedir. Eğer insanlar üstlendikleri rollere uygun ortam ve zamanlamayla girip çıkabiliyorlarsa rol uyumundan, ancak sahip olunan roller zamanına ve yerine göre kullanılamıyorsa bir rol uyumsuzluğundan bahsedilebilmektedir. Bunun yanında bir kişinin belli bir durumda sahip olduğu rollerden en az ikisini, bu rollerin kalitesini düşürecek şekilde birlikte kullanıyor olması da (rol bulaşması) kişilerin kendi içlerinde ve diğer kişilerle çatışmalar yaşamasına neden olabilmektedir. Roller ile ilgili diğer bir çatışma kaynağı da kişinin fazlaca benimsediği belli bir rolü, üstlendiği pek çok role bulaştırıp hemen her ortamda sergilemesi olan rol katılığıdır. Genel olarak bakılacak olursa; niteliği ne olursa olsun rol uyumsuzluğu yaşamakta olan insanlar gerek kendi içlerinde gerekse çevrelerindeki insanlarla olan iletişimlerinde problemler yaşamaktadırlar (Dökmen, 1994). Bununla beraber insanlar rol uyumsuzluğunu yanında, rollerin

niteliğinden kaynaklanan sebepler yüzünden de çatışmalar yaşayabilmektedirler (Sarbin ve Allen, 1968; Roloff, 1987). Bu türden rol çatışmalarını “kişilerin rollerle çatışması” ve “kişilerin rollerden dolayı birbirleriyle çatışmaları şeklinde adlandırmak mümkündür.

Davranışların meydana geldiği fiziksel ve sosyal çevrenin de etkileşim üzerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir (Baker ve Gump, 1964; Dökmen, 1994).

Mesajın niteliği yani taşıdığı anlam da çatışma kaynağı olabilmektedir.

Yukarıda anlatılan faktörler çatışmaların başlamasına sebebiyet vermekte ve kişilerarası iletişimde ortaya çıkan problemlerin nedenlerini ortaya koymaktadır.

Dökmen’e (1984) göre, kişilerarası iletişim problemlerinin altında yatan çatışmaların niteliğini başlangıç faktörleri ile sonuç faktörleri belirlemektedir. Başlangıç faktörleri, sonuç faktörlerinin temelinde yatmaktadır ve Dökmen’e (1994) göre iletişim çatışmalarının gerçek nedenlerini oluşturmaktadır. Sonuç faktörleri, direkt olarak gözlenen çatışmaların aslında yüzeysel sebepleri olabilmektedir. Sonuç faktörlerine ilişkin bilgi ve açıklamaları kendi içinde, kişinin kendisine yönelik olan bakış açısı, kişinin karşısındaki kişiye yönelik olan bakış açısı, kişinin kendisine gönderilen mesaja olan bakış açısı, kişinin sahip olduğu iletişim becerisi ve tarzı olarak dört gruba ayırmak mümkün görünmektedir:

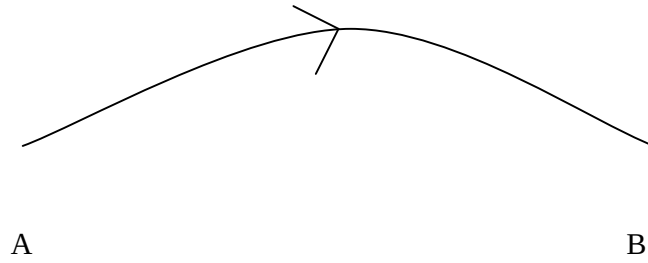
Pondy (1967), çatışma durumları ile ilgili beş ögeden bahsetmektedir. İlk öge, gizli çatışmadır. Bir diğer ismi de potansiyel çatışma olan bu faktör, çatışma yaratabilecek durumları içermektedir. İkinci öge, algılanan çatışmadır ve algılamada meydana gelen çeşitli farklılıklar sonucu ortaya çıkmaktadır. Cüceloğlu'nun (1979) belirttiği gibi kimi zaman mesajın içeriği ile alıcının mesaja yüklediği anlam farklı olabilmekte bu durumda bir çatışma ortamına zemin hazırlayabilmektedir. Üçüncü aşama olan "hissedilen çatışma" basamağında iletişimde bulunmakta olan kişilerin algılamaları duygu ve düşünce düzeyinde çatışma içermekte olan kırınlık, endişe gibi hislere dönüşmektedir. Yaşanmakta olan çatışmanın daha çok davranışsal boyuta ulaşması dördüncü aşama olan açık çatışma evresinde görülmektedir. Beşinci basamak olan "çatışma sonrası" evresinde ne tür davranışların gösterileceği konusunda seçimler ve yaşana çatışmanın doğasına yönelik değerlendirmeler yapılmaktadır (Coşkun, 1994).

Görüldüğü üzere kişilerarası çatışmaları açıklayan çeşitli görüşler bulunmaktadır. Araştırmada iletişim çatışmaları incelenirken ve ölçüm alınırken Harary ve Batell (1981) tarafından geliştirilmiş olan kuram temel alınmış olduğundan, bu kuram hakkında ayrı bir başlık açılarak açıklanması gerekli görülmektedir.

1.2.2.1.Harary ve Batell'in İletişim Çatışmaları Modeli

Gerçek dünyaya ait bir problem ciddi anlamda ele alınmak isteniyorsa er ye da geç uygun bir matematiksel modelden yola çıkmak gerekli ve daha yararlı olabilmektedir (Havelock, 1972). Bu bağlamda "graph teori" oldukça yardımcı

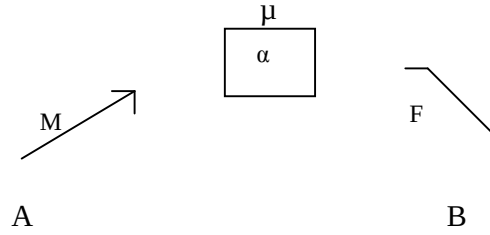
olmuştur. Harary ve ark. (1965), sosyal bilimlerde, özellikle psikolojide sosyal yapı, kişilik yapısı, iletişim yapısı bilişsel yapı gibi birtakım terimlerin kullanıldığını ancak buradaki yapı teriminin çok net şekilde tanımlanmadığını ve bu eksikliğin de graph teoriden yararlanılarak giderilebileceği savını ortaya atmışlardır. "Graph", noktalar ve birbirinden ayrı duran iki noktayı birleştiren çizgiden oluşan bir sistemdir. Kişilerarası iletişim yapısı olarak ele alındığında, bir ilişkide, kişilerarası iletişimde tek ya da çift yönlü akışları temsil eden noktalar ve oklarla gösterilebilecek sistemler bulunmaktadır. Kişilerarası iletişim söz konusu olduğunda, bu noktalar mesaj alış verişi temsil eden yaylarla (arc) birleştirilir (Harary, Havelock, 1972). Şekil 1. iki nokta ve bunları birleştiren bir doğrudan oluşan basit bir tek yönlü bir iletişim örüntüsünü temsil etmektedir.

Şekil 1. Basit bir tek yönlü iletişim örüntüsü (Harary, Havelock,1972)

Burada "A" gönderici "B" ise alıcıdır. Aradaki yay ve ok ise mesaj ile yönünü temsil etmektedir. İlk çalışmalarında Harary (1971), "yay"ın iki yarı yay (demiarc)'a bölünebileceğini belirtmiştir. Bunlardan bir tanesi araştırmacının "erkek-M-" olarak nitelendirdiği göndericinin mesajı gönderme yetisini ve arzusunu gösteren, diğeri ise

kadın-F- olarak belirtilen ve mesajın alıcı tarafından alınma istek ve becerisini tanımlayan yarı yaydır. “ α ” mesaja; “ μ ” kanala işaret etmektedir. Yukarıda temel iletişim yayı anlatılanlar doğrultusunda yeniden şekillendirilmiş ve şekil 2’ de gösterilen model oluşturulmuş; bu faktörlere “varoluş faktörleri” adı verilmiştir.

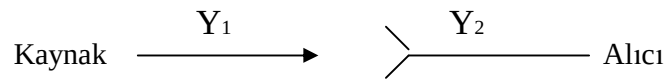
Şekil 2 Temel iletişim yayı (Harary ,1971)

Varoluş faktörleri iletişim kurulması için gereklidir ancak yeterli değildir. Bir de uygunluk koşulları bulunmaktadır. Bunlar, yukarıdaki faktörlerin belli bir şekilde bir araya getirilmesine işaret etmektedir. Bu koşullar; hazır bulunma; mekansal yakınlık; eş zamanlılık ve uygun olmadır. İletişimin kurulabilmesi için gönderici ve alıcının hem istekli olması hem de iletişime elverişli bir durumda bulunması, her ikisinin de iletişim için koşullarının uygun olması gereklidir. Mesajın doğru bir şekilde iletilmesi için kişiler arasındaki mesafe çok önemlidir. Her ne kadar günümüz teknolojisi mesafeleri kısaltıcı çözümler bulmaktaysa da bu sefer söz konusu teknolojileri karşılıklı ve uygun şekillerde kullanma (ahizenin kulağa ne kadar yakın olması gerektiği gibi) devreye girmektedir. Eşzamanlılık ta mesajın transferinde çok önemli bir faktördür. Dolayısıyla gerek gönderici gerekse alıcı

dikkatlerini yöneltme ve zamanlama konusunda eş zamanlı hareket etmek durumundadırlar.

Harary ve Havlock'a (1972) göre iki kişi arasında bir iletişim olması için yukarıda anlatılmış olan altı faktörün ve dört iletişim ilkesinin bir araya gelmesi gereklidir.

İletişim sürecinde, iletişim ortamında ve iletişimde bulunan kişiler arasında daima potansiyel bir çatışma elementi bulunmaktadır. (Harary ve Batell, 1981). Yukarıda verilmiş olan kuramsal terminolojiden hareketle Harary ve Batell (1981), bir iletişim çatışması modeli ve sınıflaması ortaya koymuştur. Daha önce de belirtildiği gibi bir iletişim yayı, iki yarım yaydan meydana gelmektedir. Her iki yarıyay da birbirlerine eşit ve aynı yönlü (Y) iseler, kaynakla alıcı arasında herhangi bir çatışma yaşanmamaktadır. Şekil 3. bu durumu göstermektedir.

Şekil 3. İletişim çatışmasının bulunmadığı ortam (Y₁ = Y₂)

Harary ve Batell'e göre iki yarı yayın eşit ve iki yönlü olması dışındaki tüm iletişim versiyonları iletişim çatışmasını göstermektedir.

Harary'e göre iki yarı yayın tek bir yay oluşturmaması sonucu iletişim çatışması doğmaktadır. Araştırmacılar iletişim çatışmalarını “temel çatışmalar” başlığı altında üç ana grupta toplamış ve her bir grubu da kendi içinde altboyutlara ayırmışlardır. Temel çatışmalar; yönelim (directional) , kapsam (content) ve karma (mixed) çatışmalardır. Yönelim çatışmaları kendi içinde, aktif (active), pasif (passive), varoluş (existential); kapsam çatışmaları; tümünden reddetme (antithetical), önyargılı (labeled), yoğunluk (intensity); karma çatışmalar ise, aktif önyargılı (active-labeled) ve pasif tümünden reddetme (passive- antithetical) olarak ayrılmıştır.

Yönelim çatışmalarının temel özelliği; mesajı gönderen ve alan kişi arasında mesajın içeriğine dair herhangi bir çatışma yaşanmaması; buna karşın kendilerinden kaynaklanmakta olan problemler dolayısıyla bir çatışma ortamı oluşmasıdır. Çatışma kaynağı kişilerdir. Kapsam çatışmasında ise kişiler mesajdan ötürü çatışma yaşamaktadırlar. Genel olarak bakıldığında, kapsam çatışmalarında eşitlik ilkesi, yönelim çatışmalarında ise aynı yönlülük ilkesi bozulmaktadır (Dökmen, 1986). Karma çatışmalarda da hem kişilerden hem de aralarındaki mesaj alışverişinden kaynaklanan çatışma durumları söz konusudur.

Aktif Çatışma: Birbirlerine doğru yönelmiş ancak birleşememiş iki yarı yay olarak formüle edilmektedir. Burada iki kişinin birbirine karşı olması söz konusudur. İletişimde bulunmakta olan kişiler birbirlerinin ne söylemekte olduğuna dikkat etmemekte, dinlememekte, umursamamaktadırlar. Bu duruma örnek olarak politikada adaylar arasında düzenlenen açık oturumlar gösterilebilir. Burada

adaylar birbirlerini dinlemeden, düşünceleri ve fikirleriyle karşı tarafı etkilemeye çalışmaktadırlar (Harary ve Batell, 1981).

Pasif Çatışma: İletişimde bulunmakta olan kişilere değil, kişilerin kendilerine yönelmiş iki yarı yay ile sembolize edilmiştir. Adeta birbirine sırtını dönmüş kişileri anımsatan bu yapı, birbirleriyle iletişim kurmak istedikleri halde, bireylerin kendilerinden kaynaklanan bazı nedenler dolayısıyla sağlıklı bir iletişim ortamı yaratamamalarını göstermektedir. Evli bir çiftin kavga ettikten sonra barışmak istedikleri halde bir türlü ilk adımı atamamaları bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Dökmen, 1986).

Varoluş Çatışması: İletişim ortamında sadece bir yarı yay olması durumudur. Diğer bir deyişle kaynak ve hedef arasındaki yarı yaylar birbirleriyle ilişkisiz ve yönleri farklı görünmektedir. Alıcı kaynağı hiç dinlemediği ya da yanlış anladığı için kendisine gönderilen mesajın içeriğinden tamamen farklı bir mesajı geri iletmektedir. Karagöz ve Hacivat'ın nüktelerinin birçoğunda bu tür bir iletişim çatışmasının kullanıldığı görülmektedir (Dökmen, 1985).

Tümden Reddetme: Yarı yaylar aynı yönlü ancak zıt işaretlidir. Bu tür çatışmalarda alıcı, kendisine gönderilen mesajı tümüyle reddederek, tam aksini savunmaktadır. Bir piyanistin konserden sonra performansı ile ilgili olarak kendisine yöneltilen eleştirilerin tamamını reddederek eseri mükemmel bir şekilde yorumladığını söylemesi bu duruma örnek olarak verilebilmektedir (Dökmen, 1986).

Önyargılı Çatışma: Yarı yaylar aynı yönlü olmalarına karşın nitelikleri farklıdır. İletişime geçecek kişiler, konuşacakları konuyla ilgili olarak peşin hükümlere sahiptir ve konuşma ortamına da sürekli bu düşünce ve fikirleri katmaktadırlar. Şirket yöneticileri ile çalışanları temsil eden grup arasında devam eden bir müzakere sürecinde, yöneticilerin işçilerin lehine olacak şekilde daha az çalışma saati, daha fazla sosyal güvenlik hakkı verilmesine karşın, temsilcilerin akıllarında sadece ücret artışı olması sebebiyle konuşmaları sürekli bu platforma getirmeleri ve diğerlerini önemsemeleri bu tür bir çatışmaya örnek olarak gösterilebilmektedir (Harary, Batell, 1981).

Yoğunluk Çatışması: Aynı yönde fakat farklı büyüklükteki yarı yaylarla ifade edilen bu çatışma türünde kişiler arasında herhangi bir konuyla alakalı olarak kısmi bir uyuşma olması durumu söz konusudur. Diğer bir anlatımla kaynağın belli bir konudaki görüşünü alıcı reddetmemekte, ancak, bu görüşe kaynağa oranla daha farklı düzeyde katılmaktadır. Flört etmekte olan bir çiftte, bir tanesinin diğerine çılgınca aşık olmasına karşın diğerinin sadece çok hoşlanıyor olması bu duruma örnektir.

Aktif-Önyargılı Çatışma: Yarı yayların yönleri birbirine doğrudur ve nitelikleri farklıdır. Aktif ve Önyargılı çatışmaların bileşiminden oluşmaktadır. Birbirlerinden hoşlanmayan ve aralarında herhangi bir konuda görüş ayrılığı bulunan kişilerin yaşadıkları çatışmalar but duruma örnektir.

Pasif-Tümden Reddetme Çatışması: Yarı yaylar kişilerin kendilerine doğru yönelmektedir ve zıt işaretlidir. Kişilerin kendilerini ya da karşılarındakini suçlayarak birbirlerine küsmeleri ve konuşmamaları bu durumu yansıtan bir örnektir.

Harary ve Batell (1981), bu çatışma türlerinden başka kısmi algılama (partial reception) ve alıkoyma (absorption) çatışmalarının varlığından da söz etmişlerdir.

Kısmi Algılama: Kaynaktan çok sayıda yarı yay çıkmasına karşın bunlardan sadece bir kısmının alıcıya ulaşmasıyla sembolize edilen bu çatışmada alıcı kaynağın gönderdiği mesajların yalnızca bir kısmını algılamaktadır.

Alıkoyma çatışması: Yayların yönleri aynıdır ancak nitelikleri veya miktarları birbirinden farklı olan bu çatışma türünde alıcı kaynaktan gelen mesajı tam olarak anlamakta ancak üçüncü bir kişiye doğru ve tam olarak iletememektedir. Diğer bir anlatımla alıcı, kendisine gelen mesajı isteyerek ya da istemeyerek değişikliğe uğratmaktadır.

Dökmen (1986), Harary ve Batell'in çatışma türlerine iki alt grup daha eklemiştir. Bunlar insancıl yaklaşım ve kişisel özelliklerdir. İnsancıl yaklaşım genel olarak insanlara karşı olumlu duygular taşıyan kişilerin, olumsuz duygular taşıyanlara kıyasla daha az iletişim çatışmasına gireceği görüşünü temel almakta; kişilerarası iletişim çatışmasına yol açması muhtemel birtakım kişilik özelliklerini de kişisel özellikler alt kategorisinde toplamaktadır.

1980'li yıllardan itibaren evlilikte iletişim konusu üzerine yoğunlaşmaya başlandığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar, iletişim süreçleri açısından mutsuz evliliklerle mutlu olanlar arasında manidar farklılıkların bulunduğunu ortaya koymaktadır (Christensen, 1988; Levenson ve Gottman, 1983). Mutsuz çiftlerin daha fazla yıkıcı ve kaçınmacı davranışlar gösterdikleri görülmüştür (Noller ve Fitzpatrick, 1991). Literatüre bakıldığında erkeklerin çatışma ortamlarında kadınlara kıyasla daha yüksek oranda geri çekilme davranışı gösterdiği görülmektedir (Christensen ve Heavey, 1990). Stanley, Markman ve Whitton (2002) tarafından 908 evli veya nişanlı çift üzerinden alınan veriler, yıkıcı iletişimin boşanma düşüncesini tetiklediğini, tartışma durumlarında erkeklerin daha fazla oranda geri çekilme davranışı sergilediklerini, iletişim, çatışma ve bağlılığın evliliğin kalitesini yordadığını göstermiştir. Aynı zamanda mutsuz çiftlerin mutlu olanlara göre daha fazla sıklıkla olumsuz hislerini açma eğiliminde oldukları da saptanmıştır (Davidson, Balswicx ve Halverson, 1983). Araştırmalar eleştirmek, şikayet etmek davranışlarının mutsuz çiftlerin tipik iletişim şekli olduğunu desteklemektedir (Estephan, 2005; Gottman ve Krokoff, 1983). Driver ve Gottman (2004) tarafından en fazla altı aylık evli 130 çift üzerinde, olumlu yaklaşım tarzının çatışma ve doyum üzerine etkisinin incelendiği çalışmada, çatışma sırasında pozitif ve esprili bir yaklaşım kullananların çatışmaları daha kısa sürede çözdükleri, daha az tehdit edici algıladıkları ve doyumlarının daha yüksek olduğu, erkeğin pozitif yaklaşımının ise doyum üzerinde daha belirleyici bir etkisinin olduğu bulunmuştur.

Yapılan bir diğ er çalışma da mutsuz çiftlerin daha fazla talepkar - geri çekilme ve kaçınmacı iletişim biçimlerini kullandıklarını göstermiştir (Christensen ve Shenk, 1991). Heene, Buysse ve Van Oost (2005), çatışmacı iletişim tarzının (yıkıcı, talepkar-kaçınmacı, tamamen reddedici), sahip olunan bağlanma stilinin ve yapılan yüklemenin, depresif semptomlar ile evlilik doyumu üzerine olan etkisini araştırmışlardır. 415 çift üzerinden elde edilen sonuçlar, kaygılı-kaçınmacı bağlanma stiline sahip kadınların en düşük evlilik doyumuna ve en yüksek depresyon belirti düzeyine; erkeklerde ise yıkıcı iletişim tarzı ve nedensel yüklemede bulunmanın en düşük evlilik doyumuna ve en yüksek depresyon düzeyine işaret ettiği bulunmuştur. Litzinger ve Gordon (2005), 387 evli çiftten edindikleri veriler ışığında iletişimin cinsel ve evlilik doyumu üzerine olan etkisini inceledikleri çalışmalarında çiftler arasındaki etkili iletişimin cinsel ve evlilik doyumunu arttırdığını saptamışlardır.

Evlilikten alınan doym ve iletişim çatışmaları konusunda Türkiyede'de çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Malkoç (2001), evlilik uyumu yüksek olan bireylerle kıyaslandığında evlilik uyumu düşük olanların daha fazla yıkıcı iletişim şekilleri kullandıklarını bulmuştur. Polat (2006), evli kişiler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında evlilik uyumu yüksek olanların çatışma eğilimlerinin düşük olduğunu bulmuştur. Gündoğdu (2007), dört farklı benlik tipinin (kopuk kalıplaşma, kopuk kendileşme, ilişkili kalıplaşma, ilişkili kendileşme) ve evlilik tipinin (görücü usulü, aile içerikli anlaşma, anlaşarak evlenme)  ift uyumu ile evlilik doyumu üzerine olan etkisini araştırmıştır. 292 evli çift üzerinden alınan sonuçlar benlik tipi ile evlilik türünün çiftin uyumu ile alınan

doyum üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. İlişkili kendileşmenin evlilikten alınan doyumunu en iyi yordayan değişken olduğu görülmüştür. Tezer (1986), eşlerin genel evlilik doyumlarını; çatışmanın süresine, sıklığına, hissedilen gerginlik düzeyine ve çatışmada hissedilen sorumluluğa göre incelemiştir. 104 evli çift üzerinden alınan sonuçlar cinsiyet farklılığını ortaya koymaktadır. Kadınların daha fazla gerginlik hissettikleri, çoğunlukla çatışmadan eşlerini sorumlu tuttukları; yaşanan çatışmanın uzunluğunun ve gerilimin düzeyinin evlilikten aldıkları doyumunu etkilediği bulunmuştur. Erkeklerde ise çatışmanın uzunluğunun ve sıklığının evlilikten alınan doyumunu olumsuz yönde etkilediği ancak çatışma sorumluluğunu kendilerinde görmelerinin de doyumunu arttırdığı gözlenmiştir. Hatipoğlu (1993), bazı demografik değişkenler ile evlilik çatışmasının yaygınlığı ve sıklığının evlilikten alınan doyum üzerine olan etkisini 77 evli çift üzerinden aldığı sonuçlara göre değerlendirmiştir. Bulgular çatışmanın yaygınlığının erkekler; çatışma yaygınlığı ile eğitim düzeyinin kadınlarda evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Canel (2007), evlilik iletişimlerini destekleyici ve ilişki içindeki problemlerin çözümünü geliştirici, evlilikten alınan doyumunu arttırmaya yönelik bir eğitim programını haftada bir gün iki saat süren oturumlarla en az 5 yıllık evli ve çocuğu olan 10 evli çifte vermiştir. Ön test son test analizi eğitim programının evlilikten alınan doyumunu ve eşe duyulan yakınlığı arttırmada; eşle yaşanan çatışmaları ve duyulan öfkeyi de azaltmada etkili olduğunu göstermiştir.

Epözdemir (2007), evlilik ilişkisinde eşlerin duygu ve düşüncelerini birbirlerine tam ve doğru bir şekilde ifade etmelerinin, aralarındaki iletişimi güçlendirdiğini ve

dolayısıyla evlilikten alınan doyumunu arttırdığını vurgulamaktadır. Araştırmacı duyguları tanıma, tanımlama ve söze dökme güçlüğü olarak adlandırılan aleksitiminin evlilik doyumunu üzerine olan etkisini 101 evli denek üzerinden aldığı sonuçlara dayanarak araştırmış ve aleksitimi ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı yönde ilişki olduğunu saptamıştır.

Tümer (1998), çalışmasında evli çiftlerdeki çatışma odaklarını ve iletişim sorunlarını ele almıştır. 43 evli çift üzerinden alınan verilerin analizine göre bireylerin aktif çatışma ve varoluş çatışma düzeyleri yaşlarına göre pozitif yönde değişmekte ve öğrenim düzeyleri arttıkça çatışma düzeyleri azalmaktadır. Çalışmayan kadınlar varoluş ve yoğunluk çatışmasını daha fazla yaşamaktadır. Sonuçlar eşler arasındaki yaş farkı ile çatışma düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğunu, yaşın ilerlemesi ile aktif çatışmanın azaldığını, evlilik yaşının ilerlemesiyle çatışma düzeyinin düştüğünü göstermiştir. Uğurlu (2003), evli çiftlerde cinsiyet ayrımına ilişkin tutumlar, çatışma yönetimi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında kadın ve erkeklerin farklı çatışma ile başa çıkma stilleri olduğunu saptamıştır. Buna göre erkeklerde olumsuz aktif çatışma; eğitim düzeyinin azalması, çatışma sıklığının artması, çatışmanın karşı tarafça başlatılması ve düşmanca cinsiyetçiliğin artması ile ilişkili bulunmuştur. Kadınlarda ise çatışmanın karşı tarafça başlatılması, çatışmanın sonunda eşlerinin istediğinin olması ve gelirin düşmesine bağlı olarak pasif stili kullandıkları görülmüştür.

Görüldüğü gibi, bu çalışmanın konusunu oluşturan iletişim çatışmalarının evli çiftlerin evlilikten aldıkları doyum düzeyleriyle ilişkili olduğu görünmektedir.

1.3. Evlilikten Alınan Doyum ve Duygusal Zeka

Goleman’a (1995) göre insanlar temel duygusal tepki setleriyle dünyaya gelmektedirler. Bu açıdan bakıldığında ilişkileri asıl etkileyen durumun çeşitli duygulara sahip olmak değil, herhangi bir duyguyu yaşarken nasıl davranıldığı olduğunu söylemek mümkün görünmektedir (Cordova, Lee ve Warren, 2005). Bu sebeple duyguları tanımlamak, ifade etmek, zorlayıcı olan duyguları idare etmek sağlıklı evlilikler için oldukça önemli ve gereklidir (Cordova, Lee ve Warren, 2005). Alandaki literatür gözden geçirildiğinde evliliklerde duyguların öneminin çalışıldığı araştırmaları üç grupta toplamak mümkün görünmektedir. Birinci alan, evlilikte duyguların oluşumu, yoğunluğu ve etkisi üzerine yapılan çalışmaları kapsamaktadır (Gottman, 1994). İkinci çalışma alanını ise depresyon, kaygı gibi hastalıklı duyguların evlilik içindeki yeri oluşturmaktadır (Beach, 2001). Son grubu da çiftlerin terapisinde duyguların rolü üzerine olan araştırmalar meydana getirmektedir. Araştırma konusu birinci alan içine girmekte olduğundan duygular kavramı da bu bağlam içinde ele alınacaktır.

Duygu becerisi insanların duygularıyla ilgili olarak ne yapmaları gerektiğini öğrenmelerine işaret etmektedir. Örneğin “empati” bir duygu değildir ancak başka insanların duygularını anlama ve idare etme konusunda kazanılmış bir beceridir. Duygusal beceri ve evlilik üzerine gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında Gottman, Katz ve Hooven (1997), kendi öfke ve üzüntülerinin gerek neden gerekse oluşumlarının farkında olan kişilerin evliliklerinden aldıkları doyumun daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Araştırmacılar bu durumu, duygusal becerilerin çiftler arasındaki yakınlık

sürecini etkilemesiyle açıklamaktadırlar. Duyguların doğru bir şekilde tanımlanması, kişiye, partnerini anlaması ve empati kurması için sosyal ipuçları sağlamaktadır (Alcorn ve Torney, 1982). Bunun yanında duyguları tanımlamak ve ifade etmek konusunda beceriye sahip olmak kişiye duygusal kırılganlığını sağlıklı biçimde karşıdaki kişiye iletme olanağı da sağlayabilmektedir. Literatüre bakıldığında duygusal beceriler konusunda, üzerinde çalışmalar yapılan kavramlardan biri olarak duygusal zekanın sıklıkla ele alındığı görülmüştür. Duygusal zeka kişinin kendi, duygu, düşünce ve eylemlerini anlaması ve düzenlemesine işaret etmektedir ve aynı zamanda empati, kendilik farkındalığı, motivasyon ve kendini kontrol etme gibi ilişkisel becerileri de içinde barındırmaktadır (Bar-On ve Parker, 2000). Alanda yapılan çeşitli çalışmalar evlilikten alınan doyum ile duygusal zeka arasındaki pozitif ilişkiyi destekler niteliktedir (Brackett, Mayer ve Warner, 2004; Lopes ve arkadaşları, 2004; Lopes, Salovey ve Straus, 2003). Fitness (2000), kişilerarası ilişkilerde duygusal zekanın potansiyel önemini tartışmaya başlayan ilk yazarlardandır ve romantik ilişkilerde yüksek duygusal zeka seviyesinde bir partner ile birlikte olmanın duygusal zorlanmalarda etkili kontrol sağlayacağını ve bunun da alınan doyumunu arttıracığını savunmaktadır. Fitness, Mayer, Caruso ve Salovey (2000) tarafından önerilmiş olan duygusal zeka kuramı çerçevesinde ilişkiden alınan doyumunu incelemiştir. Buna göre;

-İlişkiden alınan doyum duyguların doğru algılanması ve ifade edilmesiyle pozitif yönde ilişkilidir. Partnerler duyguları ne kadar doğru algılar ve ifade ederlerse o kadar mutlu olacaklardır.

-Duyguları ve nedenlerini anlama yeteneği evlilikte yaşanan iniş ve çıkışlar üzerinde önemli bir role sahiptir.

-Duygusal zekanın temel bileşenlerinden olan, duyguların düzenlenmesi ve idare edilmesi becerisi evlilik doyumu üzerinde kritik bir etkiye sahiptir.

Geçen yüzyılda yaygın olan anlayışa bakıldığında, zekanın, kişinin öğrenme, düşünme, mantık yürütme gibi bilişsel kapasite ve yeteneklerini kullanmasına dayalı bir kavram olduğu görülmektedir (BarOn, 1997). Buna göre zeka 6 yaşından sonra sabittir ve genellikle üniversite sınavları gibi yetenek testleriyle bağlantılıdır (Shapiro, 2003). Buna karşın, çeşitli araştırmacılar tarafından, geleneksel zeka anlayışından farklı olarak, sosyal zekanın “başkalarını anlama ve onlarla uyum içinde hareket ederek zekice davranma yeteneği” olduğu fikri ve onun genel zeka içinde önemli bir unsur olduğu 1920’erde öne sürülmeye başlanmıştır (Boyatzis, Goleman ve Rhee, 2000).

Leeper (1948), duygusal düşünmenin, mantıksal düşünmenin bir parçası olduğunu ve genel zekaya katkıda bulunduğunu öne sürmektedir (BarOn,1997).

Gerçekte duygusal zeka kavramı literatüre 1960’ ların ortalarında girmiş olsa da tanımlamak için çok fazla dikkat gösterilmemiştir (Greenspan, 1979). Payne (1985), doktora ödevinde duygusal zeka terimini ilk defa olarak kullanmıştır. Bu, ilk akademik kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Payne, kavramın ilk tanımını yapmakta ve

“ Gerçekler, hakikatler, anlamlar, ilişkiler bir duygular alemi içinde varlık bulmaktadır. Bu da hisler, gerçeklerdir. Anlamlar, hissedilen anlamlardır, gerçekler duygusal gerçeklerdir, ilişkiler kişilerarası ilişkilerdir ve çözdüğümüz problemler de duygusal problemlerdir, bu da demektir ki problemler hissettiklerimizdir”

şeklinde bir açıklama getirmektedir. Ancak Payne'nin açıklaması, hissedilen anlam, duygusal gerçek gibi ifadelerle açıklık getirmemektedir. Daha sonraları Mayer ve Salovey (1990), bu konuyla ilgili olarak iki makale yazmış ve duygusal zekanın, daha açık bir tanımlamasını yapmışlardır. Araştırmacılar, insanların diğerlerinden, kendi hislerini, başkalarının hislerini, duygusal durumlarla ilişkili problemleri çözmede daha başarılı olduklarını bulmuşlar ve çalışmalarının başlığını duygusal zeka olarak adlandırmışlardır ve duygusal zekayı “duyguları algılama, asimile etme, anlama ve idare etme kapasitesini içerecek şekilde duygusal bilgiyi etkili ve doğru bir şekilde işleme kapasitesi” olarak tanımlamışlardır.

Mayer ve Salovey'in yaklaşımı duygusal anlamları, ilişkiler hakkındaki sinyaller olarak almaktadır. Bu kurama göre duygusal zeka algı, bütünleşme, anlam ve idare etme olarak dört yetenek grubu içermektedir.

Gardner (1986) ise, zeka kavramına farklı bir boyut getirmiş ve insanlardaki zekanın tek bir boyutta değil çok farklı boyutlarda değerlendirilmesi gerektiği fikrini ortaya atmıştır. Gardner, insan zekasının oldukça geniş olan yelpazesinin görmezden gelindiğini ve çocukları büyük yeteneklerin fark edilmediği bir sisteme yerleştirerek onlara büyük bir haksızlık yapıldığını söylemiştir. Araştırmacı, insanların birçok yetenek ve yetenek bileşimlerinin kalıplaşmış sınavlarla ölçülemediğini, IQ değerleri farklılık göstermesine rağmen çeşitli vasıflara sahip kişilerin toplumda başarıyla yaşadığını, ancak zeki denince yalnızca dilsel, matematiksel-mantıksal zekanın anlaşıldığını belirtmektedir (Gardner, 1999).

Gardner, sosyal zekanın temelinde diğerrinin ruh halini, mizacını, güdülerini, arzularını anlayıp uygun tepkiler verme yeteneğı olduğunu, içsel zekanın ise özbilincin anahtarı olan “kendi duygularına erişebilme, bunları ayırt edip davranışını uygun şekilde yönlendirebilmeyi de içerdığını söylemektedir (Goleman, 1995).

Hatch ve Gardner tarafından sosyal zekanın parçaları olarak, grupları organize etme, tartışarak çözüm bulma, empati, ve sosyal analiz olarak dört ayrı beceri tanımlanmıştır(akt. Goleman, 1995).

Kavramla ilgili en büyük çıkış Goleman (1995) tarafından yapılmıştır. “Duygusal Zeka” kitabının yayınlanması ile duygusal zeka kavramı pek çok alanda ilgi ile tartışılmış ve kamuoyunun gündemine girmiştir (Yeşilyaprak, 2001; Yavuz, 2002). Goleman (1995), toplumda ve okullarda şiddet, kabalık ve sorumsuzluğun ciddi bir problem olduğunu vurgulamakta ve yüksek duygusal zeka ile sosyal davranış arasında bağlantı olduğunu iddia etmektedir. Duygusal zekanın bir çok durumda akademik zekadan daha güçlü ve önemli olduğunu ileri sürmektedir.

Goleman (2002), “kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtülerini kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendisini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme” olarak duygusal zeka kavramını tanımlamasını vermiştir. Goleman’a göre duygusal zekayı tıpkı IQ gibi ölçmek gereklidir. Öz farkındalık, sosyal yeterlikler gibi nitelikleri ölçmek önemlidir. Çünkü

ancak bu yolla kendimizi nasıl algıladığımızı ve diğer insanlarla nasıl etkileşim kurduğumuzu anlayabiliriz.

BarOn (1997), duygusal zekayı tanımlamanın kolay olmadığını söylemektedir. Ancak genel olarak, kişinin çevresel etki ve baskılara olumlu tepkiler verebilmesini sağlayan bilişsel olmayan beceriler bütünü olarak betimlemektedir. BarOn (2000), ayrıca duygusal zekanın, öz-farkındalık, kaliteli kişilerarası ilişkiler kurma, problem çözme, stresi tolere edebilme gibi duyguları etkili bir şekilde düzenleme ve kullanmadan kaynaklanan çeşitli yetenekleri içerdiğini ileri sürmektedir (Schutle ve ark., 2006).

Duygusal zekayı bir kişilik özelliği olarak tanımlayan araştırmacılar da vardır (Petrus ve Furnham, 2001). Araştırmacılar göre, duygusal zeka, uyum sağlama, ifade etme, duyguları düzenleme ve idare etme, kendine güven, kendini motive etme, stres kontrolü, sosyal rekabet, empati, mutlu olma, iyimserlik duygu ve davranışlarını içinde barındıran bir kişilik özelliğidir.

Verilen bu tanımların dışında literatürde duygusal zekanın birbirine oldukça benzeyen başka tanımlarını da görmek mümkündür: Duygusal zeka, farkındalık, irade geliştirme, oto kontrol, dürtü kontrolü, empatik dinleme, sorun çözme, grup çalışması yapabilme, sevgiyi, saygıyı bilme, yanlışı kabul edebilme gibi becerilerin alanıdır (Atabek, 2000). İnsanın duygular dünyasında hareket etme yeteneğine ilişkin en son düşünce biçimidir (Moller,akt. Sezik, 2002). Duygusal zeka ve liderlik arasındaki ilişkiyi inceleyen Cooper ve Sawaf (1997), "bizi kendi potansiyel ve hedeflerimizin

peşinden koşmaya sevk eden, en içten değerlerimizi ve özlemlerimizi harekete geçiren ve onları hakkında düşündüğümüz şeylere dönüştüren bir çeşit dürtü” olarak duygusal zekayı betimlemişlerdir. Bu tanımlamada araştırmacılar duygunun gücü, algılanması ve etkin bir şekilde kullanılması üzerinde durmaktadır. Weisinger (1998) ise daha basit bir tanımlama yapmış ve duygusal zekanın iletişim kurma boyutu üzerinde durmuştur. Weisinger’e göre duygusal zeka duyguların akıllıca kullanımıdır. Harrison’da (1999) duygusal zekayı “insanların duygularını bilme ve yönetme, insanları güçlü duygularla güdüleme, başkalarının yerine kendini koyma ve duygusal ilişkileri yönetme” olarak adlandırdığı duygusal yeterlik ve beceriler olarak tanımlamıştır. Aşan ve Özyer’e (2003) göre ise duygusal zeka, duyguların farkında olma, duygu ve duygu ilişkili bilgiyi muhakeme edebilme ve problem çözmenin bir parçası olarak duygusal bilginin işlenmesi yeteneğidir.

Yukarıda verilen duygusal zeka tanımları incelendiğinde bazı ortak noktalar görülebilmektedir. Bunlar, kişinin kendisinin ve karşısındakinin hislerini anlama, kendisini karşısındaki kişinin yerine koyabilme, duyguları yönetebilme ve kontrol edebilme, etkili iletişim kurabilme yeteneğidir.

1.3.1 Duygusal Zeka Kuramları

Duygusal zeka kuramlarına bakıldığında, duygusal zekaya ait olarak kabul edilen alt boyutların araştırmacılara göre farklı biçimlerde ortaya konduğu görülmektedir. Bununla birlikte, bir kuramda alt boyut olarak kabul edilmiş bir özelliğin

diğer bir modelde ana boyut olarak ele alındığı ve sınıflamalarda çok büyük farklılıkların oluşmadığı anlaşılmaktadır (Üncü, 2007).

Geleneksel zeka ile ilgili araştırmaların çok uzun yıllardır sürmesine karşın duygusal zeka ile ilgili çalışmalar yaklaşık 20 yıldır ağırlıklı olarak yürütölmektedir ve duygusal zeka modelleriyle ilgili kuramlar son zamanlarda ortaya çıkmıştır. Bar-On (1997), bilişsel zeka sonrasında geliştirilen zeka modellerini kronolojik olarak; sosyal zeka modeli (Thorndike, 1920), sosyal olgunluk modeli (Doll, 1935), bilişsel olmayan zeka modeli (Wechsler, 1940), çoklu zeka modeli (Gardner, 1983) ve duygusal zeka modeli (Mayer ve Salovey, 1990) şeklinde sıralamaktadır. Daha sonraki yıllarda Bar-On (1998) ve Goleman (1998) duygusal zekayı açıklayan kuramlarını öne sürmüşlerdir.

Bunların içinde en çok ilgi çekenleri Mayer ve Salovey'in (1997), Bar-On'un (1998) ve Goleman'ın (1998) kuramlarıdır. Mayer ve Salovey'in kuramı duygunun kendisine ve düşünceyle olan etkileşimine odaklaşmıştır. Duygusal zekayı “kişinin kendisinin ve başkalarının hislerini gözlemleyebilme, duyguları birbirinden ayırabilme ve elde ettikleri bu duygusal bilgiyi düşünce ve davranışlarına kılavuzluk etmek amacıyla kullanabilme yetisi” olarak betimlemişlerdir (Wiegand, 2007) ve sosyal zekanın bir alt kümesi olarak tanımlamışlardır (Shapiro, 1999). Mayer ve Salovey'in yaklaşımı kişinin kendisini ve başkalarını duygusal olarak algılaması ve anlamasındaki doğruluk ile kişinin amaçlarını gerçekleştirebilmesi için, bu duyguları düzenlemesi, kontrol etmesi ve kullanmasına odaklaşmaktadır (Mayer ve Salovey, 1997).

Goleman'nın kuramı ise performansı kontrol eden duygusal ve sosyal yeteneklere ağırlık vermektedir. Goleman'a (2002) göre duygusal zeka "kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtülerini kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut beslemektir". Duygusal zeka; motivasyon, empati ve sosyal beceriler içermektedir. Kurama göre duygusal zeka kişisel ve sosyal olmak üzere iki temel yetkinlik alanının bileşkesidir (Akt. Silkü, 2007). Kişisel yeterlilikler, öz farkındalık, duygu yönetimi, motivasyon; sosyal yeterlilikler empati, sosyal becerilerdir.

Bar-On'un kuramı hem zihinsel yeteneklere hem de motivasyon, bilinç durumu gibi akıllı davranışa yol açan diğer özelliklere odaklanmaktadır (Salovey, Mayer, Marc, 2004). Araştırmada ele alınan duygusal zeka değişkeni Bar-On tarafından ortaya konmuş olan duygusal zeka modeli açısından ele alınmış olduğundan kuramla ilgili olarak aşağıda ayrıntılı bilgi verilmiştir.

1.3.1.1.Bar-On'nun Duygusal Zeka Modeli

Baron modelini oluştururken, Darwin'nin (1837-1872) canlıların hayatta kalmak ve uyum sağlamak için gösterdikleri duygusal içerikli davranış kalıplarından yola çıkarak bireylerin yaşama etkili ve başarılı bir şekilde uyum sağlamaları için duygusal ve sosyal yönden akıllıca davranmalarının önemli olduğu sonucuna ulaşmış ve modelin temelini buna göre şekillendirmiştir. Buna ek olarak Thorndike'nin (1920) sosyal zeka tanımı ve bu zekanın performans üzerindeki etkisi ile Wechsler'nin (1940) akıllı davranış

olarak nitelendirdiği bilişsel olmayan faktörler konusundaki gözlemlerinden de yararlanmışır. Sifneos'un (1967), duyguları ifade edememekten kaynaklanan "aleksitimya" kavramından ve Gardner'ın (1983) çoklu zeka modelindeki kişisel ve kişilerarası zeka türlerinden de etkilenecek kuramına son şeklini vermiştir.

BarOn'un modeli iki ana bölüme ayrılmaktadır. İlk bölüm duygusal-sosyal zeka; diğeri ise kuramın psikometrik bölümüdür. Psikometrik kısım, duygusal-sosyal zekanın araştırmacının öngördüğü kuram temeline dayanarak ölçülmesi ve dizayn edilme bölümlerine açıklık getirmektedir. İki kısımdan oluşan bu model, söz konusu özelliği dolayısıyla, Bar-on duygusal-sosyal zeka kavramsal modeli; Bar-on duygusal sosyal zekanın psikometrik modeli veya Bar-On'nun hem duygusal zeka hem de psikometrik görünümünü içeren duygusal zeka modeli olarak adlandırılmaktadır.

Bar-On (1997), tıpkı bilişsel zeka gibi duygusal zekayı da tanımlamanın güç bir iş olduğunu söylemektedir. Ancak genel olarak duygusal zekayı "kişinin çevresel etki ve baskılara olumlu tepkiler verebilmesini sağlayan bilişsel olmayan beceriler bütünü" olarak tanımlamaktadır (Stein ve Book, 2003). Diğeri bir deyişle duygusal zeka, zekanın duygusal, kişisel, sosyal ve yaşamsal boyutlarına yönelir ki onlar, günlük etkinliklerde zekanın bilişsel görünümünden çok daha önemlidir (Bender, 2006). Bilişsel zeka uzun vadeli kapasiteli, stratejik iken, duygusal zeka acil işlemektedir ve taktikseldir. Duygusal zeka başarıyı öngörmeye IQ'dan daha fazla yardımcı olmaktadır, çünkü kişinin acil durumlarda bilgiyi nasıl uyguladığını göstermektedir. Bir şekilde duygusal zekanın ölçülmesi demek, o kişinin sağduyusunun ve uyum yeteneğinin de ölçülmesi demektir (Bender, 2006).

Bar-on'un duygusal zeka için öne sürdüğü model, yetenekleri kabul ederken, kişisel ve kişilerarası yetenekler, stres yönetimi, uyum sağlama, mutluluk ve iyimserlik gibi duyguları da içine almaktadır (Öztürk, 2006). BarOn duygusal zekayı “kişinin başarısını etkileyen, hayatındaki istek ve baskılarla başa çıkmasında kullandığı bilinçdışı hünelerlerin tümü” olarak tanımlamaktadır (Boyd, 2005).

Bar-On (2000), modelini özellikler ve çevresel isteklerle etkin bir biçimde başa çıkma yeteneğini etkileyen sosyal ve duygusal bilgi ile ilgili yetenekler bakımından psikolojik iyilik ve uyum modeli olarak tanımlamaktadır. Bu model;

- Kişinin kendi duygularının farkında olma ve kendini ifade etme becerisini
- Başkalarının duygularının farkında olma, anlama ve onlarla ilişki kurabilme yeteneğini
- Kişinin duygularla başa çıkma ve güdülerini kontrol etme yeteneğini
- Pozitif bir ruh haline sahip olma ve kendini güdüleme yeteneğini
- Değişikliğe uyum sağlama ve kişisel ya da sosyal problemleri çözme yeteneğini kapsamaktadır (Üncü, 2007).

Modelde duygusal zeka 5 ana 15 alt boyut içeren bir modelle açıklanmaktadır (Şekil 4).

DUYGUSAL ZEKANIN TEMEL ALANLARI VE ÖZEL YETENEKLER				
<i>Kişisel yetenekler</i>	<i>Kişilerarası yetenekler</i>	<i>Uyum sağlama becerileri</i>	<i>Stresle başa çıkma becerileri</i>	<i>Genel duygu durumu</i>
Özfarkındalık	Kişilerarası ilişkiler	Problem çözme	Strese dayanma	Mutluluk
Girişkenlik				
Benlik	Sosyal sorumluluk	Esneklik	Dürtü kontrolü	İyimserlik
Bağımsızlık				
Kendini gerçekleştirme	Empati	Gerçekliği test etme		

Şekil 4. Bar-On duygusal-sosyal zeka kavramsal modeline göre temel alanlar ve özel yetenekler (Mayer ve Salovey, 2004)

Kişisel beceriler, bireyin kendisiyle olan ilişkisi, sahip olduğu değerlerdir. “Benlik ” kişinin kendisini doğru bir şekilde algılaması, anlaması ve kabul etmesidir. Duygusal zekanın bu bileşeni güvenlik, içsel güç, kendine güven ve biricik olduğuna inanmak hisleriyle ilişkilidir. “ Öz farkındalık” kişinin duygularının farkında olması ve onları anlamasını ifade etmektedir. Bu beceri kişiye duygularını tanımayı, birbirinden ayırt etmeyi, çeşitli duyguları neden ve niye hissettiğini bilmeyi kazandırmaktadır. “aleksitimya”nın özellikle bu alt boyutla ilgili sorunlardan oluştuğu düşünülmektedir. “Girişkenlik becerisi” kişinin duygularını ve genel olarak kendisini rahatlıkla ifade edebilmesini içermektedir. Bu kişiye, duygularını, düşüncelerini, inandıklarını anlatma ve yıkıcı olmayan tarzda hakkını savunma becerisi sağlamaktadır. Bu beceriye sahip kişiler

fazla kontrolcü, tacizkar, saldırgan ve ya utangaç olmadan rahatlıkla kendilerini açabilen kişilerdir. “Bağımsızlık”, başkalarına duygusal olarak bağımlı olmamayı ifade etmektedir. Bu tür kişiler hayatlarıyla ilgili önemli kararlar alırken ya da planlar yaparken kendilerine güvenmektedir ve karar vermeden önce başkalarının fikirlerinden pek fazla etkilenmemektedirler. Bağımsızlık, başkalarından destek veya koruma alma gereksinimi duymamaktır. “Kendini gerçekleştirme”, kişinin varolan potansiyelini kullanarak amaçlarına ulaşmasıdır. Kişinin potansiyelinin farkına varmasını gerektirmektedir. Kendini gerçekleştirme, kişisel tatminle yakından ilgilidir. Genel olarak bakıldığında kişisel boyut, kişinin duygularından, zayıf ve güçlü yönlerinden haberdar olmasını ve zarar görmeyecek şekilde kendisini ifade edebilmesini içermektedir. Kişisel beceriler yeteneği yüksek olan kişiler duygularını rahatlıkla ifade edebilmekte, düşünce ve değerlerine güvenmekte ve başkalarını da bunlara inandırabilmektedir.

“Kişilerarası boyut”, kişilerarası yetenek ve faaliyetlerin altını çizmektedir. Bu boyuttaki alt gruplardan biri olan “empati” başkalarının duygularının farkında olmak ve onları anlamaktır. Empatik kişiler çevrelerindeki kişileri duygusal olarak okuyabilmektedir. Psikopatinin oluşumu bu alt boyuttaki eksiklikten kaynaklanmaktadır. Diğer alt boyut olan “sosyal sorumluluk” kişinin aile, arkadaş grubu gibi ait olduğu sosyal grup üyeleriyle işbirlikçi, yapıcı ilişkiler kurabilmektir. Bu alt boyut ile ilgili beceri eksikliği olan kişiler anti sosyal tutumlar göstermektedir. “Kişilerarası ilişkiler” alt boyutu ise başkalarıyla tatminkâr, sağlıklı ilişkiler kurabilme becerisidir. Bu beceri başkalarıyla karşılıklı olarak sevgi, şefkat ve yakınlık kurmaya işaret etmektedir. Genel olarak ele alındığında kişilerarası ilişkiler boyutu diğer insanları anlama, onlarla sağlıklı ilişkiler kurabilme yeteneklerine işaret etmektedir.

“Stresle başa çıkma becerileri”; stresli durum ve olaylar karşısında çok tepki vermeden, pozitif şekilde başa çıkabilme yetisini göstermektir. Bu alandaki ilk alt boyut olan “stresi tolere etme” stresli durum ve olaylar karşısında çok tepki vermeden, pozitif şekilde başa çıkabilme yetisini göstermektedir. Bu beceri; stres yaratan durumla ilgili çözümü bulabilme, ne yapacağını, nasıl yapacağını bilme, yeni tecrübe ve değişikliklere karşı iyimser bir tavır içinde bulunma, stresli bir durumla başa çıkabileceği inancına sahip olma yeteneklerini kapsamaktadır. Bu tür kişiler kaygı, ümitsizlik, çaresizlik yaşamadan karşılaştıkları kriz ve problemlerle başa çıkabilmektedirler. Diğer alt boyut olan “dürtü kontrolü”, kişinin arzu ve isteklerini engelliyebilme ve ya erteleyebilme becerisidir. Bu beceriden yoksun kişiler düşük kontrol, öfke problemleri, engellenmeye tahammülsüzlük, saldırganlık davranışları göstermektedir. Genel olarak bakıldığında stresle başa çıkma boyutundaki beceriler, umutsuzluğa kapılmadan ve kontrolü kaybetmeden stresle baş etme, problemleri zamanlarda soğukkanlı kalabilmeyi içermektedir.

Kişinin çevresinden gelen istek ve taleplerle uygun biçimde baş etmede ve problemleri durumları anlama ve uygun çözümlere ulaşmada esnek ve gerçekçi olmak ise uyum sağlama boyutundaki yeteneklere bağlı görünmektedir (Canbulat, 2007). “Gerçeklik”, kişinin hislerini ve düşüncelerini gerçeklik boyutunda değerlendirmesidir. Diğer bir deyişle, karşılaşılan durumun doğru ve nesnel olarak algılanmasına işaret etmektedir. “Esneklik” alt boyutu, kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını karşılaştıkları yeni durumlara göre ayarlamalarıdır. Bu beceriye sahip olan kişiler yeni düşüncelere, eylemlere açıktırlar. “Problem çözme becerisi”, karşılaşılan problemleri tanımlama ve etkili çözüm yollarını bulma yetisidir. Bu beceri, problemin varlığını hissetme ve etkili bir şekilde çözeceğine dair kendine güven duyma, problemi açık bir şekilde tanımlama

ve formüle etme, olası çözüm yollarını bulma, her çözüm yolunu değerlendirerek en uygun olanı seçmek olarak dört aşamadan oluşmaktadır.

Kişinin yaşamdan zevk alması, neşeli, olumlu, umutlu, iyimser olması ile ilgili yetenekler de beşinci boyut olan “genel duygu durumun” içerdiği becerilere işaret etmektedir. “İyimserlik” alt boyutu yaşama karşı olumlu ve ümit taşıyan bir tutum takınmış olmayı anlatmaktadır. İkinci alt boyut olan “mutluluk”, kişinin kendisine, çevresine ve genel olarak yaşama karşı memnuniyet duymasına işaret etmektedir. Bu beceriye sahip kişiler kendi yaşamlarından ve genel olarak hayattan zevk almaktadır.

Baronun modeline göre, duygusal olarak zeki olmak, kişinin kendisini anlaması ve etkili bir şekilde etmesi, başkalarını anlaması ve kaliteli ilişkiler kurabilmesi, yaşamın günlük baskılarıyla, talepleriyle etkili bir şekilde başa çıkabilmesidir (BarOn, 2007).

Literatür incelendiğinde evlilik doyumu ve duygusal zeka arasındaki ilişkiye 2000’li yıllardan sonra ve giderek artan düzeyde önem verilmeye başlandığı görülmektedir. (Grieco, 2002; Hampel, 2002). Alandaki ilk çalışmalardan biri Schutte ve arkadaşları (2001) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zeka ile empatik perspektife sahip olma, sosyal beceriler, kişilerarası işbirliği ile evlilikten alınan doyum arasında pozitif yönde ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Ciarrochi ve ark. (2000), duygusal zeka ile yaşamdan alınan doyum, empati, dışa dönüklük, nörotisizm, bilişsel zeka, ilişki kalitesi ve kendilik değeri arasındaki ilişki

üzerine bir araştırma yapmışlardır. Sonuçlar duygusal zeka ile ilişkinin kalitesi, empati, dışadönüklük, kendilik değeri ve yaşamdan alınan doyum arasında pozitif yönlü korelasyon olduğunu göstermiştir.

Hampel (2002), duygusal zeka, ilişki kalitesi ve yakınlık arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 76 çifti araştırmasına dahil etmiş ve duygusal zeka ile ilişki kalitesini oluşturan değişkenlerden ikili uyum ve ilişkiye duyulan güven arasında pozitif yönlü korelasyon olduğunu ortaya koymuştur.

Grieco (2002), duygusal zeka, bağlılık düzeyi, sosyal destek ağı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi 63 yeni evli çift üzerinde araştırmıştır. Araştırma sonucu yalnızca, duygusal zekanın alt bileşenlerinden olan genel duygu durumunun evlilik doyumunu yordadığını bulmuştur.

Fitness (2000), duygusal zekanın yüksek düzeylerinin affetme yeteneği ile bağlantılı olabileceğini savunmaktadır. Çiftlerin aralarındaki yakınlığı artırıp, iletişim kurmaları, çatışmalarını çözümleyebilmeleri birbirlerine karşı duydukları güveni geliştirmeleriyle doğrudan alakalıdır. Bu nedenle daha önce yaşanan ve incinmelere sebep olan yaşantıları affedici bir şekilde karşılama sağlıklı evliliklere sahip olmanın ön koşullarından biridir. Affedicilik neticesinde yeniden yapılanan ilişki hızla gelişmekte, kalitesi artmakta evlilikten alınan doyum düzeyi yükselmektedir (Fincham ve Beach, 2000). Worthington'da (2006), affetmenin evlilik doyumunu yordayan değişkenlerden biri olduğunu bulmuştur. Sannito'ya (2007) göre duygusal zekanın yapı taşlarından olan

kişinin duygularını kontrol etmesi ve empati kurması affetme davranışını oluşturan faktörlerdendir.

Yapılan çeşitli araştırmalarda duygusal açıklık ve evlilik doyumu arasında pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür (Fitness, 2000; Goldman, Turvey ve Palfi, 1995). Kişinin hislerini ifade edildiği şekilde açıkça anlamak olarak tanımlanan duygusal açıklık, duygusal zekanın bileşenlerinden olan duyguların tanınması özelliğine dahil edilebilir (Sannito, 2007).

Duyguların ifade edilmesinde cinsiyet farklılığı olabileceğine dair çeşitli bulgular bulunmaktadır. Çalışmalar kadınların erkeklere nazaran daha fazla öfke, sevgi, nefret, mutluluk ve üzüntülerini dile getirdiklerini göstermektedir (Ross ve Van Willigen, 1997). Erkeklerin duygularıyla ilgili olarak konuşma ve onları tanımlama konusunda zorluk yaşadıkları (Carpenter ve Adis, 2000) ve yakınlıklarını ifade etmekten korktukları görülmektedir (Fischer ve Good, 1997).

Literatüre bakıldığında duygusal zekanın sıklıkla ele alındığı ancak Türkiye’de evlilik doyumu ve duygusal zeka üzerine çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca Hampel’in (2002) vurguladığı gibi “yüksek duygusal zeka en iyi sonucu kaliteli bir iletişim ortamında vermektedir.” O halde çiftlerin kullandıkları iletişim stillerinin önemi yadsınamayacak kadar çoktur. Özellikle çatışma ve tartışma ortamlarında kullanılan iletişim çatışma eğilimlerinin kişilerin evliliklerinden aldıkları doyum üzerinde etkili olabileceğini söylemek mümkün görünmektedir.

1.4.Evlilikten Alınan Doyum Ve Romantik Kıskançlık

Kıskançlık, romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk kaynaklarından birisidir (Pines ve Friedman ,1998) ve boşanma, şiddet, partnerin öldürülmesi durumlarında da temel sebeplerden biri olarak ortaya çıkmaktadır (Buss, 2000; Daly, Wilson ve Weghorst, 1982). Bununla birlikte araştırmacılar, yaşanan belirsizlik düzeyindeki farklılıklar sebebiyle evli, ciddi bir ilişki yaşayan, flört eden ve günü birlik ilişkilere giren bireylerin kıskançlığı farklı şekillerde yaşayıp ifade ettikleri konusunda fikir birliği içindedirler (Guerrero ve Eloy, 1992; Afifi ve Reichert, 1996; Andersen ve ark., 1995; Aylor ve Dainton, 2001). Bir ilişkinin başlangıç aşamalarında yaşanan belirsizlik hissi evlilik bağı ile yapılandırılmış ve sınırları belirginleştirilmiş bir bağlılığa göre daha fazla olacaktır (Knobloch ve Solomon, 2002). Diğer bir deyişle yeni bir ilişki içinde olan birey ilişki içinde kalmak (kişisel belirsizlik), partnerin ilişkiyi devam ettirip ettirmeyeceğine yönelik kuşku (partner belirsizliği) ve ilişkinin genel gidişatı (ilişkisel belirsizlik) hakkında daha fazla belirsizlik yaşayacaktır. Bununla beraber her ne kadar evli kişiler flört edenlere nazaran daha az belirsizlik yaşasalarda kıskançlık gibi özel bir durum özellikle aralarında düşük yakınlık olan evli çiftler arasında, belirsizlik ortamının oluşmasına sebebiyet verebilmektedir (Guerrero ve Andersen, 1998; Knobloch ve Solomon, 2002). Bir evlilik ilişkisi kıskançlığı tetikleyen durumlar karşısında oluşan belirsizlik duygusu yüzünden tıkanabilmektedir (Afifi ve Reichert, 1996).

Bringle ve Boebinger (1990), romantik kıskançlığı, “romantik bir ilişkinin doğasına yönelik olarak algılanan tehdide gösterilen reaksiyon” olarak betimlemiştir.

Bir diğ er tanımla romantik kıskan çlık, tipik olarak, kişinin sahip olduğı ilişkinin üçüncü bir kişi tarafından tehdit edilmesi algısıyla ortaya çıkan duygusal, davranışsal ve bilişsel tepkilerdir (Pfeiffer ve Wong, 1989; White ve Mullen, 1989). Bu tanımlı; kıskan çlığın boyutları (bilişsel, duygusal, davranışsal), algılanan tehdit ve ilişkinin kalitesi olarak üç temel alana bölmek mümkündür (Lucas, 2007). Tanıma biraz daha açıklık getirilecek olursa, kıskan çlıkla birlikte öfke, cinsel arzu, korku gibi çeşitli duygusal tepkilerin de gösterildiğı görülmektedir. Bu tür hisler; sevgi gösterilerinde bulunmak, umursamazlık, sözel ya da fiziksel taciz gibi çeşitli pozitif ve negatif tepkilere yol açabilmektedir. Çiftlerle yapılan çalışmalar kıskan çlığın bazen olumlu ve arzu edilir olabildiğini de desteklemektedir (Silva, 1997). Paradoksal görünmesine karşın, kıskan çlık sevgi ve gözetmenin bir işareti olarak algılandığında olumlu olarak kabul edilebilmektedir. Power ve Dalglish (1997), kıskan çlığın zaman zaman, iletişimi arttıran ve bireylerin hislerini güçlendiren bir görev üstlendiğini belirtmektedir. Buss (2000), Shackelford ve Buss (1997), kıskan çlık ve ilişkinin kalitesi arasında pozitif ilişki olduğı yönünde sonuçlar elde etmişlerdir. Guerrero ve Andersen (1998), kıskan çlığın bir yüzünde aşk diğ erinde paranoyanın bulunduğı bir kılıç olduğunu ve hangi tarafın geldiğine göre bazı çiftler için ödüllendirici diğ erleri içinse stres kaynağı oluşturduğunu söylemektedir.

Öte yandan, Hansen (1985), kıskan çlığın meydana gelmesi için önkoşul olarak iki faktörün gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Öncelikle, kişi, partnerinin gerçek ya da hayal edilen davranışını ilişkisi için bir çatışma unsuru olarak kabul etmelidir. İkinci olarakta ilişkisini vazgeçmek istemeyecek kadar değerli görmelidir. Hansen'nin tanımı kişinin ilişkisi ile ilgili olan algısına önem vermektedir

Literatür gözden geçirildiğinde, kıskançlık değerlendirilirken çoklu bir yaklaşım sergilenmesinin daha açıklayıcı görüldüğü; kıskançlığın doğası; hem kıskanan hem de kıskanılan kişi için kıskançlığın yol açtığı stresin düzeyi; ilişkide yol açtığı sorun; kıskançlıkla ilgili inanışların yer aldığı bilişsel yapı; şiddet ya da şiddet tehlikesi; partnerin tepkisi; ilişkinin kalitesi; cinsel boyut, ilişkideki her bir kişinin sahip olduğu geçmiş ele alınarak analiz edilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir (Silva, 1997).

Kıskançlık çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Sharpsteen, 1991). Bu da duygusal reaksiyonların yanı sıra, çeşitli düşünce ve baş etme davranışlarına da işaret etmektedir (Pfeiffer ve Wong, 1989).

Normal bir reaksiyon olarak kıskançlık, birbirini takip eden bir süreçler zinciridir (Lucas, 2007). İlk halka, kişinin kendilik değerinin ya da ilişkiden almakta olduğu ödüllerin tehdit edildiğinin farkına vardığı bilişsel süreçtir. İkincisi, tehdidin fark edilmesine yönelik olarak verilen olumsuz duygusal cevaplar ve üçüncüsü de tehditle başa çıkma davranışıdır. Son kategorideki kıskançlık başka bir zihinsel hastalığın parçasıdır ve çoğunlukla partnerin davranışlarına ilişkin halisünasyonel inanışlarla karakterize edilmektedir.

White ve Mullen (1981), kıskançlığı normal, patolojik ve semptomatik kıskançlık olarak 3 kategoride toplamaktadır.

Pfeiffer ve Wong (1989), White ve Mullen'ın kıskançlıkları ilgili fikirlerini biraz daha genişleterek, kıskançlığı duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak üçe ayırmışlardır. Bilişsel kıskançlık; partnerin davranışları hakkında sahip olunan paranoid düşünce ve kaygılara; duygusal kıskançlık korku, öfke, güvensizlik üzüntü gibi hislere; davranışsal kıskançlık ise partneri izlemek, eşyalarını karıştırmak gibi davranışlara işaret etmektedir.

Buunk (1991, 1997) ile Buunk ve Dijkstra (2001, 2006) ise kıskançlığı; tepkisel (reactive), kaygılı (anxious) ve takıntılı (possessive) olarak 3'e ayırmaktadır. Reaktif kıskançlık kişinin, partnerinin duygusal veya cinsel olarak sadakatsiz olmasından dolayı yaşadığı öfke, üzüntü gibi negatif duygulardır. Takıntılı kıskançlıkta ise kişiler sahip oldukları bazı saplantılı düşünce ve inançlar sebebiyle partnerlerinin karşı cinsiyetten bir kişiyle herhangi bir kontak kurmasına izin vermemektedirler. Aşırıya giden durumlarda partnerlerini kontrol etmek için şiddet bile gösterebilmektedirler. Kaygılı kıskançlık ise bilişsel bir takım hayallere dayalı olarak kişinin partnerine karşı kaygı, şüphe, güvensizlik, kuşku içinde olmasıdır. Reaktif kıskançlığın tersine hem takıntılı hem de kaygılı kıskançlık gerçek olmayan sebeplerden kaynaklanabilmektedir (Dijkstra, 2006).

Bazı araştırmacılar da cinsel ve duygusal olarak iki tür romantik kıskançlığın ayrımını yapmaktadırlar (Buss, Larsen, Westen ve Semmelroth, 1992; Trost ve Alberts, 1998). Cinsel kıskançlık kişinin partnerinin bir başka kişiyle cinsel ilişki yaşamış olması ya da yaşamayı ihtimali sonucu oluşmaktadır. Duygusal kıskançlık ise bireyler partnerlerinin bir üçüncü kişiye duygusal olarak bağlandıkları ya da aşık olduklarını

düşündüklerinde veya bundan kuşkulandıklarında oluşmaktadır. Her ne kadar genellikle ikisi bir arada tecrübe ediliyor gibi görünmekteyse de, özellikle uzun süreli ilişkilerde bir tanesi diğerinden baskın olabilmektedir. Örneğin tek gecelik bir ilişki yüksek bir cinsel kıskançlığa sebebiyet verirken, partnerinin sık sık görüştüğü karşı cinsiyetten bir kişi duygusal kıskançlığı yol açabilmektedir.

Shackelford ve Buss (1997), her iki kıskançlık çeşidinde de ortak olarak görülen iki davranışı daha tanımlamaktadır. Bunlardan biri, apatik iletişim olarak isimlendirilen, partnerin ilişki için daha az çaba sarf etmesini anlatan durumdur. Duygusal olarak kapanma, diğer kişi için çekici ve arzu edilebilir olma isteğinde azalma gibi durumlara işaret eden bu davranış dışında bir de üçüncü kişiyle daha fazla bağlantı kurma, zaman geçirme davranışı bulunmaktadır.

Yakın ilişkilerde kıskançlığın ifade edilmesinin belirleyicileri ile ilgili olarak Guerero ve Andersen (1998) altı faktör önermişlerdir:

Kültür:Sahip olunan kültür kişilerin kıskançlık yaşamasını ve ifade etmesini etkiler görünmektedir. Simpson ve Kenrick (1997), insan davranışını en iyi açıklayan faktörün genetik evrim ve içinde yaşanan kültürün ortak etkisi olduğunu söylemektedir. Bazı kültürlerde kıskançlığın ifade edilmesi daha az arzu edilir bir durumken (İngiltere, İspanya) bazı kültürlerde tersidir (Amerika) (Prieto ve Bond, 1997). Yapılan araştırmalar katı cinsiyet rollerinin olduğu, hiyerarşik, ataerkil kültürlerde cinsel kıskançlığın daha kabul edilebilir olduğunu destekler niteliktedir (Hofstede, 1980; Rathas, 1993).

Kişilik: Bireyin kişisel özellikleri (kronik şüphencilik, düşük kendilik değeri, yetersizlik hissi), davranışı, ortam, ilişkinin doğası kıskançlığın gösterilmesinde önemli rol oynar görünmektedir (Bringle, 1981; Lazarus 1994; Radeki-Buch ve Jennings, 1988).

Nörotisizm ve romantik kıskançlık arasında ilişki olduğu da çeşitli araştırma sonuçlarınca desteklenmektedir (Buunk, 1997; Lucas, 2004). Nörotizm bireyin sahip olduğu duygusal durağanlık düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Judge, Erez, Bono ve Thoresen, 2002). Verilen tanıma göre düşük durağanlık seviyesindeki bir kişi nörotik olarak kabul edilirken, yüksek duygusal durağanlığa sahip olanlar nörotisimin düşük düzeylerinde olarak kategorize edilmektedir.

Geçmişte yaşanan kayıplar da kişinin kıskançlık karşısında yenik düşmesine neden olabilmektedir (Mullen, 1995). Bireyin yaşamakta olduğu stres ve kendilik değeri, güvenlik hissini tehdit eden olaylar da kıskançlık mekanizmasının daha kolay tetiklenmesine neden olabilmektedir (Mark ve Silva, 1991). İrrasyonel düşünme (Lester, Deluca, 1985), depresyon (Radecki-Bush, Farrell, 1993), boşanma ve şiddet (Buss, 2000; McClennen, Summers ve Vaughan, 2002) ile kıskançlık arasında da ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmalar, sosyal kaygı, takıntılı olma, duygusal bağımlılık, nörotisim gibi kişilik özelliklerinin kıskançlıkla pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir (Buunk, 1997; Guerrero ve Spitzberg, 2002). Kıskançlık deneyimi kişilerin sahip oldukları bağlanma ve aşk stillerinden de etkilenebilmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireyler daha az kıskançlık yaşar görünmektedir (Buunk, 1997; Solomon ve Cruz, 2001; White, 1997). Buna karşın kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip

olanlarınsa kıskançlığı en çok yaşayan grup olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir (Hazan ve Shaver, 1987). Lee'nin farklı aşk stillerini baz alarak gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında mania, eros aşk stillerine sahip olan bireylerin daha yüksek düzeylerde romantik kıskançlık rapor ettiklerini, buna zıt olarak ludic rapor edenlerin daha düşük kıskançlık seviyelerinde olduklarını saptamıştır.

Sahip Olunan İlişkinin Özellikleri: Bireylerin sahip oldukları ilişkinin kalitesine dair düşünceleri de kıskançlık üzerinde negatif yönde etkili görünmektedir. Mutsuz partnerler aldatma davranışına daha çok girebilmekte ve kıskançlık yaşayabilmektedirler (Banfield ve McCabe, 2001). İki kişi arasında paylaşılan ilişkinin türü kıskançlığın nasıl yaşanacağını belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Kıskançlık en çok ilişkiye tam olarak bağlanılmadığı ancak bireylerin birbirlerine karşı cinsel çekim ve aşk hissettikleri sırada olmaktadır (Melamed, 1991). Aynı zamanda ilişkiye yapılan yatırım da kıskançlığı etkiler görünmektedir. White (1981), ilişkiye daha çok yatırım yapan kişinin daha fazla kıskançlık yaşadığını saptamıştır. Trost (1994) ise cinsel bağımsızlığın kıskançlıkla pozitif korelasyona sahip olduğunu belirtmekte, böyle ilişkilerde partnerin yeni bir ilişki yaşama şansının yüksek olmasını neden olarak göstermektedir. İlişkide belirsizlik varsa yaşanan kıskançlık düzeyi değişir görünmektedir. Diğer bir deyişle, evli, ciddi bir ilişki ya da geçici bir ilişki içinde olanların kıskançlığı tecrübe ve ifade etme şekli farklı görünmektedir (Afifi ve Reichert, 1996; Andersen ve ark, 1995; Aylor ve Dainton, 2001). İlişkiye başlandığı zaman oluşan belirsizlik seviyesi evlilik gibi yasal bir bağın kurulmuş olduğu duruma göre çok daha fazladır. Ancak, düşük yakınlık düzeyinde olan evli çiftlerde de

belirsizlik gene fazla olacağından kıskançlığın yüksek düzeyleri görülebilmektedir (Knobloch ve Solomon, 2002).

Durumsal Faktörler ve Yapılan Yüklemeler: Eğer bir kıskançlık duygusu, ilişki için algılanan bir tehdit yüzünden oluşuyor ise bu durumda yapılan yüklemeler önemli bir role sahip olmaktadır. Diğer bir deyişle kıskanan kişinin partnerinin davranışlarına dair yaptığı yüklemeler, onun davranışlarını ve nihayetinde ilişkisini etkilemektedir. White ve Mullen (1989), kıskanan bireylerin bu durumları daha çok durumsal faktörlere; kıskanılan kişilerin ise bu durumu kendilerini kıskanan kişiye yüklediklerinin saptamıştır. Bazı araştırmalar, kıskançlığını ortama-diğer kişiye yükleme yaparak açıklayan kişilerin daha direkt bir iletişim tarzı kullandıklarını göstermektedir (Mattews, 1992). Staske (1999), kıskançlığı kendilerine ya da partnerlerine yükleyen bireylerin ilişkilerine daha çok odaklandıklarını bulmuştur.

Uyuşturucu ya da alkol kullanımı, stres yaratan negatif yaşam olayları da kıskançlığın ifade edilmesini etkiler görünmektedir (Brooks, 2004).

Stratejik Hareketler: Kıskançlık duygusunun yaşandığı durumlarda, ilişkiyi test etme, değerlendirme, öç alma ya da cezalandırma yolları arama, kontrolü kazanmaya çalışma gibi çeşitli stratejilerin devreye sokulduğu görülmektedir (Busss, 2000; Fleischmann, Spitzberg, Andersen, 2002). Fleischmann (2002), insanların kıskançlık durumuyla baş etmek için, ilişkisel mesafe, sahte flört etme ve diğer ilişki alternatifleri olmak üzere üç temel strateji kullandıklarını saptamıştır. İlişkisel mesafe; arkadaşlarla yapılan plana diğer kişiyi dahil etmemek, arkadaşları uzak tutmak gibi stratejileri; sahte flört etme ise

kendine başkasındanmış gibi çiçekler gönderme, sahte telefon numaraları bırakma gibi davranışları; ilişkisel alternatifler ise daha önceki duygusal ilişkilerden ya da olması muhtemel yeni romantik ilişkilerden bahsetmek gibi davranışları içermektedir.

Cinsiyet: Daha önce de değinildiği üzere yapılan bir çok araştırma, erkeklerin daha çok cinsel sadakatsizlik, kadınların ise duygusal sadakatsizlik gösterdiklerini destekler niteliktedir (Bailey, Gaulin ve Gladue, 1994; Buus, 1996; Hupka ve Bank, 1996; Wiederman ve Kendall, 1999). Evrim teorisine göre türler doğal ve cinsel seleksiyon yoluyla hayatta kalmaya devam etmektedir (Buss, 1999). Doğal seleksiyon güçlü özelliklere sahip olanların hayatta kalması ve bu özelliklerini sonraki nesillere aktarmasını açıklarken, cinsel seleksiyon da üreme için yapılan rekabet ve seçimlere odaklanmaktadır (Triversi, 1972). Cinsel seleksiyon, Darwin tarafından uyum sağlayıcı olmayan durumları (tavus kuşunun düşmanları tarafından kolayca fark edilmesine yol açan kuyruğu) açıklamak amacıyla geliştirmiştir. Darwin pek çok türde cinsel seçimleri dişilerin yaptığı gözlemlemiştir. Trivers (1972), cinsel seçimin, her iki cins için de çoğalma ve yeni doğanlara bakma amacıyla yaptıkları yatırımdan etkilendiği savunmuştur. Birçok memeli türünde erkekler, yüksek üreme potansiyeline sahip, çocuklarına bakma konusuna çok yatırım yapmayan, kiminle çiftleşeceğine çok dikkat etmeyen davranışlarda bulunurken; dişiler, üreme ve çocuklarına bakma konusuna önem vermekte ve dolayısıyla da kiminle çiftleşeceklerine dikkat etmektedir. Bu anlatılan durumlar insan türü içinde geçerli gibi görünmektedir (Ward ve Varacek, 2004).

Cinsiyet davranışlarındaki farklılıkları açıklayan bir diğer yaklaşım da sosyal bilişsel kuramlar tarafından önerilmektedir (Bandura, 1999; DeSteno ve Salovey, 1996).

Sosyal bilişsel bakış açısına göre, insan davranışlarındaki cinsiyete özgü davranışlar, toplum tarafından atfedilen erkek ve kadın rollerinin etkilemesinin bir sonucudur (toplumsal cinsiyet). Sosyal bilişsel perspektif var olan tehditleri kıskançlık başlatıcısı olarak kabul etmenin altında bilişsel kabulun (cognitive appraisal) yattığı görüşünü savunmaktadır (Haris, 2003; Hupka ve Ryan, 1990; Mathes, 1991; Parrott, 1991, Salovey ve Rothman, 1991). Ward ve Varacek (2004), iki konuyu önemle vurgulamakta, kişinin kendilik algısını temsil eden özelliklerini tehdit eden ve var olan ilişkinin kalitesinin azalmasına yol açan bir durumun, kişinin diğer kişiyi tehlike olarak görmesini sağladığını ve kıskançlık duygusuna yol açtığını belirtmektedir.

Symons'a (1979) göre, erkekler, partnerlerini cinsel sadakatsizlik sonucu kaybetmeleri ihtimali karşısında; kadınlar da duygusal sadakatsizlik durumunda kıskançlık yaşamaktadır. Hamilelik kadınların bedeninin içinde oluştuğundan kadınlar bebeğin kendilerinin olduğunu bilirken, erkek asla emin olamayacak; bu yüzden de cinsel sadakatsizliğe daha çok önem verecektir.

Diğer taraftan kadınlar hamilelik yüzünden kırılgandır ve çocuk yaklaşık 15 yaşına gelene kadarda yanında bir desteğin varlığına ihtiyaç duyacaktır, bu sebeple de duygusal sadakate daha fazla önem vermektedir.

Evrimsel yaklaşım çerçevesinde kıskanç kadınların kıskanç erkeklerden daha yüksek oranda kendilerini çekici kılmaya çalıştıkları görülmektedir (Buss, 1988). Bu konuda yapılan çalışmalar, kıskanç kadınların erkeklerini geri kazanma adına fiziksel çekiciliklerini arttırma stratejisi kullandıklarını ancak benzer koşullardaki erkeklerde bu

tür davranışlar görülmediğini desteklemektedir (Buss, 1997). Diğer taraftan erkeklerin rekabet durumunda kadınlara kıyasla daha fazla saldırgan tavırlar gösterdikleri bulunmuştur. Bazı araştırmalar kıskançlık durumunda erkeklerin daha yüksek düzeyde cinsel olarak saldırgan davrandıklarını belirtmektedir (Guerrero ve Reiter 1998; Kalma, 1993).

Yapılan çalışmalar kıskançlık durumunda kadınların başkalarından daha fazla destek aradıklarını, ilişkiyi iyileştirmeye çalıştıklarını, partnerlerinden bağlılık talebinde bulunduklarını, negatif duygularını ifade ettiklerini ve uzlaştırmacı iletişim kullandıklarını göstermektedir (Amstutz, 1982; Buunk, 1981; 1982; Buss Veshackelford; 1997; White, 1981; Parker, 1994). Bu cinsiyet farklılıkları White ve Mullen'in (1989) kadınların ilişkideki problemleri çözmeye daha meyilli oldukları ve duygularını ifade ettikleri düşüncesiyle örtüşmektedir. Ancak, kadınların duygularını ifade etmeleri konusunda kültürel farklılıklar olduğu da düşünülmektedir.

Kıskançlık durumunda verilen iletişim örüntüleri üzerine yapılan çeşitli çalışmalarda kıskançlık hissi yaşayanların; dağıtıcı iletişim, mesafe koyma davranışları gösterdiği saptanmıştır (Guerrero ve Afifi, 1999).

1.4.1.Kıskançlığı Açıklayan Kuramlar

Kıskançlık, farklı kişiler için farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bu durum da araştırmacılar için kıskançlığı tanımlama ve ölçme konusunda bir zorluğun ortaya çıkması demektir (Lucas, 2007). Kıskançlığın nasıl kavramsallaştırıldığına bağlı olarak daha önce de belirtildiği gibi farklı kıskançlık tanımları yapılabilmektedir. Araştırmalar, kıskançlığın karmaşık ve geniş kapsamlı bir kavram olduğunu desteklemektedir (Warford, Webb, Amason, 2008). Kıskançlığa yönelik olarak yapılan işe vuruk tanımlar çeşitli yaklaşım ve kuramlardan yola çıkarak farklı açıklamalara yönelmişlerdir. Literatüre göz atıldığında evrim kuramı, ebeveyn yatırım kuramı, ilişkisel türbülans modeli, sosyal değişim kuramı gibi çeşitli kuramlardan yararlanıldığı saptanmıştır.

Evrimsel bakış açısına göre, kıskançlık ilişkiyi koruma amacına hizmet etmektedir (Kenrick ve Trost, 1997). Kurama göre, kıskançlıkla ilgili duygu ve davranışlar, çiftlerin ilişkilerini devam ettirmelerini, üremelerini, çocuklarını büyütmelemlerini ve dolayısıyla da soylarını sürdürmelemlerini sağlamaktadır. Diğer bir deyişle üçüncü bir kişinin var olan bir ilişkiyi sabote ederek üremede başarısız olma sonucuna yol açmasını engellemektedir (Lucas, 2007) .

Ebeveyn yatırım kuramı Trivers (1972) tarafından Darwin'in cinsel seçim kavramının genişletilmesi sonucu ortaya konmuştur. Cinsel seçim, bir türün üyelerinin cinsel anlamda birlikte olabilecekleri potansiyel partnerleri seçme ve onlar için rekabet etme adına gerçekleştirdikleri faaliyetlere ait sürece işaret etmektedir. Trivers'e göre cinsel seçim kadın ve erkeklerde farklı yatırım güdüleriyle yapılmaktadır. Bu modele

göre, kadınlar çocuklarına bakmak ve büyütmek adına daha fazla biyolojik ve duygusal yatırımlar yapmaktadır. Yapılan araştırmalar erkeklerin daha çok cinsel sadakatsizlik, kadınların ise duygusal sadakatsizlik gösterdiklerini destekler niteliktedir (DeSteno ve Salovey, 1996; Haris, 2002; Parker, 1997). Kurama göre, erkekler cinsel kıskançlığı; kadınların ise duygusal kıskançlığı daha çok göstermektedirler.

Bilişsel değerlendirme kuramı, kıskançlık deneyimine eşlik eden davranış, duygu ve düşünceleri açıklamak için kullanılmaktadır. Bu kuramsal yaklaşım, duyguların, ortamdaki uyarıcıya verilen bilişsel tepkilerin sonucunda oluştuğu sayıtlısına dayanmaktadır (Lazarus, 1991; Lazarus ve Lazarus, 1994). Ortamsal ve ilişkisel bağlam, insanlara, duygularını tanımlama, yorumlama ve anlama konusunda bir çerçeve sunmaktadır. White ve Mullen (1989), Lazarus'un kuramını kıskançlık kavramına uyarlamışlardır. Bu amaçla, kıskançlığın ilişkisel ve tehdit karşısında insanların verdiği duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkiler olduğu düşüncesinden hareket etmişlerdir (Guerrero ve Andersen, 1989). Buna göre insanlar tehdidin ne kadar ciddi ve gerçek olduğu üzerine yoğunlaştıkları birincil süreç ile kıskançlık ortamına ilişkin daha spesifik bir değerlendirme yapmak üzere, içinde olası sebep ve sonuçların yer aldığı; motivasyon, rekabet edilen kişiyi kıyaslama; alternatifler ve potansiyel kayıp olarak dört boyutun bulunduğu ikincil süreç aşamalarından geçerek kıskançlıkla baş etmektedir.

İlişkisel türbülans modeli, Theiss ve Solomon (2008) tarafından, Solomon ve Knobloch'un (2004) "Türbülans Modeli"nden esinlenerek geliştirilmiştir. Bu model yakınlık, ilişkisel belirsizlik ve partnerlerden kaynaklanan çeşitli karıştırıcı özelliklerin

(kişilerin kendi ebeveynleri, bağımsızlık düzeyleri) romantik ilişkiler üzerindeki etkisini açıklamak üzere oluşturulmuştur. İlişkisel belirsizlik (uncertainty), kişinin ilişkiye yapılan yatırımlar hakkındaki algısal kuşkusuna işaret etmektedir ve bu bilgi üç ayrı kaynaktan alınmaktadır: kişinin kendisinin ilişkiye olan yatırımı (kendilik belirsizliği), partnerinin ilişkisine yaptığını düşündüğü yatırım (partner belirsizliği) ve genel olarak ilişkinin kendisine yönelik olan güvenirlik (ilişkisel belirsizlik) (Berger ve Bradac, 1982; Knobloch ve Solomon, 1999). Belirsizlik hissetmek ise yakın ilişkilerde daha yoğun duygusal durumların yaşanmasına sebebiyet vermektedir (Pinalp ve Honeycutt, 1985) ve ilişkide ortaya çıkan olumsuzluklarda daha fazla negatif yaklaşımlara yol açmaktadır (Theiss ve Solomon, 2005). Buna ek olarak, romantik ilişkiye yapılmakta olan yatırımlara ilişkin oluşan güvensizlik ve belirsizlik duygusu daha fazla kıskançlığa yol açmaktadır (Afifi, Dillow ve Morse, 2004; Knoblochve Carpenter, 2004) .

Sosyal değişim kuramı, kişisel ilişkilerde ödül ve bedel değişimlerine odaklanmaktadır. Temel sayıtlısı, bireylerin ilişkiden aldıkları ödül ve bedelleri tarttıklarıdır. Thibaut ve Kelley (1959), bireylerin ilişkilerini; karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi olarak iki standarda göre değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Karşılaştırma düzeyi (CL), ilişkinin o anda değerlendirildiği standart ya da referans noktasıdır. Diğer bir anlatımla, her birey ilişkiye, önceki deneyimlerinden edindiği bilgiler ve diğer ilişkilere dair gözlemlerle başlamaktadır (Cürun, 2006). Tüm bu bilgiler kişi için mevcut ilişkisini değerlendirebileceği bir referans noktasını oluşturmaktadır (Sabatelli, 1984). Karşılaştırma düzeyi (CLalt) ise kişinin mevcut ilişkisini olası başka ilişkilerle yaşaması durumunda elde edebileceği doyuma ilişkin tahminlerin orta noktasıdır (Hovardaoğlu, 1996). Buna göre, ödüllerin bedellerden ağır

basması ve olası diğer ilişki alternatiflerinin daha az ödüllendirici algılanması koşulunda ilişki sürmektedir (Floyd ve Wasner, 1994). Buunk (1982), her iki cinsiyet için de duygusal bağlılık ve romantik kıskançlık arasında ilişki olduğunu saptamıştır. Aynı zamanda ilişkiye yapılan yatırım da kıskançlığı etkiler görünmektedir. White(1981), ilişkisi için daha fazla çaba harcayan tarafın daha kıskanç olduğunu bulmuştur. Yapılan yatırımın düzeyi ve alternatiflerin arzu edilmiyor oluşu kişinin var olan ilişkisini korumasına ve kıskançlık yaşamasına neden olabilmektedir (Lucas, 2007).

Literatürde en çok kullanılan kuram ve yaklaşımlara kısaca yer verildikten sonra araştırmada incelenen romantik kıskançlık değişkenine temel olarak alınan yatırım modeli ve “transaksiyonel yaklaşım ” aşağıda ayrı başlıklar halinde incelenmiştir.

1.4.1.1.Yatırım Kuramı

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilik doyumunun kuramsal açıklanması sırasında Rusbult tarafından önerilen Yatırım modeli detaylı bir şekilde verilmiş olduğundan kuramın genel yapısı ve önermeleri hakkında tekrar bilgilendirme yapılmayacak, kuramın kıskançlık kavramına yaklaşımı ele alınacaktır.

Rusbult (1980, 1983), tarafından ortaya konmuş olan yatırım modeli bağlanımın, bireysel ve kişilerarası ihtiyaçların giderilmesi konusunda duyulan güvenin önemine işaret etmektedir (Rusbult, Matz ve Agnew, 1998). Ancak ihtiyaç ve beklentilerin

karşılanması konusunda diğer seçenekleri eleyerek bir kişiye bağlanmanın getirdiği bazı soru işaretleri de olmaktadır. Rusbult'a göre bir ilişkiye olan bağlanım düzeyi, artan ilişki doyumu, yapılan yatırım, ilişkiden elde edilmekte olan kazançların başka bir ilişkiden elde edilebilecek sonuçları geçme derecesi ile bağlantılıdır. Var olan bağlanım düzeyi bireylerin ilişkilerini ve partnerlerini nasıl algılamakta olduklarını, ve kıskançlık gibi çeşitli sıkıntılarla nasıl baş ettiklerini de etkilemektedir (Rusbnult, Whitney, Verette, Slovick ve Lipkus, 1991).

Rusbult'a (1983) göre, romantik ilişkilerde kıskançlık ya da başka bir problemle karşılaşıldığında kişiler dört farklı davranış tarzı göstermektedir. İlki olan çıkış davranışında, kişi ilişkiyi değil kendi benlik saygısını korumayı hedef almakta ve ilişkiyi sonlandırmaktadır. Diğer tarz konuşmadır ve burada birey sorunu çözmek amacıyla partneriyle iletişim kurmayı seçmektedir. Burada amaç kişinin hem benlik saygısını hem de sahip olduğu ilişkisini korumaktır. Bir diğer davranış biçimi bağlılıktır. Birey ilişkisinin düzeleceği inancıyla herhangi bir eyleme girmeden beklemektedir. Kişi kendi benlik saygısını korumayı değil ilişkiyi sürdürmeyi düşünmektedir. Son davranış tarzı ise umursamamadır. Birey yaşadığı sorunu görmezden gelmekte değiştirmek veya düzeltmek için herhangi bir çaba göstermemektedir. Burada ne benlik saygısı ne de ilişkinin sürdürülmesi önemlidir.

1.4.1.2.Transaksiyonel Yaklaşım

Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden olan iletişim çatışmalarının kuramsal açıklanması sırasında transaksiyonel yaklaşım ayrıntılı bir şekilde verilmiş olduğundan kuramın genel yapısı ve önermeleri hakkında tekrar bilgilendirme yapılmayacak, doğrudan kıskançlık kavramına yaklaşımı ele alınacaktır

Transaksiyonel Yaklaşımın temel sayıtlısı algıların çevreyle olan etkileşimler sonucunda öğrenildiği üzerinedir. Birey karşılaştığı yeni durumları algıırken geçmiş tecrübelerinden elde etmiş olduğu algılarının yarattığı beklentilere göre davranmaktadır (Chaplain, 1975). Sosyal çevredeki olaylara yönelik algılar birey ve çevresi arasındaki bir transaksiyondur. Bu düşünceden hareketle, etkileşimsel yaklaşıma göre kıskançlık, ilişki sırasında partnerin gerçek, hayal ya da gerçekleşme ihtimali olan davranışlarının sonuçlarına yönelik olarak birey tarafından verilen tepkidir (Bringle ve Buunk, 1985). Burada önemli olan ve kıskançlığa yol açan faktör partner tarafından yapılan bir davranışın ilişkiden elde edilmekte olan ödülleri azaltma yada kaybetme potansiyeli taşıyor olmasıdır. Partneri başka bir rakibe kaptırma kaygısı kıskançlığa yol açabilmektedir, ancak, bir ilişkinin bitmesi sadece eşi kaybetmeyi değil beraber geçirilen zaman, statü, özel olma duygusunu yitimi, sosyal utanç, olumsuz duyguların istilasına uğramak gibi birçok farklı kaybı da içermektedir. Diğer bir deyişle, transaksiyonel yaklaşıma göre kıskançlık birden fazla etmen tarafından tetiklenmektedir ve her şeyden önemlisi kişilerin içinde yaşamakta oldukları kültürel ortamdır (Bringle, 1991). Kişiler olayları değerlendirirken ve anlamlandırırken içinde yaşamakta oldukları sosyal çevrenin norm ve değerlerini referans noktaları olarak kullanmaktadır. Benzer bir

şekilde, kıskançlık durumu söz konusu olduğunda da bireyin sahip olduğu düşünce, beklenti, değer sistemleri, geçmiş yaşantıları ve sahip olduğu kişilik özellikleri, içinde yaşamakta olduğu toplum tarafından büyük ölçüde şekillenmekte ve kıskançlığa vereceği tepkileri belirlemektedir (Bringle, 1991).

Transaksiyonel yaklaşım kıskançlığın bağlanma, güvensizlik duygusu ve uyarılabilirlik olarak üç temel bileşene sahip olduğunu vurgulamaktadır. Kıskançlığın oluşması bu üç faktörün bir arada ortaya çıkmasına bağlıdır. Modele göre kıskançlık duygusunun oluşmasından önce birey yatırımda bulunması gereken bir ilişki içindedir ve bu ilişkiyle ilgili olarak gelecekte ulaşmayı beklediği bir takım hedefleri vardır. Bu sebeple, her hangi bir neden dolayısıyla ilişkisinin sonlanması ya da kesintiye uğraması durumunda bir takım kayıplarla yüz yüze gelmesi söz konusudur. Bringle'a (1991), bir göre ilişkiye ve olası sonuçlarına yönelik olarak yapılan yatırım arttıkça kıskançlığı tetikleyen durumlara karşı verilen tepkilerin şiddeti de artmaktadır.

Kıskançlığa sebebiyet verdiği belirtilen diğer etmenlerden güvensizlik duygusu ise kişinin eşinin ilişkiye yönelik bağlılığıyla ilgili algısına işaret etmektedir. Eşin ilişkiye bağlanma düzeyi ve yatırımları azaldıkça oluşan güvensizlik duygusunun miktarı artmaktadır. Güvensizlik belirsizlik duygusunun oluşmasına yol açmaktadır. Güvensizliği oluşturan durumları üç ana başlıkta toplamak mümkündür.

Birincisi bireyin partnerinin niyetleriyle ilgili olarak yaşadığı güvensizliğin arkasındaki faktörlerdir. Kişiyi ait değişkenler (düşük kendilik değeri, düşük çekicilik düzeyi), ilişkiye ait değişkenler (partnerin düşük yatırımı, partnerin çekicilik düzeyi) ve

ortamsal değişkenler (partnerin çekici insanların arasında çalışıyor olması gibi) bireyin partneriyle ilgili olarak incinebilirlik ve belirsizlik duygusunu tetikleyebilmekte ve kıskançlığa yol açabilmektedir.

İkincisi, partnerin bağımlılığındaki değişimdir. Buna göre çift olarak elde edilen ödüllerin ortak değerlendirilmesini temel alan bir yaklaşımdan diğer partnerin düşüncelerinden, endişelerinden bağımsız olarak bireyin kişisel ödülleri değerlendirmeye başlamaya doğru giden değişmesinin bir fonksiyonu olarak kıskançlık duygusunu oluşturabilmektedir.

Üçüncü olarak kıskançlığı tetikleyici olaylar (bir başkasıyla yemeğe gitme v.b.), partnerin bağımlılığı ile ilgili soru işaretlerine yol açtığından bireyin ilişkisine yönelik olarak sahip olduğu istikrarlık duygusunun azalmasına neden olabilmektedir. Bu tür olaylar partnerin değişmeye başladığı ile ilgili bir tür işaret olarak algılanabilmekte ve kıskançlığın oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Kıskançlık çeşitli duygusal tepkilerin verilmesine yol açmaktadır. Kıskançlığı tetikleyen tüm değişkenler yoğunluk ve sıklıklarına bağlı olarak değişik düzeylerde korku ve öfke duygularını ortaya çıkarmaktadır (Plutchik, 1980). Üçüncü değişken olan uyarılabilirlik faktörü kişinin, kıskançlığı tetikleyen çeşitli etmenler karşısında verilen tepkilerin şiddetini arttıran bir duruma işaret etmektedir ve uyarılmaya yatkın olmayı vurgulamaktadır. Bu yatkınlık durumu kıskançlığı tetikleyen etmenlere gösterilen tepkilerin yanında ileriye dönük olarakta çeşitli bilişsel değişikliklere sebebiyet vermektedir (Bringle, 1995).

Transaksiyonel yaklaşım çerçevesinde kıskançlığa verilen tepkiler içsel ve dışsal olarak iki kategoriye ayrılmaktadır (Demirtaş, 2004). Bringle (1991), bu temel ayrıma dayanarak kuşkucu kıskançlık (kıskançlığın duygusal bileşeni) ve tepkisel kıskançlık (kıskançlığın bilişsel ve davranışsal bileşeni) olarak iki boyut önermektedir.

Kuşkucu kıskançlık, partnerin yaptığı ya da yapma niyeti taşıdığı düşünülen kıskançlığa yol açacak bir davranışla ilgili olarak duyulan kaygı, korku, şüphe ve üzüntü; partnere yönelik olan takıntılı bir şüphecilik; bireyin partneriyle ilgili olarak taşıdığı kuşkuları doğrulamaya yönelik olarak ipucu arama davranışları ve partnerinin davranışlarını kontrol etme çabası; temel olarak kişilik değişkenleri tarafından kontrol edilen güvensizliğin yüksek ve istikrarlı düzeyleri ile kıskançlığa yol açabilecek önemli olaylar olmadığı halde bir takım küçük tetikleyici durumlara verilen yüksek düzeyde duygusal tepkilerle karakterize edilmektedir (Bringle, 1991).

Genel olarak bakıldığında, duygusal reaksiyonlar kuşkucu kıskançlığı yapılandırmakta, verilen bilişsel ve davranışsal tepkiler de kuşkucu kıskançlıkla baş etme yollarını oluşturmaktadır.

Tepkisel kıskançlık ise ilişkiden elde edilen ödüllerin azalması ya da tehdit edilmesi sonucu oluşmaktadır. Partner tarafından istenerek yapılan ilişkisel davranışlar (başkasıyla flört etmek v.b.) ; cinsel ilişki yaşaması; dikkatini tek ve farklı bir kişiye yöneltmesi; kalabalık ortamlarda ve başkalarının görebileceği şekilde başkasıyla ilgilenmesi, kıskanan kişinin kıskançlığa yol açan durumlar karşısında kontrolünü

kaybetmesi; bu tür olayların oluşmasında kendini sorumlu görme derecesi tepkisel kıskançlık durumunda kişilerin gösterecekleri duygusal tepki düzeylerini etkilemektedir.

Genel olarak değerlendirilecek olursa, tepkisel kıskançlık ilişkinin sürmesini tehdit eden cinsel aldatma gibi somut bir durumun varlığında ortaya çıkarken, diğeri, kıskançlığı tetikleyen büyük ya da küçük ipuçlarının varlığına verilen yüksek düzeyde duygusal tepkilere işaret etmektedir (Rydell ve Bringle, 2007). Tepkisel kıskançlık, bağlılık, ilişkiye güven, sosyal ortam gibi dışsal faktörlerle; kuşkucu kıskançlık ise güvensizlik, düşük kendilik değeri gibi içsel faktörlerle ilgilidir ve kaygının yüksek düzeyleri, şüphe, kuşku, ilişkiye ve kendine karşı güvensiz olma; tepkisel kıskançlık öfke, korku ve üzüntü ile karakterize edilmektedir (Kirkpatrick, 1997).

Transaksiyonel analize göre güvensizlik ve bağlılık içsel faktörler (kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, inanç sistemi, değerler ve mizaca sızan kültürel bağlam ve normlar) ve dışsal faktörlerden (ilişki etkileşim stilleri, ortama ait bağlamsal etmenler ve spesifik olaylar) etkilenmektedir. Ancak bağımlılıkla karşılaştırıldığında güvensizliğin ilişkiyle ilgili dışsal faktörleri değerlendirirken daha fazla etkisi bulunmaktadır (Bringle, 2007). Çünkü kişinin sahip olduğu güvensizlik düzeyi, kıskançlık yaratan olaylarla ilgili kaygı ve endişelerinin yanında (Parrott, 1991), gerçek yada kurgusal bir rakiple kendisini karşılaştırmasıyla ilgili algısına ve çeşitli kişilik özelliklerine (kendilik değeri, bağlanma stili) bağlıdır (Attridge ve ark., 1998). Kuşkucu kıskançlık çoğunlukla dışsal olaylara bağlı olduğu için güvensizlikle pozitif yönde ilişkili olması beklenmektedir ve ilişkiye olana bağlılığın bu durumla bir bağlantısı yoktur (Bringle, 2007).

İletişim stratejilerine bakıldığında bazılarının ilişkiye olan bağlılığı arttırma, daha çok sevgi gösterme gibi olumlu sonuçlara sebebiyet verdiği de görülmektedir (Pines, 1992).

Hansen (1985), potansiyel bir tehdit karşısında çiftlerin vereceği olası duygusal tepkileri analiz etmek için bir çalışma gerçekleştirmiştir. Katılımcılara, partnerlerinin zamanını işine adanması, hobilerine fazla zaman ayırması, ailesiyle çok sık bir arada olması, karşı cinsten bir iş arkadaşıyla çok fazla vakit geçirmesi, tek gecelik ilişkiler yaşaması ve karşı cinsten biriyle duygusal ve cinsel ilişki içinde olması ile ilgili hayali senaryolar verilerek partnerleri hakkında neler hissedeceklerini belirtmeleri istenmiştir. Sonuçlar en fazla kıskançlık tepkisinin cinsellik yaşandığı durumlara verildiğini göstermiştir. Ancak bir diğer ilginç bulgu iste çok fazla zaman geçirmenin de kıskançlıkla olan yüksek bağlantısıdır. Araştırmacı bu durumu iş ortamının bireylere yeni cinsel partnerler bulma konusunda imkan sunmasıyla açıklamaktadır.

Çiftler arasında yaşanan belirsizlik duygusunu ortadan kaldırmanın en etkili yolu iletişim kurmaktır (Afifi ve Reichert, 1996). Kıskançlık durumunda kurulan iletişim köprüsü aslında ilişkiyi koruyucu bir tepkidir (Guerrero ve ark., 1995). Kıskançlık yaratan durum hakkında konuşmak, olayları tartışmak ve açıklığa kavuşturmak ve bu sayede belirsizliği ortadan kaldırmak ya da azaltmak ilişkiden alınan doyumu da arttırmaktadır (Guerrero ve Andersen, 1998). Bununla birlikte bazı araştırmacılar iletişim için bir araya gelmenin negatif his (ağlama, bağırma) ve davranışların (kapıları çarpma, çeşitli objeleri fırlatma, fiziksel ve sözel şiddet) kontrolsüz bir şekilde

gösterilmesine zemin hazırlayabildiğini ve bu durumun da ilişkiden alınan doyumun azalmasına neden olduğunu belirtmektedir (Bevan ve Samter, 2004). Guerrero ve Afifi (1999), kıskançlık duygusunun artan yoğunluk düzeylerinin saldırgan ve dağıtıcı iletişim türlerini yordadığını bulmuştur. Anderson ve Eloy (1995), Guerrero tarafından tanımlanmış olan iletişimsel tepkiler ve ilişkiden alınan doyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçlar, dağıtıcı; aktif mesafe, negatif duyguların ifadesi, şiddet ve tehdit içeren iletişim ile kaçınmacı\reddedici iletişimsel tepkilerin ilişkiden alınan doyumla negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

İlişkiden alınan doyumun, ilişkilerinde daha fazla kıskançlık sergileyen ve kıskançlıkla ilgili duygularını bağırma, redetme gibi negatif şekillerde ifade eden kişilerde daha az olduğu çeşitli araştırma bulgularınca desteklenmektedir (Guerrero ve Eloy, 1992; Guerrero , Trost ve Yoshimura, 2005).

Lightsey ve Butterfield (2008), evli ve flört eden çiftlerde belirsizliğe neden olan kıskançlık durumlarına verilen tepkiler üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. Toplam 155 denek üzerinden alınan sonuçlara göre kişinin kendisinin, partnerinin ve ilişkiye yönelik olan belirsizlik durumlarının her üçünün de tanzim edici restorasyon, negatif duygu, dağılmacı iletişim, kaçınmacı/reddedici iletişim, ilişkiyi tehdit etme, izleme ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Şiddet davranışının ise sadece partnere yönelik belirsizlikle ilgili olduğu görülmüştür. İlişkiden alınan doyum ve yaşanan kıskançlık deneyimleri arasında negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Evli çiftlerin flört edenlerden sadece partneriyle ilgili olan belirsizlik düzeylerinin farklılık gösterdiği görülmüştür. Flört eden çiftlerin evli olanlara kıyasla, ortamda çekici bir rakibin

olmasına ve partnerin zamanını ya da dikkatini romantik olmayan başka bir kişiye ayırmasına yönelik olarak daha çok kıskançlık davranışı gösterdikleri ortaya konmuştur.

Evlilikten alınan doyum konusunda Türkiye’de oldukça fazla çalışma yapılmış olmasına karşın romantik kıskançlık hakkında oldukça az sayıda araştırma bulunmuştur.

Konuyla ilgili olarak gerçekleştirilen çok az sayıdaki çalışmalardan birinde Demirtaş (2004), yakın ilişkilerde kıskançlı ile yaş, cinsiyet, cinsiyet rolü yönelimi, benlik saygısı, ilişkinin türü, eşi fiziksel olarak çekici bulma düzeyi gibi çeşitli bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Verilerin analizine göre, evli kadınlarla evli olmayan kadınların kıskançlık düzeyi puanları ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. Ayrıca, evli kadınlar kendilerini evli erkeklerden daha kıskanç bulmaktadırlar. Kıskançlık durumunda verilen fiziksel tepkilerin düzeyini en iyi yordayan değişkenler sırasıyla benlik saygısı, ilişkinin süresi, alternatifleri çekici bulma düzeyi ve ilişkiden alınan doyum düzeyidir. Kıskançlık düzeyiyle yaş arasında olumsuz bir ilişki saptanmıştır. Kıskançlık durumunda, kadınların erkeklerden daha şiddetli fiziksel, duygusal ve bilişsel tepki verdiklerini belirttikleri görülmüştür. Kıskançlık durumunda benlik saygısındaki düşüşle birlikte kıskançlığa verilen tepki düzeyi artmaktadır. Bulgulara göre ilişkinin süresi arttıkça kıskançlık durumunda verilen fiziksel, duygusal ve bilişsel tepkilerin gücü azalmaktadır. Sonuçlar, kadınların kıskançlıkla baş etmede erkeklere kıyasla daha sık yapıcı yöntemlere, erkeklerinse kadınlara oranla daha sık yıkıcı yöntemlere başvurduklarını göstermektedir. Aynı zamanda bulgular evli olmayan deneklerin evli olanlara göre daha fazla kıskançlık rapor ettiklerini ortaya koymaktadır.

Çimen (2007), görücü usulü ve anlaşıarak evlenen bireyleri, bağlanım düzeyleri, sahip oldukları romantik kıskançlık düzeyleri, kıskançlıkla ilgili bir takım tepki, görüşler ile benlik saygıları açısından karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda ilişki doyumunu en iyi yordayıcılarının ilişki yatırımı, 2.tür tetikleyiciler, belirtilen kıskançlık düzeyi, kıskançlıkta verilen bilişsel tepkiler, kıskançlıkla baş etmede umursamama ve konuşma yöntemlerine başvurmanın olduğu görülmüştür. Ayrıca anlaşıarak evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre daha fazla evlilik doyumu rapor ettikleri de bulunmuştur.

1.5.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı evlilikten alınan doyum üzerinde, sahip olunan iletişim çatışması eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlığın etkisini incelemektir. Aynı zamanda bu değişkenler üzerinde cinsiyet ve evlenme biçiminin etkisi de araştırılacaktır. Bu çalışmanın temel amacına ilişkin beklentiler şu şekilde ifade edilebilir:

1- Tüm katılımcılarla ve kadın ile erkeklerle ayrı ayrı yapılan analizlerde evlilikten alınan doyum üzerindeki etkisi araştırılan bağımsız değişkenlerden olan iletişim çatışması eğilimini ölçmek amacıyla yararlanılan çatışma eğilimi ölçeğinin aktif çatışma, pasif çatışma, varoluşçu çatışma, tümenden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümenden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri, önyargılı çatışma alt boyutları; Bar-On Duygusal Zeka ölçeğinin bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, girişkenlik, benlik,

özfarkındalık, kişisel beceri, sosyal sorumluluk, kişiler, empati, ilişki, esneklik, gerçekçilik, problem çözümü, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stres, mutluluk, iyimserlik ve genel ruh hali alt boyutları ile Romantik kıskançlık ölçeğinin toplam ortalama puanının ilişkili bulunması beklenmektedir.

2- Kadın ile erkeklerle ayrı ayrı yapılan analizlerde evlilikten alınan doyum üzerindeki etkisi araştırılan bağımsız değişkenlerden olan iletişim çatışması eğilimini ölçmek amacıyla yararlanılan çatışma eğilimi ölçeğinin aktif çatışma, pasif çatışma, varoluşçu çatışma, tümünden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümünden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri, önyargılı çatışma alt boyutları; Bar-On Duygusal Zeka ölçeğinin bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, girişkenlik, benlik, özfarkındalık, kişisel beceri, sosyal sorumluluk, kişiler, empati, ilişki, esneklik, gerçekçilik, problem çözümü, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stres, mutluluk, iyimserlik ve genel ruh hali alt boyutları ile Romantik kıskançlık ölçeğinin toplam ortalama puanının cinsiyetle ilişkili bulunması beklenmektedir.

3- Kadın ile erkeklerle ayrı ayrı yapılan analizlerde evlilikten alınan doyum üzerindeki etkisi araştırılan bağımsız değişkenlerden olan iletişim çatışması eğilimini ölçmek amacıyla yararlanılan çatışma eğilimi ölçeğinin aktif çatışma, pasif çatışma, varoluşçu çatışma, tümünden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümünden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri, önyargılı çatışma alt boyutları; Bar-On Duygusal Zeka ölçeğinin bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, girişkenlik, benlik, özfarkındalık, kişisel beceri, sosyal sorumluluk, kişiler, empati, ilişki, esneklik, gerçekçilik, problem çözümü, uyum,

strese dayanma, dürtü kontrolü, stres, mutluluk, iyimserlik ve genel ruh hali alt boyutları ile Romantik kıskançlık ölçeğinin toplam ortalama puanının evlenme biçimi ile ilişkili bulunması beklenmektedir.

2.BÖLÜM

YÖNTEM

2.1 Katılımcılar

Bu araştırmanın örneklemini 921 evli birey (482 kadın,439 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 23 ile 75 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 40.48dir. Katılımcıların eğitim düzeyi incelendiğinde 201'nin (%21,8) ilkokul, 18'nin (%2) ortaokul, 248'nin (%26,9) lise, 420'sinin (%45,6) üniversite ve 34 tanesinin de (%3,7) lisansüstü eğitime sahip oldukları görülmektedir.

Örneklem evlilikle ilgili demografik bilgiler açısından ele alındığında, evlilik sürelerinin 4 ay ile 47 yıl arasında değiştiği görülmektedir. Dönemlere ayrıldığında, denekler 193'ü(%21) 5 yıldan az, 155'i (%16,8) 6–9 yıl; 135'i (%14,7) 10–14; 128'i (%13,9) 15–19; 141'i (%15,3) 20–25; 61'i (%6,6) 26–29; 84'ü (%9,1) 30–35; 24'ü (%2,6) 36 yıl ve daha fazla yıldır evlidir. Evlenme biçimleri olarak bakıldığında katılımcıların 413'ü (%44,8) görücü usulü, 508'i (%55,2) flört ederek evlenmişlerdir.

2.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Çatışma Eğilimi Ölçeği (ÇEÖ), Baron Duygusal Zeka Ölçeği(BDZÖ), Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) ve Romantik Kıskançlık Ölçeği (RKÖ) ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.2.1.Çatışma Eğilimi Ölçeği (ÇEÖ)

Harary ve Batell'in (1981), iletişim çatışması sınıflamasını temel alarak Dökmen (1986), tarafından, likert türü olarak hazırlanmış olan bu ölçek bireylerin iletişim çatışmasına girme eğilimlerini ölçmeği amaçlamaktadır. Harary ve Batell'in iletişim çatışması sınıflaması, yönelim ve kapsam olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Yönelim çalışmalarında iki kişi arasında, kişilerin kendilerinden kaynaklanan nedenlerden dolayı çıkan çatışmalar ele alınmaktadır. Bunlar, aktif, pasif ve varoluş çatışmalarıdır. Kapsam çatışmaları, bireylerin kendilerinden dolayı değil, aralarında iletmeye çalışılan mesajın kapsamından ötürü meydana gelen çatışmaları içermektedir. Bunlar da tümünden reddetme, önyargılı çatışma ve yoğunluk çatışmasıdır. Sınıflama da ayrıca yönelim ve kapsam çatışmalarının karışımından oluşan karma çatışmalar da bulunmaktadır. Bunlar aktif-önyargılı çatışma ile pasif-tümünden reddetmedir. Dökmen (1986), Harary ve Batell'in çatışma türlerine iki alt grup daha eklemiştir. Bunlar insancıl yaklaşım ve kişisel özelliklerdir. İnsancıl yaklaşım genel olarak insanlara olumlu duygular taşıyan kişilerin olumsuz duygular taşıyanlara kıyasla daha az iletişim çatışmasına gireceği görüşünü temel almakta; kişilerarası iletişim çatışmasına yol açması muhtemel

birtakım kişilik özelliklerini de kişisel özellikler alt kategorisinde toplamaktadır. Çatışma eğilimi ölçeği 31 olumlu 22 olumsuz toplam 53 maddeden meydana gelmektedir. Olumlu maddeler, bir çatışmayı ya da çatışma eğilimini, olumsuz olanlar da çatışma sayılmayan davranış ve eğilimleri ifade etmektedir. Ölçeğin 10 alt testi bulunmaktadır. Bu alt testler ve madde karşılıkları aşağıda verilmektedir (Şekil.5).

Alt test	Madde numarası
Aktif çatışma	2,16,17,20,21,23,28
Pasif çatışma	3,8,10,14,15,29,30,41,47
Varoluş öatişması	4,11,12,26,40
Tümden reddetme	9,27,33,39,45,52
Önyargılı çatışma	31
Yoğunluk çatışması	6,51
Aktif-önyargılı çatışma	5,43
Pasif-tümden reddetme	7,13,35,50
İnsancıl yaklaşım	1,19,36,37,38,46,48,53
Kişisel özellikler	18,22,24,25,32,34,42,44,49

Şekil.5 Ç.E.Ö. için alt testler ve madde karşılıkları

Olumlu ifadeleri içeren maddelere verilen “tamamen aykırı” cevabına “1” puan, diğerlerine sırasıyla “oldukça aykırı için” “2”, “kararsızım” için “3”, “oldukça uygun” için “4”ve “tamamen uygun” için “5” puan verilmektedir. Olumsuz ifadeleri içeren

maddeler için bu puanlama ters yönde yapılmaktadır. 1,6,11,14,15,17,18,19,22,24,27,37,44,45,46,47,49,53 numaralı maddelerde puanlama ters yönde yapılmaktadır.

Ölçeğin 14 gün arayla uygulanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ile hesaplanan test tekrar test güvenirliği .89 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağımlılığı geçerliği için ise 14 öğrenciyle birer saatlik iki oturum düzenlenmiş ve “kadınlar ev dışında çalışmalı mı?” sorusu tartışılmıştır. Araştırmacı bu sırada tamamen pasif kalmış ve tartışmalar kaydedilmiştir. Bant araştırmacı tarafından yazıya dökülmüş ve sekiz çatışma türü açısından puanlanmıştır. Aynı metin, psikolojide yüksek lisans derecesi bulunan bir hakeme de puanlatırılmıştır. Hakem ile araştırmacının verdiği puanlar arasında .87 lik bir ilişki saptanmıştır. Daha sonra aynı öğrenci grubuna ölçek uygulanmış, ölçekten alınan puanlar ile grup tartışmasından almış oldukları puanlar karşılaştırılmıştır. Her iki grup için ayrı ayrı hesaplanan korelasyonlar, .64 ile .88 arasında bulunmuştur (Dökmen, 1986).

2.2.2 Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği (Bar-On EQ)

Bar-On, 1980 yılından itibaren duygusal zeka konusu üzerine yoğunlaştığını ve 17 yıl süren çalışmaları sonucunda Bar-On EQ-i’ni (Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği) geliştirmiş olduğunu belirtmektedir (Bar-On, 1997). Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, 1–5 arası değişen derecelendirmeye göre sıralanan likert tipi bir ölçektir. İfadeler 1- Tamamen katılıyorum ile 5-Kesinlikle katılmıyorum arasında değişmektedir. Ölçek 133

maddeden oluşmaktadır ve duygusal zeka beş temel unsur altında yer alan 15 zeka alt boyutu ile değerlendirilmektedir. Bar-On-i için bir aydan dört aya uzanan test ve yeniden test değerleri. 78 den. 92'ye ve. 55'ten. 82ye uzanmaktadır. Ölçeğin içerik, faktörel, yapı, kriter grubu, farklılaştırıcı öge, yordama geçerliği altı ülkeden alınan sonuçlar ışığında değerlendirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ilk olarak Acar (2001) tarafından yapılmış, ölçek üç İngilizce okutmanı tarafından ayrı ayrı Türkçe'ye çevrilmiş ve çevrilen anket dördüncü bir kişi tarafından tekrar İngilizceye tercüme edilmiş, anketin orijinali ve çevirisi karşılaştırılarak yanlış anlaşılma ihtimali olan ifadeler tekrar gözden geçirilmiştir. 133 maddeden, hiçbir boyutta yer almayan, ancak cevaplayanların ölçeği doldurma eğilimini ölçen 15 ifadesi çıkartılarak 88 maddelik kısaltılmış bir form elde edilmiştir. Acar (2001), temel alt boyutlardan; kişisel yetenekler. 83,73; kişilerarası yetenekler. 77.87; uyumluluk. 65,42; stresle başa çıkma boyutu. 73.14; genel ruh durumu. 75.06 ve toplam duygusal zeka ölçeği için. 92,12 Cronbach Alpha katsayılarını bulmuştur ve bunlar kabul edilebilir düzeydedir. Yılmaz (2007), ise Cronbach Alpha katsayılarını aynı kısaltılmış form için, kişisel yetenekler. 72; kişilerarası yetenekler. 81; uyumluluk. 69; stresle başa çıkma boyutu. 58; genel ruh durumu. 75 ve toplam duygusal zeka ölçeği için. 90 olarak saptamıştır. Mumcuğlu'da (2002) ölçeğin İngilizce ile Türkçe formu arasında dil eşdeğerliği çalışması gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin 133 maddelik Türkçe formu 125 kişilik bir gruba uygulanmış ve alt boyutlar için Cronbach alfa güvenirlik katsayılarının. 48 ile .84 değerleri arasında olduğu bulunmuştur. Güvenirlik çalışmalarında Test-Tekrar Test yöntemi bir ve dört ay arayla uygulanmış, yaşları 19-51 arasında olan 57 katılımcıdan alınan sonuçlar boyut puanlarının .78 ile .92 arasında değiştiğini göstermiştir.

Araştırmada dört ölçek kullanılıyor olmasından kaynaklanan toplam madde sayısının çokluğu göz önüne alınarak yukarıda anlatılan uyarlamalardan Acar (2001) tarafından 88 maddeye indirilmiş olanı kullanılmıştır ve buradaki temel ve alt boyutlarla ilgili maddeler aşağıdaki gibidir (Şekil 5).

	TEMEL BOYUTLAR ve İLGİLİ MADDELER				
	<i>Kişisel</i>	<i>Kişilerarası</i>	<i>Uyum</i>	<i>Stres denetimi</i>	<i>Genel Mizaç</i>
ALT BOYUTLAR	Duygusal öz farkındalık 2,8,13,16,38,53,84	Empati 25,30,49	Problem çözme 1,23,33,51,87	Stres tolerasyonu 3,6,31,60,63,68,75,80	Mutluluk 37,40,54,65,72,74,83
	Girişkenlik 7,9,20,27,39,86	Sosyal Sorumluluk 34,43,45,48,59,79	Gerçeklik değerlendirmesi 4,12,52,56,82	Dürtü Kontrolü 11,29,36,4166,70	İyimserlik 5,76,7885
	Öz-saygı 10,14,26,44,55,69	Kişilerarası İlişkiler 32,42,4657,62,67	Esneklik 18,50,58,61,71		
	Kendini gerçekleştirme 15,17,19,21,28,35				
	Bağımsızlık 22,24,47,64,73				

Şekil 6. Bar-On EQ'daki temel ve alt boyutlarla ilgili maddeler

Bu maddelerden 3, 6, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 21, 22, 24, 29, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 44, 47, 50, 51, 56, 58, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 77, 79, 80, 82, 83, 85 ve 86. maddeler ters yönde değerlendirilen ifadelerdir. Ayrıca, ölçeğin 88. maddesinde bulunan ‘Yukarıdaki ifadelere samimi ve doğru bir şekilde cevap verdim’ ifadesine ‘Tamamen katılıyorum’ seçeneği dışında cevap verenlerin ölçekleri değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır. Ölçekte işaretlenmemiş maddelerin sayısını gösteren orana işaret eden atlama oranı, ölçeğin orijinalindeki değerlendirilmeye uyularak, 7–8 maddeden oluşan alt ölçeklerde 1; 9–10 maddeden oluşanlarda 2; 11 maddeden oluşanlarda ise 3 madde olarak kabul edilmiştir (Bar-On, 1997).

2.2.3. Romantik Kıskançlık Ölçeği (RKÖ)

Pines ve Aronson (1983), tarafından kıskançlığın farklı boyutlarını ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçekte; kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın etkileri ve kıskançlığın nedenleri olmak üzere 5 alt ölçek ve toplamda 129 madde bulunmaktadır. Ölçek likert tipi olup 1=hiç katılmıyorum ve 7=tamamen katılıyorum arasında değerler almaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması konusundaki çalışmaları Demirtaş (2006) gerçekleştirmiştir. Ölçekte yer alan ifadeler iki sosyal psikolog ve bir yabancı dil uzmanı tarafından Türkçe’ye çevrildikten sonra üç çeviride ortak olan ve olmayan maddeler bir araya getirilmiş ve üç bağımsız yargıcın testin orijinali ile yaptıkları karşılaştırmalar sonucunda getirilen öneriler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

Ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için Hacettepe, Ankara ve Başkent Üniversitelerinin çeşitli bölümlerinde okumakta olan 414 öğrenciden alınan veriler kullanılmıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliğini saptamak amacıyla, Lee'nin (1973) aşk sınıflaması temel alınarak Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiş , Türkiye'deki geçerlik ve güvenirlik çalışması Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından yapılmış olan olan Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği:Kısa Formdan (Love Attitudes Scale:Short Form-LAS) yararlanılmıştır. İki yapı geçerliğini sınamak üzere faktör analizi yapılmış ve orijinal form ile tutarlı faktör yapısı elde edilmiştir. Ölçek arasındaki korelasyonların -.13 ile. 47 arasında değiştiği saptanmıştır.

Ölçeğin güvenirlik düzeyinin belirlenmesi için yapılan hesaplamalara göre iç tutarlılık katsayısı. 92, iki yarı güvenirliği ise. 72 dir.

2.2.4. Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ)

Eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeylerini saptamak amacıyla Tezer (1986) tarafından geliştirilmiş olan ölçek 1= kesinlikle katılmıyorum ve 5=kesinlikle katılıyorum arasında değişen değerler almaktadır. 10 maddeden oluşan ölçekte 2, 4 ve 5. ifadeler ters yönde puanlanmaktadır.

Geçerlilik düzeyinin belirlenmesi amacıyla, ölçek evli ve boşanmış bireylere uygulanmış ve grupların puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($t=6.23$, $p<.01$). Elde edilen bu sonuç ölçeğin dış ölçüte göre geçerliliğinin kanıtı olarak gösterilmiştir. Bunun yanında sosyal beğenirlik yöneliminin etkisini

anlamak amacıyla deneklere Kişisel Davranış Anketi de uygulanmış ve katılımcıların sosyal beğenirlik yöneliminden çok az etkilendikleri görülmüştür ($r=.21$). Bu sonuçta ölçeğin geçerliğine dolaylı bir kanıt olarak gösterilmiştir (Akt Güven, 2006).

Ölçeğin test tekrar test güvenirlik katsayısı. 85, Cronbach Alfa erkek grubu için. 88, kadın grubu için. 91dir. Sonuçlar ölçeğin güvenilir olduğunu desteklemektedir (Tezer, 1986).

2.2.5.Demografik Bilgi Formu

Bu form, katılımcıların, yaşları, eğitim seviyeleri, evlenme biçimleri, çocuklarının olup olmadığı, kaç yıldır evli olduklarına ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

2.3. İşlem

Araştırmanın verileri Haziran 2006 ve Şubat 2007 tarihleri arasında toplanmıştır. Ölçekler, sıralanmalarından kaynaklanabilecek uygulama etkisini bertaraf etmek için farklı sıralarda dizilerek ölçek bataryaları oluşturulmuş, araştırmacının unvanı, adı ve öğrencisi olduğu üniversitenin adının yazılı olduğu zarflara yerleştirilmiştir. Ölçeklerin bir kısmı, Ankara'nın Beypazarı ve Nallıhan ilçelerinde ana-baba eğitim seminerleri, kişiler arası iletişimde sosyal ve duygusal beceriler konulu öğretmen ve velilere yönelik olarak düzenlenmiş seminerler ile veli toplantıları sırasında toplanmıştır. Yaş, sosyoekonomik düzey, evlenme biçimi değişkenlerinde çeşitlilik sağlamak amacıyla ölçekler Ayvalık, Yeni Foça ile İzmir Karşıyaka-Bostanlı sahiline dinlenmek üzere

gelmiş çiftlere de uygulanmıştır. Ölçeklerin uygulanmasında öncelikle araştırmacı tarafından açıklayıcı bilgiler sözlü olarak iletilmiş, özellikle eşin bulunduğu ortamlarda her eşin ölçekleri diğerinden bağımsız olarak doldurması gerekliliği vurgulanmış, katılımcıların soruları yanıtlanmış ve ölçeklerin daha anlaşılır olması sağlanmıştır. Katılımcılara isim yazmalarının gerekli olmadığı belirtilmiş, ölçekleri yanıtlanmalarının ardından verilen zarflara yerleştirip, kapatarak araştırmacıya geri vermeleri söylenmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmada evlilikten alınan doyum üzerindeki etkisi incelenecek olan bağımsız değişkenler; sahip olunan çatışma eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlıktır. Aynı zamanda bu değişkenler üzerinde cinsiyet ve evlenme biçiminin etkisi de araştırılmıştır. Bu amaçla ilk olarak bu değişkenler arasındaki korelasyon analizlerine ilişkin bulgular aktarılacaktır. İkinci olarak, araştırmanın değişkenleri olan evlilikten alınan doyum, iletişim çatışması ile alt boyutları, duygusal zeka ve alt boyutları ile romantik kıskançlıktan alınan puanların cinsiyet farklılıklarına ve evlenme türüne göre nasıl değiştiğini saptayabilmek için tüm analizlerde yaşın ve evlilik süresinin etkisi çıkartılarak Cinsiyet (2) X Evlenme türü (2) bağımsız örneklem grubu desenine uygun yapılan çok değişkenli katışık varyans analizi (MANCOVA) sonuçları anlatılacaktır

Daha sonra araştırmanın ana amaçlarını incelemek üzere, tüm katılımcılar için evlilik doyumunu yordamak amacıyla yapılan aşamalı (stepwise) regresyon analizleri hakkında bilgi verilecektir. İkinci olarak kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı gerçekleştirilen aşamalı regresyon analizlerine ilişkin bulgular ele alınacaktır. Son olarakta evlenme biçimi ile ilgili olarak kadın ve erkekler için yapılan aşamalı regresyon sonuçları tartışılacaktır.

3.1.Evlilikten Alınan Doyum, Çatışma Eğilimi, Duygusal Zeka, Romantik Kıskançlık, Cinsiyet ve Evlenme Biçimi Arasındaki Korelasyon Analizleri

Araştırmada üzerinde çalışılan bağımlı değişken olan evlilikten alınan doyum üzerinde etkisi incelenen bağımsız değişkenler çatışma eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlık düzeyidir. Ayrıca cinsiyet ve evlenme biçiminin bu değişkenlerle olan ilişkisi de incelenecektir. Evlilikten alınan doyum üzerindeki etkisi araştırılan bağımsız değişkenlerden olan iletişim çatışması eğilimini ölçmek amacıyla yararlanılan İletişim Çatışması Eğilimi ölçeği aktif çatışma, pasif çatışma, varoluşçu çatışma, tümünden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümünden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri, önyargılı çatışma alt boyutlarını; Bar-On Duygusal Zeka ölçeği bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, girişkenlik, benlik, özfarkındalık, kişisel beceri, sosyal sorumluluk, kişiler, empati, ilişki, esneklik, gerçekçilik, problem çözümü, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stres, mutluluk, iyimserlik ve genel ruh hali alt boyutlarını içermektedir. Romantik kıskançlık ise alt boyutları açısından değil toplam ortalama puan olarak araştırmaya katılmıştır. Yukarıdaki alt boyutlarla cinsiyet, evlenme biçimi ve evlilikten alınan doyum arasındaki korelasyon sonuçları Çizelge 1.de gösterilmektedir.

Çizelge 1 incelendiğinde,genel olarak, aktif çatışma($r=.67$); pasif çatışma ($r=-.56$), varoluşçu çatışma ($r=-.36$), tümünden reddetme ($r=-.45$), yoğunluk ($r=-.60$), pasif tümünden reddetme ($r=-.43$), insancıl ($r=-.61$), kişilik özellikleri ($-.69$), önyargılı çatışma ($r=-.31$); duygusal zekanın alt boyutları olan bağımsızlık ($r=-.57$), kendini gerçekleştirme ($r=.82$), girişkenlik ($r=.20$), benlik ($r=.66$), özfarkındalık ($R=.68$),

kişisel beceri ($r=.82$), sosyal sorumluluk ($r=-.18$), kişiler ($r=.68$), ilişki ($r=.67$) esneklik ($r=.77$), gerçeklik ($r=.62$), problem çözümü ($r=.56$), uyum ($r=.82$), strese dayanma ($r=.61$), mutluluk ($r=.33$), iyimserlik ($r=.79$), genel ruh hali ($r=.75$), ve kıskançlık ($r=-.51$) ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir.

Flört ederek evlenen kadın katılımcılar açısından bakıldığında sosyal sorumluluk, kişiler, ilişki, esneklik, uyum ve empati haricindeki tüm değişkenler ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir. İletişim çatışması eğiliminin alt boyutları olan aktif çatışma ($r=-.26$); pasif çatışma ($r=-.68$), varoluşçu çatışma ($r=-.41$), tümünden reddetme ($r=-.61$), yoğunluk ($r=-.34$), aktif önyargı ($r=-.25$), pasif tümünden reddetme ($r=-.51$), insancıl ($r=-.58$), kişilik özellikleri ($r=-.69$), önyargılı çatışma korelasyon sonuçlarına bakıldığında evlilikten alınan doyum ile etkisi araştırılan değişkenler arasında anlamlı korelasyonlar olduğu gözlenmektedir.

Çizelge 1. Evlilikten Alınan Doyum, Çatışma Eğilimi, Duygusal Zeka, Romantik Kıskançlık, Cinsiyet ve Evlenme Biçimi Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

evlilik türü değişken	görücü usulü		flört ederek		genel
	kadın	erkek	kadın	erkek	
Aktif Çatışma	-.25*	-.67*	-.26*	-.70*	-.41*
Pasif Çatışma	-.69*	-.56*	-.68*	-.63*	-.67*
Varoluşçu Çatışma	-.49*	-.36*	-.41*	-.60*	-.48*
Tümünden Reddetme	-.30*	-.45*	-.61*	-.82*	-.49*
Yoğunluk	-.58*	-.60*	-.34*	-.40*	-.48*
Aktif Önyargı	-.66*	-.04	-.25*	-.93*	-.55*
Pasif Tümünden Red.	-.48*	-.43*	-.51*	-.14*	-.56*
İnsancıl	.51*	.61	.58*	.83*	0,65*
Kişilik Özellikleri	-.76*	-.69*	-.69*	-.44*	-.73*
Önyargılı Çat	-.51*	-.31*	-.41*	.58*	-.14*
Bağımsızlık	-.46*	.57*	-.24*	.46*	-.13*
Kendini Gerçekleştir	.71*	.82*	.41*	.29*	.62*
Girişkenlik	.57*	.20*	.27*	-.33*	.25*
Benlik	.58*	.66*	.45*	.36*	.61*
Özfarkındalık	.73*	.68*	.45*	.64*	.64*
Kişisel Beceri	.71*	.82*	.47*	.38*	.64*
Sosyal Sorumluluk	.23*	.18*	.09	.14*	.03
Kişiler	.56*	.68*	.04	-.01	.41*
Empati	.13	.07	.06	.11	.15
İlişki	.005	.67*	.08	.07	.26*
Esneklik	.40*	.77*	.03	.41*	.49*
Gerçeklik	.03	.62*	-.27*	-.16*	.06
Problem Çözümü	.48*	.56*	.27*	.29*	.46*
Uyum	.39*	.82*	-.13	.16*	.44*

evlilik türü değişken	görücü usulü		flört ederek		genel
	kadın	erkek	kadın	erkek	
Dayanma	.22*	.61*	.22*	.82*	.48*
Dürtü Kontrolü	.04	.33*	.29*	.58*	.35*
Stres	.11	.54*	.28*	.71*	.44*
Mutluluk	.73*	.66*	.37*	.60*	.64*
İyimserlik	.77*	.79*	.36*	-.23*	.57*
Genel Ruh Hali	.79*	.75*	.41*	.42*	.66*
Kıskançlık	-.62*	-.51*	-.47*	-.57*	-.58*

*p<.05

Tüm katılımcılar açısından ele alındığında sosyal sorumluluk, gerçeklik ve empati haricindeki tüm değişkenler ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir. İletişim çatışması eğiliminin alt boyutları olan aktif çatışma (r=.41); pasif çatışma (r=.67), varoluşçu çatışma (r=-.48), tümünden reddetme (r=-.49), yoğunluk (r=-.48), aktif önyargı (r=-.55), pasif tümünden reddetme (r=-.56), insancıl (r=-.65), kişilik özellikleri (-.73), önyargılı çatışma (r=-.14); duygusal zekanın alt boyutları olan bağımsızlık (r=-.13), kendini gerçekleştirme (r=.62), girişkenlik (r=.25), benlik (r=.61), öz farkındalık (R=.64), kişisel beceri (r=.64), kişiler (r=.41), ilişki (r=.26), esneklik (r=.49), problem çözümü (r.=. 46), uyum (r=.44), strese dayanma (r=.48), dürtü kontrolü (r=.35), stresle başa çıkma (.44) mutluluk (r=.64), iyimserlik (r=.57), genel ruh hali (r=.66), ve kıskançlık (r=-.58) evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir.

Görücü usulü evlenen kadın katılımcılar açısından bakıldığında ilişki, gerçeklik dürtü kontrolü, stresle başa çıkma ve empati haricindeki tüm değişkenler ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir. İletişim çatışması eğiliminin alt boyutları olan aktif çatışma($r=-.25$); pasif çatışma ($r=-.69$), varoluşçu çatışma ($r=-.49$), tümenden reddetme ($r=-.30$), yoğunluk ($r=-.58$), aktif önyargı ($r=-.66$), pasif tümenden reddetme ($r=-.48$), insancıl ($r=-.51$), kişilik özellikleri ($r=-.76$), önyargılı çatışma ($r=-.51$); duygusal zekanın alt boyutları olan bağımsızlık ($r=-.46$), kendini gerçekleştirme ($r=.71$), girişkenlik ($r=.57$), benlik ($r=.58$), özfarkındalık ($r=.73$), kişisel beceri ($r=.71$), sosyal sorumluluk ($r=-.23$), kişiler ($r=.56$), esneklik ($r=.4$), problem çözümü ($r=.48$), uyum ($r=.39$), strese dayanma ($r=.22$), mutluluk ($r=.73$), iyimserlik ($r=.77$), genel ruh hali ($r=.79$), ve kıskançlık ($r=-.62$) ve evlilik süresi ile ($r=.40$) ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir.

Görücü usulü evlenen erkek katılımcılar açısından bakıldığında, aktif önyargı ve empati haricindeki tüm değişkenler ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir. İletişim çatışması eğiliminin alt boyutları olan aktif çatışma ($r=-.41$); duygusal zekanın alt boyutları olan bağımsızlık ($r=-.24$), kendini gerçekleştirme ($r=.41$), girişkenlik ($r=.27$), benlik ($r=.45$), özfarkındalık ($r=.45$), kişisel beceri ($r=.47$), gerçeklik ($r=-.27$), problem çözümü ($r=.27$), strese dayanma ($r=.22$), dürtü kontrolü ($r=.22$), stresle başa çıkma($r=.28$), mutluluk ($r=.37$), iyimserlik ($r=.36$), genel ruh hali ($r=.74$), ve kıskançlık ($r=-.47$) ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir.

Flört ederek evlenen erkek katılımcılar açısından bakıldığında sosyal sorumluluk, kişiler, ilişki, ve empati haricindeki tüm değişkenler ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir. İletişim çatışması eğiliminin alt boyutları olan aktif çatışma ($r=-.70$); pasif çatışma ($r=-.63$), varoluşçu çatışma ($r=-.60$), tümünden reddetme ($r=-.82$), yoğunluk ($r=-.40$), aktif önyargı ($r=-.93$), pasif tümünden reddetme ($r=-.14$), insancıl ($r=-.83$), kişilik özellikleri ($-.44$), önyargılı çatışma ($r=-.58$); duygusal zekanın alt boyutları olan bağımsızlık ($r=-.46$), kendini gerçekleştirme ($r=.29$), girişkenlik ($r=-.33$), benlik ($r=.36$), özfarkındalık ($r=.64$), kişisel beceri ($r=.38$), esneklik ($r=.42$), gerçeklik ($r=-.16$), problem çözümü ($r=.29$), uyum ($r=.16$), strese dayanma ($r=.82$), dürtü kontrolü ($r=.58$), stresle başa çıkma ($r=.71$), mutluluk ($r=.6$), iyimserlik ($r=-.23$), genel ruh hali ($r=.41$) ve kıskançlık ($r=-.57$) ile evlilikten alınan doyum arasında anlamlı korelasyonlar olduğu görülmektedir.

3.2. Cinsiyet Farklılıkları Ve Evlenme Türüne İlişkin Yapılan Çok Değişkenli Katışık Varyans Analizi (Mancova) Sonuçları

Araştırmanın değişkenleri olan evlilikten alınan doyum, iletişim çatışması ile alt boyutları, duygusal zeka ve alt boyutları ile romantik kıskançlıktan alınan puanların cinsiyet farklılıklarına ve evlenme türüne göre nasıl değiştiğini saptayabilmek için tüm analizlerde yaşın ve evlilik süresinin etkisi çıkartılarak Cinsiyet (2) X Evlenme türü (2) bağımsız örneklem grubu desenine uygun çok değişkenli katışık varyans analizi (MANCOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, araştırmada etkisi incelenen değişkenler bağlamında alt başlıklar halinde aşağıda açıklanmıştır.

3.2.1. Çatışma Eğilimine İlişkin Bulgular

Katılımcıların ÇEÖ alt boyutlardan aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları Çizelge 2’de gösterilmiştir. Çizelgede, parantez içinde yer alan değerler standart sapmaları göstermektedir.

Çizelge 2 Katılımcıların ÇÖE alt boyutlardan aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları

		Evlenme türü ve cinsiyet ortak etkileri		cinsiyet temel etkileri	evlenme türü temel etkileri	
		görücü usulü	flört ederek		görücü usulü	flört ederek
aktif çatışma	kadın	n=161 2.78 (.62)	n=321 2.90 (.68)	n=482 2.86 (.66)	n=413 3.47 (.77)	n=508 3.09 (.80)
	erkek	n=252 3.90 (.51)	n=187 3.43 (.88)	n=439 3.70 (.73)		
pasif çatışma	kadın	n=161 3.51 (.54)	n=321 3.19 (.56)	n=482 3.3 (.57)	n=413 3.49 (.48)	n=508 3.14 (.55)
	erkek	n=252 3.47 (.43)	n=187 3.08 (.53)	n=439 3.30 (.51)		
varoluşçu çatışma	kadın	n=161 3.29 (.60)	n=321 2.98 (.60)	n=482 3.08 (.63)	n=413 3.24 (.46)	n=508 3.12 (.56)
	erkek	n=252 3.21 (.34)	n=187 3.35 (.35)	n=439 3.27 (.35)		
tümünden reddetme	kadın	n=161 2.91 (.38)	n=321 2.96 (.62)	n=482 2.95 (.55)	n=413 3.39 (.60)	n=508 3.24 (.81)
	erkek	n=252 3.69 (.51)	n=187 3.71 (.88)	n=439 3.70 (.69)		
yoğunluk	kadın	n=161 2.99 (.83)	n=321 2.67 (.65)	n=482 2.78 (.74)	n=413 3.36 (.84)	n=508 2.91 (.81)
	erkek	n=252 3.60 (.76)	n=187 3.23 (.88)	n=439 3.48 (.82)		
aktif önyargı	kadın	n=161 3.42 (.72)	n=321 2.60 (.93)	n=484 2.88 (8.94)	n=413 3.85 (.71)	n=508 2.96 (1.08)
	erkek	n=252 4.12 (.56)	n=187 3.58 (1.05)	n=439 3.89 (.85)		
pasif tümünden reddetme	kadın	n=161 3.51 (.32)	n=321 2.95 (.53)	n=482 3.13 (.54)	n=413 3.52 (.36)	n=508 2.97 (.55)
	erkek	n=252 3.52 (.38)	n=187 3 (.60)	n=439 3.3 (.55)		

		Evlenme türü ve cinsiyet ortak etkileri		cinsiyet temel etkileri	evlenme türü temel etkileri	
		görücü usulü	flört ederek		görücü usulü	flört ederek
insancıl	kadın	n=161 2.80 (.42)	n=321 2.39 (.38)	n=482 2.53 (.44)	n=413 296 (.44)	n=508 2.59 (.54)
	erkek	n=252 3.05 (.42)	n=187 2.92 (.61)	n=439 3 (.51)		
kişilik özellikleri	kadın	n=161 3.24 (.75)	n=321 2.53 (.529)	n=482 2.77 (.69)	n=413 3.19 (.58)	n=508 2.61 (.56)
	erkek	n=252 3.16 (.439)	n=187 2.74 (.619)	n=439 2.98 (.64)		
önyargılı çatışma	kadın	n=161 3.48 (1.12)	n=321 3.13 (1.12)	n=482 3.24 (1.13)	n=413 3.09 (1.07)	n=508 3.1 (1.25)
	erkek	n=252 2.84 (.96)	n=187 3.04 (1.45)	n=439 2.92 (1.2)		
toplam çatışma	kadın	n=161 3.14 (.35)	n=321 2.82 (.38)	n=482 2.93 (.4)	n=413 3.33 (.37)	n=508 2.95 (.46)
	erkek	n=252 3.46 (.33)	n=187 3.18 (.49)	n=439 3.34 (.43)		

Çizelge 2’de gösterilen ortalamalar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Çizelge 3’de verilmiştir.

Çizelge 3. ÇEO Alt Boyutlarından Alınan Puanlara Uygulanan Çok Değişkenli Karışık Varyans Analizi (MANCOVA) Sonuçları. *

<i>Alt Boyutlar</i>	<i>Cinsiyet (A)</i>	<i>Evlenme türü (B)</i>	<i>A X B</i>	<i>Hata varyansı</i>
Aktif Çatışma	325.76	20.68	53.94	.439
Pasif Çatışma	-----	90.94	-----	.262
Varoluşçu Çatışma	18.14	-----	44.13	.255
Tümünden Reddetme	33.523	-----	-----	.381
Yoğunluk	149.38	24.38	-----	.574
Aktif Önyargı	212.99	138.79	-----	.701
Pasif Tümünden Reddetme	-----	296.31	-----	.204
İnsancıl	158.26	73.81	15.63	.196
Kişilik Özellikleri	-----	202.69	11.234	.293
Önyargılı Çatışma	22.98	-----	13.61	1.313
Toplam Çatışma	158.48	122.46	-----	.146

*** Bu Çizelgede Tüm Temel Etkiler Ve Ortak Etkiler İçin %5. I. Tip Hata Olasılığı İle Anlamlı Olan F Değerleri Gösterilmiştir. Tüm F değerleri için Sd (1-921)**

Çizelge 3’de görüldüğü üzere “**aktif çatışma**” ortalamaları üzerinde cinsiyet temel etkisi anlamlıdır. Kadınların ortalamaları ile erkeklerin ortalamaları incelendiğinde, erkek katılımcıların daha yüksek ortalamalara sahip oldukları saptanmıştır. Buradan erkeklerin aktif çatışma eğilimini daha çok gösterdikleri anlaşılmaktadır. Aktif çatışma puanlarına uygulanan analiz sonucu evlenme türü etkisi anlamlı bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenenlerin ortalamaları , flört ederek evlenenlerden daha yüksektir. Buradan anlaşıldığı üzere görücü usulü

evlenen katılımcılar daha yüksek düzeyde aktif çatışma yaşamaktadır. Yapılan analiz neticesinde cinsiyet-evlilik türü ortak etkisi anlamlı çıkmıştır. Bu ortak etkilerin kaynağı Tukey Kramer testiyle araştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen erkekler ile flört ederek evlenenler arasında anlamlı bir fark vardır. Buna göre flört ederek evlenen erkeklerin ortalamaları, görücü usulü evlenenlerden daha düşüktür. Buda görücü usulü evlenen erkek katılımcıların aktif çatışmaya girme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen kadınlar ile flört ederek evlenenler arasında anlamlı bir fark yoktur. Bununla birlikte, görücü usulü evlenen kadın ile erkekler arasında ve flört ederek evlenen kadın ve erkekler arasında da anlamlı farklar bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre görücü usulü ve flört ederek evlenen erkekler aynı şekilde evlenen kadınlara göre daha fazla aktif çatışmaya girmektedirler.

Pasif çatışma alt boyutu açısından veriler incelendiğinde evlilik türü etkisi anlamlı bulunmuştur. Görücü usulü evlenenlerin ortalamaları flört ederek evlenenlerden daha yüksektir. Buda görücü usulü evlenenlerin daha yüksek düzeyde pasif çatışma eğilimine girdiklerini vurgulamaktadır.

Varoluşçu çatışma alt boyutunda ise cinsiyet temel etkisi anlamlıdır. Buna göre erkeklerin ortalama puanları kadınlarınkinden yüksektir. Görülen bu sonuç erkek katılımcıların varoluş çatışmasına daha fazla girme eğilimine sahip olduklarını anlatmaktadır. Varoluşçu çatışma puanlarına uygulanan analiz, cinsiyet-evlilik türü ortak etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu ortak etkilerin kaynağı Tukey Kramer testiyle araştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkekler ile

kadınlar arasında anlamlı fark vardır. Buna göre flört ederek evlenen erkekler aynı şekilde evlenen kadınlara göre daha fazla varoluşçu çatışma yaşamaktadır. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen kadınlar ile erkekler arasında fark gözlenmemiştir.

Tümden reddetme alt boyutuyla ilgili olarak bakıldığında cinsiyet temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Kadınların ortalamaları erkeklerinkinden düşüktür. Böylece erkeklerin tümden reddetme çatışma eğilimini kadınlardan daha çok kullandıkları anlaşılmaktadır.

Yoğunluk çatışması ile ilgili olarak ise hem cinsiyet hem de evlenme türü etkisi anlamlı görülmektedir. Sonuçlara bakıldığında erkeklerin kadınlardan daha yüksek ortalamalara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Buda erkeklerin daha fazla oranda yoğunluk çatışması yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Evlilik türüne ilişkin elde edilen etkinin kaynağını anlamak amacıyla yapılan Tukey Kramer analizinin sonucuna göre görücü usulü evlenenler flört ederek evlenenlere göre daha fazla yoğunluk çatışması yaşamaktadır.

Aktif önyargı çatışması ile ilgili veriler değerlendirildiğinde cinsiyet temel etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Erkeklerin ortalamalarının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre erkeklerin aktif önyargılı çatışmaya girme eğilimleri kadınlardan daha yüksektir. Sonuçlar evlenme türünün de etkisi olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre görücü usulü evlenen erkeklerin ortalaması kadınlarinkinden yüksektir. Benzer şekilde flört ederek evlenen erkeklerin ortalamaları

aynı şekilde evlenen kadınlarınkinden yüksektir. Elde edilen bulgular her iki evlenme türünde de erkeklerin kadınlara göre daha fazla aktif önyargılı çatışma yaşadıklarını göstermektedir.

Pasif tümünden reddetme alt boyutunda ise evlenme türü temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Buna göre görücü usulü evlenenler flört ederek evlenenlere göre daha fazla pasif tümünden reddetme çatışması eğilimi göstermektedir.

İnsancıl alt boyutunda ise cinsiyet temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Kadınların ortalamaları erkeklerinkinden daha düşüktür. Ayrıca evlenme türü temel etkisi de anlamlı bulunmuştur. Buna göre görücü usulü evlenenler flört ederek evlenenlere göre daha fazla insancıl çatışma eğilimi göstermektedir. Aynı zamanda insancıl çatışma alt boyutu için yapılan analiz sonuçlarında cinsiyet-evlenme biçimi ortak etkisi saptanmıştır. Bu ortak etkilerin kaynağı da Tukey Kramer testiyle araştırılmıştır. Buna göre görücü usulü evlenen kadınların ortalamaları flört ederek evlenenlerinkinden daha yüksektir. Gene analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen erkekler ile flört ederek evlenen erkekler arasında anlamlı bir fark vardır. Görücü usulü evlenen erkeklerin ortalaması flört ederek evlenenlerden daha yüksektir. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen erkek ve kadınlar arasındaki fark anlamlıdır. Görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamaları kadınlarınkinden yüksektir. Analizlere göre flört ederek evlenen kadın ve erkekler arasındaki fark da anlamlıdır. Flört ederek evlenen erkek katılımcıların ortalamaları kadınlarınkinden daha yüksektir.

Kişilik özellikleri alt boyutu incelendiğinde evlenme türü etkisi anlamlı görünmektedir. Buna göre görücü usulü evlenenler ile flört ederek evlenenlerin arasındaki fark anlamlıdır. Diğer bir deyişle görücü usulü evlenenlerde çatışmaya öncülük eden kişilik özellikleri daha büyük bir etkiye sahip görünmektedir. Kişilik özellikleri alt boyutuna yapılan analiz sonucunda cinsiyet-evlenme türü ortak etkisi anlamlı çıkmıştır. Bu ortak etkilerin kaynağı da Tukey Kramer testiyle araştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen kadınların ortalamaları, flört ederek evlenenlerinkinden daha yüksektir. Erkek katılımcılar açısından sonuçlar incelendiğinde görücü usulü evlenenlerin flört ederek evlenenlere göre daha yüksek ortalamaları olduğu görülmektedir. Yapılan analizler görücü usulü evlenen kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığını gösterirken; flört ederek evlenmiş erkek katılımcılara ait kişilik özellikleri alt boyutu ortalamalarının kadın katılımcıların ortalamalarından yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Önyargılı çatışma alt boyutu açısından bakıldığında cinsiyet temel etkisi anlamlıdır. Kadınların ortalamaları ile erkeklerin ortalamaları incelendiğinde kadınların ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Böylece kadınların önyargılı çatışmaya girme eğilimlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, önyargılı çatışma puanlarına uygulanan analiz sonucunda cinsiyet-evlenme türü ortak etkisi anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağı Tukey Kramer testi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen kadınlar ile flört ederek evlenenler arasında anlamlı bir fark vardır. Buna göre görücü usulü evlenen kadınların ortalaması flört ederek evlenen kadınların ortalamasından yüksektir. Görücü usulü ve

flört ederek evlenen erkeklerin ortalamaları ile görücü usulü evlenenler ve flört ederek evlenenler arasında bir fark saptanmamıştır.

Toplam çatışma puanları üzerinde cinsiyet temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Kadınların ortalamaları ile erkeklerin ortalamaları incelendiğinde erkeklerin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Böylece erkeklerin genel olarak daha fazla iletişim çatışmalarına girdikleri anlaşılmaktadır. Aynı zamanda analiz çalışmaları evlenme türünün de toplam çatışma puanları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Buna göre görücü usulü evlenenlerin ortalamaları flört ederek evlenenlerinkinden daha yüksektir. Bu sonuç, görücü usulü evlenen kişilerin flört ederek evlenenlere göre daha fazla iletişim çatışması yaşadığını ortaya koymaktadır.

3.2.1.Duygusal Zekaya İlişkin Bulgular

Katılımcıların Bar-On EQ alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları Çizelge 4’de gösterilmiştir.

Çizelge 4. Katılımcıların Bar-On EQ alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları

		Evlenme türü ve cinsiyet etkileri		cinsiyet temel etkileri	evlenme türü temel etkileri	
		görücü usulü	flört ederek		görücü usulü	flört ederek
bağımsız	kadın	n=161 3.14 (.67)	n=321 3.55 (.44)	n=482 3.41 (.56)	n=413 3.72 (.73)	n=508 3.61 (.61)
	erkek	n=252 4.09 (.49)	n=187 3.70 (.82)	n=439 3.93 (.68)		
kendini gerçeğeleş.	kadın	n=161 3.27 (.61)	n=321 3.81 (.40)	n=482 3.63 (.54)	n=413 3.34 (.53)	n=508 3.79 (.42)
	erkek	n=252 3.39 (.46)	n=187 3.75 (.46)	n=439 3.54 (.5)		
girişkenlik	kadın	n=161 2.89 (.8)	n=321 3.49 (.52)	n=482 3.29 (.69)	n=413 3.37 (.72)	n=508 3.59 (.54)
	erkek	n=252 3.68 (.45)	n=187 3.76 (.53)	n=439 3.72 (.49)		
benlik	kadın	n=161 3.02 (.83)	n=321 3.87 (.43)	n=482 3.59 (.72)	n=413 3.17 (.77)	n=508 3.87 (.45)
	erkek	n=252 3.28 (.71)	n=187 3.86 (.48)	n=439 3.52 (.69)		
Özfarkınd.	kadın	n=161 3.23 (.53)	n=321 3.56 (.39)	n=482 3.45 (.47)	n=413 2.87 (.56)	n=508 3.47 (.47)
	erkek	n=252 2.58 (.42)	n=187 3.31 (.54)	n=439 2.9 (.6)		
kişisel beceri	kadın	n=161 3.12 (.6)	n=321 3.67 (.28)	n=482 3.48 (.49)	n=413 3.24 (.49)	n=508 3.67 (.36)
	erkek	n=252 3.33 (.38)	n=187 3.66 (.46)	n=439 3.47 (.44)		
sosyal sorumluk	kadın	n=161 4.01 (.57)	n=321 4.09 (.4)	n=482 4.06 (.46)	n=413 3.93 (.39)	n=508 4.01 (.4)
	erkek	n=252 3.88 (.19)	n=187 3.88 (.37)	n=439 3.88 (.28)		

		Evlenme türü ve cinsiyet etkileri		cinsiyet temel etkileri	evlenme türü temel etkileri	
		görücü usulü	flört ederek		görücü usulü	flört ederek
kişiler	kadın	n=161 3.7 (.32)	n=321 4.07 (.35)	n=482 3.95 (.38)	n=413 3.61 (.43)	n=508 4.06 (.4)
	erkek	n=252 3.55 (.49)	n=187 4.04 (.48)	n=439 3.76 (.54)		
empati	kadın	n=161 4.1 (.34)	n=321 4.05 (.43)	n=482 4.07 (.4)	n=413 3.64 (.49)	n=508 3.95 (.42)
	erkek	n=252 3.33 (.3)	n=187 3.77 (.34)	n=439 3.52 (.39)		
ilişki	kadın	n=161 3.93 (.32)	n=321 4.07 (.35)	n=482 4.02 (.34)	n=413 3.73 (.30)	n=508 4.01 (.36)
	erkek	n=252 3.60 (.21)	n=187 3.91 (.36)	n=439 3.73 (.32)		
esneklik	kadın	n=161 2.43 (.47)	n=321 3.02 (.51)	n=482 2.83 (.57)	n=413 3.31 (.5)	n=508 2.88 (.57)
	erkek	n=252 2.23 (.50)	n=187 2.63 (.36)	n=439 2.4 (.32)		
gerçeklik	kadın	n=161 3.57 (.64)	n=321 3.91 (.42)	n=482 3.8 (.53)	n=413 3.69 (.47)	n=508 3.88 (.6)
	erkek	n=252 3.76 (.29)	n=187 3.81 (.82)	n=439 3.78 (.56)		
problem çözümü	kadın	n=161 3.74 (.33)	n=321 3.92 (.33)	n=482 3.86 (.34)	n=413 3.55 (.47)	n=508 3.85 (.37)
	erkek	n=252 3.43 (.51)	n=187 3.74 (.4)	n=439 3.56 (.49)		
uyum	kadın	n=161 3.25 (.31)	n=321 3.62 (.29)	n=482 3.49 (.35)	n=413 3.18 (.34)	n=508 3.54 (.38)
	erkek	n=252 3.14 (.35)	n=187 3.39 (.46)	n=439 3.25 (.42)		

		Evlenme türü ve cinsiyet etkileri		cinsiyet temel etkileri	evlenme türü temel etkileri	
		görücü usulü	flört ederek		görücü usulü	flört ederek
strese dayanma	kadın	n=161 2.85 (.47)	n=321 3.06 (.5)	n=482 2.99 (.5)	n=413 2.7 (.48)	n=508 3.08 (.47)
	erkek	n=252 2.61 (.47)	n=187 3.1 (.42)	n=439 2.82 (.51)		
dürtü kontrolü	kadın	n=161 3.29 (.96)	n=321 3.3 (.72)	n=482 3.3 (.8)	n=413 2.9 (.87)	n=508 3.13 (.83)
	erkek	n=252 2.32 (.54)	n=187 2.83 (.93)	n=439 2.53 (.77)		
stresle başa çık	kadın	n=161 3.04 (.66)	n=321 3.17 (.55)	n=482 3.12 (.59)	n=413 2.92 (.6)	n=508 3.1 (.57)
	erkek	n=252 2.49 (.44)	n=187 2.98 (.6)	n=439 2.7 (.57)		
mutluluk	kadın	n=161 2.95 (.83)	n=321 3.71 (.55)	n=482 3.46 (.75)	n=413 2.96 (.71)	n=508 3.74 (.53)
	erkek	n=252 2.96 (.63)	n=187 3.8 (.49)	n=439 3.32 (.71)		
iyimser	kadın	n=161 3.23 (.53)	n=321 3.67 (.48)	n=482 3.52 (.54)	n=413 3.08 (.57)	n=508 3.74 (.45)
	erkek	n=252 2.98 (.58)	n=187 3.86 (.35)	n=439 3.36 (.66)		
genel ruh	kadın	n=161 3.05 (.67)	n=321 3.69 (.47)	n=482 3.48 (.62)	n=413 3 (.61)	n=508 3.74 (.44)
	erkek	n=252 2.97 (.57)	n=187 3.82 (.38)	n=439 3.33 (.65)		
toplam eq	kadın	n=161 3.28 (.32)	n=321 3.66 (.28)	n=482 3.53 (.34)	n=413 3.22 (.31)	n=508 3.63 (.33)
	erkek	n=252 3.18 (.31)	n=187 3.57 (.39)	n=439 3.35 (.4)		

Çizelge 4’de gösterilen ortalamalar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Çizelge 5’de verilmiştir.

Çizelge 5 Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği Alt Boyutlardan Alınan Puanlara Uygulanan Çok Değişkenli Katışık Varyans Analizi (MANCOVA) Sonuçları. *

Alt Boyutlar	Cinsiyet (A)	Evlenme türü (B)	A X B	Hata varyansı
Bağımsızlık	208.89	-----	101.27	.327
Kendini Gerçekleş.	-----	185.33	-----	-----
Girişkenlik	198.76	69.7	46.72	.313
Benlik	12.26	286.02	9.07	.344
Özfarkındalık	201.93	280.69	49.77	.195
Kişisel Beceri	21.9	231.36	13.69	.152
Sosyal Sorumluk	41.03	-----	-----	.140
Kişiler	5.66	270.98	17.45	.132
Empati	492.28	62.15	146.01	.111
İlişki	140.23	129.20	36.21	.789
Esneklik	71.14	204.52	-----	.222
Gerçeklik	-----	35.37	-----	.214
Problem Çözümü	77.65	69.93	10.575	.139
Uyum	52.08	224.24	-----	.788
Strese Dayanma	-----	121.48	26.55	.206
Dürtü Kontrolü	186.51	26.393	33.95	.560
Stresle Başa Çık	90.48	71.10	35.99	.285
Mutluluk	-----	343.79	-----	.337
İyimser	-----	393.37	58.28	.202
Genel Ruh	-----	444.93	12.63	.229
Toplam EQ	13.58	362.27	-----	.784

*** Çizelgede Tüm Temel Etkiler Ve Ortak Etkiler İçin %5. I. Tip Hata Olasılığı İle Anlamlı Olan F Değerleri Gösterilmiştir.**

Çizelge 5’den anlaşılaçağı gibi **bağımsızlık** alt boyutunda cinsiyet temel etkisi mevcuttur. Erkeklerin ortalamaları kadınların ortalamalarından daha yüksektir. Bu bulgu erkeklerin bağımsızlık düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda cinsiyet-evlenme türü ortak etkisi anlamlı olarak bulunmuştur. Analiz sonuçları flört ederek evlenen kadın katılımcılar ile görücü usulü evlenenler arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Flört ederek evlenmiş olan kadınların ortalamaları görücü usulü evlenenlerden daha yüksektir. Bu sonuç flört ederek evlenmiş kadınların daha yüksek bağımsızlık derecelerine sahip olduklarını vurgulamaktadır. Erkek katılımcılara bakıldığında ise görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarının flört ederek evlenenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre görücü usulü evlenen erkekler flört ederek evlenenlere göre başkalarına duygusal olarak daha az bağımlıdır. Görücü usulü evlenen erkeklerin bağımsızlık boyutu ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen erkeklerin bağımsızlık boyutu ortalamaları da flört ederek evlenen kadınlardan daha yüksektir. Bu sonuçlar her iki evlenme türünde de erkek katılımcıların kadınlardan daha yüksek bağımsızlık düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir. Fakat erkek katılımcılar kendi içlerinde değerlendirildiklerinde görücü usulü evlenenlerin daha yüksek bağımsızlık değerlerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Kendini gerçekleştirme boyutunda ise evlenme türü temel etkisi saptanmıştır.. Flört ederek evlenen bireylerin puan ortalamaları görücü usulü evlenenlerden daha yüksektir. Bu da flört eden bireylerin daha yüksek kendini gerçekleştirme düzeylerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Girişkenlik boyutunda ise cinsiyet ve evlenme türü temel etkisi anlamlı çıkmıştır. Erkek katılımcıların girişkenlik puanı ortalamaları kadın katılımcılarınkinden daha yüksektir. Bu sonuç erkeklerin daha girişken olduklarını göstermektedir. Evlenme türü incelendiğinde ise flört ederek evlenen bireylerin girişkenlik ortalamalarının görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre flört ederek evlenen bireyler daha girişken olarak görülmektedir. Ayrıca analiz sonuçları cinsiyet-evlenme türü ortak etkisinin varlığını göstermektedir. Bu ortak etkinin kaynağını anlamak üzere Tukey Kramer testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen kadınların girişkenlik puan ortalamaları görücü usulü evlenenlerinkinden daha yüksektir. Görücü usulü evlenen erkek katılımcıların girişkenlik puan ortalamaları aynı şekilde evlenen kadın katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir. Flört ederek evlenen kişilere bakıldığında gene erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha yüksek girişkenlik puanı ortalamalarına sahip oldukları görülmektedir. Genel olarak bakıldığında her iki evlenme türünde de erkek katılımcıların daha girişken olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Görücü usulü ile flört ederek evlenen erkekler arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Benlik alt boyutu ele alındığında cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların benlik puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Diğer bir deyişle, kadınlar kendilerini erkeklere göre daha doğru bir şekilde algılamakta, anlamaktadır. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre benlik puan ortalamaları daha yüksektir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer

testine başvurulmuştur. Buna göre flört ederek evlenen kadınların benlik puanı ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir. Flört ederek evlenen erkeklerin benlik puanı ortalamaları görücü usulüyle evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Analizler görücü usulü evlenmiş erkek katılımcıların benlik puanı ortalamalarının görücü usulü evlenmiş olan kadın katılımcılardan daha yüksek olduğunu göstermektedir . Yani görücü usulü evlenmiş erkekler aynı şekilde evlenmiş olan kadınlara göre kendisini daha doğru bir şekilde algılamakta ve anlamaktadır. Flört ederek evlenmiş kadın ve erkek grupları arasında ise anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Özfarkındalık boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların özfarkındalık puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre özfarkındalık puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler duygularının daha fazla farkında olup onları anlamaktadır. Yapılan analizlerse cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testine başvurulmuştur. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen kadın katılımcıların özfarkındalık puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından anlamlı olarak farklıdır . Flört ederek evlenen erkek katılımcıların özfarkındalık puan ortalamaları, görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından anlamlı olarak farklıdır. Bu sonuçlara göre flört ederek evlenen kadın ve erkekler duygularını tanımayı, birbirinden ayırt etmeyi, çeşitli duyguları neden ve niye hissettiklerini daha iyi anlamaktadır. Yapılan analizler görücü

usulü evlenmiş kadın katılımcıların özfarkındalık puanı ortalamalarının aynı biçimde evlenmiş erkek katılımcılardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Flört ederek evlenmiş kadın katılımcıların özfarkındalık puanı ortalamalarının aynı biçimde evlenmiş erkek katılımcılardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar her iki evlenme türünde de kadın katılımcıların duygularını tanıma, analiz etme, ne hissettiğini bilme konularında erkeklerden daha yüksek seviyelere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Kişisel beceri boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların kişisel beceri puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre kişisel puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireylerin duygularını daha rahatlıkla ifade edebildikleri, kendine daha fazla güven duydukları anlaşılmaktadır. Yapılan analizlerse cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen kadın katılımcıların kişisel beceri puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından anlamlı olarak farklıdır. Flört ederek evlenen erkek katılımcıların kişisel beceri puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından anlamlı olarak farklıdır. Bu sonuçlara göre flört ederek evlenen kadın ve erkekler kendilerini daha rahat olarak ifade edebilmektedir ve kendilerine daha fazla güven duymaktadır. Görücü usulü evlenen kadın ve erkeklerin kişisel beceri puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise erkeklerin ortalamalarının kadınlarinkinden daha yüksek olduğu

görülmektedir. Buna göre görücü usulü evlenen erkekler aynı şekilde evlenen kadınlara göre duygu ve düşüncelerini daha rahat anlatabilmekte, kendilerine daha fazla güven duymaktadırlar ve daha bağımsızdırlar. Flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkekler arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Sosyal sorumluluk boyutuyla ilgili olarak sadece cinsiyet temel etkisi anlamlı olarak bulunmuştur. Buna göre kadın katılımcıların sosyal sorumluluk puan ortalamaları erkek katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlar kadınların erkeklere göre aile, arkadaş grubu gibi ait oldukları sosyal grup üyeleriyle daha fazla işbirlikçi, yapıcı ilişkiler kurabildikleri göstermektedir.

Kişilerarası beceriler boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların kişisel beceri puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre kişilerarası beceriler puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler daha fazla kişilerarası yetenek ve faaliyetlere sahiptir . Yapılan analizlerse cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen kadın katılımcıların kişilerarası beceriler puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen erkek katılımcıların kişilerarası beceri puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Elde edilen bu sonuçlar flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkeklerin diğer insanlarla daha rahat iletişime girmekte, onları

anlamakta ve iyi geçinmekte olduklarına işaret etmektedir. Görücü usulü evlenen kadın ve erkeklerin kişilerarası beceri puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise kadınların ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkekler arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Empati boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların empati puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre empati puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler başkalarının duygularının daha fazla farkındadır ve onları anlamaktadır. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların empati puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Elde edilen bu sonuç flört ederek evlenmiş erkeklerin görücü usulü evlenmiş olanlara göre empatinin daha yüksek düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların empati puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamaları arasında fark görülmemiştir. Görücü usulü evlenen kadın ve erkeklerin empati puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise kadınların ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Flört ederek evlenmiş olan kadınların erkeklere göre empati boyutu puan ortalamaları daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre her iki evlenme türünde de kadınların erkeklere göre daha yüksek empati düzeylerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Kişilerarası ilişkiler boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların kişilerarası ilişkiler puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre kişilerarası ilişkiler puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler başkalarıyla karşılıklı olarak sevgi, şefkat ve yakınlık kurmaya daha fazla yatkın görünmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların kişilerarası ilişkiler puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Ancak, flört ederek evlenen kadın katılımcıların kişilerarası ilişkiler puan ortalamaları ile görücü usulü evlenen kadınların ortalamaları arasında da fark bulunmamıştır. Elde edilen sonuçlar, flört ederek evlenmiş erkeklerin, görücü usulü evlenmiş olanlara göre başkalarıyla daha tatminkâr, sağlıklı ilişkiler kurabilme becerisine sahip olduklarına işaret etmektedir. Görücü usulü evlenen kadın ve erkeklerin kişilerarası ilişkiler puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise kadınların ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Flört ederek evlenmiş olan kadınlarla erkekler arasında kişilerarası ilişkiler boyutu puan ortalamaları açısından bir fark gözlenmemiştir.

Esneklik boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların esneklik boyutu puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise görücü usulü

evlenen bireylerin flört ederek evlenenlere göre esneklik puan ortalamaları daha yüksektir. Bu sonuçlara göre kadınlar ve görücü usulü evlenen bireyler duygu, düşünce ve davranışlarını karşılaştıkları yeni durumlara göre ayarlama konusunda daha yetenekli görünmektedir.

Gerçekçilik boyutu analiz edildiğinde sadece evlenme türü temel etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre flört ederek evlenmiş olan bireylerin gerçekçilik boyutu puan ortalamaları görücü usulü evlenenlerinkinden daha yüksektir. Elde edilen bu bulgu, flört ederek evlenenlerin hislerini ve düşüncelerini gerçeklik boyutunda daha fazla değerlendirebildiklerini vurgulamaktadır.

Problem çözümü boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların problem çözümü puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre problem çözümü puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler karşılaşılan problemleri tanımlama ve etkili çözüm yollarını bulma yetisine daha fazla sahip görünmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların problem çözümü puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların problem çözümü puan ortalamaları ($x=3.92$) görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen kadın

katılımcıların problem çözümü puan ortalamaları ile aynı şekilde erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Elde edilen bu sonuçlar flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkeklerin, problemin varlığını hissetme ve etkili bir şekilde çözeceğine dair kendine güven duyma; problemi açık bir şekilde tanımlama ve formüle etme; olası çözüm yollarını bulma; her çözüm yolunu değerlendirerek en uygun olanı seçme konusunda daha fazla beceriye sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Uyum boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların uyum puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre uyum puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler çevrelerinden gelen istek ve taleplerle uygun biçimde baş etmede ve problemli durumları anlama ve uygun çözümlere ulaşmada daha esnek ve gerçekçidir.

Strese dayanma boyutu incelendiğinde evlenme türü temel etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere strese dayanma puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara flört ederek evlenen bireyler, stresli durum ve olaylar karşısında çok tepki vermeden, pozitif şekilde başa çıkabilme yetisine daha fazla sahip görülmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların problem çözümü puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Flört ederek

evlenen kadın katılımcıların strese dayanma puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Analiz sonuçları görücü usulü evlenen kadın katılımcıların uyum puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksek olduğunu göstermektedir. Flört ederek evlenen katılımcılarda strese dayanma puan ortalamaları ve evlilik türü arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Elde edilen bulgulara göre görücü usulü evlenen kadınlar aynı şekilde evlenen erkeklere göre stresli bir durumla başa çıkabileceği inancının daha yüksek düzeylerine sahiptir.

Dürtü kontrolü boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların dürtü kontrolü puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre dürtü kontrolü puan ortalamaları daha yüksektir. Bu sonuca göre kadınlar ve flört ederek evlenen bireyler arzu ve isteklerini engelliyebilme veya erteleyebilme becerisine daha fazla sahip görünmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların dürtü kontrolü puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen kadın katılımcılar ile görücü usulü evlenen kadınların ortalamaları arasında fark gözlenmemiştir. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen kadın katılımcıların dürtü kontrolü puan ortalamaları ile aynı şekilde erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen kadın katılımcıların dürtü kontrolü puan ortalamaları ile aynı şekilde erkeklerin

ortalamalarından yüksektir. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde kadınlar ile flört ederek evlenen erkeklerin görücü usulü evlenen erkeklerden daha az kontrol ve öfke problemleri, engellenmeye tahammülsüzlük ve saldırganca davranışlar gösterdikleri saptanmıştır.

Stresle başa çıkma boyutu incelendiğinde cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların stresle başa çıkma puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre stresle başa çıkma puan ortalamaları daha yüksektir. Bu sonuca göre kadınlar ve flört ederek evlenen bireyler stresli durum ve olaylar karşısında çok tepki vermeden, pozitif şekilde başa çıkabilme yetisine daha fazla sahip görünmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların stresle başa çıkma puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların stresle başa çıkma ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen kadın katılımcıların stresle başa çıkma puan ortalamaları ile aynı şekilde erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen kadın katılımcıların stresle başa çıkma puan ortalamaları ile aynı şekilde erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde kadınlar ile flört ederek evlenen erkeklerin görücü usulü evlenen erkeklerden daha fazla; stres yaratan durumla ilgili çözümü bulabilme, ne yapacağını, nasıl yapacağını bilme; yeni tecrübe ve değişikliklere karşı iyimser bir tavır içinde olma;

stresli bir durumla başa çıkabileceği inancına sahip olma yeteneklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Mutluluk boyutu analiz edildiğinde sadece evlenme türü temel etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre flört ederek evlenmiş olan bireylerin mutluluk boyutu puan ortalamaları görücü usulü evlenenlerinkinden daha yüksektir. Elde edilen bu bulgu, flört ederek evlenenlerin kendilerine, çevrelerine ve genel olarak yaşama karşı daha fazla memnuniyet duyduklarını ortaya koymaktadır.

İyimserlik boyutu incelendiğinde evlenme türü temel etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre iyimserlik puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre flört ederek evlenen bireyler, yaşamdan daha fazla zevk almakta, daha neşeli, olumlu ve iyimser bir tarz benimsemektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların iyimserlik puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların iyimserlik puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Analiz sonuçları görücü usulü evlenen kadın katılımcılarla görücü usulü evlenen erkekler arasında iyimserlik puan ortalamaları açısından fark gözlenmemiştir. Flört ederek evlenen erkek katılımcıların iyimserlik puan ortalamaları gene aynı şekilde evlenmiş olan kadın katılımcıların ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Buna göre flört ederek

evlenmiş erkekler aynı şekilde evlenmiş olan kadınlara nazaran yaşama karşı daha olumlu ve ümit taşıyan bir tutum takınmış gözükmektedir.

Genel ruh hali boyutu incelendiğinde evlenme türü temel etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre genel ruh hali puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre flört ederek evlenen bireyler, kendi yaşamlarından ve genel olarak hayattan daha fazla zevk almaktadır. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların genel ruh hali puan ortalamaları görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların genel ruh hali puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Analiz sonuçları görücü usulü evlenen kadın katılımcılarla görücü usulü evlenen erkekler arasında genel ruh hali puan ortalamaları açısından fark gözlenmemiştir. Flört ederek evlenen erkek katılımcıların genel ruh hali puan ortalamaları gene aynı şekilde evlenmiş olan kadın katılımcıların ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Buna göre flört ederek evlenmiş erkekler aynı şekilde evlenmiş olan kadınlara nazaran yaşamdan daha fazla zevk almakta ve hayata karşı daha olumlu ve ümit taşıyan bir tutum takınmış gözükmektedir.

Toplam duygusal zeka düzeyi açısından bakıldığında ise cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların duygusal zeka puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Evlenme türü açısından

bakıldığında ise flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre duygusal zeka puan ortalamaları daha yüksektir. Bu sonuca göre kadınlar ve flört ederek evlenen bireyler kendilerini ve başkalarını anlama ve kaliteli ilişkiler kurabilme; yaşamın günlük baskılarıyla, talepleriyle etkili bir şekilde başa çıkabilme konularında daha yeterli gözükmemektedir.

3.2.3.Romantik Kıskançlığa İlişkin Bulgular

Katılımcıların RKÖ'den aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları çizelge 6'da gösterilmiştir.

Çizelge 6. Katılımcıların RKÖ'den aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları

		Evlenme türü ve cinsiyet ortak etkileri		cinsiyet temel etkileri	evlenme türü temel etkileri	
		görücü usulü	flört ederek		görücü usulü	flört ederek
kıskançlık	kadın	n=161 3.93 (.79)	n=321 3.3 (.74)	n=482 3.51 (.81)	n=413 3.79 (.62)	n=508 3.36 (.72)
	erkek	n=252 3.71 (.46)	n=187 3.46 (.67)	n=439 3.6 (.57)		

Çizelge 6’da gösterilen ortalamalar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Çizelge 7’de verilmiştir

Çizelge 7. RKÖ’den Alınan Puanlara Uygulanan Tek Değişkenli Karışık Varyans Analizi (ANCOVA) Sonuçları. *

Boyut	Cinsiyet (A)	Evlenme türü (B)	A X B	Hata varyansı
Romantik Kıskançlık	-----	77.70	15.42	.417

*** Çizelgede Tüm Temel Etkiler Ve Ortak Etkiler İçin %5. I. Tip Hata Olasılığı İle Anlamlı Olan F Değerleri Gösterilmiştir.**

Çizelge 7’de görüldüğü üzere romantik **kıskançlık** ortalamaları üzerinde evlenme türü temel etkisi anlamlıdır. Buna göre, görücü usulü evlenen bireyler flört ederek evlenenlere göre daha fazla romantik kıskançlık yaşamaktadır. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen erkek katılımcıların romantik kıskançlık puan ortalamaları flört ederek evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Görücü usulü evlenen kadın katılımcıların kıskançlık puan ortalamaları flört ederek evlenen kadınların ortalamalarından yüksektir. Bu sonuçlara göre görücü usulü evlenen kadınlar flört ederek evlenenlere göre daha fazla romantik kıskançlık yaşamaktadır. Görücü usulü evlenen kadın katılımcıların romantik kıskançlık puan ortalamaları gene aynı şekilde evlenmiş olan erkek katılımcıların ortalamalarından yüksek olarak bulunmuştur. Diğer

bir deyişle görücü usulü evlenen kadınlar aynı şekilde evlenmiş erkeklerden daha fazla romantik kıskançlık düzeylerine sahip görünmektedir. Flört ederek evlenen erkek katılımcıların romantik kıskançlık puan ortalamaları gene aynı şekilde evlenmiş olan kadın katılımcıların ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Buna göre flört ederek evlenmiş erkekler aynı şekilde evlenmiş olan kadınlara nazaran daha fazla romantik kıskançlık yaşamaktadır.

3.2.4.Evlilikten Alınan Doyuma İlişkin Bulgular

Katılımcıların 'den aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları çizelge 8'de gösterilmiştir.

Çizelge 8. Katılımcıların EYÖ'den aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları

		Evlenme türü ve cinsiyet ortak etkileri		cinsiyet temel etkileri	evlenme türü temel etkileri	
		görücü usulü	flört ederek		görücü usulü	flört ederek
doyum	kadın	n=161 3.33 (.69)	n=321 3.59 (.97)	n=482 3.17 (1.07)	n=413 2.44 (.65)	n=508 3.44 (.89)
	erkek	n=252 2.51 (.61)	n=187 3.21 (.69)	n=439 2.81 (.73)		

Çizelge 8’de gösterilen ortalamalar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Çizelge 9’da verilmiştir

Çizelge 9. EYÖ’den Alınan Puanlara Uygulanan Tek Değişkenli Katışık Varyans Analizi (ANCOVA) Sonuçları. *

Boyut	Cinsiyet (A)	Evlenme türü (B)	A X B	Hata varyansı
doyum	-----	321.45	27.711	.611

*** Çizelgede Tüm Temel Etkiler Ve Ortak Etkiler İçin %5. I. Tip Hata Olasılığı Ile Anlamlı Olan F Değerleri Gösterilmiştir.**

Çizelge 9’da görüldüğü üzere **evlilikten alınan doyum** ortalamaları üzerinde evlenme türü temel etkisi anlamlıdır. Buna göre, flört ederek evlenen bireyler görücü usulü evlenenlere göre evliliklerinden daha fazla doyum almaktadır. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ortak etkilerin kaynağını saptamak üzere yine Tukey Kramer testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen erkek katılımcıların doyum puan ortalamaları flört ederek evlenen erkeklerin ortalamalarından yüksektir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların doyum puan ortalamaları görücü usulü evlenen kadınların ortalamalarından ($x=2.33$) yüksektir. Bu sonuçlara flört ederek evlenen kadın ve erkeklerin görücü usulü evlenen

kadın ve erkeklere göre evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları anlaşılmaktadır. Görücü usulü evlenen erkek katılımcıların doyum puan ortalamaları gene aynı şekilde evlenmiş olan kadın katılımcıların ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Diğer bir deyişle görücü usulü evlenen erkekler aynı şekilde evlenmiş kadınlardan daha fazla evlilik doyumuna sahip görünmektedir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların doyum puan ortalamaları gene aynı şekilde evlenmiş olan erkek katılımcıların ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Buna göre flört ederek evlenmiş kadınlar aynı şekilde evlenmiş olan erkeklere nazaran evliliklerinden daha fazla doyum almaktadır.

3.3. Regrasyon Analizleri

Evlilik doyumunu yordayan değişkenleri saptamak amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon analizleri yapılmıştır. Aşağıda öncelikle tüm grup daha sonra ise kadın ve erkek katılımcı grupları için Çatışma Eğilimi Ölçeği, Bar-on EQ ve Romantik Kıskançlık testlerinin alt ölçeklerine uygulanmış olan regresyon sonuçları gösterilmektedir.

3.3.1 Tüm Katılımcılar için Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenler

Analiz aşamasında her bir ölçeğin içermekte olduğu alt ölçeklerin tamamı denkleme alınmıştır. İletişim çatışması eğilimi değişkenlerinin (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (bağımsızlık, girişkenlik, öz farkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) eklenmiştir. Romantik kıskançlık ölçeğinin toplam puanı da dahil edilerek yapılan analiz sonucunda, regresyon denklemine giren değişkenlerin katsayıları çizelgelerde sunulmuştur.

Çizelgelerde bulunan R^2 ve uyarlanmış R^2 değerleri, her bir değişkenin regresyon denklemine girdiği andaki korelasyon değerlerini göstermektedir. B ve beta ise tüm değişkenler regresyon denklemindeyken ham madde ve standart puanlar için olan katsayıları göstermektedir. Çizelgeler değişkenlerin denkleme alınış sırasına uygun

olarak düzenlenmiştir ve her bir değişkenin öncekilerle birlikte açıkladıkları varyans değerleri R² değişimi olarak belirtilmiştir.

Çizelge 10. Tüm Katılımcılar için Evlilik Doyumunu yordayan değişkenler*

Değişken	B	beta	R ²	uyarlanmış R ²	Hata varyansı (sd)	F
kişilik özellikleri	-1,08	-.728	.53	.53	416 (1-919)	1034,01
tümden reddetme	-.44	-.336	.63	.63	0,323 (2-918)	799,52
pasif çatışma	-.55	-.32	.70	.70	0,271 (3-917)	695,91
empati	.371	-.19	.74	.74	,230 (5-915)	523,61
özfarkındalık	.45	.288	.76	.76	,214 (6-914)	480,28
pasif tümden reddetme	-.214	-.125	.77	.77	0,207 (7-913)	432,39
kıskançlık	-.09	-.107	.77	.77	,202 (8-912)	389,3
aktif önyargı	-.09	-.102	.78	.78	,198 (9-911)	354,29
iyimserlik	.291	.187	.78	.78	,193 (10-910)	330,71
önyargılı çatışma	-.08	-.109	.79	.78	,184 (10-910)	340,26
varoluşçu çatışma	-.191	.107	.79	.79	,184 (11-909)	318,94
girişkenlik	.182	.124	.80	.80	179 (12-908)	303,48
bağımsızlık	-.153	-.109	.81	.80	173 (13-907)	292,13
insancıl	.308	-.173	.81	.81	,160 (14-906)	283,4
esneklik	.201	.13	.82	.82	,160 (14-906)	298,39
yoğunluk	.130	.119	.83	.82	,155 (15-905)	288,71
sosyal sorumluluk	1,36	.58	.83	.83	,150 (17-903)	266,35
aktif çatışma	-.08	.73	.84	.83	,146 (21-899)	222,96
uyumluluk	1,74	.74	.84	.84	,145 (22-898)	213,72

* Değişkenler denkleme giriş sırasına göre verilmiştir. p<.05

Çizelge 10.da görüldüğü gibi analize sırasıyla iletişim çatışması eğilim ölçeğinin alt boyutları olan kişilik özellikleri, tümenden reddetme, pasif çatışma; Bar-On EQ'nun empati, özfarkındalık; İÇEÖ'nin pasif tümenden reddetme; RKÖ'nin kıskançlık, İÇEÖ'nün aktif önyargı; Bar-on EQ'nun iyimserlik; İÇEÖ'nün önyargılı çatışma; varoluşçu çatışma, Bar-On EQ'nun,girişkenlik, bağımsızlık, İÇEÖ'nin insancıl; , Bar-On EQ'nun esneklik; İÇEÖ'nin yoğunluk; , Bar-On EQ'nun sosyal sorumluluk,baş etme ; İÇEÖ'nin aktif çatışma ve en son olarakta , Bar-On EQ'nun uyumluluk alt boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. Toplam yirmi değişkenin açıkladığı toplam varyans %84'dür ve bu oldukça anlamlı bir değerdir. (F (22,898) = 213.72, $p < .05$) Bağımlı değişkenin üzerinde yordayıcı olmayan diğer altı değişken regresyon analizinin dışında kalmıştır. Sözü edilen değişkenlerin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, kişilik özelliklerinin varyansın %52.9'unu (F (1-919)=1034, $p < .05$) açıkladığı ; tümenden reddetmenin açıklanan varyansı % 63.'e (F (2-918)=799,52, $p < .05$); pasif çatışmanın % 70'e (F ((3-917)=695,91, $p < .05$); empatinin %74'e (F (5-915) =523,61, $p < .05$); özfarkındalığın %76'a (F (6-914)=480,28, $p < .05$); pasif tümenden reddetmenin (F (7-913)=432,39, $p < .05$) ve kıskançlığın %77'e (F (8-912)=389,3, $p < .05$); aktif önyargının (F (9-911)=354,29, $p < .05$) ve iyimserliğin %78.'e(F (10-910)=330,71, $p < .05$),önyargılı (F10(7-910)=340,26 $p < .05$) ve varoluşçu çatışmanın %79 'a (F (11-909)=318.94, $p < .05$); girişkenliğin; %80'e (F (12-908)=308,48, $p < .05$); bağımsızlığın ve (F (13-907)=292,13, $p < .05$); insancılın % 81'e (F (14-906)=283,4, $p < .05$); esnekliğin % 82'e (F (14-906)=298,39, $p < .05$); yoğunluğun (F (15-905)=288,71, $p < .05$) ve sosyal sorumluluğun (F (17-903)=266,35, $p < .05$) % 83'e; baş etmenin (F (20-900)=282,51, $p < .05$) aktif çatışmanın (F (21-889)=222,96 $p < .05$) ve en son olarakta uyumluluğun %84'e (F (22-898)=213.72, $p < .05$) çıkardığı saptanmıştır.

3.3.2.Kadın ve Erkek Katılımcılar İçin Ayrı Ayrı Yapılan Regresyon Analizleri

İletişim çatışması eğilimi değişkenlerinin (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümenden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümenden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (bağımsızlık, girişkenlik, özfarkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) ve Romantik Kıskançlık Ölçek toplam puanının evlilikten alınan doyumu yordaması açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla her bir grup için ayrı ayrı aşamalı regresyon analizleri yapılmış ve sonuçlar çizelgeler halinde verilmiştir.

3.3.2.1.Erkek Katılımcılar İçin Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak İçin Yapılan Aşamalı Regresyon Sonuçları

Yalnız erkek katılımcıların Evlilik Doyum ölçeğinden aldıkları doyum puanlarını yordamak üzere, iletişim çatışması eğilimi alt boyutları (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümenden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümenden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları(bağımsızlık, girişkenlik, özfarkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) ve Romantik

kıskançlık ölçeği toplam puanı bağımsız değişkenler olarak aşamalı regresyon analizine alınmıştır. Sonuçlar aşağıda Çizelge 11de gösterilmektedir.

Çizelge 11. Erkek katılımcılar için evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan aşamalı regresyon sonuçları

Değişken	B	beta	R ²	uyarlanmış R ²	Hata varyansı (sd)	F
<i>aktif çatışma</i>	-.411	-.410	.76*	.76	128 (3-435)	618,742
Kişisel beceriler	.458	.278	.80*	.80	111 (4-434)	419,172
esneklik	.254	.200	.84*	.84	8.80 (6-432)	369,970
varoluşçu çatışma	.288	.139	.85*	.85	8.13 (7-431)	348,316
pasif çatışma	-.243	-.171	.86*	.86	7,54 (8-430)	333,002
Dürtü kontrol	-.306	-.324	.88*	.88	6,51 (9-429)	350,267
Problem çözme	-.365	-.244	.90*	.89	5,39 (9-429)	433,471
insancıl	-.254	-.178	.92*	.92	4,41 (10-428)	486,009
sosyal sorumluluk	.455	.175	.93*	.93	3,76 (12-426)	481,462
İyimser	-.273	-.245	.94*	.94	3,36 (13-425)	505,673
benlik	.441	.414	.94*	.94	3,10 (12-426)	591-813
uyum	.768	.438	.95*	.95	2,63 (13-425)	668,076
Yoğunluk çatışması	.06	.64	.963*	.96	2,07 (17-421)	637,345
özfarkındalık	.180	.148	.96*	.963	1,98 (18-420)	640,805
Tümünden reddetme	-.144	-.136	.97*	.96	1,95 (19-419)	607,989
önyargılı çatışma	-.05	-.075	.97*	.97	1,87 (19-419)	633,176)
Kıskançlık	-.06	.082	.97*	.97	1,81 (20-418)	622,496
gerçek	.126	.086	.97*	.97	1,73 (22-416)	594,362
Genel ruh hali	.120	-.108	.97*	.97	1,63 (20-418)	692.899

*p<.05

Çizelge de görüldüğü gibi analize sırasıyla iletişim çatışması eğilim ölçeğinin alt boyutu olan aktif çatışma ; Bar-On EQ'nun kişisel beceriler, empati, esneklik; İÇEÖ'nin varoluş çatışması, pasif çatışma; Bar-On EQ'nun dürtü kontrolü, problem çözme, kişiler, insancıl; Bar-On EQ'nun sosyal sorumluluk, iyimserlik, benlik, uyum; İÇEÖ'nün pasif tümünden reddetme, ; Bar-on EQ'nun yoğunluk, kendini gerçekleştirme; İÇEÖ'nün , tümünden reddetme, önyargılı çatışma; , RKÖ'nün kıskançlık, baş etme Bar-On EQ'nun gerçekçilik ve genel ruh durumu alt boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. On dokuz değişkenin açıkladığı toplam varyans %97'dir ve bu oldukça anlamlı bir değerdir. $F(20-418 = 692.899, p < .05)$ Bağımlı değişkenin üzerinde yordayıcı olmayan diğer on iki değişken regresyon analizinin dışında kalmıştır. Sözü edilen değişkenlerin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, aktif çatışmanın varyansın %76'sini ($F(3-435)=618.74, p < .05$) açıkladığı ; kişisel becerilerin açıklanan varyansı % 80'e ($F(4-434)=7419.172, p < .05$); esnekliğin %84'e ($F(6-432)=369.970, p < .05$); varoluş çatışmasının %85'e $F(7-431)=348.316, p < .05$); pasif çatışmanın %86.'a $F(8-430)=333,002 p < .05$); dürtü kontrolünün %88'e $F(9-429)=350,267 p < .05$); problem çözmenin %90'a $F(9-429)=433.471 p < .05$); insancılın %92'a $F(10-428)=486.009, p < .05$); sosyal sorumluluğun %93.'e $F(12-426)=481.462, p < .05$); iyimserliğin $F(13-425)=505.673, p < .05$ ve benliğin %94'e $F(12-426)=591.813, p < .05$); uyumun %95.'e $F(13-425)=668.076, p < .05$); yoğunluk çatışmasının ($F(17-421)=637.345 p < .05$) ve özfarkındalığın % 96'a $F(18-420)=640.805, p < .05$); tümünden reddetmenin ($F(19-419)=607.989, p < .05$), önyargılı çatışmanın ($F(19-419)=633.176, p < .05$) kıskançlığın

(F (20-418)=622.496, $p < .05$); baş etmenin (F (21-417)=609.473, $p < .05$); gerçekliğin (F (22-416)=594.362, $p < .05$) ve genel ruh halinin %97'e F (20-418)=692.899, $p < .05$) yükselttiği görülmektedir.

3.3.2.2.Kadın Katılımcılar İçin Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak İçin Yapılan Aşamalı Regresyon Sonuçları

Yalnız kadın katılımcıların Evlilik Doyum ölçeğinden aldıkları doyum puanlarını yordamak üzere, iletişim çatışması eğilimi alt boyutları (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümünden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tünden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları(bağımsızlık, girişkenlik, özfarkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) ve Romantik kıskançlık ölçeği toplam puanı bağımsız değişkenler olarak aşamalı regresyon analizine alınmıştır. Sonuçlar aşağıda Çizelge 12.de gösterilmektedir.

Çizelge 12. Kadın katılımcılar için evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan aşamalı regresyon sonuçları

Değişken	B	beta	R ²	uyarlanmış R ²	Hata varyansı (sd)	F
<i>Kişilik özellikleri</i>	-1.191	-.766	.59*	.59	.474 (1-480)	680.677
İnsancıl	-.653	-.267	.76*	.76	.279 (3-478)	498.634
Önyargılı çatışma	-.229	-.242	.79*	.79	.238 (4-477)	459.703
Dürtü kontrolü	.183	.137	.81*	.81	.222 (5-476)	402.903
Girişkenlik	.395	.254	.87*	.86	.158 (9-472)	335.270
Empati	.374	-.140	.89*	.89	.129 (11-470)	344.027
Genel ruh hali	.399	.232	.90*	.90	.116 (12-469)	356.758
Aktif önyargılı çatışma	-.143	.126	.91*	.90	.111 (13-468)	344.497
Kıskançlık	-.164	-.191	.91*	.91	.104 (14-467)	343.221
Sosyal sorumluluk	.251	.109	.92*	.91	.101 (15-466)	332.950
Bağımsızlık	-.212	-.111	.92*	.92	9.62 (16-465)	328.265
Kendini gerçekleştirme	.282	.143	.92*	.92	9.25 (17-464)	322.414
Yoğunluk	.133	.091	.93*	.93	8.43 (19-462)	319.152
gerçeklik	-.263	-.130	.93*	.93	7.92 (20-461)	324.110
Mutluluk	.475	-.331	.94*	.93	7.62 (21-460)	312.823
Pasif tümünden reddetme	.326	.164	.94*	.94	7.17 (21-460)	343.133
Tümünden reddetme	.260	.134	.94*	.94	6.79 (21-460)	363.942
Uyum	1.002	.324	.95*	.94	6.53 (21-460)	379.347
Aktif çatışma	-.148	.092	.95*	.95	6.11 (24-457)	356.269
Kişisel beceriler	1.247	.570	.95*	.95	5.81 (24-457)	375.317
Benlik	-.667	-.449	.95*	.95	5.52 (25-456)	380.327
özfarkındalık	-.398	-.175	.95*	.95	5.38 (25-456)	390.953

*p<.05

Çizelge 12.de görüldüğü gibi analize sırasıyla iletişim çatışması eğilim ölçeğinin alt boyutu olan kişilik özellikleri; İÇEÖ'nin insancıl, ön yargılı çatışma; Bar-On EQ'nun dürtü kontrolü; Bar-On EQ'nun girişkenlik; Bar-On EQ'nun empati, genel ruh hali; İÇEÖ'nin aktif önyargılı çatışma; RKÖ'nin kıskançlık toplam puanı; Bar-On EQ'nun sosyal sorumluluk, bağımsızlık; kendini gerçekleştirme, yoğunluk, gerçeklik, mutluluk; ; İÇEÖ'nün pasif tümünden reddetme, , tümünden reddetme; Bar-on EQ'nun uyumluluk; İÇEÖ'nün aktif çatışma; Bar-On EQ'nun kişisel beceriler, benlik ve öz farkındalık alt boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. Yirmi üç değişkenin açıkladığı toplam varyans %95'dir ve bu oldukça anlamlı bir değerdir. $F(25-456) = 390.953$, $p < .05$) Bağımlı değişkenin üzerinde yordayıcı olmayan diğer sekiz değişken regresyon analizinin dışında kalmıştır. Sözü edilen değişkenlerin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, kişilik özelliklerinin varyansın %59'unu ($F(1-480)=680.677$, $p < .05$) açıkladığı ; insancılın açıklanan varyansı %76'ya ($F(3-478)=498.634$); önyargılı çatışmanın %80'e ($F(4-477)=459.703$); dürtü kontrolünün %81'e ($F(5-476)=402.903$); girişkenliğin %87'e ($F(9-472)=335.270$); empatinin %89'a ($F(11-470)=344.027$); genel ruh halinin %90'a ($F(12-469)=356.758$); aktif önyargılı çatışmanın, ($F(13-468)=344.497$) ve kıskançlığın %91'e ($F(14,467)=343.221$); sosyal sorumluluğun, ($F(15-466)=$; 332.950); bağımsızlığın ($F(16-465)=328.265$) ve kendini gerçekleştirmenin %92'ye ($F(17-464)=322.414$); yoğunluğun ($F(19-462)=319.152$) ve gerçekliğin %93'e ($F(20-461)=324.110$); mutluluğun ($F(21-460)=312.823$); pasif tümünden reddetmenin ($F(21-460)=343.133$); tümünden reddetmenin %94'e ($F(21-460)=363.942$); uyumun ($F(21-460)=379.347$); aktif çatışmanın ($F(24-457)=356.317$); kişisel becerilerin ($F(24-457)=375.317$); benliğin %95'e ($F(25-456)=380.327$) ve son olarakta öz farkındalığın %96'a ($F(25-456)=390.953$) yükselttiği görülmektedir.

3.3.2.3. Görücü Usulüyle Evlenmiş Kadın Katılımcıların Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak İçin Yapılan Regresyon Analizleri Sonuçları

Görücü usulüyle evlenmiş olan kadın katılımcıların Evlilik Doyum ölçeğinden aldıkları doyum puanlarını yordamak üzere, iletişim çatışması eğilimi alt boyutları (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümenden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümenden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları(bağımsızlık, girişkenlik, özfarkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) ve Romantik kıskançlık ölçeği puanı bağımsız değişkenler olarak aşamalı regresyon analizine alınmıştır. Sonuçlar aşağıda Çizelge 13.de gösterilmektedir.

Çizelge 13. Görücü usulüyle evlenmiş kadın katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları

Değişken	B	Beta	R ²	Uyarlanmış R ²	Hata varyansı (sd)	F
kişilik özellikleri	-1,315	-.699	.49*	.49	(1-319) .484	305.086
kıskançlık	-.364	-.433	.66*	.66	(2-318) .320	312.278
kişisel beceriler	1,181	.343	.87*	.87	(4-316) .125	525.546
kişiler	-.626	-.228	.89*	.89	(5-315) .101	531.181
genel ruh hali	.586	.282	.92*	.92	(6-314) .008	580.081
pasif tümünden reddetme	.341	.184	.93*	.93	(7-313) .007	570.041
bağımsızlık	-.459	-.207	.95*	.95	(8-312) .005	724.337
aktif çatışma	.155	.109	.96*	.96	(9-311) .004	724.337
varoluşçu çatışma	.139	.089	.96*	.96	(10-310) .0037	774.828
insancıl	-.306	-.118	.97*	.97	(12-308) .0029	817.001
tümünden reddetme	.334	.213	.98*	.98	(13-307) .002	1088
önyargılı çatışma	-.116	-.134	.98*	.98	(14-306) .0018	1176
esneklik	.0053	.028	.98*	.98	(15-305) .0017	1126
uyumluluk	-0,524	-.158	.98*	.98	(16-304) .00169	1093
girişkenlik	.120	.064	.98*	.98	(17-303) .00165	1059
iyimserlik	.0094	.047	.98*	.98	(19-301) .00158	988.619
yoğunluk	.0078	.053	.98*	.98	(20-300) .00152	976.850
özfarkındalık	-0,151	-.061	.98*	.98	(21-299) .0015	942.344
sosyal sorumluluk	.216	.089	.98*	.98	(22-298) .00145	932.064
pasif çatışma	-0,2	-.116	.98*	.98	(23-297) .00143	902.021

*p<.05

Çizelge 13.de görüldüğü gibi analize sırasıyla iletişim çatışması eğilim ölçeğinin alt boyutu olan kişilik özellikleri; RKÖ'nin kıskançlık; Bar-On EQ'nun kişisel beceriler, kişiler, genel ruh hali; İÇEÖ'nin pasif tümünden reddetme; Bar-On EQ'nun bağımsızlık; İÇEÖ'nin aktif çatışma, varoluşçu çatışma, insancıl, tümünden reddetme, önyargılı çatışma; Bar-On EQ'nun esneklik, uyum, girişkenlik; Bar-On EQ'nun iyimserlik; Bar-On EQ'nun yoğunluk, öz farkındalık, sosyal sorumluluk; İÇEÖ'nin pasif çatışma alt boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. Yirmi değişkenin açıkladığı toplam varyans %98'dir ve bu oldukça anlamlı bir değerdir. $F(23-297) = 902.021, p < .05$ Bağımlı değişkenin üzerinde yordayıcı olmayan diğer on bir değişken regresyon analizinin dışında kalmıştır.

Sözü edilen değişkenlerin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, kişilik özelliklerinin varyansın %49'unu ($F(1-319)=305.085, p < .05$) açıkladığı; kıskançlığın açıklanan varyansı % 66.'ya ($F(2-318)=312.278, p < .05$); kişisel becerilerin %87'ye ($F(4-316)=525.546, p < .05$); kişilerin %89'a ($F(5-315)=531.181, p < .05$); genel ruh halinin %92'ye ($F(6-314)=580.081, p < .05$); pasif tümünden reddetmenin % 93'a ($F(7-313)=570.041, p < .05$); bağımsızlığın % 95'e ($F(8-312)=724.337, p < .05$); aktif çatışmanın ($F(9-311)=724.337, p < .05$) ve varoluşçu çatışmanın % 96'a ($F(10-310)=774.828, p < .05$); insancılın % 97'ye ($F(12-308)=817.001, p < .05$); tümünden reddetmenin ($F(13-307)=1088, p < .05$), önyargılı çatışmanın ($F(14-306)=1176, p < .05$), esnekliğin ($F(15-305)=1126, p < .05$), uyum ($F(16-304)=1093, p < .05$), girişkenliğin ($F(17-303)=1059, p < .05$), iyimserliğin ($F(19-$

301)=988.616, $p < .05$), yoğunluğun ($F(20-300)=976.850$, $p < .05$), öz farkındalığın ($F(21-299)=942.344$, $p < .05$), sosyal sorumluluğun ($F(22-298)=932.064$, $p < .05$) ve pasif çatışmanın ($F(23-297)=902.021$, $p < .05$) % 98'e yükselttiği saptanmıştır

3.3.2.4. Görücü Usulüyle Evlenmiş Erkek Katılımcıların Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak İçin Yapılan Regrasyon Analizleri Sonuçları

Görücü usulüyle evlenmiş olan kadın katılımcıların Evlilik Doyum ölçeğinden aldıkları doyum puanlarını yordamak üzere, iletişim çatışması eğilimi alt boyutları (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümünden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümünden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (bağımsızlık, girişkenlik, öz farkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) ve Romantik kıskançlık ölçeğinden alınan ortalama puan bağımsız değişkenler olarak aşamalı regrasyon analizine alınmıştır. Sonuçlar aşağıda çizelge 14.de gösterilmektedir.

Çizelge 14.de görüldüğü gibi analize sırasıyla iletişim çatışması eğilim ölçeğinin alt boyutu olan aktif önyargı ; Bar-On EQ'nun mutluluk, kişiler, genel ruh hali, İÇEÖ'nin yoğunluk; ; Bar-On EQ'nun öz farkındalık; İÇEÖ'nin tümünden reddetme; RKÖ'nin kıskançlık; Bar-On EQ'nun benlik, problem çözme, dürtü kontrolü ve; İÇEÖ'nin pasif tümünden reddetme çatışma alt boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. on iki değişkenin açıkladığı toplam varyans %98'dir ve bu oldukça anlamlı bir değerdir. $F(13-$

173) = 1084, $p < .05$) Bağımlı değişkenin üzerinde yordayıcı olmayan diğer on dört değişken regresyon analizinin dışında kalmıştır.

Çizelge 14. Görücü usulüyle evlenmiş erkek katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları

Değişken	B	Beta	R ²	Uyarlanmış R ²	Hata varyansı (sd)	F
aktif önyargı	-0,609	-0,934	.87*	.87	(1-185) 0,06	1256
mutluluk	.383	.273	.93*	.93	(2-184) ,031	1299
kişiler	-0,249	-0,176	.95*	.94	(3-183) ,026	1044
genel ruh hali	0,69	-0,38	.98*	.98	(6-180) ,011	1190
yoğunluk	0,061	0,08	.98*	.98	(9-177) ,094	1007
özfarkındalık	.132	.169	.98*	.98	(10-176) ,085	1005
tümünden reddetme	-0,085	-0,109	.98*	.98	(9-177) ,081	1173
kıskançlık	.174	.184	.98*	.98	(10-176) ,071	1213
benlik	-0,085	-0,6	.98*	.98	(11-175) ,069	1137
problem çözme	.249	.145	.98*	.98	(11-175) ,064	1228
dürtü kontrolü	-0,071	-0,97	.98*	.98	(12-174) ,060	1146
pasif tümünden reddetme	-0,008	0,07	.98*	.98	(13-173) ,061	1084

* $p < .05$

Sözü edilen değişkenlerin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, aktif önyargının varyansın % 87'sini ($F(1-185)=1256$ $p < .05$) açıkladığı, mutluluğun açıklanan varyansı % 93'e ($F(2-184)=1299$, $p < .05$); kişilerin % 95'e ($F(3-$

183)=1044 $p < .05$); genel ruh halinin ($F(6-180)=1190$ $p < .05$); yoğunluğun ($F(9-177)=1044$ $p < .05$), özfarkındalığın ($F(10-176)=1005$ $p < .05$), tümenden reddetmenin % ($F(9-177)=1173$ $p < .05$), kıskançlığın ($F(10-176)=1213$ $p < .05$), benliğin ($F(11-175)=1137$ $p < .05$), problem çözmenin, ($F(11-175)=1228$ $p < .05$), dürtü kontrolü ($F(12-174)=1146$ $p < .05$) ve pasif tümenden reddetmenin ($F(13-173)=1084$ $p < .05$); % 98'e yükselttiği görülmüştür.

3.3.2.5.Flört Ederek Evlenmiş Kadın Katılımcıların Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak İçin Yapılan Regresyon Analizleri Sonuçları

Flört ederek evlenmiş olan kadın katılımcıların Evlilik Doyum ölçeğinden aldıkları doyum puanlarını yordamak üzere, iletişim çatışması eğilimi alt boyutları (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümenden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümenden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (bağımsızlık, girişkenlik, özfarkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) ve Romantik kıskançlık ölçeğinden alınan ortalama puan bağımsız değişkenler olarak aşamalı regresyon analizine alınmıştır. Sonuçlar aşağıda çizelge 15.de gösterilmektedir.

Çizelge 15. Flört ederek evlenmiş kadın katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları

Değişken	B	beta	R ²	Uyarlanmış R ²	Hata varyansı (sd)	F
Genel ruh hali	.828	.798	.64*	.64	1-159 .176	278.83
aktif çatışma	-.439	-0,389	.79*	.78	(2-158) .105	288.07
realite	-.183	-0,168	.92*	.92	(5-155) 3.91	363.35
kıskançlık	-.218	-0,271	.94*	.94	(6-154) 2.83	428,51
problem	.499	0,254	.96*	.96	(7-153) 1,81	584.21
özfarkındalık	.453	0,348	.98*	.98	(8-152) 9,82	962,8
girişkenlik	.16	0,185	.99*	.99	(10-150) 6.50	1171.98
kişilik özellikleri	.313	0,336	.99*	.99	(14-146) 4.27	1277.62
pasif çatışma	.27	0,21	.99*	.99	(14-146) 4.03	1356,4
kişiler	-.141	-0,064	.99*	.99	(13-147) 3,66	1529
dürtü	.317	0,436	.99*	.99	14-146 3,75	1457
uyumluluk	.298	0,133	.99*	.99	15-145 3.66	1394

*p<.05

Çizelge 15. de görüldüğü gibi analize sırasıyla Bar-On EQ'nun genel ruh hali; ;, İÇEÖ'nin aktif çatışma; Bar-On EQ'nun gerçeklik; RKÖ'nin kıskançlık; Bar-On EQ'nun problem çözme; Bar-On EQ'nun özfarkındalık, girişkenlik; İÇEÖ'nin kişilik özellikleri; pasif çatışma; Bar-On EQ'nun kişiler, dürtü kontrolü ve uyum alt

boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. on iki değişkenin açıkladığı toplam varyans %99'dur ve bu oldukça anlamlı bir değerdir. $F(15-145) = 1394, p < .05$) Bağımlı değişkenin üzerinde yordayıcı olmayan diğer on dört değişken regresyon analizinin dışında kalmıştır. Sözü edilen değişkenlerin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, genel ruh halinin varyansın % 64'nü ($F(1-159)=278.83, p < .05$) açıkladığı, mutluluğun açıklanan varyansı % 79'a $F(2-158)=288.07, p < .05$); gerçekliğin % 92'e ($F(5-155)=363.35, p < .05$); kıskançlığın % 94.'e ($F(6-154)=428.51, p < .05$); problem çözmenin %96.'ya ($F(7-153)=584.21, p < .05$); özfarkındalığın %98'e ($F(58-152)=962.8, p < .05$); girişkenliğin ($F(10-150)=1171, p < .05$), kişilik özellikleri ($F(14-146)=1277.62, p < .05$), pasif çatışmanın ($F(14-146)=156.4, p < .05$), kişiler ($F(13-147)=1529, p < .05$), dürtü ($F(14-146)=1457, p < .05$) ve uyumun ($F(15-145)=1394, p < .05$) % 99'a yükselttiği görülmüştür.

3.3.2.6. Flört Ederek Evlenmiş Erkek Katılımcıların Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak İçin Yapılan Regresyon Analizleri Sonuçları

Flört ederek evlenmiş olan erkek katılımcıların Evlilik Doyum ölçeğinden aldıkları doyum puanlarını yordamak üzere, iletişim çatışması eğilimi alt boyutları (aktif çatışma, varoluş çatışması, tümden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri ile önyargılı çatışma) duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (bağımsızlık, girişkenlik, özfarkındalık, sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler, empati, kişiler, esneklik, problem çözme, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stresle başa çıkma, mutluluk, iyimserlik, genel ruh hali) ve Romantik

kıskançlık ölçeğinden alınan ortalama puan bağımsız değişkenler olarak aşamalı regresyon analizine alınmıştır. Sonuçlar aşağıda çizelge 16 da gösterilmektedir.

Çizelge 16. Flört ederek evlenmiş erkek katılımcıların evlilikten alınan doyum puanlarını yordamak için yapılan regresyon analizleri sonuçları

Değişken	B	Beta	R ²	Uyarlanmış R ²	Hata varyansı (sd)	F
esneklik	.516	.423	.78*	.78	(2-249) .121	526.355
benlik	.332	.385	.86*	.86	(3-248) .0081	452.873
gerçeklik	.446	.211	.89*	.89	(4-247) .0097	527.849
kişiler	-.277	-0,22	.92*	.92	6-245) 00,29	493.167
önyargılı çatışma	-.277	-0,0098	.93*	.93	7-244) .0025	482.053
dürtü kontrol	-.126	-0,111	.944*	.94	9-242) .0022	431.649
varoluşçu çatışma	-.158	.89	.95*	.95	(11-240) .002	686.567
tümünden reddetme	-.151	-0,127	.95*	.95	(12-239) .0019	388.826
uyumluluk	.934	-0,531	.96*	.96	(13-238) .0016	411.790
kişilik özellikleri	-.275	.195	.96*	.96	(14-237) .0015	422.178
aktif çatışma	-.386	-0,32	.96*	.96	(14-237) .0014	440.678
kıskançlık	-.137	.132	.97*	.96	(6-235) .00133	452.804
iyimserlik	.151	.143	.97*	.97	(15-236) .0012	502.794

*p<.05

Çizelge 16.da görüldüğü gibi analize sırasıyla Bar-On EQ'nun esneklik, benlik, gerçeklik, kişiler; ; İÇEÖ'nin önyargılı çatışma; Bar-On EQ'nun dürtü kontrol; ; İÇEÖ'nin varoluşçu çatışma, tümünden reddetme; Bar-On EQ'nun uyum; ; İÇEÖ'nin

kişilik özellikleri , aktif çatışma; RKÖ'nin kıskançlık ve Bar-On EQ'nun iyimserlik; alt boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. on üç değişkenin açıkladığı toplam varyans %97'dir ve bu oldukça anlamlı bir değerdir. $F(15-236) = 502.794, p < .05$) Bağımlı değişkenin üzerinde yordayıcı olmayan diğer on üç değişken regresyon analizinin dışında kalmıştır.

Sözü edilen değişkenlerin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, esnekliğin varyansın % 79'unu ($F(2-249)=2526.355, p < .05$) açıkladığı, benliğin açıklanan varyansı % 86'ya $F(3-248)=452.873, p < .05$); gerçekliğin % 89'a ($F(4-247)=527.849, p < .05$); kişilerin ($F(6-245)=493.167, p < .05$), önyargılı çatışmanın ($F(7-244)=482.053, p < .05$) ve dürtü kontrolünün % 94'e ($F(9-242)=431.649, p < .05$); varoluşçu çatışmanın ($F(11-240)=686.567, p < .05$) ve tümünden reddetmenin % 95'e ($F(12-239)=388.826, p < .05$); uyumun ($F(13-238)=411.790, p < .05$), kişilik özelliklerinin ($F(14-237)=422.178, p < .05$) ve aktif çatışmanın % 96'ya ($F(14-237)=440.678, p < .05$); kıskançlığın ($F(16-235)=452.804, p < .05$) ve iyimserliğin % 97'e ($F(15-236)=502.794, p < .05$) yükselttiği görülmektedir.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı evli bireylerin evlilik doyumlarını, iletişim çatışmaları eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlık düzeyleri ile cinsiyet ve evlenme biçimleri açısından incelemektir. Araştırmada üzerinde çalışılan bağımlı değişken olan evlilikten alınan doyum üzerinde etkisi incelenen bağımsız değişkenler iletişim çatışması eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlık düzeyidir. Ayrıca cinsiyet ve evlenme türünün bu değişkenlerle olan ilişkisi de incelenmiştir. Evlilikten alınan doyum üzerindeki etkisi araştırılan bağımsız değişkenlerden olan iletişim çatışması eğilimini ölçmek amacıyla yararlanılan İletişim Çatışması Eğilimi Ölçeği; aktif çatışma, pasif çatışma, varoluşçu çatışma, tümünden reddetme, yoğunluk, aktif önyargı, pasif tümünden reddetme, insancıl, kişilik özellikleri, önyargılı çatışma alt boyutlarını; duygusal zekayı ölçümlemek için yararlanılan Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği; bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, girişkenlik, benlik, özfarkındalık, kişisel beceri, sosyal sorumluluk, kişiler, empati, ilişki, esneklik, gerçekçilik, problem çözümü, uyum, strese dayanma, dürtü kontrolü, stres, mutluluk, iyimserlik ve genel ruh hali alt boyutlarını içermektedir. Romantik Kıskançlık Ölçeğinden elde edilen sonuçlar ise alt boyutları açısından değil toplam ortalama puan olarak araştırmaya katılmıştır. İlk olarak araştırmanın değişkenleri olan evlilikten alınan doyum, iletişim çatışması ile alt boyutları, duygusal zeka ve alt boyutları ile romantik kıskançlıktan alınan puanların cinsiyet farklılıklarına ve evlenme türüne göre nasıl değiştiğini saptayabilmek için tüm analizlerde yaşı ve evlilik süresinin etkisi çıkartılarak Cinsiyet (2) X Evlenme türü (2) bağımsız örneklem

grubu desenine uygun yapılan çok değişkenli katışık varyans analizi (MANCOVA) sonuçları anlatılacaktır

İkinci olarak araştırmanın ana amaçlarını incelemek üzere, tüm katılımcılar için evlilik doyumunu yordamak üzere yapılan aşamalı (stepwise) regresyon analizlerinin sonuçları hakkında bilgi verilecek ve kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı gerçekleştirilen aşamalı regresyon analizlerine ilişkin bulgular ele alınacaktır. Son olarakta evlenme biçimi ile ilgili olarak kadın ve erkekler için yapılan aşamalı regresyon sonuçları tartışılacaktır.

4.1. Cinsiyet Farklılıkları Ve Evlenme Türüne İlişkin Yapılan Çok Değişkenli Katışık Varyans Analizi (MANCOVA) Sonuçlarına İlişkin Bulgular

4.1.1.Çatışma Eğilimine İlişkin Bulgular

Elde edilen sonuçlar erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla iletişim çatışmalarına girme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda yapılan analiz çalışmaları evlenme türünün de iletişim çatışması eğilimi puanları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Buna göre görücü usulü evlenenler, flört ederek evlenenlere göre daha fazla oranda aktif çatışma yaşamaktadır. Ayrıca yapılan analiz neticesinde cinsiyet-evlilik türü ortak etkisi anlamlı çıkmıştır. Buna göre görücü usulü evlenen erkek katılımcıların aktif çatışmaya girme eğilimleri daha yüksektir. Görücü usulü ve flört ederek evlenen

erkekler de aynı şekilde evlenen kadınlara göre daha fazla aktif çatışmaya girmektedirler. Analiz sonuçlarına göre görücü usulü evlenen kadınlar ile flört ederek evlenenler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ayrıca görücü usulü evlenenlerin daha yüksek düzeyde pasif çatışma eğilimi gösterdikleri görülmüştür.

Erkek katılımcıların varoluş çatışmasına daha fazla girme eğilimine sahip oldukları, flört ederek evlenen erkeklerin aynı şekilde evlenen kadınlara göre daha fazla varoluşçu çatışma yaşadıkları tespit edilmiş, görücü usulü evlenen kadınlar ile erkekler arasında fark gözlenmemiştir.

Erkeklerin tümenden reddetme çatışma eğilimini kadınlardan daha çok kullandıkları anlaşılmaktadır.

Bulgular, erkeklerin daha fazla oranda yoğunluk çatışması yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Buna göre, görücü usulü evlenenler flört ederek evlenenlere göre daha fazla yoğunluk çatışması yaşamaktadır.

Elde edilen bulgular her iki evlenme türünde de erkeklerin kadınlara göre daha fazla aktif önyargılı çatışma yaşadıklarını göstermektedir.

Görücü usulü evlenenler flört ederek evlenenlere göre daha fazla pasif tümenden reddetme çatışması eğilimi göstermektedir.

Görücü usulü evlenenler flört ederek evlenenlere göre daha fazla insancıl çatışma eğilimi göstermektedir. Görücü usulü evlenen kadınların ortalamaları flört ederek evlenenlerinkinden daha yüksek olarak bulunmuştur. Gene görücü usulü evlenen erkeklerin ortalamaları flört ederek evlenenlerden daha yüksektir.

Görücü usulü evlenenlerde çatışmaya öncülük eden kişilik özellikleri de daha büyük bir etkiye sahip görünmektedir. Yapılan analizler görücü usulü evlenen kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığını gösterirken; flört ederek evlenmiş erkek katılımcılara ait kişilik özellikleri alt boyutu ortalamalarının kadın katılımcıların ortalamalarından yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Elde edilen bulgulardan kadınların önyargılı çatışmaya girme eğilimlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Görücü usulü evlenmiş olan kadınların, flört ederek evlenmiş olan hemcinslerine göre daha fazla önyargılı çatışma yaşadıkları saptanmıştır.

Yukarıdaki bulgular ele alındığında genel olarak, erkeklerin kadınlardan; görücü usulü evlenen bireylerin de flört ederek evlenmiş olanlardan daha yüksek düzeylerde iletişim çatışması yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Kadın ve erkeklerin farklı iletişim kültürlerine sahip olduğunu savunan araştırmacılar vardır (MacGeogre, Graves, Feng ve Gillihan, 2004). Athenstaedt, Haas ve Schwab (2004), kadın ve erkeklerin farklı iletişim örüntülerine sahip olduklarını söylemektedir. Basow ve Rubenfeld (2004), kişilerin karşılaştıkları sorunlar karşısında

verdikleri tepkilerin toplumsal cinsiyetten etkilendiğini belirtmektedir. Elshtain (1987), kültürler arasında değişiklik göstermekle birlikte genellikle erkekler için saldırganca tavırlar kadınlar için ise edilgen ve nazik davranışlar beklendiğini vurgulamaktadır. Perry ve Rassmussen (1986), yaptıkları araştırmada saldırganca davranışlar göstermenin kadınlarda suçluluk hissi yarattığını erkeklerde ise kendilik değerini artırıcı bir rol üstlendiğini saptamışlardır. Aynı zamanda ailelerin kızlara nazaran erkeklerdeki saldırganca ve öfkeli tepkileri daha fazla kabul ettikleri de bulunmuştur (Malatesta ve Haviland, 1982). Bütün bunlardan ve Türk yapısının ata erkil özelliğinden hareketle erkeklerin iletişim sırasında daha fazla iletişim çatışması sergiliyor olduklarını söylemek mümkün görünmektedir.

Aile değerleri, evlilikte oluşan sosyal bağ ve ilişkiler, çitlerin birbirleriyle ilişki kurma biçimleri, aileyi saran sosyal ve kültürel atmosferin toplumdan topluma farklılaşması bireyin içinde yaşadığı topluma ve sosyal çevreye göre farklılık göstermektedir (Güçlü, 1998). Modernlik-geleneksellik boyutunda değerlendirildiğinde geleneksel rollere sahip olan erkeklerin duygularını ifade etmekte zorlandıkları, eşleriyle ilişkilerinde adalet ve karar verme konularında daha fazla sorun yaşadıkları (Faulkner, Davey ve Davey, 2005) belirtilmektedir. Bunların evlilikte çatışmalara yol açabileceği açıktır.

Transaksiyonel analiz bireyler arasında değişen ilişkiyi ve iletişimi, bireyin diğer bir bireyden farklılığını ve diğer kişilerle iletişim kurduğunda nasıl davrandığını açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır (Akkoyun, 2001; Berne, 1988). Transaksiyonel yaklaşıma göre bir insanın kişiliği, bireyin yaşamında karşılaştığı ebeveyn ya da

ebeveyn figürlerinden öğrendiği duygu, düşünce ve takımına (Akbağ ve Deniz, 2003) işaret eden “ana-baba benlik durumu” , şu andaki gerçeğe uygun olan davranış örüntüleri temsil eden, görülen, duyulan, alınan verileri doğru olarak işleyen, problemlere uygun çözümler öne süren (Solomon, 2003) “yetişkin benlik durumu” ve yaşamla baş etmek üzere kişinin oluşturduğu ve çocukluğundan izler taşıyan duygu, düşünce ve davranış örüntülerini (Deniz, 2003) temsil etmekte olan “çocuk benlik durum”larından birini taşıyor olacaktır. Bir insan, kişilerarası iletişim sırasında bu üç temel rolden birine ya da birkaçına girebilmektedir. Karşı karşıya gelecek olan kişiler bu benlik durumlarını kullanarak ilişkiye gireceklerdir. Geleneksel Türk aile yapısında kişiler çoğunlukla, kendilerini, düşüncelerini, seçimlerini rahatlıkla ifade etme ve kendilerini gerçekleştirme konusunda gerekli ortamı bulamamaktadır. Bunun yanında iletişim becerileri gibi sosyal yeteneklerini geliştirmek için önemli olan diğer insanlarla iletişim kurmak ve sosyalleşmek konusunda da gerekli ortama sahip olamamaktadır. Bu tür bir oluşumun, geleneksel yaşam dokusuna sahip bireylerde etkileşimsel analizde önemi özellikle vurgulanan yetişkin benlik düzeyine ulaşmalarına izin vermiyor olması ve bu tür bireylerin çocuk ya da ana baba benlik düzeylerine ait davranış kalıplarını yaşamlarında uyguluyor olmaları mümkündür. Kendisini sosyal ve bireysel yönden geliştiremeyen bireylerin iletişim kurarken, modern bir toplumsal doku içerisinde yaşayan ve toplumsallaşma konusunda daha fazla ortama sahip olduğu söylenebilecek kişilere nazaran daha fazla iletişim çatışmasına giriyor olmaları mümkün görünmektedir.

4.1.2. Duygusal Zekaya İlişkin Bulgular

Analiz sonucu elde edilen bulgular genel olarak kadın katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu destekler niteliktedir. Alt boyutlar açısından bakıldığında da bağımsızlık ve girişkenlik boyutları dışında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar erkeklerin bağımsızlık düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yapılan analiz sonucunda cinsiyet-evlenme türü ortak etkisi de anlamlı olarak bulunmuştur. Flört ederek evlenmiş kadınların daha yüksek bağımsızlık derecelerine sahip olduklarını görülmüştür. Sonuçlar her iki evlenme türünde de erkek katılımcıların kadınlardan daha yüksek bağımsızlık düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir. Fakat erkek katılımcılar kendi içlerinde değerlendirildiklerinde görücü usulü evlenenlerin daha yüksek bağımsızlık değerlerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Benzer sonuçlar girişkenlik boyutunda da gözlenmektedir. Sonuçlar erkeklerin daha girişken olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda flört ederek evlenen bireyler daha girişken olarak görülmektedir. Genel olarak bakıldığında her iki evlenme türünde de erkek katılımcıların daha girişken olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Flört eden bireylerin daha yüksek kendini gerçekleştirme düzeylerine sahip oldukları bulunmuştur. Buna göre kadınların benlik düzeyleri erkeklerinkinden daha yüksektir. Diğer bir deyişle, kadınlar kendilerini erkeklere göre daha doğru bir şekilde algılamakta ve anlamaktadırlar. Flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre benlik puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Yapılan

analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Buna göre görücü usulü evlenmiş erkekler aynı şekilde evlenmiş olan kadınlara göre kendisini daha doğru bir şekilde algılamakta ve anlamaktadır. Flört ederek evlenmiş kadın ve erkek grupları arasında ise anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Özfarkındalık boyutu incelendiğinde ise cinsiyet ve evlenme türü temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların özfarkındalık puanı ortalamaları erkeklerinkinden daha yüksektir. Elde edilen sonuçlar her iki evlenme türünde de kadın katılımcıların duygularını tanıma, analiz etme, ne hissettiğini bilme konularında erkeklerden daha yüksek seviyelere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Kişisel beceri boyutu incelendiğinde kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireylerin duygularını daha rahatlıkla ifade edebildikleri, kendilerine daha fazla güven duydukları anlaşılmaktadır. Yapılan analizlerse cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Buna göre görücü usulü evlenen erkekler aynı şekilde evlenen kadınlara göre duygu ve düşüncelerini daha rahat anlatabilmekte, kendilerine daha fazla güven duymaktadırlar ve daha bağımsızdırlar. Flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkekler arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Sosyal sorumluluk boyutuyla ilgili olarak sadece cinsiyet temel etkisi anlamlı olarak bulunmuş ve kadınların erkeklere göre aile, arkadaş grubu gibi ait oldukları sosyal grup üyeleriyle daha fazla işbirlikçi, yapıcı ilişkiler kurabildikleri görülmüştür.

Gene elde edilen sonuçlara göre, kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler daha fazla kişilerarası yetenek ve faaliyetlere sahiptir. Elde edilen sonuçlar flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkeklerin diğer insanlarla daha rahat iletişime girmekte, onları anlamakta ve iyi geçinmekte olduklarına işaret etmektedir. Görücü usulü evlenen kadın ve erkeklerin kişilerarası beceri puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise kadınların ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkekler arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Empati boyutu incelendiğinde kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireylerin başkalarının duygularının daha fazla farkında oldukları ve onları anladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulara göre, her iki evlenme türünde de kadınların erkeklere göre daha yüksek empati düzeylerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Kişilerarası ilişkiler boyutuna ait veriler incelendiğinde elde edilen sonuçlar kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireylerin başkalarıyla karşılıklı olarak sevgi, şefkat ve yakınlık kurmaya daha fazla yatkın göründüklerini ortaya koymaktadır. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Sonuçlar, flört ederek evlenmiş erkeklerin, görücü usulü evlenmiş olanlara göre başkalarıyla daha tatminkâr, sağlıklı ilişkiler kurabilme becerisine sahip olduklarına işaret etmektedir.

Esneklik boyutunda da kadınlar ve görücü usulü evlenen bireyler duygu, düşünce ve davranışlarını karşılaştıkları yeni durumlara göre ayarlama konusunda daha yetenekli görünmektedir.

Gerçeklik boyutu incelendiğinde, flört ederek evlenenlerin hislerini ve düşüncelerini gerçeklik boyutunda daha fazla değerlendirebildikleri görülmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler karşılaşılan problemleri tanımlama ve etkili çözüm yollarını bulma yetisine daha fazla sahip görünmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Sonuçlar flört ederek evlenmiş olan kadın ve erkeklerin, problemin varlığını hissetme ve etkili bir şekilde çözeceğine dair kendine güven duyma; problemi açık bir şekilde tanımlama ve formüle etme; olası çözüm yollarını bulma; her çözüm yolunu değerlendirerek en uygun olanı seçme konusunda daha fazla beceriye sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Elde edilen sonuçlara göre kadın katılımcılar ve flört ederek evlenen bireyler çevrelerinden gelen istek ve taleplerle uygun biçimde baş etmede ve problemlili durumları anlama ve uygun çözümlere ulaşmada daha esnek ve gerçekçidir.

Analiz sonuçlarına göre flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre strese dayanma puan ortalamaları daha yüksektir. Elde edilen bu sonuçlara göre flört ederek evlenen bireyler, stresli durum ve olaylar karşısında çok tepki vermeden, pozitif şekilde başa çıkabilme yetisine daha fazla sahip gözükmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Flört ederek evlenen katılımcılarda strese dayanma puan ortalamaları ve evlilik türü arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Elde edilen bulgular görücü usulü evlenen kadınların aynı

şekilde evlenen erkeklere göre stresli bir durumla başa çıkabileceği inançlarının daha yüksek düzeylerine sahip olduklarını vurgulamaktadır.

Dürtü kontrolü boyutuna ait sonuçlara bakıldığında göre kadınlar ve flört ederek evlenen bireylerin arzu ve isteklerini engelliyebilme veya erteleyebilme becerisine daha fazla sahip oldukları görülmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde kadınlar ile flört ederek evlenen erkeklerin görücü usulü evlenen erkeklerden daha az kontrol ve öfke problemleri, engellenmeye tahammülsüzlük ve saldırganca davranışlar gösterdikleri saptanmıştır.

Stresle başa çıkma boyutu sonuçlarına göre kadınlar ve flört ederek evlenen bireyler stresli durum ve olaylar karşısında çok tepki vermeden, pozitif şekilde başa çıkabilme yetisine daha fazla sahip görünmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde kadınlar ile flört ederek evlenen erkeklerin görücü usulü evlenen erkeklerden daha fazla; stres yaratan durumla ilgili çözümü bulabilme, ne yapacağını, nasıl yapacağını bilme; yeni tecrübe ve değişikliklere karşı iyimser bir tavır içinde olma; stresli bir durumla başa çıkabileceği inancına sahip olma yeteneklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Elde edilen bulgular, flört ederek evlenenlerin kendilerine, çevrelerine ve genel olarak yaşama karşı daha fazla memnuniyet duyduklarını ortaya koymaktadır. Bu sonuçlara göre flört ederek evlenen bireyler, yaşamdan daha fazla zevk almakta, daha

neşeli, olumlu ve iyimser bir tarz benimsemektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre flört ederek evlenen bireyler, kendi yaşamlarından ve genel olarak hayattan daha fazla zevk almaktadır. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Buna göre flört ederek evlenmiş erkekler aynı şekilde evlenmiş olan kadınlara nazaran yaşamdan daha fazla zevk almakta ve hayata karşı daha olumlu ve ümit taşıyan bir tutum takınmış gözükmektedir.

Genel ruh hali boyutuna ait sonuçlara gözden geçirildiğinde, kadınlar ve flört ederek evlenen bireylerin kendilerini ve başkalarını anlama ve kaliteli ilişkiler kurabilme; yaşamın günlük baskılarıyla, talepleriyle etkili bir şekilde başa çıkabilme konularında daha yeterli oldukları görülmüştür.

Yukarıdaki bulgular ele alındığında genel olarak kadınların erkeklerden; flört ederek evlenmiş bireylerin görücü usulü evlenenlerden daha yüksek duygusal zeka düzeylerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Bazı araştırmacılara göre duygusal zeka, akıllı olmanın farklı bir yoludur; duyguların ne olduğunu bilmek ve yaşamda doğru kararlar almak için bunları kullanmak, sıkıntılı ruh halini iyi yönetebilmek ve içtepileri (güdü) kontrol edebilmektir. Amaçlara ulaşmak için ilerlerken uğranan başarısızlıklarda iyimser olmak, umudu kaybetmemek, kendini motive etmektir (Goleman, 1995). Aile, arkadaş grubu gibi ait olduğu sosyal grup üyeleriyle işbirlikçi, yapıcı ilişkiler kurabilmektir (Bar-On, 1995) Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü (1993) tarafından yapılan bir araştırmada

kadının toplum, aile ve çalışma hayatındaki yeri en yüksek oranla ev işlerini yapmak (%75.8), ikinci olarak çocukların yetiştirilmesi (%53.35) üçüncü olarak eşine ve çocuklarına manevi destek olmak (%30.50) dördüncü olarak aile içi uyum ve ilişkileri sağlamak (%24.40) olarak bulunmuştur. Bu anlamda bakıldığında kendisine verilen sosyal roller bağlamında kadın daha fazla arabulucu, uyum sağlayıcı, ilişkileri düzenleyici görevler üstlenmektedir. Toplum içinde yüklenmek durumunda oldukları bu sosyal roller sonucunda kadınların duygusal zekayı oluşturan duygusal ve sosyal yeteneklerin üst düzeylerine erkeklerden daha fazla sahip oldukları söylenebilir. Duyguların ifade edilmesinde cinsiyet farklılığı olabileceğine dair çeşitli bulgular da bulunmaktadır. Çalışmalar kadınların erkeklere nazaran öfke, sevgi, nefret, mutluluk ve üzüntülerini daha fazla dile getirdiklerini göstermektedir (Ross ve Van Willigen, 1997). Bazı araştırma sonuçlarında da erkeklerin duygularıyla ilgili olarak konuşma ve onları tanımlama konusunda zorluk yaşadıkları (Carpenter ve Adis, 2000) ve yakınlıklarını ifade etmekten korktukları görülmektedir (Fischer ve Good, 1997). Benzer şekilde, Amerika ve Kanada da 4.500 erkek ve 3.200 kadın üzerinden (Bar-On, 1997) Bar-on duygusal zeka ölçeği kullanılarak alınan verilerin analizi kadınların ortalama duygusal zekalarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Alt boyutlar itibarıyla değerlendirildiğinde kadınların özellikle kişilerarası ilişki, sosyal sorumluluk, empati boyutlarında erkeklerden daha fazla yeterli oldukları ortaya çıkarılmıştır. Bu sonuç araştırmada elde edilen bulgularla tutarlıdır.

Duygusal Zeka toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Bir tanıma göre duygusal zeka duygusal zekayı “insanların duygularını

bilme ve yönetme, insanları güçlü duygularla güdüleme, başkalarının yerine kendini koyma ve duygusal ilişkileri yönetme” olarak adlandırılan duygusal yeterlik ve becerileridir. (Harrison, 1999) aynı zamanda duygusal zekanın önemli alt bileşenlerinden biri olarak kabul edilen kişilerarası boyut, kişilerarası yetenek ve faaliyetlerin altını çizmektedir. Bu boyuttaki alt gruplardan biri olan “empati” başkalarının duygularının farkında olmak ve onları anlamaktır. Diğer alt boyut olan “sosyal sorumluluk” kişinin aile, arkadaş grubu gibi ait olduğu sosyal grup üyeleriyle işbirlikçi, yapıcı ilişkiler kurabilmektir. Bu alt boyut ile ilgili beceri eksikliği olan kişiler anti sosyal tutumlar göstermektedir. “kişilerarası ilişkiler” alt boyutu ise başkalarıyla tatminkâr, sağlıklı ilişkiler kurabilme becerisidir. Bu beceri başkalarıyla karşılıklı olarak sevgi, şefkat ve yakınlık kurmaya işaret etmektedir. Genel olarak ele alındığında kişilerarası ilişkiler boyutu diğer insanları anlama, onlarla sağlıklı ilişkiler kurabilme yetenekleridir. duygusal zekanın öğrenilme olasılığı oldukça fazladır ve yaşam boyu gelişmeye devam ederek daha yeterli düzeye ulaşabilmektedir (Goleman, 2000). Bu açıdan bakıldığında flört ederek evlenmesinin geleneksel muhafazakâr Türk yapısında çok fazla onaylanmayan bir davranış olduğundan hareketle bu tür birlikteliklerden sonra evlenen bireylerin daha açık, modern toplum katmanlarından geldikleri araştırmacı tarafından düşünülmektedir. Bu sebeple görücü usulü evlenen bireylerin duygusal zekalarını geliştirici ortamlar içinde olamamalarından dolayı flört ederek evlenmiş olanlara nazaran daha düşük duygusal zeka seviyeleri gösteriyor oldukları düşünülmektedir.

4.1.3. Romantik Kıskançlığa İlişkin Bulgular

Romantik kıskançlık ölçeğinden alınan puanlar değerlendirildiğinde ise her iki cins arasında manidar bir fark olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuç sahip olunan kıskançlık düzeyi konusunda kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılık olmadığını vurgulamaktadır. Literatür gözden geçirildiğinde kadın ve erkekler arasında sahip olunan kıskançlık düzeyi ile ilgili olarak fark olup olmadığı konusunda tutarsız sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Transaksiyonel yaklaşıma göre kıskançlık, ilişki sırasında partnerin gerçek, hayal yada gerçekleşme ihtimali olan davranışlarının sonuçlarına yönelik olarak birey tarafından verilen bir tepkidir (Bringle ve Buunk, 1985). Burada önemli olan ve kıskançlığa yol açan faktör partner tarafından yapılan bir davranışın ilişkiden elde edilmekte olan ödülleri azaltma yada kaybetme potansiyeli taşıyor olmasıdır. Partneri başka bir rakibe kaptırma kaygısı kıskançlığa yol açabilmektedir, ancak, bir ilişkinin bitmesi sadece eşi kaybetmeyi değil beraber geçirilen zaman, statü, özel olma duygusunu yitimi, sosyal utanç, olumsuz duyguların istilasına uğramak gibi birçok farklı kaybı da içermektedir. Diğer bir deyişle, transaksiyonel yaklaşıma göre kıskançlık birden fazla etmen tarafından tetiklenmektedir (Bringle, 1991). Bu faktörlerin cinsiyete göre değişebileceği söylenebilir. Trivers'e (1971) göre seksüel seçim kadın ve erkeklerde farklı yatırım güdülerıyla yapılmaktadır ve dolayısıyla ilişkilerinden farklı ödüller elde etmektedirler. Ancak, her iki cinsiyet için de evlilik ilişkilerinden almakta oldukları farklı ödüllerin riske girmesinin aynı duygusal tepkiye yani kıskançlığa, yol açıyor olması ve bu yüzden cinsiyet farkı bulunmaması mümkündür. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar Demirtaş (2004) tarafından yürütülen

evli ve evli olmayan bireyler arasında cinsiyet ile kıskançlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını saptadığı araştırmasıyla tutarlık göstermektedir.

Romantik kıskançlık ortalamaları üzerinde evlenme türü temel etkisi de anlamlı bulunmuştur. Buna göre, görücü usulü evlenen bireyler flört ederek evlenenlere göre daha fazla romantik kıskançlık yaşamaktadır. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur. Sonuçlara göre görücü usulü evlenen kadınlar flört ederek evlenenlere göre daha fazla romantik kıskançlık yaşamaktadır. Görücü usulü evlenen kadınlar aynı şekilde evlenmiş erkeklerden daha fazla romantik kıskançlık düzeylerine sahip görünmektedir. flört ederek evlenmiş erkekler aynı şekilde evlenmiş olan kadınlara nazaran daha fazla romantik kıskançlık yaşamaktadır.

Daha önce de değinildiği üzere Transaksiyonel yaklaşım kıskançlığın bağlanma, güvensizlik duygusu ve uyarılabilirlik olarak üç temel bileşene sahip olduğunu vurgulamaktadır. Modele göre partnerin çekici insanların bulunduğu bir iş yerinde çalışıyor olması gibi ortamsal değişkenler güvensizliğe sebebiyet verebilmekte ve kıskançlığı tetikleyebilmektedir. Güvensizlik belirsizlik duygusunun oluşmasına yol açmaktadır. Belirsizlik hissetmek ise yakın ilişkilerde daha yoğun duygusal durumların yaşanmasına sebebiyet vermektedir (Pinalp ve Honeycutt, 1985). Aynı zamanda sosyal değişim kuramında bahsedildiği gibi karşılaştırma düzeyi (CLalt) ise kişinin mevcut ilişkisini olası başka ilişkilerle yaşaması durumunda elde edebileceği doyuma ilişkin tahminlerin orta noktasıdır (Hovardaoğlu, 1996). Etrafta başka seçeneklerin bulunuyor olma ihtimali ilişkiden sağlanan ödüllerin kaybedilmesi korkusuna ve kıskançlığa yol açabilmektedir. Hansen (1985), değer verilen bir ilişki tehdit edildiğinde ya da

kaybedildiğinde kıskançlık duygusunun ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Sosyal değişim kuramı da ilişki için ödül ve yapılan yatırımın önemini vurgulamakta, ödül ve yatırımların seviyesine bağlı olarak, kişinin potansiyel tehdit karşısında kıskançlık yaşayabileceğini öngörmektedir. Araştırma sonucunda görücü usulü evlenmiş olan kadınların flört ederek evlenenlere göre daha yüksek düzeylerde yatırım sahip olmaları yüzünden daha fazla kıskançlık yaşıyor olmaları mümkün görünmektedir ki bu varsayım yatırım ve etkileşimsel yaklaşımın görüşünü desteklemektedir. Evlilikten sağlanan çıkarlar önemli bir ödül olduğundan ve flört ederek evlenen erkeklerin evlilikten alınan doyum düzeyleri de yüksek olduğundan bu ödülü kaybetme korkusu yüzünden flört ederek evlenmiş erkeklerin daha fazla kıskançlık yaşıyor olabilecekleri söylenebilir.

Romantik kıskançlık açısından ele alındığında görücü usulü evlenen bireylerin, flört ederek evlenenlere göre daha yüksek romantik kıskançlık ortalamalarına sahip oldukları görülmüştür. Evrim kuramına göre kıskançlıkla ilgili duygu ve davranışlar, çiftlerin ilişkilerini devam ettirmelerini, üremelerini, çocuklarını büyütmelerini ve dolayısıyla da soylarını sürdürmelerini sağlamaktadır. Diğer bir deyişle üçüncü bir kişinin var olan bir ilişkiyi sabote ederek üremede başarısız olma sonucuna yol açmasını engeller gözükmemektedir (Lucas, 2007). Geleneksel evliliklerde amaç çoğunlukla neslin devamına yönelik olduğundan bu birlikteliği bozulma ihtimalini minimize etmek adına görücü usulü evlenenlerin daha fazla kıskançlık yaşadığı düşünülebilir. Öte yandan Etkileşimsel yaklaşımın da vurguladığı gibi evlilik ilişkisinin bitimi sosyal utanç, dışlanma gibi çeşitli toplumsal tepkilere de neden olabilmektedir. Boşanma modern dokulu toplumlarda daha fazla onaylanırken kapalı toplumlarda olumsuz olarak

algılanmaya devam etmektedir. Toplum onayı önemlidir ve bunun kaybedilmesi büyük bir bedel olarak düşünülebilir. Görücü usulü evlenen kişilerin, içlerinde bulundukları çevrenin yaratabileceği baskılardan kendilerini korumak adına eşlerini kaybetmeme konusunda daha katı kurallara ve kısıtlamalara başvuruyor olabilecekleri, boşanma durumunda yüksek bir bedel ödeyecekleri için daha yüksek düzeyde bir kıskançlık yaşadıkları söylenebilir.

4.1.4. Evlilikten Alınan Doyuma İlişkin Bulgular

Evlilikten alınan doyum açısından bakıldığında flört ederek evlenen bireylerin görücü usulü evlenenlere göre evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları görülmektedir. Yapılan analizlerde cinsiyet – evlenme türünün ortak etkisi de anlamlı bulunmuştur flört ederek evlenen kadın ve erkeklerin görücü usulü evlenen kadın ve erkeklere göre evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları anlaşılmaktadır. Flört ederek evlenmiş kadınlar aynı şekilde evlenmiş olan erkeklere nazaran evliliklerinden daha fazla doyum almaktadır.

Bu sonuç kadınların evlilik doyumlarının erkeklerden daha fazla olduğunu destekler niteliktedir. Ancak bu konuyla ilgili yapılmış olan araştırmalar gözden geçirildiğinde araştırma sonuçlarında cinsiyetlerle ilgili farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Kimi araştırmalarda erkeklere için kimilerinde ise kadınlar için evlilik uyumu daha yüksek olarak bulunmuştur. Bird ve Melville (1994) evlilik doyumunun bağlılıkla ilişkili olduğu vurgulamaktadır. Adams ve Jones (1997), evlilikte bağlılık için üç temel

boyut olduğunu belirtmektedir. İlki doyum, kendini adama ve aşkın içinde bulunduğu çekicilik boyutu; ikincisi kişinin bireysel ve sosyal sorumluluklarına ilişkin düşüncelerinin bulunduğu etik boyut ve sonuncusu da ilişkinin bitmesi durumunda yaşanacak yasal, finansal, duygusal ve sosyal sonuçlar için duyulan korkuya işaret eden sıkıntı boyutudur. İlişkiye yapılmış olan yatırım düzeyi de önemli bir etmendir. Yatırım miktarı ilişkiye aktarılan kaynaklar, bunların önemi ve büyüklüğü olarak tanımlanmaktadır (Büyükşahin, 2006). Kadınların genel olarak ilişkilerine daha fazla yatırım yapıyor olmaları, dolayısıyla psikolojik olarak evliliklerinden daha fazla doyum alma davranışı gösteriyor olmalarını söylemek mümkün görünmektedir. İmamoğlu(1994) anlaşıarak evlenen çiftlerin görücü usulü evlenenlere kıyasla daha fazla evlilik doyumu rapor ettiklerini bulmuştur

Evlilikten alınan doyum açısından ortalamalar karşılaştırıldığında flört ederek evlenen kadın katılımcıların evlilikten aldıkları doyum ortalamaları daha yüksek olarak saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde görücü usulü ve anlaşıarak yapılan evliliklerin evlilik doyumu üzerindeki etkisine yönelik olarak oldukça az sayıda çalışma yapıldığı ve elde edilen sonuçların da birbiriyle tutarsız olduğu görüldüğü daha önce belirtilmişti. Araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak Fox (1975), görücü usulü ve anlaşıarak evlenen kadınlar üzerinde yaptığı çalışmasında her iki grubun evlilik yaşantıları arasında bir takım farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, görücü usulü kurulan evliliklerde erkeklerin karar almada daha baskın ve kısıtlayıcı yönde etkileri olduğu görülmüştür. Bir başka çalışmada görücü usulüyle evlenenlerin ve duygusal ilişki seviyelerinin daha düşük olduğu, eşe karşı daha fazla güvensiz bağlanma görüldüğü, daha fazla sürtüşme yaşandığı gözlenmiştir (Hortaçsu, 1997). Geleneksel cinsiyet rolleri

erkeklerin duygularını ifade edememelerine yol açabildiğinden bu durumun evlilik doyumlarını düşürüyor olabileceğini söylemek mümkündür.

4.2 Tüm Katılımcılar İçin Evlilik Doyumunu Yordayan Değişkenler

Tüm katılanlar için yapılan regresyon analize sırasıyla iletişim çatışması eğilim ölçeğinin alt boyutları olan kişilik özellikleri, tümenden reddetme, pasif çatışma; Bar-On EQ'nun empati, özfarkındalık; İÇEÖ'nin pasif tümenden reddetme; RKÖ'nin kıskançlık,İÇEÖ'nün aktif önyargı; Bar-on EQ'nun iyimserlik; İÇEÖ'nün önyargılı çatışma; varoluşçu çatışma, Bar-On EQ'nun,girişkenlik, bağımsızlık, İÇEÖ'nin insancıl; , Bar-On EQ'nun esneklik; İÇEÖ'nin yoğunluk; , Bar-On EQ'nun sosyal sorumluluk,baş etme ; İÇEÖ'nin aktif çatışma ve en son olarakta , Bar-On EQ'nun uyumluluk alt boyutlarının girdiği anlaşılmaktadır. Toplam yirmi değişkenin açıkladığı toplam varyans %84'dür ve bu oldukça anlamlı bir değerdir.

Analize ilk giren kişilik özellikleri alt boyutu olmuştur ve varyansın %53'lük kısmını açıklamaktadır. Bu sonuç bireylerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin evlilik doyumları üzerinde yüksek oranda belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Nye (1973), savunucu; otoriter, baskıcı, körü körüne itaat etme eğilimi, engelleyici, saldırgan, yüksek beklenti düzeyine sahip olma, stres yaratıcı tavırlar üzerinden iletişim kurma özelliğine sahip kişilerin çatışma ya da karşılıklı olumsuz duygularının oluşmasına zemin hazırladıklarını söylemektedir. Benzer şekilde tümenden reddetme, pasif çatışma, pasif tümenden reddetme, önyargılı çatışma, varoluşçu çatışma ve aktif çatışmanın evlilik doyumunu azaltıcı biçimde etkilediği bulunmuştur. Öte yandan analize on dördüncü

sıradan giren insancıl on altıncı sıradan giren yoğunluk çatışmalarının evlilikten alınan doyumunu arttırdığı görülmektedir. Yoğunluk çatışmasında kişiler arasında herhangi bir konuyla alakalı olarak kısmi bir uyuşma olması durumu söz konusudur. Diğer bir anlatımla kaynağın belli bir konudaki görüşünü alıcı reddetmemekte, ancak, bu görüşe kaynağa oranla daha farklı düzeyde katılmaktadır (Dökmen,1995). Flört etmekte olan bir çiftte, bir tanesinin diğerine çılgınca aşık olmasına karşın diğerinin çok hoşlanıyor olması bu duruma bir örnektir. Evlilikten alınan doyum açısından bakıldığında çiftler arasında düşünceler ve değerlendirmeler açısından kısmi de olsa uyuşma olması durumunun, aralarındaki iletişim kalitesini artırıp kaliteli ve kırılcı olmayan bir karşılıklı etkileşim kurma ortamına yol açabileceği söylenebilir. İnsancıl yaklaşım ise genel olarak insanlara olumlu duygular taşıyan kişilerin olumsuz duygular taşıyanlara kıyasla daha az iletişim çatışmasına gireceği görüşünü yansıtmaktadır (Dökmen, 1986). Bulgular bu görüşü desteklemekte ve insancıl yaklaşımdan alınan yüksek puanların evlilik doyumunu arttırdığını göstermektedir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında Bar-On duygusal zeka ölçeği boyutlarından ilk olarak empati, daha sonra öz farkındalık, iyimserlik, girişkenlik, bağımsızlık, esneklik, sosyal sorumluluk ve uyumluluk değişkenlerinin girdiği görülmüştür. Tüm bu alt boyutların bağımsızlık dışında kalan hepsinin evlilik doyumunu arttırdığı görülmektedir. “Öz farkındalık”, kişinin duygularının farkında olması ve onları anlamasını ifade etmektedir. Bu beceri kişiye duygularını tanımayı, birbirinden ayırt etmeyi, çeşitli duyguları neden ve niye hissettiğini bilmeyi kazandırmaktadır. “Empati” başkalarının duygularının farkında olmak ve onları anlamaktır. “Sosyal sorumluluk” kişinin aile, arkadaş grubu gibi ait olduğu sosyal grup üyeleriyle işbirlikçi, yapıcı

ilişkiler kurabilmektir. “Esneklik” alt boyutu kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını karşılaştıkları yeni durumlara göre ayarlamalarıdır. Bu beceriye sahip olan kişiler yeni düşüncelere, eylemlere açıktırlar. Kişinin yaşamdan zevk alması, neşeli, olumlu, umutlu, iyimser olması ile ilgili yetenekler de beşinci boyut olan genel duygu durumun içerdği becerilere işaret etmektedir. “İyimserlik” alt boyutu yaşama karşı olumlu ve ümit taşıyan bir tutum takınmış olmayı anlatmaktadır. “Uyumluluk” ise bireylerin karşılaştıkları olaylarda esnek, gerçekçi ve problem çözümüne odaklı tavırlı içinde olmalarıdır. Bu tür sosyal ve ilişkisel yeteneklerin evlilik ilişkisine de olumlu yansıtacağı ve evlilikten alınan doyum düzeyini arttıracacağı düşünülmektedir. Lopes, Salovey ve Straus (2003), duygusal zeka ile algılanan ilişki kalitesi arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu göstermiştir. Palmer, Donaldson ve Stough (2002) duygusal zeka ve yaşamdan alınan doyum üzerine çalışmışlardır. Araştırmacılar yapılan analizde öz farkındalık ile yaşamdan alınan doyum arasında yüksek düzeyde anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunduğunu saptamışlardır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar yukarıdaki çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öte yandan duygusal zekanın alt boyutlarından olan bağımsızlığın evlilik doyumunu azaltıcı bir etkisi olduğu gözlenmiştir. “Bağımsızlık”, başkalarına duygusal olarak bağımlı olmamayı ifade etmektedir. Bu tür kişiler hayatlarıyla ilgili önemli kararlar alırken yada planlar yaparken kendilerine güvenmektedir ve karar vermeden önce başkalarının fikirlerinden pek fazla etkilenmemektedirler. Bağımsızlık, başkalarından destek veya koruma alma gereksinimi duymamaktır. Bu tür bir davranış biçiminin ortak bir yaşam ve karar alanı olduğu düşünülen evlilik kurumunun işleyişinde problemlere yol açması ve alınan doyum azaltması mümkün görünmektedir.

Kıskançlık değişkeninin ise evlilik doyumunu azaltıcı etkisiyle yedinci sıradan analize girdiği görülmüştür. Daha önce vurgulandığı üzere romantik kıskançlığın evlilik doyumunu ne yönde etkilediği ile ilgili olarak birbiriyle çelişen sonuçları olduğu görülmektedir. Pines ve Friedman'a (1998) göre kıskançlık, romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk kaynaklarından birisidir (Power ve Dalglish, 1997), kıskançlığın zaman zaman, iletişimi arttıran ve bireylerin hislerini güçlendiren bir görev üstlendiğini belirtmektedir. Buss (2000), Shackelford ve Buss (1997), kıskançlık ve ilişkinin kalitesi arasında pozitif ilişki olduğu yönünde sonuçlar elde etmişlerdir. Guerrero ve Andersen (1998), kıskançlığın bir yüzünde aşk diğesinde paranoyanın bulunduğu bir kılıç olduğunu ve hangi tarafın geldiğine göre bazı çiftler için ödüllendirici diğerleri içinse stress kaynağı oluşturduğunu söylemiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre kıskançlığın evlilik doyumunu azaltıcı rolü olduğu saptanmıştır.

4.3. Kadın Ve Erkek Katılımcılar İçin Ayrı Ayrı Yapılan Regresyon Analizleri

Kadınlar ve erkekler arasında yukarıda aktarılan değişkenler açısından farklılık olup olmadığını araştırmak üzere erkek ve kadın katılımcılar için ayrı ayrı regresyon analizleri yapılmıştır.

Erkek katılımcılar için yapılan regresyon analizine ilk giren değişken iletişim eğilimleri ölçeğinin alt boyutlarından olan aktif çatışmadır ve varyansın % 76'sını açıklamaktadır ki bu oldukça yüksek bir değer olarak kabul edilebilir. İncinebilirlik,

stres, uyum modeline göre de öfkenin dışa vurumu, eleştiri gibi negatif olarak değerlendirilen iletişim biçimleri evlilik doyumunu olumsuz olarak etkilemektedir. Aktif çatışma iletişimde bulunmakta olan kişiler birbirlerinin ne söylemekte olduğuna dikkat etmemekte, dinlememekte, umursamamaktadırlar. Bireyler birbirlerini dinlemeden, düşünceleri ve fikirleriyle karşı tarafı etkilemeye çalışmaktadırlar (Harary ve Batell, 1981). İletişimin ilişki üzerindeki etkisinin olası açıklamalarından biri; yaşanan belirsizliği azaltmasıdır (Planalp ve Honeycutt, 1985). Durum hakkında konuşmak, kişiye partnerinin içinde bulunduğu duygusal konum, ilişkiye verdiği değer hakkında daha doğru bilgi sağlayabilecek, buda ilişkiden alınan doyumunu etkileyebilecektir (Lightsey, 2008). Ancak aktif çatışma eğilimi yaşanan belirsizliği gidermede, karşıdaki kişiyle etkili iletişim kurulmaya imkan vermediğinden yararlı olmayacaktır. Böyle bir yaklaşım tarzının da evlilikten alınan doyumunu azaltması olası görünmektedir. Basow ve Rubenfeld (2003), kişilerin karşılaştıkları problem durumlarında verdikleri iletişimsel tepkilerin toplumsal cinsiyet kavramından etkilendiğini ortaya koymuştur. Athenstaedt, Haas ve Schwab (2004), kadın ve erkeklerin iletişim davranışları arasında farklılıklar bulunduğunu belirtmişlerdir. Erkeklerin daha eleştirel, saldırgan tavırlar gösterdiklerini vurgulamaktadırlar.

Duygusal zekanın alt boyutlarından kişisel beceriler, esneklik sosyal sorumluluk, iyimserlik, benlik, uyumluluk, özfarkındalık, gerçekçilik, genel ruh hali ve problem çözme alt boyutlarının evlilikten alınan doyumunu arttırdığı bulunmuştur. Ancak dürtü kontrolünün beklenilenin aksine evlilikten alınan doyumunu azalttığı gözlenmiştir. Dürtü kontrolü kişinin arzu ve isteklerini engelliyebilme veya erteleyebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bu beceriden yoksun kişilerin düşük kontrol, öfke problemleri,

engellenmeye tahammülsüzlük, saldırganlık davranışları göstereceği vurgulanmaktadır (Bar-On, 1995). Daha önce değinildiği üzere etkileşimsel yaklaşım, bir insanın kişiliği, bireyin yaşamında karşılaştığı ebeveyn yada ebeveyn figürlerinden öğrendiği duygu,düşünce ve takımına (Akbağ ve Deniz, 2003) işaret eden “ana-baba benlik durumu” , şu andaki gerçeğe uygun olan davranış örüntüleri temsil eden, görülen,duyulan, alınan verileri doğru olarak işleyen,problemlere uygun çözümler öne süren (Solomon, 2003) “yetişkin benlik durumu” ve yaşamla baş etmek üzere kişinin oluşturduğu ve çocukluğundan izler taşıyan duygu,düşünce ve davranış örüntülerini (Deniz, 2003) temsil etmekte olan “çocuk benlik durum”larından birini taşımaktadır. Bilindiği gibi çocuksu davranışlar ben merkezci, isteğin hemen yerine getirilmesi için ısrarlı talep gibi özellikler taşımaktadır. Bir insan, kişilerarası iletişim sırasında bu üç temel rolden birine ya da birkaçına girebilmektedir. Bu noktadan hareketle, erkeklerin evliliğin kendisinden ve eşten beklentilerini yada isteklerini partnerden yada çevreden gelebilecek çeşitli tepkiler yüzünden gönülsüz bir biçimde engelliyor yada kontrol altında tutuyor ve gerçekte isteklerini elde edemiyor olmalarından dolayı doyumsuzluk hissi taşıdıkları düşüncesi ileriye sürülebilir.

Kıskançlığın ise hem erkekler de hem de kadınlarda evlilik doyumu azaltıcı bir etkisi olduğu saptanmıştır.

Kadın katılımcılar açısından diğer değişkenlere bakıldığında ise, iletişim çatışmaları eğilimi ölçeğinin alt boyutlarından kişilik özelliklerinin ilk değişken olarak regresyona girdiği ve toplam varyansın %59’unu açıkladığı görülmektedir. Daha önce açıklanmış olduğu üzere savunucu; otoriter, baskıcı, körü körüne itaat etme eğilimi, engelleyici,

saldırgan, yüksek beklenti düzeyine sahip olma, stres yaratıcı tavırlar üzerinden iletişim kurma özelliğine sahip kişilerin çatışma ya da karşılıklı olumsuz duygularının oluşmasına zemin hazırlamaktadırlar (Nye 1973). Fitzpatrick ve Badzinski (1985), evlilik doyumu ve kişilik özellikleri arasında güçlü bir bağ olduğunu ve iletişimde bu bağlantıya aracılık ettiğini belirtmişlerdir.

Denkleme ikinci olarak giren insancılında açıklanan varyansı % 76'ya çıkardığı görülmektedir. Bu bulgu, genel olarak insanlara olumlu duygular taşıyan kişilerin olumsuz duygular taşıyanlara kıyasla daha az iletişim çatışmasına gireceği görüşünü (Dökmen, 1986) desteklemektedir. İletişim çatışması eğilimlerinden önyargılı çatışma, aktif ön yargılı çatışma ve aktif çatışma boyutlarının erkek katılımcılarda olduğu gibi evlilikten alınan doyumu azalttığı bulunmuştur. Gene erkek katılımcılarda olduğu gibi yoğunluk çatışmasının evlilik doyumunu arttırdığı yönünde bir bulguya ulaşılmıştır. Ancak erkek katılımcılardan farklı olarak pasif tümenden reddetme ve tümenden reddetme iletişim çatışması alt boyutlarının evlilikten alınan doyumu arttırdığı yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Tümenden Reddetmede bireyler, kendisine gönderilen mesajı tümüyle reddederek, tam aksini savunmaktadır. Bir piyanistin konserden sonra performansı ile ilgili olarak kendisine yöneltilen eleştirilerin tamamını reddederek eseri mükemmel bir şekilde yorumladığını söylemesi bu duruma örnek olarak verilebilmektedir (Dökmen, 1986). Pasif-Tümenden Reddetme Çatışmasında ise kişilerin herhangi bir durum ya da davranışla ilgili olarak kendisine gönderilen mesajı tümüyle reddederek birbirlerine küsmeleri ve konuşmamları durumu söz konusudur. Bilindiği gibi savunma mekanizmaları gerek kişinin ortama adaptasyonunda ve gerekse gelişiminde önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu savunma mekanizmalarından biri de benlik için tehlikeli olarak

algılanan ve bunaltı doğurabilecek bir gerçeği yok saymak, görmemek olan değişik derecelerde oldukça yaygın olarak kullanılan yadsımadır. Öfke, kızma en çok yadsınan duygulardır. Yadsıma ile dayanılması zor olan bazı kaygı, çatışma ve duyguların ve bunları doğuran olay ve eylemlerin kışı tarafından bilinmezlikten gelinmesi, varlığının kabul edilmemesi sağlanmış olmaktadır. Daha önce değinilmiş olduğu gibi kadınlar genel olarak ilişkilerine daha fazla yatırım yapmaktadırlar. Dolayısıyla psikolojik olarak evliliklerinden daha fazla doyum alma davranışı gösteriyor olmalarını söylemek mümkün görünmektedir.

İletişim çatışmaları eğiliminin diğer alt boyutları olan önyargılı çatışma, aktif önyargılı çatışma, aktif çatışmada da erkek katılımcılarda olduğu gibi evlilik doyumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yoğunluk çatışmasının da erkek katılımcılar da olduğu gibi evlilik doyumunu arttırdığı saptanmıştır.

Duygusal zeka alt boyutları açısından ele alındığında dürtü kontrolü, girişkenlik, empati, genel ruh hali, sosyal sorumluluk, kendini gerçekleştirme, mutluluk, uyumluluk, kişisel becerilerin evlilik doyumunu arttıran değişkenler olarak regresyona girdiği görülmüştür. Ancak bağımsızlık, benlik ve öz farkındalık alt boyutlarının evlilik doyumun azalttığı saptanmıştır. Oppong ve Abu (1985), kadınların annelik, eşlik, ev kadınlığı, akrabalık, mesleki, topluluk ve bireylik olarak yedi temel rolünün bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu roller içinde bireylik rolü kadının kişisel gelişimi, kendisini ortaya koyması, tekil bir birey olduğunun farkına varmasıdır. Ancak bireylik rolü zaman, enerji ve para harcanması gerektirdiği gibi diğer rolleri oynamasını da

zorlaştırabilmektedir. Dolayısıyla bu rol en fazla çatışma yaratmaya aday roldür (Oppong ve Abu, 1985). Bağımsızlık, başkalarına duygusal olarak bağımlı olmamayı ifade etmektedir. Bu tür kişiler hayatlarıyla ilgili önemli kararlar alırken yada planlar yaparken kendilerine güvenmektedir ve karar vermeden önce başkalarının fikirlerinden pek fazla etkilenmemektedirler. Bir başka deyişle, başkalarından destek veya koruma alma gereksinimi duymamaktır. Öz farkındalık, kişinin duygularının farkında olması ve onları anlamasını ifade etmektedir. Bu beceri kişiye duygularını tanımayı, birbirinden ayırt etmeyi, çeşitli duyguları neden ve niye hissettiğini bilmeyi kazandırmaktadır. Benlik, kişinin kendisini doğru bir şekilde algılaması, anlaması ve kabul etmesidir. Gerçeklik ise kişinin hislerini ve düşüncelerini gerçeklik boyutunda değerlendirmesidir. Diğer bir deyişle karşılaşılan durumun doğru ve nesnel olarak algılanmasına işaret etmektedir. Duygusal zekanın bu bileşeni güvenlik, içsel güç, kendine güven ve biricik olduğuna inanmak hisleriyle ilişkilidir. Bu dört alt boyutun yüksek değerleri kadının daha bağımsız, kendine güvenli, isteklerinin, beklentilerinin ve ilişkisinden aldıklarının farkında olmasını getirmektedir. Yatırım Modeline göre ilişkiden elde edilen ödüller kişinin karşılaştırma düzeyini aştığında birey o ilişkiden doyum almaktadır. Ters bir durumun varlığında, yani kişinin ilişkisinden elde ettiği kazançların, karşılaştırma düzeyini karşılamaması durumunda ya da bu seviyenin altına düştüğü anlarda doyumsuzluk yaşanmaktadır. Diğer bir deyişle duygusal zekanın bu dört bileşeninden yüksek puanlar alan kadın ilişkisinden elde ettiği ödül ve bedellere ait gerçekçi, karşılaştırmalar yapabildiği, bunun da evlilik ilişkisinden alınan doyumunu azaltıcı bir etkisinin bulunduğu düşünülebilir.

4.3.1.Evlenme Biçimlerine Göre Kadın Katılımcıların Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak Üzere Yapılan Regresyon Analizi

Görücü usulü evlenen kadın katılımcılarda regresyon denkleminde ilk giren değişkenin kişilik özellikleri olduğu görülmektedir. Toplam varyansın %49'unu açıklayan bu değişken evlilik doyumunu azalttığı saptanmıştır. Kıskançlık ise açıklanan toplam varyans değerini %66'ya çıkartmaktadır ki bu oldukça anlamlı bir katkıdır. Pek çok araştırmacı kadınlarla erkekler arasında farklılıklar olduğunu ve kadınların ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıklarını (Duffy ve Rusbult, 1986; Fitzpatrick ve Solie, 1999; Rusbult, Martz ve Agnew, 1988) belirtmektedir. Evlilik ilişkisinde yapılan yatırımların artması, başka seçeneklere kapalı olma, sosyal baskıların varlığı ve ilişkilerini sonlandırmanın getireceği ağır bedel algısı kadınların evliliklerine daha çok bağlanmalarına sebebiyet verebilmektedir (Givertz ve Sergin, 2005). Transaksiyonel yaklaşım kıskançlığın bağlanma, güvensizlik duygusu ve uyarılabilirlik olarak üç temel bileşene sahip olduğunu vurgulamaktadır. Modele göre kıskançlık duygusunun oluşmasından önce birey yatırımda bulunması gereken bir ilişki içindedir ve bu ilişkiyle ilgili olarak gelecekte ulaşmayı beklediği bir takım hedefleri vardır. Bu sebeple, kadın katılımcıların her hangi bir neden dolayısıyla ilişkilerinin sonlanması ya da kesintiye uğraması tehlikesi yüzünden daha fazla kıskançlık yaşıyor oldukları düşünülebilir. Flört ederek evlenen kadınlarda da kıskançlık evlilik doyumunu yordayan değişkenlerden biri olarak regresyon denkleminde girmiştir. Her iki grupta da evlilik doyumunu azalttığı görülmüştür.

İletişim çatışması eğilimleri açısından bakıldığında her iki grupta da aktif çatışma, pasif çatışma evlilikten alınan doyumunu azaltmaktadır. Görücü usulü evlenen kadınlarda varoluşçu çatışma, önyargılı çatışmanın evlilik doyumunu azalttığı, pasif tümenden reddetme, tümenden reddetme ve insancılın ise arttırdığı görülmüştür.

Duygusal zekanın alt boyutlarından kişisel beceriler, genel ruh hali, esneklik, iyimserlik, sosyal sorumluluk, uyumluluk boyutlarının evlenme doyumunu arttırdığı; kişiler, girişkenlik ve öz farkındalığın ise azalttığı görülmüştür. Kişilerarası ilişkiler, başkalarıyla tatminkâr, sağlıklı ilişkiler kurabilme becerisidir. Geleneksel formdaki topluluklarda kadının sosyal becerilerinin yüksek olması, hane halkından başkalarıyla sosyal ilişkiler kurmaları hoş karşılanmayabilir. Benzer şekilde kişinin duygularını ve genel olarak kendisini rahatlıkla ifade edebilmesini vurgulayan girişkenlik becerisi de kadınların sosyal olması sonucuna yol açabilir. Çünkü bu beceri bireylere duygularını, düşüncelerini, inandıklarını anlatma ve yıkıcı olmayan tarzda haklarını savunma becerisi sağlamaktadır. Bu beceriye sahip kişiler rahatlıkla kendilerini açabilen kişilerdir(Bar-on,1995). Geleneksel kadının daha kapalı, kendisini savunmayan, duygularını ifade etmeyen, kocasının sözünden çıkmayan, evine bağlı, fazla sosyal olmayan bir şekilde davranması daha fazla isteniyor ve bu tarzın dışında davranan kadınlar gerek eş gerekse çevre tarafından eleştiriliyor olabilirler. Bu durum evlilik doyumunun azalmasının sebebi olarak gösterilebilir. Flört ederek evlenen kadınlarda da kişiler arası ilişkiler alt boyutunun yüksek değerleri evlilik doyumunu azaltıcı olarak bulunmuştur. Yatırım modelinde önemi vurgulanan ölçütlerden biri de seçenekler için karşılaştırma düzeyi (KDseç)dir. KDseç kişinin devam etmekte olan ilişkisinin haricinde ulaşabileceği diğer potansiyel ilişkilerden elde edebileceği kazançlara vurgu

yapmaktadır. Diğer bir değişle, kişiler, potansiyel ilişki yaşama alternatiflerinden herhangi birisini, mevcut olan ilişkilerine kıyasla daha fazla ödöl sağlayıcı olarak değerlendirirse ilişkilerini sonlandırıp bu seçeneğe yönelecekler; eğer olumsuz yargırlarsa da devam ettireceklerdir. Kişilerarası ilişkiler yeteneğinin yüksek değerleri kadınların etraflarıyla daha fazla sosyal ilişkiler kurmaları, etraflarındaki potansiyel ilişki yaşayabilecekleri kişilerle tanışmaları, onları değerlendirmeleri ve dolayısıyla var olan ilişkilerine daha az yatırım yapmaları sonucuna yol açıyor olabilir. Flört ederek evlenen kadın katılımcıların gerçeklik alt boyutunun evlilik doyumunu azaltması da bu düşünceyi destekler niteliktedir. Kadınların ilişkileri hakkında gerçekçi ve objektif değerlendirmeler yapmaları evlilik doyumları üzerinde azaltıcı bir etkiye sahip olabilir.

Flört ederek evlenen kadın katılımcılarda regresyon denklemine ilk giren değişkenin genel ruh hali olduğu görölmektedir ve toplam varyansın %64'ünü açıklamaktadır. Bu beceri, kişinin yaşamdan zevk alması, neşeli, olumlu, umutlu, iyimser olması ile ilgili yetenekler ile kendisine, çevresine ve genel olarak yaşama karşı memnuniyet duymasıdır (Bar-On, 1995). Bu beceriye sahip kişiler kendi yaşamlarından ve genel olarak hayattan zevk almaktadır. Ayrıca, duygusal zekanın problem çözme, özfarkındalık, girişkenlik, dürtü kontrolü ve uyumluluk alt boyutlarının regresyon denklemine girdiği ve da evlilikten alınan doyumunu arttırdığı görölmüştür.

4.3.2.Evlenme Biçimlerine Göre Erkek Katılımcıların Evlilikten Alınan Doyum Puanlarını Yordamak Üzere Yapılan Regresyon Analizi

Görücü usulü evlenen erkek katılımcılarda regresyon denkleminde ilk giren değişkenin aktif önyargı olduğu görülmektedir. Toplam varyansın %87'sini açıklayan bu değişkenin evlilik doyumunu azalttığı bulunmuştur. Aktif ön yargıda iletişime geçecek kişiler, konuşacakları konuyla ilgili olarak peşin hükümlere sahiptir ve konuşma ortamına da sürekli bu düşünce ve fikirleri katmaktadırlar (Harary ve Batell, 1981). Görücü usulü evlenen erkek katılımcıların düşünce, değer ve inanç sistemlerinde daha az esnek oldukları, sahip oldukları fikirlerin doğruluğuna inandıkları ve değiştirme konusunda taviz kar davranmamalarının bu sonuca yol açabileceği düşünülebilir.

İletişim çatışması eğiliminin diğer alt boyutlarından pasif tümenden reddetme ve tümenden reddetmenin evlilik doyumunu azalttığı, yoğunluk çatışmasının ise arttırdığı gözlenmiştir. Flört ederek evlenenlerde ise önyargılı çatışma, varoluşçu çatışma, tümenden reddetme ve aktif çatışmanın evlilik doyumunu azalttığı gözlenmiştir.

Duygusal zeka alt boyutları açısından yaklaşıldığında görücü usulü evlenen erkek katılımcılarda mutluluk, genel ruh hali, öz farkındalık, problem çözümünün evlilik doyumlarını arttırdığı; kişilerarası ilişkiler, benlik ve dürtü kontrolünün ise azalttığı bulunmuştur. Flört ederek evlenen erkek katılımcılarda ise benlik, gerçekçilik, uyumluluk, iyimserlik ve esneklik evlilik doyumunu arttıran duygusal zeka alt boyutları olarak regresyon denkleminde girmişlerdir. Bunlardan regresyon denkleminde ilk giren esneklik alt boyutudur ve toplam varyansın %78'lik kısmını açıklamaktadır. “Esneklik”

alt boyutu kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını karşılaştıkları yeni durumlara göre ayarlamalarıdır. Bu beceriye sahip olan kişiler yeni düşüncelere, eylemlere açıktırlar (Bar-On, 1995).

Kıskançlık açısından bakıldığında flört ederek evlenen erkeklerde kıskançlığın evlilik doyumunu azalttığı ancak görücü usulü evlenenlerde arttırdığı yönünde bir bulguya ulaşılmıştır. Transaksiyonel yaklaşıma göre kıskançlık birden fazla etmen tarafından tetiklenmektedir (Bringle, 1991) ve her şeyden önemlisi kişilerin içinde yaşamakta oldukları kültürel ortamdır. Kişiler olayları değerlendirirken ve anlamlandırırken içinde yaşamakta oldukları sosyal çevrenin norm ve değerlerini referans noktaları olarak kullanmaktadır. Benzer bir şekilde, kıskançlık durumu söz konusu olduğunda da bireyin sahip olduğu düşünce, beklenti, değer sistemleri, geçmiş yaşantıları ve sahip olduğu kişilik özellikleri, içinde yaşamakta olduğu toplum tarafından büyük ölçüde şekillenmekte ve kıskançlığa vereceği tepkileri belirlemektedir (Bringle, 1991). Kıskançlığa sebebiyet verdiği belirtilen diğer etmenlerden biri de güvensizlik duygusudur. Transaksiyonel analize göre güvensizlik ve bağlılık içsel faktörler (kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, inanç sistemi, değerler ve mizaca sızan kültürel bağlam ve normlar) ve dışsal faktörlerden (ilişki etkileşim stilleri, ortama ait bağlamsal etmenler ve spesifik olaylar) etkilenmektedir. Ayrıca, bağlanma stilleri üzerine yoğunlaşan bir çalışmanın (Büyükşahin, Hasta ve Hovardouğlu, 2005) sonuçlarına göre Türkiye gibi toplulukçu ülkelerde tutkulu ve kıskanç olan sahiplenici aşıklar ilişkilerine saplantılı ve bağımlı olma eğilimindedirler. Bu duyguları onların var olan ilişkileri bittiğinde yeni bir ilişki kuramayacakları korkusuna yol açabilmekte, hatta yalnız kalmamak için doyum almadıkları ilişkilerini sürdürebilmektedirler (Büyükşahin,

2006). Sümer ve Güngör (1999) bağlanma stillerini ele aldıkları çalışmalarının sonunda da benzer sonuçlara ulaşmış ve batı toplumlarından farklı bir şekilde Türkiye’de saplantılı bağlanma stilinin görece yüksek olduğunu bulmuşlardır. Görücü usulü evlenen erkeklerin geleneksel- muhafazakar yapı içinde oldukları, bu kültürel yapının değer sistemi ve kabullerinin modern doku içinde yaşayan erkeklere göre daha farklı bir şekillendirmeye yol açtığı ve bunun da kıskançlığa verilen tepkideki farklılaşmayı yarattığı düşünülebilir.

4.4. Sonuç, Sınırlılıklar ve Öneriler

Analiz sonucu elde edilen bulgular genel olarak kadın katılımcıların duygusal zeka düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu destekler niteliktedir. Romantik kıskançlık ölçeğinden alınan puanlar değerlendirildiğinde ise her iki cins arasında manidar bir fark olmadığı görülmüştür. Evlilikten alınan doyum açısından bakıldığında kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç kadınların evlilik doyumlarının erkeklerden daha fazla olduğunu destekler niteliktedir.

Kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılan regresyon analizlerinde erkek katılımcılarda denkleme giren ilk değişkenin aktif çatışma; kadınlarda ise kişilik özellikleri olduğu görülmüştür.

İletişim çatışmaları eğilimi ile ilgili olarak kadınlarda beklenilmeyen bir bulgu elde edilmiş ve pasif tümenden reddetme, tümenden reddetme çatışma alt boyutlarının evlilikten alınan doyumunu arttırdığı gözlenmiştir. Bu durum savunma mekanizmaları ile açıklanmıştır. Bilindiği gibi savunma mekanizmaları gerek kişinin ortama adaptasyonunda ve gerekse gelişiminde önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu savunma mekanizmalarından biri de benlik için tehlikeli olarak algılanan ve bunaltı doğurabilecek bir gerçeği yok saymak, görmemek olan değişik derecelerde oldukça yaygın olarak kullanılan yadsımadır. Öfke, kızma en çok yadsınan duygulardır. Yadsıma ile dayanılması zor olan bazı kaygı, çatışma ve duyguların ve bunları doğuran olay ve eylemlerin kışı tarafından bilinmezlikten gelinmesi, varlığının kabul edilmemesi

sağlanmış olmaktadır. Daha önce değinilmiş olduğu gibi kadınlar genel olarak ilişkilerine daha fazla yatırım yapmaktadırlar. Dolayısıyla kadınların psikolojik olarak evliliklerinden daha fazla doyum alma davranışı gösteriyor olabilecekleri düşünülmüştür.

Erkek katılımcılarda da duygusal zekanın alt boyutlarından olan dürtü kontrolünde benzer sonuçlar elde edilmiş ve beklenilenin aksine evlilik doyumunu azalttığı gözlenmiştir. Bu durum transaksiyonel yaklaşım çerçevesinde çocuk benlik olma durumu ve toplumsal cinsiyetle açıklanmıştır.

Ancak evlenme biçimine göre cinsiyetler ele alındığında sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Diğer bir değişle görücü usulü evlenen kadın katılımcıların iletişim çatışmalarına grime eğilimleri daha yüksek olarak bulunmuştur. Duygusal Zeka toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında flört ederek evlenen kadın katılımcıların görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları saptanmıştır. Evlilikten alınan doyum açısından ortalamalar karşılaştırıldığında flört ederek evlenen kadın katılımcıların görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Diğer bir değişle flört ederek evlenen kadın katılımcıların evlilikten aldıkları doyum ortalamaları daha yüksek olarak saptanmıştır. Romantik kıskançlık ölçeğinden alınan puan ortalamalarının sonuçlarına göre ise flört ederek evlenen kadın katılımcılar, görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip olarak bulunmuştur.

Erkek katılımcılar için yapılan analizlerde görücü usulü evlenen erkeklerin iletişim çatışmalarına girme eğilimleri daha yüksek olarak bulunmuştur. Görücü usulü evlenen erkeklerin duygusal zeka toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında flört ederek evlenen erkek katılımcıların, görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Evlilikten alınan doyum açısından ortalamalar karşılaştırıldığında flört ederek evlenen erkek katılımcıların, görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Diğer bir değişle flört ederek evlenen erkek katılımcıların evlilikten aldıkları doyum ortalamaları daha yüksek olarak bulunmuştur. Romantik kıskançlık açısından ele alındığında görücü usulü evlenen erkeklerin, flört ederek evlenenlere (göre daha yüksek romantik kıskançlık ortalamalarına sahip oldukları görülmüştür.

Yapılan regresyon analizleri sonucunda görücü usulü evlenen kadın katılımcılarda evlilik doyumunu en iyi yordayan değişken iletişim çatılması eğilimi ölçeğinin kişilik özellikleri alt boyutu olarak bulunmuştur. Duygusal zekanın alt boyutları açısından bakıldığında beklenmeyen bir sonuçla karşılaşmış ve kişiler arası ilişkiler, girişkenlik ve özfarkındalık boyutlarının evlilikten alınan doyumunu azalttığı saptanmıştır. Kişilerarası ilişkiler, başkalarıyla tatminkâr, sağlıklı ilişkiler kurabilme becerisidir. Geleneksel formdaki topluluklarda kadının sosyal becerilerinin yüksek olması, hane halkından başkalarıyla sosyal ilişkiler kurmaları hoş karşılanmayabilir. Benzer şekilde kişinin duygularını ve genel olarak kendisini rahatlıkla ifade edebilmesini vurgulayan girişkenlik becerisi de kadınların sosyal olması sonucuna yol açabilir. Çünkü bu beceri bireylere duygularını, düşüncelerini, inandıklarını anlatma ve yıkıcı olmayan tarzda haklarını savunma becerisi sağlamaktadır. Bu beceriye sahip

kişiler rahatlıkla kendilerini açabilen kişilerdir (Bar-On, 1995). Geleneksel kadının daha kapalı, kendisini savunmayan, duygularını ifade etmeyen, kocasının sözünden çıkmayan, evine bağlı, fazla sosyal olmayan bir şekilde davranması daha fazla isteniyor ve bu tarzın dışında davranan kadınlar gerek eş gerekse çevre tarafından eleştiriliyor olabilirler. Bu durum evlilik doyumunun azalmasının sebebi olarak düşünülmüştür.

Flört ederek evlenen kadınlarda evlilik doyumunu en iyi yordayan değişken olarak Bar-On EQ'nun genel ruh hali bulunmuştur. Bu beceri, kişinin yaşamdan zevk alması, neşeli, olumlu, umutlu, iyimser olması ile ilgili yetenekler ile kendisine, çevresine ve genel olarak yaşama karşı memnuniyet duymasıdır(Bar-On,1995).Bu beceriye sahip kişiler kendi yaşamlarından ve genel olarak hayattan zevk almaktadır. Flört ederek evlenen kadınlarda da kişiler arası ilişkiler alt boyutunun yüksek değerleri evlilik doyumunu azaltıcı olarak bulunmuştur.

Buradan, gerek görücü usulü gerekse flört ederek evlenen kadınların sosyal hayata dahil olmalarının evlilik doyumlarını olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

Erkek katılımcılara bakıldığında görücü usulü evlenen erkek katılımcılarda regresyon denklemine ilk giren değişkenin evlilikten alınan doyumu olumsuz etkileyen aktif önyargı olduğu görülmektedir. Evlilik doyumu üzerinde oldukça manidar bir etkisinin olduğu bulunan bu değişken iletişime geçen kişilerin, konuşacakları konuyla ilgili olarak peşin hükümlere sahip olmaları ve konuşma ortamına da sürekli bu düşünce ve fikirleri katmalarıyla karakterize edilmektedir (Harary ve Batell, 1981). Görücü usulü evlenen erkek katılımcıların düşünce, değer ve inanç sistemlerinde daha az esnek

oldukları, sahip oldukları fikirlerin doğruluğuna inandıkları ve değiştirme konusunda taviz kar davranmamalarının bu sonuca yol açabileceği düşünülmüştür. Flört ederek evlenen erkeklerde ise evlilikten alınan doyum en iyi yordayan değişken olarak Bar-On EQ'nun esneklik alt boyutu bulunmuştur. Bar-On'un (1995) tabiriyle, "Esneklik" alt boyutu kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını karşılaştıkları yeni durumlara göre ayarlamalarıdır. Bu beceriye sahip olan kişiler yeni düşüncelere, eylemlere açıktırlar.

Romantik kıskançlık açısından bakıldığında flört ederek evlenen erkeklerde kıskançlığın evlilik doyumunu azalttığı ancak görücü usulü evlenenlerde arttırdığı yönünde bir bulguya ulaşılmıştır. Bu durum etkileşimsel yaklaşım çerçevesinde ele alınmış kişilerin içinde yaşamakta oldukları kültürel ortam ile kıskançlığı tetikleyen etmenler üzerinde durulmuştur. Buna göre kişiler olayları değerlendirirken ve anlamlandırırken içinde yaşamakta oldukları sosyal çevrenin norm ve değerlerini referans noktaları olarak kullanmaktadır. Benzer bir şekilde, kıskançlık durumu söz konusu olduğunda da bireyin sahip olduğu düşünce, beklenti, değer sistemleri, geçmiş yaşantıları ve sahip olduğu kişilik özellikleri, içinde yaşamakta olduğu toplum tarafından büyük ölçüde şekillenmekte ve kıskançlığa vereceği tepkileri belirlemektedir (Bringle, 1991). Ayrıca güvensizlik duygusu da bu bağlamda ele alınmış ve içsel faktörler (kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, inanç sistemi, değerler ve mizaca sızan kültürel bağlam ve normlar) ve dışsal faktörlerden (ilişki etkileşim stilleri, ortama ait bağlamsal etmenler ve spesifik olaylar) etkilendiği vurgulanmıştır. Ayrıca, bağlanma stilleri üzerine yoğunlaşan bir çalışmanın sonuçlarına değinilmiş (Büyükkşahin, Hasta ve Hovardouğlu, 2005), Türkiye gibi toplulukçu ülkelerde tutkulu ve kıskanç olan sahiplenici aşklar ilişkilerine saplantılı ve bağımlı olma eğiliminde oldukları

açıklanmıştır. Bu duyguları onların var olan ilişkileri bittiğinde yeni bir ilişki kuramayacakları korkusuna yol açabilmekte, hatta yalnız kalmamak için doyum almadıkları ilişkilerini sürdürebilmektedirler (Büyüksahin, 2006). Sümer ve Güngör (1999) bağlanma stillerini ele aldıkları çalışmalarının sonunda da benzer sonuçlara ulaşmış ve batı toplumlarından farklı bir şekilde Türkiye’de saplantılı bağlanma stiline görece yüksek olduğunu bulmuşlardır. Görücü usulü evlenen erkeklerin geleneksel-muhafazakar yapı içinde oldukları, bu kültürel yapının değer sistemi ve kabullerinin modern doku içinde yaşayan erkeklere göre daha farklı bir şekillendirmeye yol açtığı ve bunun da kıskançlığa verilen tepkideki farklılaşmayı yarattığı düşünülmüştür.

Araştırmanın sonuçları evlenme biçiminin evlilik doyumu üzerinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Ancak, araştırmanın örnekleminin bu sonuçların elde edilmesine yanlılığa yol açmış olma ihtimali bulunduğu düşünülmektedir. Araştırmada görücü usulü evlen kişilere ait verilerin büyük bir çoğunluğu Ankaranın taşra ilçelerinden olan Beypazarı ve Nallıhan’dan elde edilmiştir. Bu yerleşim yerleri geleneksel muhafazakar yapının hüküm sürdüğü, eğitim düzeyinin düşük, kadınların genellikle düşük bir statüye sahip olduğu, kadın ve erkek rollerinin kesin çizgilerle belirlenmiş olduğu yerlerdir. Flört ederek evlenen bireylerin büyük bir kısmı da İzmir ve çevresini sayfiye bölgelerinden (Karşıyaka, Bostanlı, Ayvalık, Yeni Foça) elde edilmiştir. Bu bölgeler modernleşmiş toplulukların yaşadığı, gençlerin eş seçiminde kendilerinin karar verdiği, ailede otoritenin eşler arasında eşit olarak dağıtıldığı, eğitime önem verilen, bireylerin kendilerini duygusal ve sosyal anlamda geliştirebilmelerine olanak sağlayacak imkanlara sahip bölgelerdir. Bu durumun cinsiyet ve evlenme

biçiminin araştırılan değişkenlerle yüksek oranda ilişkili olmasına yol açabileceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte, bireylerin yaşadıkları olumsuz duygu ve çatışmalarında onların evlilik birliğinden aldıkları doyumun negatif yönde etkilendiği araştırma bulgularınca desteklendiği de hatırlanacak olursa bu çalışmanın, romantik kıskançlık, duygusal zeka, iletişim sorunları ve çatışma türleri konusunda Türkiye’deki evlilik-aile danışmanlığı hizmetlerine yönelik bilimsel düşünme ve araştırma olanaklarının yaratılmasına, evli ve evlenme hazırlığında bulunan çiftlerin bilgilendirilmesinde ve olası sorunlarının çözümlenmesine yönelik eğitici hizmetlerin etkinleştirilmesine katkıda bulunabileceği umulmaktadır.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı evli bireylerin evlilik doyumlarını; iletişim çatışmaları eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlık düzeyleri ile cinsiyet ve evlenme biçimleri açısından incelemektir.

Araştırmada İletişim Çatışması Eğilimi Ölçeği, Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği, Romantik Kıskançlık Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

Örneklem, 921 evli bireyden (482 kadın, 439 erkek) oluşmuştur. Veriler, korelasyon, cinsiyet (2) X Evlenme türü (2) bağımsız örneklem grubu desenine uygun yapılan çok değişkenli katışık varyans (MANCOVA) ve aşamalı (stepwise) regresyon analizleri kullanılarak incelenmiştir.

Sonuçlar erkeklerin ve görücü usulü evlenenlerin iletişim çatışmalarına girme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Erkeklerde aktif çatışma, kadınlarda ise kişilik özellikleri boyutları daha yüksek olarak bulunmuştur.

Kadınların duygusal zeka düzeylerinin bağımsızlık ve girişkenlik boyutları dışında erkeklerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Flört ederek evlenenler daha yüksek duygusal zeka puanlarına sahip olarak bulunmuştur.

Sonuçlara göre, flört ederek evlenen kadınlar, görücü usulü evlenenlere göre; görücü usulü evlenen erkekler de, flört ederek evlenenlere göre daha kıskançtır.

Flört ederek evlenenlerin evlilik doyumları daha yüksek bulunmuştur. Flört ederek evlenmiş kadınlar, aynı şekilde evlenmiş erkeklere göre evliliklerinden daha fazla doyum almaktadır. Kadınlarda evlilik doyumunu en iyi yordayan değişken, kişilik özellikleridir. Kişilerarası ilişkiler, girişkenlik ve özfarkındalık boyutlarının evlilik doyumunu azalttığı; pasif-tümden reddetme ve tümden-reddetmenin ise arttırdığı gözlenmiştir. Flört ederek evlenen kadınlarda genel ruh hali, evlilik doyumunu en iyi yordayan değişkendir.

Erkeklerde dürtü kontrolünün evlilik doyumunu azalttığı gözlenmiştir. Flört ederek evlenmiş erkeklerde esneklik; görücü usulünde ise aktif önyargı doyumunu en iyi yordayan değişkenlerdir. Flört ederek evlenen erkeklerde kıskançlığın evlilik doyumunu azalttığı, görücü usulünde ise arttırdığı yönünde bir bulguya ulaşılmıştır.

ABSTRACT

The purpose of this research is to analyse the marriage satisfaction of spouses in the context of tendency of conflict in communication, emotional intelligence, level of romantic jealousy, sex and different types of getting married.

In the research, Conflict Tendency Scale, Bar-On Emotional Quotient Inventory,, Marital Satisfaction Scale, Romantic Jealousy Scale and a Demographic Information Form have been employed. Samples are made out of 921 married individuals (482 women and 439 men). The yielding data's were analyzed with usage of Correlation, Sex (2) X Types of Getting Married (2) carrying out multivariate mixed variance (MANCOVA) in line with the pattern of independent samples group and employment of stepwise regression analysis.

The results show that men and couples married according arranged-marriage-style are more likely to experience tendency of conflict in communication. Men's active conflict and women's personal trait scores are both high in scales.

Except for independence and assertiveness subscale scores, the level of emotional intelligence is stronger in women than men. Couples who date before getting married are found to score more emotional intelligence points.

The results point out that, women who date before getting married are more jealous then women who get married according to arranged-marriage-style and men who get married according to arranged-marriage-style are more jealous then their counterparts who date before getting married.

The spouses who date before getting married are ranked higher in regard to marriage satisfaction. Women who date before getting married are more satisfied with

their marriage then men who follow the same procedure. The strongest variable indicating women's satisfaction in marriage is her personal traits. Where the level of interpersonal relationships, assertiveness, and self-awareness cuts down the satisfaction in marriage, passive-antithetical and antithetical conflict increases it. General mood is the strongest indication of the level of satisfaction in marriage for women who date before getting married.

Impulse controlling cuts down the satisfaction in marriage for men. Flexibility for men who date before getting married and active- labeled conflict for men who get married according to arranged-marriage-style are strongest indicators of the level of satisfaction in marriage. It has been found that jealousy cuts down the satisfaction in marriage for men who have date before getting married, whereas it leads to increase in satisfaction in marriage for men who get married according to arranged-marriage-style.

KAYNAKÇA

- Acar,H. (1998). Ankarada sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu evli personeli evlilik doyumu. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara. Hacettepe Üniversitesi
- Acar,F.T. (2001). Duygusal zeka yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi:banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul:İstanbul Üniversitesi
- Akkoyun,F.(2001). *Transaksiyonel analiz* .2.Baskı İstanbul:Nobel Yayın Dağıtım
- Aktürk,E.B.(2006). Marital satisfaction (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara.Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Arslan,C. (2005). Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yükleme karmaşıklığı açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya. Selçuk Üniversitesi
- Austin,E.J., Saklofske,D.H., Egan,V. (2005). Personality,well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality And Individual Differences*,38,547-558.

Azizoğlu Binici S. (2000). Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.

Barelds,D.P.H., Barelds-Dijkstra,P. (2007). Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationship quality. *Clinical Psychology And Psychother.* 14,176-188

Barut,Y. (2004). Öğretmenlerin empatik eğilim ve çatışma eğilim düzeylerini etkilediği düşünülen bazı bağımsız değişkenlerin incelenmesi. *XII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*:İnönü Üniversitesi

Başat,Ç. (2004). Cinsel doyumun evlilik doyumu kontrol odağı ve kendilik değeri üzerinden yordanması .Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Bauerle,S.Y., Amirkhan,J.H., Hupka,R.B. (2002). An attribution theory analysis of romantic jealousy. *Motivation And Emotion*,Vol.26,No.4

Beebe,S., Beebe,S., Redmond,M (2005). *Interpersonal communication relating to others*.Pearson Education,Inc.

Bello,R., Brendau,B.F. (2008). Attachment styles marital satisfaction commitment and communal strenght effects on relational repair message interperetion.

[Http://Www.Allacademic.Com/Meta/P92411_Index.Html](http://Www.Allacademic.Com/Meta/P92411_Index.Html)

Berne,E. (1988). *What do you say after you say hello*.California,Corgi Books.

Booth,L.A., Moning,D.J. (2005). Observations of rdiographer communcation:an explatory stufy using transactional analysis.Radiograpy.

Brackett,M.A., Mayer,J.D.,Warner,R.M. (2004). Emotional intelligence and its relation to everyday bahavior. *Personality And Individual Differences*,36,1387-1402.

Bradbury, T.N., & Fincham, F.D. (1990). Attributions in marriage: rewiev and critique. *Psychological Bulletin*, 107(1), 3-33.

Bradbury,T.N.,Fincham,F.D.,Beach,S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal Of Marriage And The Familiy*,No.62,964-980

Briody,N.E. (2005). Emotional intelligence: personality,gender and cultural factors. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fairleigh Dickinson University

Bringle, B.(1991). Psychological aspects of jealousy= a transactional model. *The Psychology of Jealousy*. The Guilford Press.

- Brooks,C. (2004). Personal cognitive differentiation and romantic jealousy:experience and expression. *Interpersonal Communication Division International Communication Association Annual Meeting*. New Orleans, La.
- Brown,W.M., Moore,C. (2003). Fluctuating asymmetry and romantic jealousy. *Evolution And Human Behavior*,24,113-117.
- Burleson,B.R., Denton,W.H. (1997). The relationship between communication skills and marital satisfaction: some moderating effects. *Journal Of Marriage And The Family*, Vol.59.No.4,884-902.
- Butzer,B., Kuiper,N.A. (2008). Humor use in romantic relationships:the effects of relationship satisfaction and pleasant versus conflict situations. *The Journal Of Psychology*,142(3),245-260.
- Buunk,B.P., Dijkstra P. (2004). Gender differences in rival characteristics that evoke jealousy in response to emotional versus sexual infidelity. *Personal Relationships*,11,395-408.
- Buss,D.M. (1989). Conflict between the sexes:strategic interference and the evocation of anger and upset . *Journal Of Personality And Social Psychology*,56,735-747.

- Buss,D.M. (1991). Conflict in married couples:personality predictors of anger and upset. *Journal Of Personality* ,59,663-688.
- Buss,D.M., Larsen,R.J., Western,D., Semmelroth,J. (1992). Sex differences in jealousy:evolution,physiology and psychology. *Psychological Science*,3,251-255.
- B y k ahin,A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım:yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi.Ankara,Ankara Üniversitesi.
- Canel,A.N. (2007). Ailede problem c zme, evlilik doyumu ve örnek bir grup c alı masının sınanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Christensen, A., & Pasch, L. (1993). The sequence of marital conflict: an analysis of seven phases of marital conflict in distressed and nondistressed couples. *Clinical Psychology Review*, 13, 3-14.
- Christensen, A., & Shenk, J.L. (1991). Communication, conflict and psychological distance in nondistressed, clinical and divorcing couples. *Journal of Consulting And Clinical Psychology*, 59(3), 458-463.

Cole,C.L., Cole,A.L & Dean,D.G. (1980). Emotional maturity and marital adjustment: a decade replication. *Journal of Marriage And Family*, 42(^), 533-539.

Cordova,J.V., Gee,C.B., Warren,L.Z. (2005). Emotional skillfulness in marriage:intimacy as a mediator of the relationship between emotional skillfulness and marital satisfaction. *Journal Of Social And Clinical Psychology*,Vol.24,No.2.

Cornelius,T.L. (2004). Examining the behavioral and physiological components of communication skills training with married couples:are differential effects mediated by the topic discussed and initial level of marital distress. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Michigan,Western Michigan University.

Cramer,D. (2001). Consensus change, conflict and relationship satisfaction in romantic relationships , *Journal of Psychology*,135(3),313-320.

Cramer,D. (2002). Relationship satisfaction and conflict over minor and major issues in romantic relationships, *Journal Of Psychology*,136(1),75-81.

Cüceloğlu,D.(2002). *Keşkesiz bir yaşam için*. İletişim Donanımları.Remzi Kitapevi.

Cüceloğlu,D. (2002). *Yeniden insan insana* .27. Basım,Remzi Kitapevi.

Curun,F. (2006) .Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki .Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara,Ankara Üniversitesi.

Çakar,U., Arbak,Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,Cilt.6,Sayı.3

Çimen,E. (2007). Görücü usulü ve anlaşılarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara,Ankara Üniversitesi.

Demirtaş,A.H. (2004).*Yakın ilişkilerde kıskançlık:bireysel,ilişkisel ve durumsal değişkenler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara:Ankara Üniversitesi

Demirtaş,A.H. (2008).Duygusal ve cinsel kıskançlık açısından temel cinsiyet farklılıkları: evrimsel yaklaşım ve süregelen tartışmalar. *Türk Psikiyatri Dergisi*,Vol.19,No.3,300-309.

Deutsch,C. (2006). Relative mate value, irrational beliefs and romantic jealousy. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Lakehead University,Canada.

Dökmen,Ü. (1986). Yüz ifadeleri konusunda verilen eğitimin duygusal yüz ifadelerini teşhis becerisi ve iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi.

Yayınlanmamış Doktora Tezi.Ankara Üniversitesi.,Ankara.

Dökmen,Ü. (2000). *İletişim çatışmaları ve empati* (14.Basım).İstanbul:Sistem

Yayıncılık Ve Matbaacılık San.Tic.A.Ş.

Driver,J.L., Gottman,J.M. (2004).Daily marital interactions and positive affect during marital conflict among newlywed couples. *Family Process*,Vol.43,No.3.

Dwyer,M.T.(2005). Emotional intelligence and conflict resolution style as predictors of marital satisfaction in the first year of marriage. Yayınlanmamış Doktora.Kentucky.

Eğeci,İ.S.(2005). Conflict distress conflict attributions and perceived conflict behaviors as predictors of relationship satisfaction. Yayınlanmamış Yüksek Lisans

Tezi.Ankara,Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Elaad, E. (1993). Detection of deception= a transactional analysis perspective. *Journal of Psychology*,Vol 127.

Ergin, E.F. (2000). Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zeka düzeyi ile 16 kişilik özelliği arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi. Konya.Selçuk Üniversitesi.

- Estephan,A.S.(2005). The relationship between marital humility, marital communication and marital satisfaction. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Texas Southern University.
- Ferguson,B.H.(2007). Early knowledge of predictors of successful marriage: study seminar on building relationships. Yayınlanmamış Doktora Tezi.Regions University.
- Fiske,J. (1996). *İletişim çatışmalarına giriş* (Çev. S.İrvan) Ankara:Bilim Ve Sanat Yayınları
- Gallagher,E.N., Vella-Brodrick,D.A. (2008). Social support and emotional intelligence as predictors of subjective well-being. *Personality And Individual Differences*,44,1551-1561.
- Gardner,B.C, Busby,D.M, Brimhall A.S. (2007). Putting emotional reactivity in its place:exploring family of origin influences on emotional reactivity,conflict and satisfaction in premarital couples. *Family Thereapy*,29,113-127.
- Gibb, J. R. (1976). Defensive communication. Devito,J.A. (Ed). *Communication: Concepts and Processes*. New Jersey:Prentice-Hall.

- Grice,J.W., Seely,E.(2000). The evolution of sex differences in jealousy: failure to replicate previous results. *Journal Of Research in Personality*,34,348-356.
- Gohm,C.L., Corser,G.C., Dalsky,D.J. (2005). Emotional intelligence under stres: useful, unnecessary or irrelevant. *Personality And Individual Difeerences*,39,1017-1028.
- Goleman,D. (1995). *Duygusal zeka*.(Çev:Banu Seçkin Yüksel).İstanbul:Varlık Yayınları.
- Gökmen,A. (2001). Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolcülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara,Hacettepe Üniversitesi.
- Görünmez,M.(2006). Bağlanma stilleri ve duygusal zeka yetenekleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Bursa. Uludağ Üniversitesi
- Guerrero,L.K, Afifi,W.A. (1999). Toward a goal oriented approach for understanding communicative responses to jealousy. *Western Journal Of Communication*,63(2),216-248.
- Guerrero,L.K., Trost,M.R., Yoshimura.S.M. (2005). Romantic jealousy: emotions and communicative responses. *Personal Relationships*,Vol.12,233-252.

Guerrero,L.K., Spitzbergb.H., Yoshimura.S.M.(2004). *Sexual and emotional jealousy.the handbook of sexuality in close relationships*(Ed.J.H.Harvey)Lawrence Erlbaum Associates Publishers, London.

Güngör,C.H. (2007). Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi.Ankara,Gazi Üniversitesi.

Güven,N.(2005). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi .Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.Ankara Üniversitesi.

Halford,K., Nicholson,J., Sanders,M. (2007). Couple communication in stepfamilies. *Family Process*,Vol.46,No.4.

Harary,F., Batell,F.M. (1981). Communication conflict. *Human Relations*, Vol.34,No.8,633-641.

Harary,F.;Havelock,R.(1972). Anatomy of a communication arc. *Human Relations*,Vol.25,No.5,413-426.

Harary,F., Miller,H. (1970). A graph-theoretic approach to the analysis of international relations. *The Journal Of Conflict Resolution*,Vol.14,No.1.

Harrington,C.M. (1998). A comparative evaluation of the effectiveness of two marriage preparation programs: a look at the importance of communication skill training.

Yayınlanmamış Doktora Tezi.Lehigh University.

Harris,C.R. (2005). Male and female jealousy,stil more similar than different.

Personality And Social Psychology.Vol.9,No.1,76-86.

Hasta,D. (1996). Ev işi paylaşımı ve ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ile evlilik

doyumunu ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara.Ankara Üniversitesi.

Hatipoğlu,Z. (1993). Bazı demografik değişkenlerin ve evlilik çatışmasının evli eşlerin

evlilik doyumlarındaki rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara,Orta

Doğu Teknik Üniversitesi.

Heene,E.L., Buysse,A., Vanoost,P. (2005). Indirect pathways between depressive

symptoms and marital distress:the role of conflict communication, attributions and attachment style. *Family Process*, Vol.44 No:4.

Holmes, D. (2005). *Communication Theory*. Sage Publications.

Jordan,J.F., Lin,Y., Rancer,A.S. (2008). Perceptions of males and females' use of

aggressive affirming and nonaffirming messages in an interpersonal dispute:you've

come a long way baby.*Western Journal Of Communication*.Vol.72,No.3.

Karahan,B.(2007). Eş iletişim programının evli çiftlerde pasif çatışma eğilimi üzerine etkisi. *Kuram Ve Uygulama Eğitim Bilimleri Dergisi*,Cilt: 7,Sayı:2.

Karakurt,G.(2001). The impact of adult attachment styles on romantic jealousy. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara.Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Knapp,M. (1994). *Handbook of Interpersonal Communication*. Sage Publications.

Knapp,S, Lott,B. (2008). Theorizing marital quality from marital satisfactionto marital justice. [Http://Www.Allacademic.Com/Meta/P241414_Index.Html](http://www.allacademic.com/meta/p241414_index.html)

Keçeci,A. (2007). Hemşirelik eğitiminde yeni bir yaklaşım. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi*,Cilt:4,Sayı:2.

Klopf,D.W. (1998). *Intercultural encounters:the fundamentals of intercultural communication*.Englewood,Co:Norton Publishing

Kutlu,Y., Aydın,R. (2001). Hemşirelerde iş doyumu kişilerarası çatışma ie ilgili değişkenler ve iş doyumunun çatışma eğilimleriyle olan ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*,Cilt:5,Sayı:2.

Kutlu,M., Bala,S., Yılmaz,M. (2007). İletişim becerileri eğitiminin öğrencilerin kendini ayarlama ve iyimserlik düzeylerine etkisi. *Journal Of Educational Research*.

Kuyumcu,B. (2005). Evli çiftlerin evlilik doyumu ile geştalt temas biçimleri bağlanma stilleri ve başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Krolokke,C., Sorensen,A.S. (2006). *Gender communication theories and analyses*.Sage Publications.

Litzinger, S., Gordon,K.C. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal Of Sex And Marital Therapy*,31:409-424.

Lopes,P.N., Salovey,P., Straus,R. (2003). Emotional intelligence, personality and perceived quality of social relationships. *Personality And Individual Differences*,35,641-658.

Lucas,C. (2007). Explicating jealousy:utilizing four theoretical perspectives provide suggestions for future investigations in communication.

[Http://Www.Allacademic.Com/Meta/P92411_Index.Html](http://www.allacademic.com/meta/p92411_index.html).

Maboçoğlu,F.(2006). Duygusal zeka ve duygusal zekanın gelişimine katkıda bulunan etkenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara.Ankara Üniversitesi.

Marelich,W.D.(2002). *Effects of behavior settings extradyadic behaviors and interloper characteristics on romantic jealousy. Social Behavior And Personality*.30(8),785-794.

Mikolajczak,M., Luminet,O. (2008). Trait emotional intelligence and the cognitive appraisal of stressful events:an exploratory study. *Personality And Individual Differences*,44,1445-1453.

Mirgain,S.A., Cordova,J.V. (2007). Emotion skills and marital health: the association between observed and self reported emotion skills, intimacy and marital satisfaction. *Journal Of Social And Clinical Psychology*,Vol.26.No.9,983-1009.

Montgomery,B.M. (1981). The form and function of quality communication in marriage. <http://www.jstor.org/stable/584231>.

Murphy,S.M., Vallacher,R.R., Shackelford,T.K. (2006). Relationship experience as a predictor of romantic jealousy. *Personality And Individual Differences*,40,761-769.

Nannini,D.K., Meyers,L.S.(2007). Jealousy in sexual and emotional infidelity:an alternative to the evolutionary explanation. *The Journal Of Sex Research*, Vol.37,No.2,117-122.

Oskay,Ü. (2001). *İletişimin a b c'si* İstanbul: Der Yayınları.

Özgit,Ş.(1991). İletişim becerileri konusunda verilen eğitimin iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.

Öztürk,A.(2006). Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zeka yetenekleri, iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya, Selçuk Üniversitesi.

Padilla,L.M. (2007). Jealousy as a function of culture and sex. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. California State University.

Palmer,B., Donaldson,C., Stough,C. (2002). Emotional intelligence and life satisfaction. *Personality And Individual Differences*,33,1091-1100.

Payne,P.A.(1972). Didactic, experiential and modeling factors in the learning of empathy. *Journal of Counselling Psychology*, 19, 425-429.

Pietrzack,R.H., Laird,J.D., Stevens,D.A. (2002). Sex differences in human jealousy. *Personality And Individual Differences*,23,83-94.

Polat,D.(2006). Evli bireylerin evlilik uyumları,aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara.Ankara Üniversitesi.

Powell,G.S., Wampler,K.S. (1982). Marriage enrichment participants: levels of marital satisfaction. *Family Relations*,Vol.31,N0.3,389-393.

Premuzic,T.C., Bennett,W., Furnham,A. (2007). The happy personality: mediational role of trait emotional intelligence. *Personality And Individual Differences*,42,1633-1639.

Rydell,R.J., Bringle,R.G. (2007). Differentiating reactive and suspicious jealousy. *Social Behavior And Personality*,Vol.35,No.8,1099-1114.

Sabatalli,R.M., Buck,R. & Kenny,D.A. (1986). A social relations analysis of nonverbal communication accuracy in married couples. *Journal Of Personality* , 54 (3), 513-527.

Saklofske,D.H., Austin,E.J., Galloway,J., Davidson,K. (2007). Individual difference correlates of health related behaviours: preliminary evidence for links between emotional intelligence and coping. *Personality And Individual Differences*,42,491-502.

Sannito,M.J. (2007). The effect of emotional intelligence on marital satisfaction:is there a protective function to the satisfying marriage. Yayınlanmamış Doktora Tezi.Capella University.

Schutte,N.S., Malouff,J.M., Thornsteinsson,E.B. (2007). A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. *Personality And Individual Differences*,42,921-933.

Schutzwahl,A. (2008). The intentional object of romantic jealousy. *Evolution and Human Behavior*,29,92-99.

Sergin,C., Hanzal,A., Domschke,P. (2007). Accuracy and bias in newlywed couples:perceptions of conflict styles and their association with marital satisfaction. [Http://Www.Allacademic.Com/Meta/P186588_Index.Html](http://www.allacademic.com/meta/p186588_index.html).

Smith,L., Heaven,C.L.,Ciarrochi J. (2008). Trait emotional intelligence, conflict communication patterns and relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*,Vol.44,1314-1325.

Sobal,J., Hanson,K. (2007).*Overweight and problematic marital interactions*. American Sociological Association Annual Meeting

Solomon,C.(2003). Transactional analysis theory: basics. *Transactional Analysis Journals*,Vol:33,No:1.

Sullivan,C.M. (2008). The role of communication, life role commitments and sexist ideologies in dual earner marriages. Yayınlanmamış Doktora Tezi.United States.Maryland.

- Stanley,S.M., Markman,H.J., Whitton,S.W. (2002). Communication conflict and commitment:insights on the foundations of relationship success from a national survey. *Family Process*,Vol.41, No.4.
- Vadnais,A.M. (2005) . The relationship of emotional intelligence and marital satisfaction. Yayınlanmamış Doktora Tezi. San Diego, Alliant International University.
- Warber,K.M. (2007). The impact of sex and gender in the relationships among attachments, romantic jealousy and varying forms of aggression in adult romantic relationships. Yayınlanmamış Doktora Tezi. The University Of Arizona.
- Ward,J., Voracek,M. (2004). Evolutionary and social cognitive explanations of sex differences in romantic jealousy. *Australian Journal of Psychology*,Vol.56,No:3,165-171.
- Warwick,J., Nettlebeck,T. (2004). Emotional intelligence is. *Personality And Individual Differences*,37,1091-1100.
- Weiderman,M.W., Algeier,E.R. (1993). Gender differences in sexual jealousy: adaptationist or social learning explanation. *Ethology And Socio-Biology*,14,115-140.

Wiederman,M.W., Kendall,E. (1998). Evolution sex and jealousy:investigation with a sample from sweden. *Evolution And Human Behavior*,20,121-128.

Wiegand,D.M. (2007). Exploring the role of emotional intelligence in behavior based safety coaching. *Journal Of Safety Research*,28,391-398.

Wood,J.J. (1997). *Gendered lives:communication gender and culture*. Second Edition,Wadsworth Publishing Company

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Katılmakta olduğunuz bu çalışmada, evli bireylerin evlilik ilişkilerinden aldıkları doyumla, iletişim çatışma eğilimleri, duygusal zeka ve romantik kıskançlık düzeyleri arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bunların birbirlerini nasıl etkilediğini saptamak amaçlanmaktadır.

Sonuçlar yalnızca araştırma için kullanılacak ve size ait bilgiler tamamen gizli tutulacaktır.

Ölçeklerde yer alan her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz ifadeyi (X) ile işaretleyiniz. İçtenlikle verilen yanıtların araştırmaya katkısı büyük olacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Ayşegül GÜNGÖR HOUSER
A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Psikoloji Doktora Öğrencisi

Yaşınız:

Cinsiyetiniz: () K () E

Kaç yıllık
evlisiniz:

Evlenme
biçiminiz: () Flört () Görücü usulü () Diğer.....

Ne kadar süredir evlisiniz:.....

Öğrenim durumunuz: () ilkokul () ortaokul () lise () üniversite () lisansüstü

Kaç çocuğunuz var: () Yok () 1 () 2 () 3 () 4 ve üstü

Bir işte çalışıyor musunuz: () Evet () Hayır

EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılmaz olduğunu düşünüyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

4. Evliliğimizde giderek azalan heyecan beni rahatsız ediyor

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

5. Evliliğimiz zaman zaman bana yük gibi geliyor

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

6. Huzurlu bir ev yaşamım var

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşır

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

()
Katılmıyorum

()
Kararsızım

()
Katılıyorum

()
Kesinlikle
Katılmıyorum

ÇATIŞMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

	tamamen aykırı	oldukça aykırı	karasızım	oldukça uygun	tamamen uygun
1- Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir	()	()	()	()	()
2. sık sık bahse tutuşurum	()	()	()	()	()
3-Başkalarından kendim için bir şey istemek bana güç gelir	()	()	()	()	()
4-Bazen iyi niyetim karşıdaki tarafından yanlış anlaşılır	()	()	()	()	()
5-son zamanlarda sık sık münakaşa eder oldum	()	()	()	()	()
6-Yakınlarımla zevklerim genellikle uyuşur.	()	()	()	()	()
7-Bazen alınganlığım tutar.	()	()	()	()	()
8-Öfkemi içime attığım çok olur.	()	()	()	()	()
9-Hatamın yüzüme söylenmesi beni rahatsız eder	()	()	()	()	()
10-Yakınlarıma zaman zamna küserim.	()	()	()	()	()
11-Konuşurken kelime oyunu yapmayı sevmem.	()	()	()	()	()
12-Birisiyle tartışırken bazen, dikkatim,onun söylediklerinden çok, vereceğim cevap üzerinde yoğunlaşır.	()	()	()	()	()
13-Özür dilemel bana güç gelir.	()	()	()	()	()
14-Şu anda dargın olduğum hiç kimse yok.	()	()	()	()	()
15-Aşık olduğumda, bunu rahatlıkla o kişiye söyleyebilirim.	()	()	()	()	()
16-Lades tutuşmayı severim.	()	()	()	()	()
17-Konuşurken sözümün kesilmesine kızmam	()	()	()	()	()
18-Sahip olduğum kişisel özelliklerden hoşnutum	()	()	()	()	()
20-Bazen incir çekirdeğini doldurmayan nedenlerden dolayı tartışmaya girerim	()	()	()	()	()
21-Bazı tartışmalarda, çok öfkelenip odayı terk ettiğim oldu	()	()	()	()	()
22-Mesleğimden memnunum	()	()	()	()	()
23-Çok sinirlendiğimde gözüm hiç kimseyi görmez	()	()	()	()	()
24-Yaşamı seviyorum	()	()	()	()	()
25-Sinirli bir insanım	()	()	()	()	()
26-Bazen birisiyle konuşurken, yüzüne baktığım halde sözlerini dinlemediğim olur	()	()	()	()	()
27-Bir tartışmada hatamı anlarsam hemen kabul ederim	()	()	()	()	()
28-Öyle tanıdıklarım varki ne söyleseler sinirime dokunur.	()	()	()	()	()
29-Bazı kişilere içimden kızar, yüzlerine söyleyemem	()	()	()	()	()
30-Bazen yanlış anlaşılma korkusuyla fikrimi açıklamadığım olur.	()	()	()	()	()

31-Tartışmalarda genellikle ortaya attığım fikirden kolay kolay vazgeçmem	()	()	()	()	()
32-Değiştirmek istediğim bazı huylarım var	()	()	()	()	()
33-Hatalı olduğumu farketsem de açıkça kabul etmek güç gelir	()	()	()	()	()
34-İnsanların beni yeterince sevdiklerinden emin değilim	()	()	()	()	()
35-İnsanlara çabuk kırılıyorum	()	()	()	()	()
36-İnsanların çoğu bencildir	()	()	()	()	()
37-arkadaşlarım uysal ve anlayışlıdır	()	()	()	()	()
39-Emir almak beni rahatsız eder	()	()	()	()	()
41-Dargın olduğum için selam vermediğim kimseler var	()	()	()	()	()
41-İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar	()	()	()	()	()
43-Bazen öfkeye kapılıp karşımdakini azarlarım	()	()	()	()	()
44-Çevremde çok sevilen bir insanım	()	()	()	()	()
45-Karşımdakinin övünmesi beni rahatsız etmez	()	()	()	()	()
46-İnsanlarla genellikle iyi geçinirim	()	()	()	()	()
47-Küs olduğum biriyle barışmak istediğimde ilk adımı atmakta güçlük çekmem	()	()	()	()	()
48-Başkalarının dertlerini dinlemek beni genellikle sıkar	()	()	()	()	()
49-Kendimden her bakımdan hoşnutum	()	()	()	()	()
50-Bazen birisine öyle kırılırım ki, uzun süre huzurum kaçır	()	()	()	()	()
51-Yakınlarım, duygu ve düşüncelerimi tamamen değil, kısmen paylaşırlar	()	()	()	()	()
52-Öğüt vermeyi severim	()	()	()	()	()
53-Genelde insanlara güvenirim	()	()	()	()	()

BAR-ON EQ

		tamamen katılıyorum	katılıyorum	kararsızım	katılmıyorum	kesinlikle katılmıyorum
1	Zorluklarla başedebilme yaklaşımım adım adım ilerlemektir.					
2	Duygularımı göstermek benim için oldukça kolaydır.					
3	Çok fazla strese dayanamam					
4	Hayallerimden çok çabuk sıyrılabilir ve o anın gerçekliğine kolaylıkla dönebilirim					
5	Zaman zamna ortaya çıkan tersliklere rağmen işlerin düzeleceğine inanırım					
6	Üzücü olaylarla yüzyüzer gelmek benim için zordur					
7	Biriyle aynı fikirde olmadığımda bunu ona söyleyebilirim					
8	Kendiimi kötü hissettiğimde beni neyin üzdüğünü bilirim					
9	Başkaları benim iddiasız olduğumu düşünür					
10	Çoğu durumda kendimden eminimdir.					
11	Huysuz bir insanımdır					
12	Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir					
13	Derin duygularımı başkalarıyla kolayca paylaşamam					
14	İyi ve kötü yabnlarıma baktığımda kendimi iyi hissedirim					
15	Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım					
16	Sevgimi belli edemem					
17	Tam olarak hangi konularda iyi olduğumu bilmiyorum					
18	Eski alışkanlıklarımı değiştirebilirim					
19	Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım					
20	Başkalarına kızdığımda bunu onlara söyleyebilirim					
21	Hayatta neler yapmak istediğime dair kesin bir fikrim yok					
22	Yapacaklarımın ban asık sık söylendiği bir işte çalışmak isterim					
23	Bir problemi çözerken her bir olasılığı inceler, daha sonra en iyisine karar veririm					
24	Bir liderden çok bir takipçiyimdir					
25	Doğrudan ifade etmeseler de başkalarının duygularını çok iyi anlarım					
26	Fiziksel görüntümden memnunum					
27	İnsanlara ne düşündüğümü kolayca söyleyebilirim					
28	İlgimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım					
29	Sabırsız bir insanım					
30	Diğer insanların duygularını incitmemeye özen gösteririm					
31	İşler gittikçe zorlaşsa da genellikle devam etmek için motivasyonum vardır					
32	Başkalarıyla iyi ilişkiler kurarım					
33	Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamak isterim					
34	İnsanlara yardım etmekten hoşlanırım					
35	Son birkaç yılda çok az başarı elde ettim					

		tamamen katılıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılmıyorum	kesinlikle katılmıyorum
36	Öfkemi kontrol etmem zordur					
37	Hayattan zevk almıyorum					
38	Duygularımı tanımlamam benim için zordur					
39	Haklarımı savunamam					
40	Oldukça neşeli bir insanımdır					
41	Düşünmeden hareket edişim problemler yaratır					
42	İnsanlar benim sosyal olduğumu düşünürler					
43	Kurallara uyan bir vatandaş olmak çok önemlidir					
44	Kendimi olduğum gibi kabul etmek bana zor geliyor					
45	Aynı anda başka bir yerde bulunmak zorunda olsam da ağlayan bir çocuğun anne babasını bulmasına yardım ederim					
46	Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler					
47	Kendi başıma karar veremem					
48	Başka insanlara saygı duyarım					
49	Başkalarına neler olduğunu önemserim					
50	Bazı şeyler hakkında fikrimi değiştirmem zordur					
51	Problemlerşin çözümüne ilişkin farklı çözüm yolları düşünmeye çalışınca genellikle tıkanır kalırım					
52	Fantaziler yada hayaller kurmadan herşeyi gerçekte olduğu gibi görmeye çalışırım					
53	Neler hissettiğimi bilirim					
54	Benimle olmak eğlencelidir					
55	Sahip olduğum kişilik tarzından memnunum					
56	Hayal ve fantezilerime kendimi kaptırırım					
57	Yakın ilişkilerim benim ve arkadaşlarım için çok önemlidir					
58	Yeni şeylere başlamak benim için zordur					
59	Eğer yasaları çiğnemem gerekirse bunu yaparım					
60	Endişeliyimdir					
61	Yeni şartlara ayak uydurmak benim için kolaydır					
62	Kolayca arkadaş edinebilirim					
63	Can sıkıcı problemlerle nasıl başedeceğimi bilirim					
64	Başkalarıyla çalışırken kendi fikirlerimden çok onlarınkine güvenirim					
65	Kendimi çok sık, kötü hissedirim					
66	Konuşmaya başlayınca zor susarım					
67	Çevremdekilerle iyi geçinemem					
68	Zor şartlarda serinkanlılığımı nasıl koruyacağımı bilirim					
69	Kendimi takdir ederim					
70	İnsanlara tartışırken, bana sesimi alçaltmamı söylerler					
71	Tarzımı değiştirmem zordur					
72	hayatımdan memnunum					
73	Başkalarının bana ihtiyaç duymasından çok ben başkalarına ihtiyaç duyarım					
74	Haftasonu ve tatilleri severim					

		tamamen katılıyorum	katılmıyorum	kararsızım	katılmıyorum	kesinlikle katılmıyorum
75	Çok sinirlenmeden stresle baş edebilirim					
76	Çok zor durumların üstesinden gelebileceğime inanıyorum					
77	Acı çeken insanların farkına varamam					
78	Genellikle en iyisini ümit ederim					
79	Başkalarına göre, bana güvenmek zordur					
80	Endişemi kontrol etmemin zor olduğunu biliyorum					
81	Başkalarının duygusal ihtiyaçlarını kolaylıkla fark ederim					
82	Abartmayı severim					
83	Gülümsemek benim için zordur					
84	Uygun bir zamanda negatif duygularımla yüzleşir, onları gözden geçiririm					
85	Yeni bir şeye başlamadan önce genellikle başarısız olacağım hissine kapılırım					
86	İstediğim zaman "hayır" demek benim için zordur					
87	Bir problemle karşılaştığımda önce durur, düşünürüm					
88	Yukarıdaki ifadelere samimi bir şekilde cevap verdim					

ROMANTİK KISKANÇLIK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki koşullar altında ne kadar kıskançlık yaşarsınız		hiç	orta düzeyde					çok
		1	2	3	4	5	6	7
1	Birlikte olduğunuz kişi bir partide bir başkasıyla flört ediyor ve uzunca bir süre onunla oldukça yakın dans edip kışkırtıcı bir biçimde davranıyor							
2	Birlikte olduğunuz kişi bir partide uzunca bir süre bir başkasıyla dans ediyor							
3	Birlikte olduğunuz kişi bir partide uzunca bir süre bir başkasıyla sohbet ediyor							
4	Birlikte olduğunuz kişi bir partide uzunca bir süre ortadan kayboluyor							
5	Birlikte olduğunuz kişi bir partide bir ara ortadan kayboluyor							
6	Telefonu çalıyor ve arayan kişi siz açar açmaz telefonu yüzünüze kapatıyor							
Birlikte olduğunuz kişinin aşağıda belirtilen kişiyle cinsel ilişki yaşadığını öğrenirseniz ne kadar kıskanırsınız?		hiç	orta düzeyde					çok
		1	2	3	4	5	6	7
7	Kişisel olarak tanımadığınız ve hakkında çok az bilgi sahibi olduğunuz biri ile							
8	Kişisel olarak tanımadığınız ve hakkında hiçbir şey bilmediğiniz biri ile							
9	Ailenizden biri ile							
10	Kişisel olarak tanımadığınız ve hakkında çok şey bildiğiniz biri ile							
11	Kişisel olarak tanıdığınız ve güvenmediğiniz biri ile							
12	Tanıdığınız ve size benzediğini düşündüğünüz biri ile							
13	Tanıdığınız, güvendiğiniz ve arkadaşınız olduğunu düşündüğünüz biri ile							
14	En iyi arkadaşınız, sırdaşınız ile							
15	Tanıdığınız ve gıpta(imrendiğiniz) ettiğiniz biri ile							

16 Kıskanç biri olduğunuzu düşünür müsünüz?

Evet.... Hayır.

17 Sizce ne kadar kıskançsınız?

1 2 3 4 5 6 7
hiç orta düzeyde çok

Birlikte olduğunuz kişiyle ilgili olarak aşağıdaki durumlardan her birinde ne kadar kıskançlık duyardınız?		hiç	orta düzeyde					çok
		1	2	3	4	5	6	7
18	Bir başka sevgili bulduğunda							
19	Sizin cinsiyetinizden yalnız ve sevgili olabileceği biriyle yakın arkadaşlık kurduğunda							
20	Yalnız ve sevgili olarak düşünebileceği kişilere arkadaşça yaklaştığında							
21	Tesadüfen tanıştığı birine beğenisini gösterdiğinde							
22	Bir film yada televizyon yıldızını beğendiğini belirttiğinde							

Kıskançlıkla nasıl başettiniz/başedersiniz?		hiç	orta düzeyde						çok
		1	2	3	4	5	6	7	
23	Akılcı tartışma yoluyla								
24	Bağırarak								
25	Ağlayarak								
26	Fiziksel şiddet yoluyla								
27	Sessiz ve gizlice acı çekerek								
28	Olayın komik yanlarını görmeye çalışarak								
29	Kabullenerek								
30	İğneliyerek								
31	Bu durumu, olaydaki rolümün ne olduğunu ve kaybetmekten korktuğum şeyin ne olduğunu düşünme fırsatı olarak değerlendirerek								
32	Sorundan kaçınarak								
33	Soğuk savaşa girerek								
34	Bir şeyler fırlatarak								
35	Görmezden gelerek								
36	Onu kıskandırıp öç alarak								
37	Onu terk ederek								
38	Sessiz ve görünür bir şekilde acı çekerek								
39	İşi şakaya vurarak								
Aşağıda kıskançlığın nedenlerine ilişkin görüşler belirtilmiştir, bunlara ne kadar katıldığınızı belirtiniz									
Kıskançlık;		hiç	orta düzeyde						çok
		1	2	3	4	5	6	7	
40	Aşka eşlik eden normal bir tepkidir								
41	Kişisel güvensizliğin bir sonucudur								
42	Dışlanmışlık ve terk edilmişlik duygularının sonucudur								
43	İlişki içindeki güçsüzlüğün sonucudur								
44	Kaybetme korkusunun sonucudur								
45	Kaybeden taraf olmaktan korkmanın sonucudur								
46	Kontrolü kaybetme korkusunun sonucudur								
47	Onun sevgisini kaybetmenin verdiği keder ve acıya verilen bir tepkidir								
48	Bir aşk ilişkisine yönelik tehdite verilen dürtüsel bir tepkidir								
49	Bireyin aldatmaya yönelik kendi isteklerinin bir sonucudur								
50	Bir kadın yada erkek olarak kendini yetersiz hissetmenin bir sonucudur								
51	Çocuklukta yaşanan bir yoksunluğun yada terk edilmişliğin bir sonucudur								
52	Başkaları tarafından yetersiz olarak değerlendirilme korkusunun bir sonucudur								
53	Birlikte olduğunuz kişi bir başkasından hoşlandığında yada bir ilişkisi olduğunda hissettiğiniz suçluluk duygusunun sonucudur, büyük olasılıkla onu savunursunuz, çünkü bu sorunun sizden kaynaklandığını, bunu hakettiğinizi düşünürsünüz.								
54	Bir başkasının başarısını ya da üstünlüğünü çekememenin sonucudur								
55	Yakın ilişkinizin özeline yönelik bir tehlikenin varlığını hissetmenin sonucudur (cinsellik, sırlar ve diğerleri)								

Yaşadığınız en güçlü kıskançlığı anımsayarak ,aşağıda yer alan tepkileri ne ölçüde verdiğinizi belirtiniz		hiç	orta düzeyde					çok
		1	2	3	4	5	6	7
56	Baş ağrısı							
57	Titreme							
58	Kusma							
59	Solunum yetersizliği							
60	Tansiyon yükselmesi							
61	Enerji artışı							
62	Üşüme							
63	Baygınlık							
64	Öğürme							
65	Kramp							
66	Kabus							
67	Kendini sinir krizi geçirecekmiş gibi hissetme							
68	Tükenmişlik							
69	Uyuşukluk							
70	Mide bulantısı							
71	El ve bacaklarda titreme							
72	Kalp atışında hızlanma							
73	Uykusuzluk							
74	Cinsel uyarılma							
75	öfke							
76	Kendini küçük düşmüş hissetme							
77	Kendine acıma							
78	Kafa karışıklığı							
79	Acı							
80	Sahiplenme							
81	Suçlama							
82	Dışlanmışlık duygusu							
83	Aşağılık duygusu							
84	Engellenme							
85	Kaybetme korkusu							
86	Haset							
87	Kızgınlık							
88	Saldırganlık							
89	Tutku							
90	Hoşgörü							
91	Kaygı							
92	Depresyon							
93	Suçluluk							
94	Keder							
95	Çaresizlik							
96	Savunmasızlık							
97	Heyecan							
98	Duygusal Tükenmişlik							
99	"Bunu bana nasıl yaparsın"							
100	Herkes bana gülecek"							
101	Belki de beni hiç sevmedin ve şimdi de sevmiyorsun							

102	"Bana yalan söyledin"							
103	"Nerede hata yaptım"							
104	"Birşeyler döndüğünü biliyordum"							
105	"Nasıl olduda birşeyler döndüğünü anlamadım"							
106	"Ben sana hiçbir zaman böyle korkunç bir şey yapmazdım"							
107	"Bu iş burada biter"							
108	"Bende eksik olupta onda aradığın şey nedir?"							
109	"Keşke, çekici, zeki ve seksi biri olsaydım"							
110	"Beni terk edersen ölürüm"							
111	"Bana böyle davranmaya nasıl cüret edersin"							
112	"Umarım ölürsün(yada o ölür)"							
113	"Böyle bir acıya dayanamam"							
114	"Keske ölseydim"							
Aşağıdaki ifadelere ne kadar katıldığınızı belirtiniz Kıskançlık		hiç	orta düzeyde					çok
		1	2	3	4	5	6	7
115	Aşkın göstergelerinden biridir							
116	Bağlılığı artırmaya yarayan bir araçtır							
117	Tek düze ilişkilere heyecan katar							
118	Her iki tarafa da diğerini garantide olarak algılamamayı öğretir							
119	Karşı tarafın daha çekici olarak algılanmasını sağlar							
120	Yaşamı daha ilginç kılar							
121	İlişkiyi daha uzun kılar							
122	Bireyin ilişkisini gözden geçirmesini sağlar							
123	Terkedilmeye yol açar							
124	Fiziksel ve duygusal sıkıntıya yol açar							
125	Şiddetle sonuçlanabilir							
126	İlişkide gerginlik yaşanmasına yol açar							
127	Çok daha iyi geçirilebilecek olan zamanın boşa harcanmasıdır							
128	Her iki tarafın özgürlüğünü kısıtlar							
129	Düşünceleri çarpıtır ve duyguları çarpıtır							